תלמוד בבלי · ראשונים · רבינו חננאל · סדר מועד

רבינו חננאל על מסכת שבת

רבנו חננאל [ר"ח]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

רבינו חננאל על מסכת שבת

רבנו חננאל [ר"ח]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רבינו-חננאל-על-מסכת-שבת/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 8
דף ב: 8
דף ג. 8
דף ג: 9
דף ד. 10
דף ד: 10
דף ה. 11
דף ה: 12
דף ו. 13
דף ו: 13
דף ז. 14
דף ז: 14
דף ח. 14
דף ח: 16
דף ט. 16
דף ט: 17
דף י. 17
דף י: 18
דף יא. 19
דף יא: 19
דף יב. 20
דף יב: 21
דף יג. 22
דף יג: 22
דף טו. 24
דף טו: 24
דף טז. 24
דף טז: 24
דף יז. 26
דף יז: 26
דף יח. 27
דף יח: 27
דף יט. 28
דף יט: 29
דף כ. 29
דף כ: 30
דף כא. 30
דף כא: 31
דף כב. 31
דף כב: 32
דף כג. 32
דף כג: 33
דף כד. 33
דף כד: 33
דף כה. 34
דף כה: 35
דף כו. 35
דף כו: 35
דף כז. 36
דף כז: 36
דף כח. 37
דף כח: 37
דף כט. 38
דף כט: 38
דף ל. 40
דף ל: 40
דף לא. 40
דף לא: 41
דף לב. 42
דף לב: 42
דף לד. 43
דף לד: 43

דף לה. 45
דף לה: 45
דף לו. 46
דף לו: 46
דף לז. 47
דף לז: 48
דף לח. 48
דף לח: 49
דף לט. 49
דף לט: 50
דף מ. 51
דף מ: 51
דף מא. 52
דף מא: 53
דף מב. 53
דף מב: 54
דף מג. 55
דף מג: 55
דף מד. 56
דף מד: 57
דף מה. 57
דף מה: 58
דף מו. 59
דף מו: 59
דף מז. 60
דף מז: 60
דף מח. 62
דף מח: 62
דף מט. 63
דף מט: 63
דף נ. 64
דף נ: 64
דף נא. 65
דף נא: 65
דף נב. 66
דף נב: 66
דף נג. 68
דף נג: 68
דף נד. 68
דף נד: 69
דף נה. 70
דף נז. 70
דף נז: 70
דף נח. 71
דף נח: 72
דף נט. 72
דף נט: 73
דף ס. 74
דף ס: 74
דף סא. 75
דף סא: 76
דף סב. 76
דף סב: 77
דף סג: 77
דף סד. 77
דף סד: 78
דף סה. 78
דף סה: 79
דף סו. 80
דף סו: 80
דף סז. 81
דף סז: 81
דף סח. 81
דף סח: 81

דף סט. 82
דף סט: 83
דף ע. 84
דף ע: 85
דף עא. 86
דף עא: 88
דף עב. 89
דף עב: 90
דף עג. 92
דף עג: 93
דף עד. 94
דף עד: 96
דף עה. 97
דף עה: 98
דף עו. 99
דף עו: 101
דף עז. 102
דף עז: 103
דף עח. 104
דף עח: 105
דף עט. 107
דף עט: 109
דף פ. 110
דף פ: 111
דף פא. 113
דף פא: 115
דף פב. 116
דף פב: 116
דף פג. 117
דף פג: 118
דף פד. 119
דף פד: 120
דף פה. 121
דף פה: 122
דף פו. 123
דף פו: 124
דף פז. 126
דף פז: 128
דף פח. 129
דף צ: 130
דף צא. 131
דף צא: 133
דף צב. 133
דף צב: 135
דף צג. 137
דף צג: 138
דף צד. 139
דף צד: 140
דף צה. 141
דף צה: 142
דף צו. 143
דף צו: 145
דף צז. 147
דף צז: 149
דף צח. 151
דף צח: 153
דף צט. 155
דף צט: 157
דף ק. 158
דף ק: 160
דף קא. 163
דף קא: 164
דף קב. 165
דף קב: 167

דף קג. 168
דף קג: 170
דף קד. 172
דף קד: 174
דף קה. 176
דף קה: 177
דף קו. 179
דף קו: 179
דף קז. 180
דף קז: 181
דף קח. 183
דף קח: 184
דף קט. 185
דף קט: 186
דף קיא. 187
דף קיא: 188
דף קיב. 189
דף קיב: 191
דף קיג. 192
דף קיג: 193
דף קיד. 195
דף קיד: 196
דף קטו. 197
דף קטו: 199
דף קטז. 200
דף קטז: 201
דף קיז. 202
דף קיז: 203
דף קיח. 204
דף קיט. 204
דף קכ. 204
דף קכ: 205
דף קכא. 207
דף קכא: 208
דף קכב. 208
דף קכב: 209
דף קכג. 209
דף קכג: 210
דף קכד. 212
דף קכד: 213
דף קכה. 214
דף קכה: 215
דף קכו. 216
דף קכו: 217
דף קכז. 218
דף קכז: 219
דף קכח. 220
דף קכח: 221
דף קכט. 222
דף קכט: 223
דף קל. 225
דף קל: 225
דף קלא. 226
דף קלא: 227
דף קלב. 228
דף קלב: 228
דף קלג. 229
דף קלג: 230
דף קלד. 231
דף קלד: 232
דף קלה. 233
דף קלה: 235
דף קלו. 236
דף קלו: 237

דף קלז. 238
דף קלז: 239
דף קלח. 240
דף קלח: 241
דף קלט. 243
דף קלט: 243
דף קמ. 244
דף קמ: 245
דף קמא. 246
דף קמא: 246
דף קמב. 247
דף קמב: 248
דף קמג. 249
דף קמג: 250
דף קמד. 251
דף קמד: 252
דף קמה. 252
דף קמה: 254
דף קמו. 255
דף קמו: 256
דף קמז. 257
דף קמז: 258
דף קמח. 260
דף קמח: 260
דף קמט. 262
דף קמט: 263
דף קנ. 263
דף קנ: 264
דף קנא. 265
דף קנא: 266
דף קנב. 267
דף קנג. 268
דף קנג: 269
דף קנד. 270
דף קנד: 271
דף קנה. 272
דף קנה: 273
דף קנו. 275
דף קנו: 276
דף קנז. 277
דף קנז: 278

דף ב.

יציאות השבת שתים שהן ארבע בפנים כו'. גמ' תנן התם בתחלת שבועות. שבועות שתים שהן ארבע. ידיעות הטומאה שתים שהן ארבע. יציאות השבת שתים שהן ארבע. מראות נגעים שתים שהן ארבע. ואקשי' אמאי התם במסכת שבועות לא קתני בענין שבת שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ארבע בחוץ.

דף ב:

והכא קתני שתים שהן ארבע בפנים ושתים שהן ד' בחוץ.
ושנינן הכא דעיקר שבת תני אבות ותולדות כו' ונדחת.
ושני רב פפא הכא דעיקר שבת תני חיובי ופטורי. התם חיובי תני דומיא דשבועות. וידיעות הטומאה ומראות נגעים משום הכי פטורי לא תני התם. ואקשי' תוב והא תרתי אינון הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית.
ושני שתים דהוצאה כדאמרן. ושתים נמי דהכנסה אחת דעני ואחת דבעה"ב הוצאה קרי לה.
ופירשה רב אשי לטעמא ואמר האי תנא כל עקירת חפץ ממקומו כיון שמוציאו ממקום למקום אפילו הכנסה קרי לה הוצאה. וסייעיה רבינא ואמר דייקא דמתניתין הכי דקתני יציאות השבת וקא מפרש בתחלת דבריו פשט העני את ידו לפנים שהיא הכנסה ש"מ ההכנסה הוצאה קרי לה. רבא אמר שרשויות שבת שתים קתני. הוצאה והכנסה דעני. הוצאה והכנסה דבעה"ב. אקשי' תוב ד' בפנים וד' בחוץ הא תמניא ואנן תנינן י"ב.

דף ג.

וכי תימא לטעמיך י"ו הווין ד' פטורי דרישא דלית בהן מעשה כלל דפטור ומותר נינהו לא חשיב להן. לפיכך לא קשיא לי. ושמואל נמי דאמר כל פטורי דשבת פטור אבל אסור לבד מהני תלתי צידת צבי וצידת נחש ומפיס מורסא. דפטור ומותר לא אמר אלא במידי דאית בהו מעשה וליתא מלאכה גמורה. אבל כי הני לית בהו [מעשה] כלל לא אמר מכל מקום י"ב הווין. פי' בבא (ודישא) [דרישא] קתני פשט העני את ידו לפנים ונתן לתוך ידו של בעל הבית העני חייב בעה"ב פטור. כי נמצא שעקר מרשות הרבים והכניס והניח ברה"י לפיכך חייב חטאת. אבל בעה"ב שלא עקר כלל וגם לא הניח אלא העני הוא בא והניח לתוך ידו של בעה"ב פטור ומותר דהא בעה"ב לא עשה מעשה כלל. הנה שתים אחת לחיוב ואחת לפטור. או שנטל העני מתוך ידו של בעה"ב והוציא עני

חייב שנמצא כי עקר מרה"י והניח לרה"ר אבל בעה"ב שלא עקר ולא הניח פטור ומותר. הנה העני עוד חייב ובעה"ב פטור. נמצאו שתים אחרות וכן כיוצא בבא שניה בעה"ב חייב שתים והעני פטור בשתיהן נמצא בהני תרתי בבי ח'. ד' מנהון חיובי חטאת. וד' מנהון פטורין (ותרין) [ומותרין] לגמרי דהא לית בהו מעשה כלל וכיון דלית בהו מעשה כלל (וכיון דלית בהו מעשה) בהני ד' לפיכך לא חשיב להו האי תנא ובבא תליתאה פשט העני את ידו לפנים ונטל בעה"ב מתוכה. נמצא העני עקר ובעה"ב הניח שניהם עשו מעשה מיהו ולא אחד מהן עשה מעשה כולו אלא מקצתו וקיימא לן שנים שעשו מלאכה פטורין לפיכך שניהם פטורין. הנה שתים לפטור אחד העני ואחד בעה"ב. ועוד קתני סיפא או שנתן בעה"ב חפץ לתוך ידו של עני והוציאו העני שניהם פטורין. נמצאו בעה"ב עקר בפנים והעני הניח מבחוץ לפיכך שניהם פטורין. הנה שתים אחרות. וכן נמצא בה בבבא ד' פטורי כיוצא באלו נמצאו שיתסרי בד' בבי. הסר מהם ד' ראשונים דפטור ומותר דלית בהן [מעשה] דלא חשיב להו נשתיירו י"ב. והיאך שנינו ד' בפנים וד' בחוץ שהן ח' בלבד. ושנינו פטורי כיוצא דאתי בהן לידי חיוב חטאת הוא חשיב התנא. אבל פטורי דלא אתי בהן לידי חיוב חטאת לא קתני וזה פירושו פשט העני את ידו לפנים שיש בה חפץ שעקרו מרה"ר והכניסו לרה"י ולא הניחו וכיון שלא הניחו אין לו [אלא] אסור ואילו הניחו היה חייב חטאת וזהו פטור אבל אסור דאתי לידי חיוב חטאת אבל בעה"ב שנטל חפץ מידו של עני אע"פ שעשה מעשה ואסור מיהו לא אתי לידי חיוב חטאת לעולם. שאין כן דרך כדי שעקר. כבר עקרו העני ולא נשאר לו מה לעשות יותר ממה שעשה.

דף ג:

והמעשה שעשה הנחה איכא עקירה ליכא הלכך הוא פטור אבל אסור. כיוצא בה בעה"ב שעקר חפץ מרה"י ונתנו לתוך ידו של עני והוציאו העני והניחו ברה"ר בעה"ב שעקר מרה"י ואילו הוציאו והניחו ברה"ר היה חייב חטאת חשיב ליה. אבל העני שהניח דלא אפשר ליה לאיתחיובי כי האי גוונא חטאת לא קתני ליה. כללו של דבר העוקר אתי לידי חיוב חטאת אילו הניח שהנחה אחר עקירה היא. אבל המניח לא אתי לידי חיוב חטאת לעולם שכבר נעקר מקודם. ולא נשאר למניח מה לעשות. נמצאו בבבא ד' פטורי ב' מהן יתכן שיבוא לידי חיוב חטאת. וב' מהן לא. וכן בבבא דסיפא ד' כיוצא בהן. נמצאו בהני ד' בבי י"ו. ד' מנהון חייב חטאת. וד' מנהון פטור ומותר. וד' מנהון פטור ולא אתי בהו לידי חיוב חטאת. וד' מנהון אתי בהו לידי חיוב חטאת. והאי תנא ד' דאית

בהן חיוב חטאת. וד' פטורי דאתי בהן לידי חיוב חטאת קתני הני אחריני דפטור ומותר ופטורי דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת לא קתני ועלתה השמועה יחיד שעשה חייב. שנים שעשו פטורין:

ירושלמי מנין שההוצאה נקראת מלאכה שנאמר ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר גו'. בעא מיניה רב מר' הטעינו חבירו אוכלין ומשקין ברה"י והוציאו לחוץ מהו עקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמי וחייב או לא. א"ל חייב ואינן דומה לידו דמתניתין שהנותן לתוכה ומוציא שניהם פטורים. מ"ט ידו לא ניחא בתר גופיה גרירה. ומקום שגופו עומד שם ידו חשיבה. כי אם יעתק הגוף ידו נמשכת עמו. וכיון שהגוף בחוץ כמו כן היד בחוץ חשיבה והנה לא עקר מרה"י אבל בעת שהגוף בפנים גופו נייח ובעי עקירה. ואם נתנדנד כאילו עקר והוציא חייב שנמצא כלו מעשה בידו הוא עקר מבפנים והוא הוציא והניח וכ"ש אם הוא משא כבד.

אמר אביי ידו של אדם אינה חשובה כרה"י מידו דעני הנתונה בחוץ. שאילו היתה כרשות היחיד לא היה בעה"ב הנוטלו מתוכה חייב. ועוד אילו היתה כרה"ר לא נתחייב העני הנוטלו מתוכה והוא בבית חייב וכיון דאמר אביי ידו של אדם אינה לא כרה"ר ולא כרה"י הוצרך לשאול מהו שתיחשב ידו ככרמלית ואם הוציאה בשבת בחפץ מותר לו להחזירה.

דף ד.

כיון שלא הניח החפץ אי לא. תני חדא מותר להחזירה ותניא אידך אסור. ושקלינן וטרינן ואסקינן הא דתני מותר להחזירה באותה חצר ופירשה רב נחמן באותה חצר שהוציאה ממנה שהרי לא עשה כלום כי לא נעשית מחשבתו. שרצה להשליכן לחצר אחרת ולא עלתה לו מחשבתו. והא דתני אסור אסור להחזירה בחצר אחרת שהרי אם יחזירנה לחצר אחרת הרי נעשית מחשבתו ולפיכך אסור.

בעיא דרב ביבי בר אביי תירצה רב אשי הכי הדביק פת בתנור בשבת במזיד התירו לו לרדותה קודם שתיאפה שלא יבא לידי איסור סקילה או לא שהאופה מאבות מלאכות היא ולא אפשיטא.

דף ד:

וקשי לן מכדי רדיית הפת חכמה ואינה מלאכה. דגרסי' בפ' כל כתבי הקדש תנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו. יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה

מלאכה. וכיון שאינה מלאכה אמאי לא פשטי בה להיתרא. וקבלנו מרבותינו כי בעיא זו להתיר לו בפטור ומותר היא לפיכך לא איפשיטא וי"א כי רדיית הפת האפויה היא חכמה ואינה מלאכה. אבל רדייתה בעודה עיסה קודם שיקרמו פניה מלאכה היא. הלא תראה הפת האפויה אפשר לרדותה בסכין וכיוצא בה. אבל העיסה אי אפשר לרדותה אלא בידים שנמצא כמו לש ועורך. ומתקן הוא ואינו מקלקל. ולפיכך לא הזכירו במקום הזה. הא דתנא דבי שמואל כלל ללמד כי אינו דומה זה לזה כלל:

פיסקא פשט העני את ידו לפנים אקשי' והא בעינן עקירה והנחה מעל גבי מקום ארבעה וליכא דהא כל חיובי שבת לא מחייבי עד שיעקור ממקום ד' וינוח במקום ד' ואוקמה רבה לר' עקיבא דסבר קלוטה באויר כמי שהונחה בקרקע דמיא. דתנן מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרין.

ודחינן ודילמא הנחה ע"ג מקום ד' לא בעי אבל עקירה מע"ג מקום ד' בעי דהא לא שמעי' ליה לר' עקיבא מהא מתניתין אלא בהנחה בלבד.

אלא אמר רב יוסף ר' היא כו' ונדחת ואוקמה ר' זירא כאחרים.

דף ה.

דתניא אחרים אומרים עמד במקומו וקיבל אפי' בידו חייב. ש"מ לא בעי מקום ד'. ודחינן כגון שפשט כנפיה וקיבלה דאית בכנפיה מקום ד'. ואמרי' מתני' נמי כגון שקיבלה בטרסקל שבידו שיש בו ד'. פי' טרסקל טאבק. איני והא קיי"ל דטרסקל ברשות הרבים רה"י היא.

נימא דלא כר' יוסי ב"ר יהודה. אפי' תימא ר' יוסי ב"ר יהודה היא מתני' והתם דתני נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל [וזרק] מרה"ר ונח על גביו חייב כשהיה טרסקל זה נתון למעלה מי' שאין רה"ר למעלה מי'. מתני' בטרסקל שבידו למטה מי' ודחי' לה ר' אבהו להא ואוקמה הוא כגון ששלשל ידו למטה מג' וקיבלה. דכל פחות מג' כלבוד דמי. וכאלו בקרקע הניח והאי העני עומד בשוחה כדכתיב (ישעיהו ס':י"ד) והלכו אליך שחוח. והוא פי' כפוף כדכתיב (שם נח) הלכוף כאגמון ראשו. פי' בגומא בור כדכתיב חופר גומץ. גומץ וגומא הכל אחד הוא. ננס קצור בקומתו. ונדחו אלו כולם. ואוקמא רבא הכי. ואמר האי סבר ידו של אדם חשובה לו כד' על ד'.

דף ה:

וכן א"ר יוחנן זרק והלכה ונחה בתוך ידו של חבירו חייב. וא"ר יוחנן עמד במקומו וקיבל. כגון שזרק לחבירו (כבו מה) חייב בזה שנעשית מחשבתו. נעקר ממקומו אחרי שזרק שקיבלה פטור הזורק שהרי לא נצטרכה כוונתו לקבל באותו מקום ממילא באה לידו. בעי ר' יוחנן זרק ונעקר הוא ממקומו וקיבל מהו שנמצא הוא שזרק הוא עצמו שקיבל. שני כוחותיו הללו שזרק ושנעקר וקיבל כשני בני אדם דמו וחייב. או דילמא אפי' הכי אדם אחד הוא לא נעקר ממקום [זה] והונח במקום אחר אלא מקום העקירה הוא מקום הנחה. כי שניהם כאדם אחד הן. ועלתה בתיקו. הא דא' משום ר' יוחנן הכניס ידו לחצר חבירו וקיבל מי גשמים והוציאן חייב אתינן לאוקומה כגון שקלט מי גשמים הללו ולא כשהן יורדין אלא מעל גבי הכותל משופע דנחו ע"ג הכותל כגון הא דא' בסוף עירובין בהא דתנן היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו כו' כד נח זה הספר ע"ג כותל משופע ודחינן אימור דא' רבה בספר דעביד דניח.

מיא מי עבידי דניחי. ואוקמא רבא כגון שקלט מע"ג הגומא ונמצא המוציאו לרה"ר שקלט ממקום ד' רבא לטעמיה דאמר רבא מים ע"ג מים היינו הנחתן אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו. כגון שעקר והוציא אגוזים מרה"י ונתנם ע"ג מים ברה"ר עקירה איכא הנחה ליכא.

בעי רבא הוציא ונתן אגוז בכלי והכלי נתון במים מהו. בתר אגוז אזלינן והא נח חייב. או דילמא בתר כלי אזלינן והא לא נח ועלתה בתיקו. הוציא שמן ונתנן ע"ג [יין] מחלוקת ר' יוחנן בן נורי ורבנן דתנן בפרק (ב' דטב"י) שמן שצף ע"ג יין ונגע טבול יום בשמן לא פסל אלא שמן בלבד.

ור' יוחנן בן נורי אמר שניהם חיבור לתנא קמא לא נח. לר' יוחנן בן נורי נח כמו המים שאמרנו מים ע"ג מים היינו הנחתו פי' לפוש. כגון שיגע במשוי שעליו ומתכוין לעמוד להתרוח ולנוח כדי שיסור יגיעו זה חשוב כאילו יניח המשא שעליו. וכל כי האי גונא הוי הנחה. אבל לכתף שכוונתו לתקן המשאו שעל כתיפו פטור דכמהלך דמי ולא עקר ולא הניח. הא דא"ר יוחנן המתכוון לפנות חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור. שלא היתה עקירה בכוונה להוציאן לחוץ במקום חיוב אלא לזוית שאין שם חיוב ועיקרו באלו נערות וכבר פירשנוהו שם. פי' סטיו אצטבא. והוא איקרביטא ועושין כי האי גוונא בפני החנויות ועל זה שנינו בחיצונה המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר.

דף ו.

סטיו זהו כרמלית. לבן עזאי כאילו עומד בסטיו. שנמצא מוציא מכרמלית לרחבה אלא לרבנן אמאי חייב ואמרי מידי דהוה אמוציא דרך צדי רשות הרבים התם לאו אע"ג דאי מנח ליה בצדי רה"ר פטור. כי מפיק לה לרה"ר חייב הכא נמי כך והוא דאית להההוא כותל שהוא צדי רה"ר.
חיפופי. פי' אבנים. יוצאות מן הקיר כזיזים כדי שלא יחופו ויחככו הבהמות ובני אדם העוברים ובאין בקיר ויהרסוהו. דאפי' לר' אליעזר דאמר צדי רה"ר כרה"ר הן היכא דאיכא חיפופי דברי הכל לאו כרה"ר נינהו. א"ר יוחנן מודה בן עזאי שהזורק מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב.
תניא נמי הכי אחד הזורק ואחד המושיט ואחד המוציא ואחד המכניס מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב. בן עזאי אומר המוציא והמכניס פטור המושיט והזורק חייב. מ"ט לא אמרי' קלוטה כמו שהונחה:

דף ו:

ת"ר ד' רשויות לשבת. רה"י ורה"ר כרמלית ומקום פטור. פשיטא היא זו הברייתא וגם פירשוה הראשונים ממני.
איזו היא רה"י חריץ עמוק י' טפחים ורחב ד'. וכן גדר גבוה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה (הבז) זו היא למעוטי הא דתני ר' יהודה מי שיש לו ב' בתים בשני צדי רה"ר עושה לחי מכאן וכי זה אינו רה"י לא לזורק וכ"ש לטלטל. סרטיא ופלטיא ומבואות המפולשות זו היא רה"ר גמורה למעוטי הא דר' יהודה. דתנן בעירובין בפסי ביראות. ר' יהודה אומר אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין קמ"ל דאע"ג דלא סילקה אינה כרה"ר:
אמר מר והוציא מרה"י זה לרה"ר זה בשוגג חייב חטאת במזיד בלא התראה ענוש כרת בהתראה נסקל פשיטא לא נצרכה אלא להא דאמר רב מצאתי במגילה סתרים בי ר' חייא וכתיב בה איסי בן יהודה אומר אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אינו חייב על אחת מהן נמצא חייב על אחת בפני עצמה בספק זולתי המוציא מרשות לרשות דלא מספקא חיוב. דתני בהדיא בשוגג חייב חטאת במזיד חייב כרת ונסקל הא דתנן בטהרות פ"ו הבקעה בימות החמה רה"י לשבת ומטלטלין בה רה"ר לטומאה וק"ל ספק טומאה ברה"ר טהור בימות הגשמים שמלאה מים ואין אדם נכנס לתוכה רה"י לזה ולזה.
משני עולא לעולם הבקעה כרמלית היא. והא דתנן רה"י כלומר אינה רה"ר.

דף ז.

רב אשי אמר (וקאמר) בבקעה דאית לה מחיצות מדקתני רשות היחיד:
קרן זוית הסמוכה לרה"ר ואיצטבא שלפני העמודים ככרמלית נידונין. כל שאין גבוה מן הקרקע ג' טפחים כגון ליבני וכיוצא בה כרה"ר דמי. וכל הגבוה ג' טפחים ואין בו רחב ארבעה וזרק ונח על גביו פטור חוץ מן הזורק ונח על פי הכלב או בפי הכבשן או בידו של אדם וכיוצא בהן המפורשות בהמוצא תפילין משום דמחשבתו משויא להו מקום ומפורש בהמוצא תפלין כי האי גונא דכל פחות מג' בארץ כארץ חשיב.
וא"ר יוחנן אין כרמלית פחותה מד' ותופסת עד י' טפחים אבל למעלה מי' מקום פטור הוא והכי פירושא בפ' הזורק כי הא דאמר שמואל לרב יהודה שיננא לא תיהוי במילי דשבתא למעלה מעשרה ואוקימנא בכרמלית ואקילו בה רבנן מקולי רה"י דאי איכא מקום ד' על ד' הוא דהויא כרמלית ואי לא מקום פטור הוא מקולי רה"ר נמי דעד י' הויא כרמלי' למעלה מי' לא הויא כרמלית אלא מקום פטור.

דף ז:

הא דרב גידל דאמר בית שאין בתוכו עשרה טפחים וקירויו משלימו לעשרה על גגו מותר לטלטל בכלו כי כרה"י הוא חשוב. דאמרי' בכי האי גונא גוד אסיק מחיצתא. בתוכו אין מטלטלין בו אלא בד' אמות. מ"ט כיון דלא חזי לדירה אין המחיצות מועילות. אלא כמו שאין שם מחיצות דמו:
אמר אביי אם חקק בו ד' על ד' מותר לטלטל בכל הבית. מ"ט אלו הארבעה שיש בגובהן עשר הן הבית והשאר חשובין כחורין. וקי"ל חורי רה"י כרה"י דמו. חורי רה"ר אביי אמר כרשות הרבים דמו ורבא אמר לאו כרשות הרבים דמו. והלכתא כרבא. הא דא' רב חסדא נעץ קנה ברה"י אפי' מאה אמה וזרק מרה"ר ונח על גביו חייב. נימא כר' אמרה דתניא זרק ונח ע"ג זיז כל שהוא ר' מחייב וחכמים פוטרין אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי דרה"י עולה עד לרקיע.

דף ח.

והכא באילן העומד ברה"י ונופו נוטה לרה"ר וזרק מרה"ר ונח ע"ג נופו ר' סבר אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ומרה"ר לרה"י זרק דהא יש בעיקר האילן ד' ורבנן סברי כיון דנופו ברה"ר נוטה מרה"ר לרה"ר זרק ולא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו וקי"ל כחכמים:

אמר אביי זרק כוורת לרה"ר גבוה עשרה ורחבה ששה פטור כו' חזינן לרבותא מגאונים. פי' שמועה זו. וכן אמרו כוורת זו עשויה ממחצלת של קנים והיא עגולה והיא צריכה ששה מפני שתחתיה לא יעשה משווה מרובע אלא מגלגל. ובהיות בין זוית לזוית ד' טפחים והוא משופע ועולה ימצא יתרונן ב"ט. ואילו היתה מרובעת משווה לא הצריכה אלא רוחב ד"ט. ולא הצריכה ו"ט אלא במשופע כדי שימצא בה ד' משווין:

ואנן קיבלנו מרבנן זכר אדונינו לברכה כי כוורת זו היא עגולה וצריך להיות חללה ו' טפחים על ו' טפחים מרובעות כדי להיחשב מקום רשות בפני עצמה. ואילו לא היה לה חלל ד' על ד' דיי לה מיהו כיון שיש בה חלל אינה חשובה רשות בפני עצמה עד שיהו בחללה ד' על ד' טפחים מרובעות וכוורת זו עם כתליה יש בה ו' טפחים על ו' טפחים מה' אצבעות בטפח נמצאו בה ו' אצבעות חסר אצבע עובי כותלה סביבותיה כשתסיר ממנה בעובי הכל אצבע לכל רוח נמצא חללה כ"ח אצבע על כ"ח אצבע וכל אצבע היא חומש טפח שכן יסדנו החשבון חמש אצבעות בטפח וקיימא לן בהדיא בחשבון מדוקדק כל אמתא ברבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא כשתחלק אלו כ"ח אצבעות לו' טפחים לכל טפח ה' אצבעות וב' אצבעות יתרון האלכסון על המרובע יבא ז' אצבעות לכל טפח נמצאו כ"ח אצבעות ד' טפחים על ד' טפחים חללה של כוורת בלא תוספת ובלא גירעון ולא אמרנו ה' אצבעות בטפח ממש אלא לפי שנוח למתלמד לבא החשבון הזה בלבו. אבל אם תעשהו ו' טפחים לפי חשבון תוציא עובי הכתלים אלו דברי אביי ורבא אמר אפילו אין רחבה ו' פטור אי אפשר לקרומיות של קנים שלא [יעלו] למעלה מי' וקי"ל דלמעלה מי' אין צריך ד' על ד' אלא אפי' קנה עולה למעלה מי' טפחים וזרק ונח על גביו פטור.

כפאה על פיה וזרק אם גבוהה ז' ומשהו חייב כי ז' ומשהו וג' חסר משהו הרי עשרה ובעת תשלום למחיצות עשרה נחה על הקרקע לפיכך חייב. אבל אם הוא שבעה וחצי ושלשה פחות משהו הנה עשרה ועוד נמצאת בעת שנוחה בארץ גבוהה מי' טפחים ואין רה"ר למעלה מי' ונמצא כמוציא מרה"י לרה"י.

רב אשי אמר אפי' ז' ומחצה חייב שהמחיצות לתוכה הן עשויות ומבפנים אתה צריך ו' טפחים בזמן שנחה קרקעיתה בארץ והמחיצות עולות בי' טפחים אבל מהופכת נמצאת שנחה ע"ג קרקיעתה בהגעת קרומיות של קנים בארץ בפחות מעשרה טפחים וחייב:

אמר עולא עמוד תשעה ברשות הרבים ורבים מכתפין עליו וזרק ונח על גביו חייב מ"ט דכל פחות מג' רבים דורסין אותו וכארץ חשוב לפיכך הזורק ונח על גביו חייב מג' ולמעלה אינו נדרס שיותר הוא מכדי הרחק (ידו) [רגליו] של אדם בפסיעות וגם אין

מכתפין בו שאין גבוה עד הכתף לפיכך אינו תשמיש הרבים כלל ואינו כרשות הרבים אלא הוא ככרמלית חשוב לפיכך פטור. אבל אם זה העמוד גבהו תשעה טפחים וודאי רבים מכתפין עליו וכרשות הרבים הוא.
והזורק מרשות הרבים ונח על גביו פטור. והזורק מרשות היחיד ונח על גביו חייב. גומא פחות מעשרה מאי. רב יוסף אמר דין הגומא כדין העמוד. גומא ט' טפחים ברה"ר היא כמו העמוד. רבא אמר גומא לא מ"ט הילוך ע"י הדחק שמיה הילוך. אבל תשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש. לפיכך אינה כרה"ר. ומותבינן עליה דרבא מהא היתה קופתו מונחת ברה"ר גבוהה י' ורחבה ד' אין מטלטלין מתוכה לרה"ר ולא מרה"ר לתוכה. כלומר כרה"י היא. פחות מכאן מטלטלין וכן בגומא מאי לאו אפחות מיכן קתני וכן בגומא כלומר מטלטלין מתוכה לרה"ר כי כרה"ר היא כמו עמוד ט' טפחים. ומשני לא כי קתני וכן בגומא אגבוה י' ורחבה ארבע קתני ואסיקנא הילוך ע"י הדחק שמיה הילוך.

דף ח:

תשמיש ע"י הדחק לאו שמיה תשמיש כרבא והא דאמר רב יהודה זירזא דקני פי' חבילת קנים רמא וזקפה כגון שהיתה מוטלת [ע"ג הקרקע] והגביה הקצה האחת והאחרת מונחת ע"ג קרקע. והעמידה והשליכה אפי' כל היום לא נתחייב שהרי לא הגביהה כלל ואינו חייב עד דעקר ומנח הנחה היא:
הא דא"ר יוחנן מקום שאין בו ד' על ד' טפחים מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו מרשות זה לזה ועל זה הדרך העמדנו זו הברייתא דתניא אדם עומד על האסקופה נוטל מבעל הבית ונותן לו נוטל מן העני ונותן לו ובלבד שלא יטול מבעל הבית ויתן לעני ולא מן העני ויתן לבעל הבית כגון זה הוא שא"ר יוחנן שלא יחליפו.
ולא יטול מבעל הבית ויתן לעני כו' ואם נטל מבעה"ב ונתן לעני או מן העני ונתן לבעה"ב פטור.

דף ט.

ואמרי' נימא תהוי תיובתא דרבא ושנינן הא דרבא (בדנח) [בדלא נח] לפיכך חייב והא (בדלא נח) [בדנח]. פי' דרך עליו שהעבירו על עצמו מימינו ומשמאלו. הא דאחרים דאמרי אסקופה משמשת ב' רשויות פשוטה היא:

דף ט:

מתני' לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל. אתינן לאוקמה סמוך למנחה גדולה שהוא מו' שעות ומחצה ולמעלה.

ובתספורת בן אלעשה שצריך שהות הרבה. כדגרסי' בסנהדרין ס"פ כהן גדול כסום יכסמו את ראשיהם תנא כמין תספורת לוליאנית תספורת יחידתא היא כלומר שתהיה הראש מכוסה בשיער כזר ראש זה השיער נוגע בעיקר השיער שלמעלה הימנו תניא א"ר לא לחנם פיזר בן אלעשה את מעותיו אלא כדי להראות את התספורת כהן גדול.

ובא רב אחא בן יעקב ודחאה ואוקמה למתני' בתספורת דידן וגזירה שמא ישבר הזוג שצריך לתקנו. מאימתי התחלתה משיניח מעפורת של ספרין על ברכיו:

ולא יכנס למרחץ להזיע בעלמא. ולכתחילה אמאי לא גזירה שמא יתעלפה. ומאימתי התחלתו משיערה מפרתו. ולא לבורסקי. לעיוני בעלמא. ולכתחלה אמאי לא דילמא חזי בהן פסידא וצריך לתקונינהו ומאימתי התחלתו משיקשור בין כתיפיו. ולא לאכול בסעודה קטנה. ולכתחלה אמאי לא דילמא אתי לאמשוכי. מאימתי התחלת סעודה רב אמר משיטול ידיו ר' חנינא אמר משיתיר חגורו ולא פליגי בני א"י שמהלכין אזורי חלצים עד שיתירו חגורתם. ובני בבל משיטול ידיו. וי"א בני בבל מהלכין אזורי חלצים ועלייהו אמרו משיתיר חגורו ובני א"י נטילת ידים:

ולא לדין בגמר דין ולכתחלה אמאי לא דילמא מוספי טענתא וסתרי לדין ומאימתי התחלת דין.

דף י.

אי הוו עסקי בדינא אחרינא משיפתחו בעלי הדין טענותיהן ואי לא משיתעטפו הדיינין:

עד מתי יושבין בדין עד זמן סעודה. ואסיקנא ארבע זמן סעודה לכל היא:

כל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת מעלה עליו הכתוב כאילו סייע במעשה בראשית מ"ט במעשה בראשית כתיב ויהי ערב ויהי בוקר והכא כתיב ויעמוד העם על משה מן הבוקר עד הערב:

פיסקא עד שיתפלל. אריב"ל כיון שהגיע זמן תפלת המנחה אסור לאדם שיטעום קודם שיתפלל תפלת המנחה אין הלכה כי הא דריב"ל וכבר פירשנוה בברכות בפ' תפלת השחר:

אמר רב אשי חזינא ליה לרב כהנא דכי איכא צערא [בעלמא] שדי גלימיה וכסי ידיה ומינח כרעיה כעבדא לקמיה מריה ומצלי. וכד איכא שלמא לביש ומכסי ומעטף ומצלי אמר הכון לקראת אלהיך ישראל. וכן ראוי לעשות:

אמר רב אדא בר אהבה מתפלל אדם במרחץ. ואותיבנא עליה מהא הנכנס למרחץ. מקום שבני אדם עומדים לבושים יש שם מקרא קריית שמע ותפלה ואין צריך לומר שאילת שלום ומניח שם תפלין ואין צ"ל שאינו חולץ.

מקום שבני אדם עומדים ערומים ולבושים יש שם שאילת שלום ואין שם קרית שמע ולא תפלה ולא תפלין ואם היה לבוש אותם חולצן מקום שב"א כולן ערומין אין שם שאילת שלום ואין צ"ל ק"ש ותפלה וחולץ תפלין אחד מרחץ ואחד ביהכ"ס.

ושנינן כי קאמר רב אדא במרחץ חדש ואשמעי' דהזמנה במרחץ לאו מילתא היא אבל הזמנה בביהכ"ס לא איפשיטא ונקטינן לה לאיסורא:

דף י:

אמר רב המנונא אסור ליתן שלום לחבירו בביהכ"ס שהשם גופיה איקרי שלום שנאמר ויקרא לו ה' שלום אבל לומר נאמן בבית הכסא מותר שאינו שם שנא' האל הנאמן ומתרגמי' אלהא מהימנא:

אמר רב הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו שנאמר לדעת כי אני ה' מקדשכם. והני מילי במילתא דלא עבידא לאיתגלויי. אבל במילתא דעבידא לאיתגלויי לא. שנאמר ומשה לא ידע כי קרן עור פניו:

אמר רב לעולם אל ישנה אדם בנו אחד משאר בניו. שהרי בשביל ב' סלעים מילת שהוסיף יעקב אבינו ליוסף נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים:

אמר רב לעולם יחזר אדם וישב בעיר שישיבתה קרובה [שמתוך שישיבתה קרובה] עונותיה מועטין א"ר חנן מאי קרא שנאמר הלא מצער היא ותחי נפשי כלומר מצער עתה בקרוב נתיישבה. א"ר יצחק ישיבת צוער נ"א שנה היתה שנאמר אמלטה נא שמה נא בגימטריא הכי הוו.

ישיבתה של סדום נ"ב שנה הוה שהיתה מוקדמת לצוער שנה ושלותה כ"ו דכתיב שתים עשרה שנה עבדו את כדרלעומר ושלש עשרה שנה מרדו הרי כ"ה שנה ובארבע עשרה למרידה בא כדרלעומר והחריבה נמצאת שלותה כ"ו שנים ותשולם נ"ב לישיבתה:

דף יא.

וכל עיר שגגותיה גבוהות מבהכ"נ סופה ליחרב שנאמר לרומם בית אלהינו ולהעמיד את חרבותיו. אמר רב אשי [אנא] עבדי למתא מחסיא שהגבהתי [את בית] הכנסת למעלה מכל גג דלא ליחרב מהאי עון לעולם:

אמר רב תחת נכרי ולא תחת ישמעאל. תחת ישמעאל ולא תחת חבר שהן רעים כדגרסי' ביבמות (סג:) תחת חבר ולא תחת ת"ח. כלומר אין בו כח להציל מיד הרשעים בזרוע רמה. וכ"ש יתום ואלמנה:

אמר רב כל חולי ולא חולי מעיים. כל כאב ולא כאב לב. כל מחוש ולא מחוש ראש אמר רב יפה תענית לחלום כאש בנעורת. אמר רב חסדא ובו ביום אמר רב יוסף ואפי' בשבת. ואינו תענית חלום. זה שאמר רב לוה אדם תעניתו ופורע אלא שקבל עליו מעצמו להתענות בו. ואפי' אם אירע בו אונס לוה ופורע. ודייקינן מהא דגרסי' בתעניות צערא קביל עליה כי הא שמעי' היכא דאירע בו [אונס]. אמר רב לוה אדם תעניתו ופורע ותענית חלום בין כך ובין כך לא:

אם התחילו אין מפסיקין (בו) [כו']. ואוקימנא סיפא איצטריך לדברי תורה. דתניא חברים שהיו עסוקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה. א"ר יוחנן לא שנו אלא כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן אבל כגון אנו מפסיקין אפי' לתפלה והא דתניא כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש ההיא בעיבור שנה תניא דא"ר אלעזר ב"ר צדוק כשהיינו עסוקים בעיבור שנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לק"ש ולא לתפלה:

מתני' לא יצא החייט במחטו סמוך לחשכה כו'. ירושל' [לעיל בהלכה ב'] ממה דתנינן מנחה ותני לה ר' חייא חשיכה. הדא אמר אפילו חשיכה דתנינן בתרה מנחה היא:

תנן התם בסוף עירובין לא יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר ולא ברה"ר וישתה ברשות היחיד אא"כ הכניס ראשו ורובו למקום ששותה וכן בגת:

דף יא:

איבעיא להו מהו לעמוד בכרמלית וישתה ברה"י או ברה"ר אע"פ שאינו מכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. אמר אביי היא היא כלומר אסור. רבא אמר היא גופה גזירה להכניס ראשו ורובו למקום ששותה משום חששא שמא יוציא מרשות לרשות ליקום וניגזור בכרמלית לחייבו להכניס ראשו ורובו העומד (ברה"י) [בכרמלית] ושותה (בכרמלית) [ברה"י] למקום ששותה אטו עומד ברשות [הרבים] ושותה ברה"י שהוא

עצמו גזירה גזרינן עליה שמא יוציא מרשות לרשות אלא מותר בכרמלית ובקש להביא ראיה לדבריו מסיפא דקתני וכן בגת. כלומר הגת ככרמלית הוא ואסור. ודחה רבא ואמר האי דקתני וכן בגת לענין מעשר. והכי קאמר כשם שהעומד ברה"ר ושותה ברה"י אינו מותר לו לשתות אא"כ יכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. שאם ישאר לו מים מותר להחזירן למקומן כן בגת לענין מעשר אינו מותר לו לשתות מן היין שבגת קודם שיעשר אלא אם הן צונן שיתכן לו להחזיר המותר. אבל בחמין שמפסידין היין ואי אפשר לו להחזיר המותר אסור לו לשתות שכיון שמזגו בחמין נקבע למעשר ואסור ואקשי' עליה דרבא מהא דתנן לא יצא החייט במחטו שהוא גזירה לגזירה כי זו המחט היא תחובה לו בבגדו וגזרי' עליה שלא יצא בה בבין השמשות שמא יצא בה במחט התחובה בבגדו בשבת. וגזרינן בה בשבת שמא יצא במחטו בידו. ושני רבא הכי הא דתנן לא יצא החייט במחטו כשאוחז המחט בידו. וגזרינן עליה בין השמשות שמא יוציאה בשבת דחדא גזירה היא והא דתניא בהדיא במחט התחובה לו (והברייתא דתניא במחט התחובה לו) בבגדו העמידה בשבת עצמה וגזירה שמא יוציאנה בידו דחדא גזירה היא והא דתניא בהדיא במחט התחובה לו בבגדו ע"ש עם חשיכה אוקמא כר' יהודה דאמר אומן דרך אומנותו חייב כלומר החייט חייב במחט התחובה לו בבגדו כאחד המוציאה בידו דלאו גזירה לגזירה היא:

תני חדא לא יצא הזב בכיס שלו ואם יצא פטור אבל אסור ותניא אידך לא יצא ואם יצא חייב חטאת קשיין אהדדי ופריק רב יוסף לא קשיא הא ר' מאיר הא ר' יהודה ונדחת זו גם פירק רב המנונא דהא דקתני פטור בזב בעל שלש ראיות והא דקתני חייב חטאת בזב בעל ב' ראיות דבעי ליה כיס שאם יראה אחרת חייב קרבן דחינן דגם בבעל ג' ראיות בעי כיס שאם יספור ימים טהורים וראה אח"כ סותר כל הימים הטהורים וחוזר לחשוב מאותו היום ולהבא ז' ימים טהורים ואח"כ יטהר. ושנינן כגון שראה זוב בו ביום בשבת ולא ספר ימים טהורים עדיין ואין צריך כיס לסתירה. ודחינן אם אין שם צורך הכיס לסתירה צריך לו כדי שלא יטנפו כליו.

ודחה רב זירא ואמר האי תנא כל אצולי מטינוף לא חשיב ליה מלאכת מחשבת וכי האי תנא דהכופה קערה על פי הכותל:

דף יב.

ואיפרכא הא דרבי זירא ואמרינן מי דמי הכיס דזב לקערה בכותל כו' ואוקמינה אביי ורבא הא דקתני חייב ר' יהודה דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה והא

דקתני פטור לר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה וקיי"ל כר' שמעון:
תני דבי שמואל יוצא אדם בתפילין ע"ש עם חשיכה. מ"ט כיון דאמור רבנן חייב אדם למשמש בתפלין בכל שעה ק"ו מציץ ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה תמיד תפלין שיש בהן הזכרות הרבה עאכו"כ הלכך מדכר דכיר להו. תניא חנניא [אומר] חייב אדם למשמש בבגדו ערב שבת עם חשיכה אמר רב יוסף הלכתא רבתי לשבת וכן הלכה:
לא יפלה את כליו איבעיא להו שמא יטה או שמא יהרוג כנים ומתניתין רבי אליעזר היא דקתני ההורג כינה בשבת והוא הפרעוש כהורג גמל בשבת ופשטנא לא יפלה שמא יטה את הנר.
אמר רב יהודה אמר שמואל אפילו להבחין בין בגדו לבגדה והני מילי בבני מחוזה ובזקנות אבל בילדות בגדיהן מידע ידיען שהן רחבות ודבבני חקליאתא נמי מידע ידיען:
תנו רבנן אין פולין ברשות הרבים ואין עושין אפיקטויזין ברה"ר מפני הכבוד.

דף יב:

אמר רב הונא הלכך מולל וזורק וזהו כבודו ואפי' בחול. תניא ר' שמעון בן אלעזר אמר משום ר' שמעון בן גמליאל אין הורגין את המאכולת בשבת ואין משדכין על התינוקת לארסה ועל התינוק ללמדו ספר ואומנות ואין מנחמין אבלים ואין מבקרין את החולה דברי ב"ש וב"ה מתירין בכולן. ת"ר המבקר חולה בשבת אומרין שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא:
רבי יהודה אומר יכולה היא שתרחם עליו ועל כל חולי ישראל. רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל.
כמאן אמר רבי חנינא מי שיש לו חולה בתוך ביתו יערבנו בתוך חולי ישראל כר' יוסי וכמאן (אמרי') [מצלי'] האידנא אקצירי ומריעי כר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום ומפורש בר"ה פ"א. שכנא איש ירושל' בכניסתו אומר שלום ביציאתו היה אומר שבת היא מלצעוק ורפואה קרובה לבוא ורחמיו מרובין אחינו שבתו לשלום א"ר חנינא בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת משום דחיישינן שמא יבקש עליו רחמים בצרה ובצעקה. רבי אלעזר כד הוה שאיל בתפיחה אמר ליה המקום יפקידך לשלום וזמנין אמר ליה רחמנא ידכרך לשלם. ואפילו בלשון ארמי שפיר דמי דשכינה עמו.

דתניא הנכנס לבקר חולה לא ישב ע"ג מטה ולא (בכפא) [בכסא] ולא בספסל אלא מתעטף ויושב לפניו מפני שהשכינה עליו שנאמר ה' יסעדנו על ערש דוי ואמר (רבי) [רבין] אמר רב מנין שהקב"ה זן את החולה שנא' ה' יסעדנו על ערש דוי:
ולא יקרא לאור הנר אמר (רבא) [רבה] ואפי' גבוה ב' קומות או ב' (מרועות) [מרדעות] או אפילו כמה בתים זה על גבי זה אסור וקיי"ל (כרבא) [כרבה] דאע"ג דבפרקין שואל אדם מחבירו אוקימנא להא דרבה כתנאי כיון דסתם לן תנא כוותיה דתנן מונה אדם את אורחיו ואת פרפריותיו מפיו אבל לא מן הכתב לא חיישינן להא מחלוקת דברייתא וכבר פירשנוה שם דהלכתא כרבה:
לא יקרא דייקינן ממתניתין דוקא חד אבל תרי שרי והני מילי בענין אחד אבל בתרי ענינין אסור דחיישינן שמא יטה ואפילו אדם חשוב ממעשה דר' ישמעאל:
ירושלמי תני רבי חייא אבל מסתכל מה שבכוס ומה שבקערה ואינו חושש. לא יקרא אמר שמואל לא שנו אלא אחד אבל שנים מאחר שיכולין למחות זע"ז מותר:
תני חדא השמש בודק הקערות וכוסות לאור הנר ותניא אידך לא יבדוק וסוגיין דשמעתא בין שמש קבוע בין שמש שאינו קבוע בודק כוסות וקערות לאור הנר. ודווקא בנפטא דמאיס ונפיש נהוריה ולא אתי לאצלוויי ביה אבל בדמשחא שמש שאינו קבוע ודאי אסור שמש קבוע פלוגתא והלכתא בודק ואין מורין כן:
פיס' באמת [אמרו] החזן רואה וכו'. ואסיק' אבל מסדר הוא לתינוקות ראשי פרשיות:

דף יג.

כיוצא בו לא יאכל הזב עם הזבה. בוא וראה עד היכן פרצה [טהרה] בישראל כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ שמא יהי רגיל אצלו ויאכילנו בימי טהרתו דברים טמאים אבל לדברים שאינם מתוקנים לא חיישינן דאמר רבא רוב עמי הארץ מעשרין הן. איבעיא להו נדה מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו ובעי רב יוסף למפשטא מהא דתנן בשחיטת חולין פרק כל הבשר העוף עולה עם הגבינה על השולחן ואינו נאכל כו' ונדחה זו ופשטנ' מהא דכתב ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב.
מקיש אשתו נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה כיוצא בהן.

דף יג:

ואף על גב דפליגא דר' פדת ומהא עובדא נמי דההוא דקרא ושנה ושמש ת"ח הרבה ומת בחצי ימיו ושאל אליהו את אשתו בימי (נדותיך) [לבוניך] מהו אצלך. פירוש בז' ימי

נקיים [והיא] (ואף) אמרה לו אכל עמי ושתה עמי וישן עמי בקירוב בשר ולא עלה על דעתו דבר אחר אמר לה ברוך המקום שהרגו שלא נשא פנים לתורה שנא' ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב. במערבא אמרי כך אמרה לו מטה חדא הוה וסינר מפסיק ביניהם: פשטנא ממתניתין דתני אין פולין לאור הנר ואין קורין לאור הנר אלו מן ההלכות שאמרו בעליית חנניא בן חזקיה בן גרון ש"מ אלו תנן שכבר הזכרנום ולא מה דבעו למימר לקמן: ת"ר מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה בן גרון וסייעתו שהיו מחבבין להזכיר ימי צרות בשמחה. ארשב"ג אף אנו כו' שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שדבריו סותרין דברי תורה פירוש יש בספר יחזקאל דברים שמראין כאילו סותרי ד"ת כגון קרבנות המועדים וחנוכות וכיוצא בהן. ובא חנניא בן חזקיה ודרשן כגון (הכתוב כת"י ונתברר שספר יחזקאל והתורה שוין:

פיס' שמונה עשר דברים גזרו בו ביום ואלו הן דתנן פוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כו' פי' אוכל ראשון הוא שנגע בו השרץ ואוכל שני הנוגע במשקין במה שנגע בו השרץ אבל אוכל לא שאין אוכל מטמא אוכל ושניהם אליבא דר' יהושע האוכל אותם שני הוא ופוסל את התרומה דתנן בטהרות פרק ב' ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני והשותה משקין טמאים שאלו כולן פוסלין גופו של אדם כדתנן במעילה פרק ד' כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגויה כבחצי פרס פירוש אוכלין טמאים. וכל המשקים פירוש הטמאין מצטרפין לפסול את הגויה ברביעית. [והבא ראשו ורובו במים שאובין] וטהור שנפלו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין פוסלו בתרומה פי' לולי שאמר כי בטהור טימאוהו לא עמדה בטמא שלא טיהרוהו. גזרו על הספר מפני שהיו מצניעין אוכלין של תרומה גבי הספרים והיו העכברים באין על האוכלין ומפסידין הספרים. ידים מפני שהן עסקניות חיישינן דילמא נגעו בטומאה הלכך גזרו בהו טומאה ומתחלה גזרו על הידים הנוגעות בספר להיות פוסלין התרומה כדי שלא יהו מצוין ליגע ס"ת אלא במפה וגזרו נמי על האוכלין שנטמאו מן המשקין שנטמאו מחמת ידים שיפסלו התרומה גזירה משום משקין שנטמאו מחמת שרץ. ועל הכלים שנטמאו במשקין הבאים מחמת שרץ גזירה משום זב. טבול יום אסיק' סמי מכאן טבול יום ואסיק' שלמה תיקן טומאה לידים לקדשים והלל ושמאי גזרו לתרומה נמי ולא קבילו מינייהו אתו תלמידיהן גזרו וקבילו מנהון אמר רב יהודה בי"ח דבר נחלקו ובי"ח גזרו ואסיק' בי"ח שנחלקו בו ביום למחר הושוו:

דף טו.

אמר רב יהודה אמר שמואל בג' מקומות נחלקו שמי והלל שמי אומר מקב חלה כו' וכולן מפורשים במשנתנו בתחלת עדיות והיא מסכת בחירתא:

דף טו:

ארץ העמים יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו על גושה שהוא קרקע עצמו כדכתיב (איוב ז) וגוש עפר לתלות כלומר טומאתה בספק לפיכך קדשים הנוגעים בה תולין לא אוכלין ולא שורפין ועל אוירן ולא כלום כלומר אם נכנסה התרומה בשידה תיבה ומגדל ולא נחה בקרקע חוצה לארץ אלא באוירה ולא כלום ורבנן דשמוני' שנה גזרו על אוירה נמי לתלות ואתו רבנן דבאושא גזרו תרומה שנגעה בגוש חוצה לארץ לשרפה ועל אוירה כדקאי [קאי] לתלות.
על כלי זכוכית מ"ט גזרו יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן טומאה בהן א"ר שמעון בן לקיש הואיל ותחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס ואקשינן אם ככלי חרס הן לא יטהרו במקוה אלמה תנן ואלו חוצצין בכלים הזפת וחמר בכלי זכוכית (ושביק) מכלל שאם אין עליה דבר חוצץ עלתה להן טבילה ונטהרו ושנינן האי בכלי זכוכית שניקבו והטיפו לתוכן אבר וסתם הנקב והעמיד המשקין מלצאת.

דף טז.

ור"מ הוא דאמר כיון שהטיפו לתוכן אבר ככלי מתכות דמי שהכל הולך אחר המעמיד ומטמאין ומטהרין דתניא כלי זכוכית שניקבו כו' ואקשינן אם ככלי מתכות הן יחזרו לטומאתן ישנה כו' ושנינן טומאה ישנה דרבנן וכי אחיתו להו רבנן טומאה בטומאה דאורייתא בטומאה דרבנן לא אחיתו להו טומאה ואקשינן והא פשוטיהן טומאה דאורייתא היא בכלי מתכות ובכלי זכוכית שנינו פשוטיהן טהורין ושנינן עבדו בהו רבנן היכירא ללמד כי אינן ככלי מתכות לכל מילי.

דף טז:

רב אשי אמר לעולם כלי זכוכית ככלי חרס הן ודקא קשיא לך אם ככלי חרס הן לא יטמאו מגבן דהא אין כלי חרס מטמא אלא באויר ולא מגבו מה שאין כן [בשאר כלים] דגרסינן בשחיטת חולין סו"פ ראשון. ת"ר אויר כלי חרס טמא וגבו טהור אויר כל הכלים טהורין וגבן טמא ותו אמרינן וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא איזהו

כלי שטומאתו קודמת לפתחיו הוי אומ' זה כלי חרס וכי אין צמיד פתיל עליו הוא דטמא הא יש צמיד פתיל עליו טהור הא למדת שכלי חרס אם אינו צמיד פתיל [עליו] טומאה קודמת לפתחו ואפילו באויר ואם הוא צמיד פתיל אינו מטמא מגבו ושאר כל הכלים אפילו הן צמיד פתיל ונגעה בהן טומאה מגבן נטמאו ופשוטי כלי זכוכית אין מקבלין טומאה ככלי חרס דתנינן (כלים פ"ב) זה הכלל כל שאין לו תוך בכלי חרס אין לו אחוריים פי' אין מטמאין מגבן באויר שאין כלי חרס מטמא באויר מגבו אלא מתוכו שנאמר אל תוכו לפיכך מוקף צמיד פתיל טהור מפני שאינו מטמא מגבו שהן אחוריו אבל שאר הכלים ואפילו כלי זכוכית אין צמיד פתיל מציל בהן בזמן שיש לכלי זכוכית בית קבול מפני שמטמאין מגבן הכא אמר רב אשי כלי זכוכית ככלי חרס הן ובסוף ע"ז אמרינן כלי זכוכית ככלי מתכות הן שנינן לא קשיא הכי קאמר כלי זכוכית ככלי חרס הן ולא מקבלי טומאה אא"כ יש להן תוך ככלי חרס והוא בית קבול אבל פשוטיהן טהורין וגזרו עליהן להיות מיטמאין מגבן הואיל וכלי זכוכית מראת הטומאה מגבן שהוא אחוריו כאילו בתוכו הויא. אבל לעלות מידי טומאתן כלי זכוכית ככלי מתכות הן וצריכין טבילה במ' סאה והכין קיי"ל כרב אשי דהוא בתראה:

שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה מפורש במס' כתובות פ' האשה שנפלו לה נכסים בסופו עד שבא שמעון בן שטח [ותיקן שיהא כותב] כל נכסיו אחראין לכתובתיך. וגזר טומאה [על כלי מתכות] ואסיק' טומאה ישנה כגון שנטמאו כלי זכוכית ועמד ושיברן כדקיי"ל נשברו טהרו וריתכן ועשאן מיד כלי גזרו עליהן לחזור לטומאתן הישנה ולא לכל טומאה גזרו גזירה זו אלא לטומאת מת בלבד ומ"ט אמר עולא משום גדר מי חטאת פי' דאי מטהרת להן אתי לאקולי במי נדה ואקשינן ולמאן דאמר דלכל הטומאות חוזרין לטומאתן ישנה ושבירתן כהאי גוונא לא טיהרתן מ"ט אמר אביי גזירה שמא לא יקבנו בכדי טהרתו כדתנן (כלים פי"ד) כלי מתכות כמה שיעורן הדלי למלאות בו כו' רבא אמר גזירה שמא יאמרו טבילה בת יומא עולה פי' הרואה כי שברו ותקנו ונטהר מידי כך יטבילוהו וישתמש בו מיד בלא הערב שמש יאמרו שבירתן מטהרתן וטבילתן מטהרתן מה שבירתו אינה צריכה הערב שמש אף טבילתו אינה צריכה הערב שמש מכדי אביי ורבא סברי תרווייהו יחזרו לטומאתן ישנה מאי ביניהון איכא בינייהו דרצפונהי מרצף פירוש כגון שפוד שנרצף שיקע כותלי הכלי בתוכן ונעשה כאלו נשברו כותליו ואביי דחייש שמא לא יקבנו בכדי טהרתו אע"ג דרצפה חייש ועדיין טומאתו ישנה עליו ולרבא פרחה טומאתו דהא רציף ולא כלי הוא:

המניח את כליו תחת הצינור. כולה פשוטה היא:

דף יז.

מרדע שאמרו אין בעביו טפח ויש בהיקפו טפח והוא לא חשיב ליה אוהל עד דהוי בעביו טפח וגזרו על מי שיש בהיקפו טפח להחשב אהל אטו עוביו:
הבוצר לגת כו' אוקימנא לעילא שתיק ליה הלל לשמי פי' מי שבצר ענבים שכוונתו להוצאת יין מהן ואמרו בזה כמה טעמים אחד גזירה שמא יבצרנו בקופות טמאות [שחושב] (שהשיבת) משקין גזרו אפילו על הטהורות:
שני שמא יבצרנו בקופות מזופפות שאינן פולטות משקין וכאילו מתכוין באותן משקין ודעתו עליהן:
שלישי גזירה משום הנושכות פי' יש מי שאומר כגון שיש לקופו' הללו אוגנין ונושכות בהן הענבים ופולטין משקין ויש מי שאומר שנושך אדם מאשכול ונוטפין ממנו משקין ורב נחמן אמר גזירה שמא יש עליהן בשעת בצירה משקין ממה שזולף עליה' בעודם מחוברין והמשקה ההוא עדיין טופח פירוש טופח שאם תטפח ידך עליו מתלחלחת היד:

דף יז:

גידולי תרומה תרומה. אסיק' משום תרומה טמאה ביד כהן אבל משום טהורה ביד ישראל לא פי' דאפשר למעבד כדשמואל דאמר חטה אחת פוטרת את הכרי ומפורשת הא דשמואל בסוף ע"ז. הא דאמר עולא והא דאמר באלי פשוטות הן:
י"ח דברים שגזרו בו ביום אלו הן שפוסלין את התרומה האוכל אוכל ראשון או אוכל שני אע"ג דסוגיין הכא כר' יהושע דאמר זה וזה שני הוא הא מיפרש בשחיטת חולין פרק השוחט (חולין דף לד ע"א) מימרא דרבה בר בר חנה (דילג) האוכל אוכל אוכל ראשון והאוכל אוכל שני כי שנים הם והשותה משקין טמאים והבא ראשו ורובו במים שאובין וטהור שנפלו עליו על ראשו ועל רובו ג' לוגין מים שאובין והספר והידים אבל טבול יום לא דאמרינן (פוסל האוכלין) סמי מיכן טבול יום כלומר טבול יום אינה גזירה אלא מן התורה פוסל.
האוכלין והכלים לר' מאיר דמחשב להו בחדא הרי ח' דברים הללו שפוסלין את התרומה גזרו בו ביום ועוד גזרו עשרה אחרים ואלו הן המניח כלים תחת הצינור וכל המטלטלין מביאין הטומאה והבוצר לגת וגדולי תרומה ומי שהחשיך ופיתן ושמנן ויינן ובנותיהן ודבר אחר הרי י"ח דברים אליבא דר' מאיר ולר' יוסי דאמר כי המניח כלים תחת הצינור לא גזרו בו אלא עדיין הוא מחלוקת פיחת זה ומחשב זה אוכלין והכלים שנטמא במשקין

שניים הרי גם לר' יוסי י"ח דבר שגזרו ובנות כותים נדות מעריסתן ותינוק נכרי שיהא מטמא בזיבה כדי שלא יהא תינוק ישראל רגיל אצלו בעבירה:
ירושלמי ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה לחבית מלאה אגוזים כל מה שאתה נותן לתוכה שומשמין מחזקת פי' הוסיפו גזירות לגזור גזירות ר' יהושע אומר בו ביום מחקו סאה לא הוסיפו ולא גרעו אלא התירו המותר ואסרו האיסור לחבית מלאה שמן אם יתן לתוכה מים מקיא השמן. תני רשב"י בו ביום גזרו פיתן ויינן וגבינתן וחמצן וצירן ומורייסן וכבושיהון ושלוקיהן ומלוחיהן ועל החליקה ושחיקה טיסני ועל לשונם ועל עדותן ומתנתן ובכוריהן ובניהן שנטמאו בזיבה מבן ט' שנים ויום אחד כדי שלא יהא תינוק ישראל מצוי אצלו במשכב זכור ובנותיהן מבת ג' שנים ויום א'. פת עימעמו עליה והתירוה במקום שאין פת ישראל מצויה מפני חיי נפש. שמן רבי ובית דינו התירוה מפני שלא פשט איסורו ברוב ישראל ופירושן במס' ע"ז [ל"ו ע"א]. רבי חייא רבה מפקד לרב אין את יכול מיכל כל שתא בטהרה אכול. ואין לא תהא אכול ז' יומין בשתא. מיכן היה ר' פנחס בן יאיר אומר זריזות מביאה [לידי נקיות נקיות מביאה] לידי טהרה טהרה מביאה לידי קדושה קדושה מביאה לידי ענוה ענוה מביאה לידי יראת חטא יראת חטא מביאה לידי רוח הקודש רוה"ק לידי חסידות חסידות לידי תחיית המתים תחיית המתים לידי אליהו ז"ל זריזות לידי נקיות שנאמר וכלה מכפר נקיות לידי טהרה שנאמר וכפר וטהר וגו'. תני בשם ר"מ כל הקבוע בא"י ואוכל חולין בטהרה ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבקר ובערב מובטח לו שהוא בן העולם הבא:
אלו כולן ששנינו במשנתינו כגון שריית דיו ונתינת אונין של פשתן לתנור וכיוצא בהן:

דף יח.

הלכתא כב"ה דמתירין עם השמש. אלו ששנינו בברייתא פתיחת מים לגינה בע"ש והנחת מוגמר תחת הכלים והנחת גפרית תחת הכלי' כולן מותרין וכן קילור על העין בע"ש ואיספלנית על המכ' ומתרפאת והולכת בשבת. ואע"ג דקיי"ל כב"ה וב"ה לית להו שביתת כלים נתינת חטים ברחיים של מים בע"ש להטחן בשבת אסור דלא אמרו משום.

דף יח:

שביתת כלי אלא רב יוסף אבל רבה אמר מפני שמשמעת את הקול וכוותיה מסתברא וכל היכא דאיכא למיחש שמא יחתה בגחלים כגון הנחת קדרה בתנור או חבית של מים וכיוצא אפילו ב"ה אסרי והא דתניא לא ימכור אדם חפץ לנכרי ולא ילונו ולא ישאילנו

כו' קיי"ל כר' עקיבא דאמר כדי שיצא מפתח ביתו כר' יוסי דאמר הן הן דברי ר"ע הן הן דברי בית הלל וכן גבי חמץ אוקימנא בפסחים (כא.) כל שעה שמותר לאכול כהן תרומה מותר למכור ישראל חמץ לנכרי והיא שעה חמישית.

דף יט.

כרבן גמליאל דאמר חולין נאכלין כל ארבע ותרומה כל חמש נתינת מזונות לפני נכרי בחצר או לפני כלב מותר ואם נטל ויצא אין נזקקין לו:

ת"ר לא ישכיר אדם כליו לנכרי בע"ש כו' ת"ר אין משלחין אגרת ביד נכרי בע"ש כו' אוקימנא כדברי בית הלל אי לא קביעא דואר במתא פי' איש ידוע שכל כתב אליו יובל והוא המשכיר ומשלח כל אגרת למי שנשתלחה לו אין משלחין אא"כ קצץ שכר לשליח או אם יכול השליח להגיע במקום שהוא שרוי (בין) מי שהאגרת שלוחה אליו מבעוד יום ואפילו בבית הסמוך לחומה ואי קבוע דואר במתא כעניין שפירשנו למעלה אע"פ שלא קצץ שרי דהא אגרת לבי דואר שדורה ובי דואר הוא במתא בהדיה ואם קצץ שכר המשלח לשליח בין יש בי דואר בין אין שם בי דואר בין מגיע אצל מי שנשתלחה לו בין אין מגיע מותר. אמרו על יוסף הכהן החסיד שלא נמצא כתב ידו ביד נכרי מעולם. הא דתנן נתינת כלי לבן לכובס נכרי פשוטה היא. הא דתנו רבנן אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת יש מי שאומרים בזמן שגוששת ואין במים י' טפחים ומשום גזירת תחומין נגעו בה אבל למעלה מי' טפחים לא גזרו ומשום הכי נהגו להפליג בים הגדול:

ת"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם לשבת בד"א לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מותר. ופוסק עמו לשבות ואינו שובת דברי רבי רשב"ג אומר אינו צריך לפסוק. והלכתא כרשב"ג דכי קיי"ל הילכתא כר' מחבירו ולא מאביו וכבר פירשנוהו למעלה בספינה גוששת שאין במים י' טפחים ומשום תחומין גזרו אבל למעלה מי' טפחים לא גזרו:

ושוין ב"ש וב"ה שטוענין בקורת בית הבד כו' ודייקינן ממתניתין דכל מידי דאי עביד הוא מעשה חייב עליו חטאת כגון שריית דיו ונתינת אונין של פשתן וכיוצא בהן בהני פליגי ב"ש אבל הכא דאי עביד לעצמו לא מחייב חטאת אפילו ב"ש מתירין וזהו שאמרו כל מידי דאתי ממילא שפיר דמי:

דף יט:

אוקמה רבי יוסי ב"ר חנינא לר' ישמעאל ור' אלעזר בן פדת אוקמה לר' אלעזר ב"ר (שמעון) [שמוע]. חלות שריסקן פירשנוהו בפ' חבית שנשברה כי שם מקומה. הורה ר' חנינא [כר' ישמעאל] שמן של בדדין [ומחצלות של בדדין] רב אסר ושמואל שרי פירוש שמן הנמשך מתחת קורות בית הבד וזב בשבת אסור באכילה ובשבת ומחצלות המוקצות למלאכת בית הבד אסור לישב עליהן (כרב) [לרב] פי' כרכי דזוגי מחצלות סדורות שתים שתים זוגות זוגות והן עשויות לסחורה להשתלח בספינות אסור להתירן בשבת ולישב עליהן אמר רב נחמן עז לחלבה ורחל לגיזתה ותרנגולת לביצתה ותורי דרידיא ותמרי לעסקא פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון פי' כל אלו שהעמידו לדברים הללו ולא העמידו לאכילה עכשיו אם ביקש לוכל מן התמרים הללו בשבת או העז והרחל וכיוצא בהן לשוחטן ביו"ט מותר וקיי"ל הלכה כר"ש דלית ליה מוקצה אלא גרוגרות וצימוקים בלבד.

דף כ.

הנהו תרי תלמידי חד מציל סל מלא ככרות אפילו באותה חצר בחד מנא כרב הונא וחד מציל בד' ה' מאני כר' אבא בר זבדא וחלוקת רבי אבא בר זבדא ורב הונא בפ' כל כתבי הקודש:

צליית בשר וביצה אסיק' כמאכל בן דרוסאי וכל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה ולא קטומה. קרומיו של פת אוקימ' קרומת פנים המדובקים בתנור וכיון שקרמו פנים מותר לשהותה והכין מפרשא בפ' דלקמן בכירה (לז:):

משלשלין את הפסח לתנור עם חשכה אוקימ' משום דבני חבורה זריזין הן הא שאר בני אדם לא ואי גדיא הוא מינתה הוא כלומר אינו שלם אלא מנותח אברים כיון דקשי ליה זיקא לא מגלי ליה הלכך לא אתי לחתויי בגחלים בין שריק התנור בין לא שריק התנור שרי. אברי דברחא שריק שרי לא שריק רב ירמיה מדפתי אסר ורב אשי שרי וקיי"ל כוותיה. בשרא אגומרי אסיר אלא א"כ נצלה כל צרכן. קרא חייא בתנור רבינא שרי.

ומחיזין את האור במדורת בית המוקד משום דכהנים זריזין הם. וקרא לאברים ופדרים הוא דאתא דכתיב לא תבערו אש בכל מושבותיכם בכל מושבותיכם אינכם מבערים אבל אתם מבערים לאברים ופדרים ובגבולין כדי שיצית האור ברובו רב אמר רוב כל עץ ועץ.

ושמואל אמר כדי שאין צריכין להביא אחרים תחתיהן כדי שידליקם והלכתא כשמואל דתני ר' חייא לסיועיה [לשמואל] שתהא שלהבת עולה מאיליה ולא על ידי דבר אחר.
עץ יחידי אסיק' בעינן רוב עביו ורוב היקפו ואת האח לפניו מבוערת רב אמר אחואנה.

דף כ:

פי' עצי (מערכה) [ערבות] תני רב יוסף ארבע מדורות אין צריכות רוב של זפת ס"א של גפת ושל גפרית ושל רבב ושל גבינה.
פתילה אמר עולא צריך להדליק ברוב היוצא עצים של בבל שוכא דארזא פי' זאזא גזותא יבש דרומני:
במה מדליקין כו' לכש עמרניתא זביני ביני דארזא.
חוסן כיתנא דדייק ולא נפיץ. כלך רבין אמר מיטכס' השיראים והכלך והסיריקין חייבין בציצי' פתילת האידן ערמניתא דביני ביני ערבה.
פתילת המדבר שיברא. ירושלמי אמר שמואל בר רב יצחק כתיב להעלות נר תמיד שערו לומר אין לך עושה שלהבת אלא פשתן:
לא בזפת ולא בשעוה תנא ע"כ פסול פתילות מיכן ואילך פסול שמנים:

דף כא.

ת"ר כל אלו שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת משום פסול פתילות אבל עושה בהם מדורה בין להתחמם כנגדה בין להשתמש לאורה בין ע"ג קרקע בין ע"ג מנורה לא אסרו אלא לעשותן פתילה לנר בלבד.
בשמן קיק שמואל אמר (עץ) [עוף] ושמו קיק ר"ל אמר קיקיון דיונה.
אמר רבה פתילות שאמרו חכמים אין מדליקין בהן מפני שהאור מסכסכת בהן שמנים שפסלו [חכמי'] מפני שאין נמשכין אחר הפתילה.
בעא מיניה אביי מרבה שמנים שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת מהו לתת לתוכן שמן ולהדליק א"ל אסור לפי שאין מדליקין כלומר כיון שאין מדליקין בפני עצמן כשישלים השמן שתתן בתוכו שוב אין מדליקין שכבר אמרו אין נמשכין אחר הפתילה ואותיב עלה ותרצה הכי כרך דבר שמדליקין בו על גבי דבר שאין מדליקין בו אין מדליקין בו בד"א להדליק אבל להקפות פירוש להעבות ראש הפתילה להרבות אורה מותר שרשב"ג אומר של בית אבא היו כורכין כו' וקיי"ל (כרבא) [כרבה] איני והא אמר רב ברונא אמר רב חלב מהותך (מ"ש) [פי'] מלשון היתוך כדכתיב (יחזקאל כ"ב:כ"ב) כהתוך כסף בתוך כור וכתיב (איוב ג':כ"ד) ויתכו כמים וקרבי דגים שנימוחו נותן לתוכן שמן כל

שהוא ומדליק ושנינן הני ממשכי בעינייהו אבל הני לא ממשכי בעינייהו ואסיק' לקמן דשני הני משמן דגים לפיכך שמן דגים מזוקק הוא ודולק ונמשך אחר הפתילה ואין צריך תערובת.
תני רמי בר חמא פתילות שאסרו חכמים להדליק בהן בשבת גם במקדש אין מדליקין בהם שנאמר להעלות נר תמיד והא דתנן מבלאי מכנסי כהנים ומהמייניהם מהן היו מפקיעין ובהן היו מדליקין והאבנט יש בו צמר הני לשמחת בית השואבה אבל למנורה אין מדליקין אלא בשל (בוץ) [פשתן] וכבר פירשנוהו היטב בראיות בפרק החליל.

דף כא:

אמר רב פתילו' ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהם בחנוכה בין בחול בין בשבת מ"ט קסבר כבתה אין זקוק לה ואסו' להשתמש לאורה.
מיתיבי מצותה משתשקע החמה ועד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה ושנינן לא אי לא אדליק נר של חנוכה עדיין לא יאמר כבר עבר זמנה אלא מדליק עד דכלי ריגלא דתרמודאי אי נמי שיעורא דשמן דנר חנוכה כמה הוא כדי שיהא דולק משקיעת החמה עד שתכלה רגלא דתרמודאי:
ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו והמהדרין נר לכל אחד ואחד והמהדרין מן המהדרין ב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחד מיכן והילך מוסיף והולך. פי' המהדרין מהדרי מצות כדאמרינן (ב"ק ט ב) להדור מצוה עד שליש במצוה.
ת"ר נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ואם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוך לרה"ר ובשעת הסכנה מניחו על השולחן ודי אמר רבא וצריך נר (אחד) [אחר] לתשמישו [ואי איכא מדורה לא צריך] ואי אדם חשוב הוא אף על גב דאית ליה מדורה צריך נר (אחד) [אחר] לתשמישו ואסיק' נר חנוכה למעלה מעשרים אמה פסולה כמבוי וכסוכה ומצוה להניחה מבחוץ בתוך י' טפחים בטפח הסמוך לפתח בצד שמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל דרך ביאתו לביתו.

דף כב.

ואסור להרצות מעות כנגד נר של חנוכה שלא יהא מצות בזויות עליו כמו הדם דאמר רחמנא ושפך וכסה שלא יכסנו ברגל וכו' וכן סככה כהלכתה כו' אמר רב יוסף אבוהון דכולהו דם פי' כל המצות מן הדם לומדות שלא יהא מצות בזויות עליו:

תניא בכ"ה בכסליו חנוכה תמניא יומי דלא למספד שכשנכסו עכו"ם להיכל טימאו כל שמן שבמקדש וכשגברו כו':
אתמר רב אמר אין מתירין ציצית מבגד לבגד כלומר מזו הטלית ומטילין לטלית אחרת וכו'. אין מדליקין מנר של חנוכה נר אחר ואין הלכה כרבי שמעון בגרירה. רבה בר נחמני לעולם היה עושה כרב בר מהני תלתי דעביד כשמואל דהוה שרי להתיר ציצית מבגד לבגד ולהדליק מנר של חנוכה נר אחר של חנוכה והלכתא כר"ש דאמר גורר.

דף כב:

אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ ואסיקנ' דטעמא דרב משום בזוי מצוה וכיון דנר של מצוה הוא [דמדליק מנר של] מצוה ליכא בזיון מצוה והדלקה היא המצוה ולא הנחת הנר בטפח הסמוך לפתח הלכך מותר להדליק נר של חנוכה מנר של חנוכה שנמצא מדליק מצוה ממצוה שהדלקת נר השני היא מצותו ובעי' (להדליק) [שידליק] מי שהי' חייב ובר מצות והנשים מדליקות ששיות שהיתה דולקת כל היום כולו לערב מכבה ומדליקה ואכסנאי חייב בנר חנוכה ואי משתתף בהדי אושפיזי או אם היה נסיב תו לא צריך.

דף כג.

כל השמנים יפין לנר ושמן זית יפה מכולם המדליק ביום ראשון מברך להדליק ושעשה נסים וזמן. מיכן והילך מברך שתים ומניח זמן. היכן צונו דמברכין אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק רב נחמן בר יצחק אמר שאל אביך ויגדך כו' [רב] אויא אמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך הנה צונו אלהינו לשמוע דברי חכמים ואקשינן וכי מצוה מדרבנן בעי ברכה והתנן הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום בין השמשות ואי אמרת דכל מצוה מדרבנן בעי ברכה היכי מברך ערום הא בעינן והיה מחניך קדוש ולא יראה בך ערות דבר וליכא ושני אביי ודאי דדבריהם כגון חנוכה וכיוצא בו בעי ברכה אבל דמאי דאפי' לרבנן ספק הוא לא בעי ברכה איני והא יו"ט שני דספק מדרבנן הוא ומברכינן ומשנינן התם הוא משום דלא ליזלזלי בה רבא אמר רוב עמי הארץ מעשרין הן לפיכך לא בעי ברכה בדמאי השתא מן רבנן דדייק ואמרי לענין נולד כשהוא מהול אע"ג דקיי"ל (כרבא) [כרבה] דאמר שמא ערלה כבושה הוא לפיכך צריך להטיף ממנו דם ברית בחול כיון שהוא ספק מדבריהם כד מהיל ליה בחול לא צריך ברכה כמו הדמאי.

דף כג:

אמר רב הונא חצר שיש לה ב' פתחים בב' רוחות צריך ב' נרות דחיישינן לחשדא ומנלן דחיישינן דתני ר' שמעון בשביל ד' דברים אמרה תורה הנח פאה בסוף שדה מפני החשד כו' אמר רב הונא [נר] שיש לו ב' פיות עולה לב' בני אדם אמר רב מילא קערה שמן והקיפה פתילות עולה מנין פתילות לבני אדם. אלו הן מן המהדרין שצריכין לנר לכל אחד ואחד ואם לא כפה עליה כלי נעשת כמדורה ואפילו לאחד אינו עולה. אמר רבה נר ביתו עדיף מנר חנוכה ומקדוש היום משום שלום ביתו שנאמר (איוב ה':כ"ד) וידעת כי שלום אהלך ונר חנוכה עדיף מקדוש היום כדי לפרסומי ניסא.

אמר רב הונא הרגיל בנר חנוכה הוויין לו בנים ת"ח הזהיר במזוזה כו'.

דביתהו דרב יוסף הוית מאחרה ומדלקה סמוך לחשיכה בע"ש. אמר רב יוסף תנינא לא ימיש עמוד הענן יומם וגו' מלמד שעמוד הענן משלים לעמוד האש כלומר בא עמוד האש ועדיין עמוד הענן קיים. סברה לאקדומי טובא תנא ליה ההוא סבא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר אלא בעת שקיעת החמה קודם כמעט תהיה הדלקה:

ולא בשמן שרפה. אוקמה רב חסדא ביו"ט שחל להיות ע"ש עסקי' דבעי אדלוקי נר של שבת מבעוד יום ונמצא מדליקו ביו"ט ואין מדליקין שמן שרפה ביו"ט דקיי"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט ותניא כותיה כל השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת אבל מדליקין בהן ביו"ט חוץ משמן שריפה שאין שורפין קדשים [פסולין] ביו"ט:

דף כד.

אמר רבא מזכיר של חנוכה בברכת המזון כתפלה מה תפלה בהודאה אף ברכת המזון בהודאה אמר רב מזכיר של ר"ח בברכת המזון דתני רב הושעיא ימים שיש בהן קרבן מוסף כגון ר"ח וחוש"מ ערבית שחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומרין מעין המאורע בעבודה ואם לא אמר מחזירין אותו ואין בהם קדושה על הכוס ויש בהן הזכרה בבהמ"ז.

דף כד:

ימים שאין בהם קרבן מוסף כגון שני וחמישי ושל תעניות ומעמדות ערבי' ושחרית ומנחה מתפלל י"ח ואומר מעין המאורע בשומע תפלה ואם לא אמר אין מחזירין אותו ואין בהם קידוש על הכוס ולא הזכרה בבהמ"ז ואסיקנא נמי דמזכיר של חנוכה בתפלת המוסף של שבת ושל ר"ח טבת כרבי יהושע בן לוי דאמר יוה"כ שחל להיות בשבת המתפלל תפלת נעילה צריך להזכיר של שבת יום הוא שנתחייב בד' תפלות והלכתא

כרבא דאמר ש"ץ היורד ערבית ביום טוב שחל להיות בשבת א"צ להזכיר של יו"ט שאלמלא שבת אין ש"ץ יורד ערבית ביום טוב ומשום סכנה הוא בשבת אין ביום טוב לא אבל הא דאמר רב ר"ח שחל להיות בשבת המפטיר בנביא א"צ להזכיר של ר"ח שאלמלא שבת אין נביא בר"ח וגם זה שאמר המפטיר בנביא במנחה ביו"ט שחל להיות בשבת א"צ להזכיר של יו"ט שאלמלא שבת אין נביא במנחה ביו"ט בהני (תלת) [תרתי] לית הלכתא כוותיה דרב:

ואקשינן אהא דתנן וחכ"א אחד חלב מבושל ואחד שאינו מבושל אין מדליקין בו היינו ת"ק דתני לא באליה ולא בחלב ונחום פליג עלייהו ואמר מדליקין בחלב מבושל מכלל דת"ק אסר אפילו בחלב מבושל ושנינן יש לומר כן ת"ק סבר אין מדליקין בחלב מבושל בפני עצמו ואם נתן בהו שמן מותר כרב ברונא אמר רב נחום מתיר בחלב מבושל אע"פ שלא נתן בהו שמן ורבנן בתראי אסרי אפילו בשנתן בהו שמן:

דף כה.

ומנא לן שאין שורפין קדשים ביו"ט חזקיה תני מלא תותירו אביי אמר עולת שבת בשבתו זו לבדה ולא עולת חול בשבת ולא עולת יו"ט בשבת וכן לא עולת חול ביו"ט רבא אמר כתיב הוא לבדו יעשה לכם הוא ולא מכשירין לבדו ולא מילה שלא בזמנה דאתיא בק"ו ומה מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות שלא בזמנה אין דוחה יום טוב קדשים שלא נכרתו עליהן ברית אינו דין שלא ידחו יו"ט שלא בזמנם כגון קדשים שעבר זמנן שנעשו נותר וטעונין שריפה:

תרומה טמאה ביו"ט אסור לשורפה הא בחול מותר מנלן אמר רבא כשם שמצוה לשרוף קדשים הפסולים בחול כן מצוה לשרוף התרומה שנטמאת ואמרה תורה בשעת שרפתה תהנה ממנה שנאמר ואני נתתי לך את משמרת תרומותי בב' תרומות הכתוב מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה ואמר רחמנא בשתיהן נתתי לך שלך תהא להסקה תחת תבשילך להנות ממנה ור' יוחנן אמר מהכא לא בערתי ממנו בטמא (מן המעשר) ממנו אינו מבעיר בטמא אבל מבעיר בשמן תרומה שנטמאה:

ואקשינן אמאי קא מרבית תרומה להנאה תרבה קודש שנטמא שמותר להנות ממנו ודחי' (קאי') ק"ו הוא ומה מעשר הקל (יום) [אם] נטמא אסור בהנא' קדש החמור לא כ"ש אי הכי תרומה נמי נימא ק"ו ותהיה אסורה בהנאה ודחי הא כתיב במעשר ממנו מכלל שיש אחד שמותר בהנאה כו' ומייתינן בק"ו הקדש שכן חומר מן התרומה כי הקדש יש בו חומרא שנעשה פיגול ונותר כי בשר הוא וקבוע לו זמן לאכילתו ואם עבר

[הזמן] נעשה נותר והאוכל קודש וטומאתו עליו חייב כרת והנהנה מן הקדש מביא קרבן מעילה והוא קרבן לפיכך אסור לאונן משא"כ בתרומה כי לא תמצא מאלו כולן בתרומ' אע"פ שהתרומה יש בה מיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו והנהנה ממנה משלם אותה וחומשה ואין לה פדיון ואסורה לזרים מה שאין כן בקודש כי השלמים מותרין לישראל שאין זרים ואם נפסלו יש להן פדיון אפ"ה חומרות דקודש נפישי:

דף כה:

אמרו משמיה דרב הדלקת נר בשבת (חנוכה) [חובה] וכן אמר רבא הדלקת נר בשבת (חנוכה) [חובה] ורב חנן אמר אפילו רחיצת ידים ורגלים בחמין חובה ממנהג של רבי אלעזר וי"א רחיצת ידים ורגלים בחמין מצוה:
סדין בציצית ב"ש פוטרין וב"ה מחייבין והלכה כב"ה:
ותזנח משלום נפשי זו הדלקת הנר נשיתי טובה זו בית המרחץ רבי יוחנן אמר רחיצת ידים ורגלים בחמין:

דף כו.

ת"ר אין מדליקין בטבל טמא בחול. ואין צ"ל בשבת מ"ט (בתרומה) [בב' תרומות הכתוב מדבר] מה תרומה טהורה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך אף תרומה טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה. תניא אין מדליקין בעטרן מפני שריחו רע שמא יניח הנר ויצא. אין מדליקין בצרי מפני שריחו נודף שמא יסתפק ממנו. ועוד מפני שהוא עף. רבי [טרפון] אומר אין מדליקין אלא בשמן זית בלבד.
א"ר יוחנן בן נורי מה יעשו אנשי בבל שאין להם אלא שמן שומשמין. מה יעשו אנשי מדי שאין להם אלא שמן אגוזים. ואנשי אלכסנדריא שאין להם אלא שמן צנונות. אין לך אלא השמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן וכן הלכה.
רבי שמעון בן אלעזר אומר כל היוצא מן העץ אין בו משום שלש על שלש. ומסככין בו חוץ מן הפשתן שבגד פשתן מקבל טומאה אפילו אין בו אלא שלש על שלש אצבעות ואין מסככין בו.

דף כו:

ואתא אביי למימר כי רבי שמעון בן אלעזר כתנא דבי ר' ישמעאל תני הא מתניתא דיליה ודחי רבא ואמר שלשה על שלשה טפחים בשאר בגדים זולתי בגדי פשתן איכא בינייהו. ר' שמעון בן אלעזר לא מיעט שאר בגדים אלא משלשה על שלשה. אבל ג' על ג' טפחים

אפילו דשאר בגדים מקבלי טומאה ותנא דבי רבי ישמעאל סבר לא איקרי בגד אלא צמר ופשתים. ובגדים אחרים שעושין משאר עצים לאו בגדים נינהו ולא מיטמא ג' על ג' ולא שלשה על שלשה.

דף כז.

ושקלינן וטרינן ואסיקנא הדר ביה רבא מההיא. ואיתוקמה דאביי ואמר רב נחמן בר יצחק אהא דתנא דבי רבי ישמעאל הואיל ונאמרו בתורה בגדים סתם ופרט לך הכתוב בא' מהן צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים לאיתויי ציצית שאינו חייב בציצית אלא צמר ופשתים ואקשינן ציצית בהדיא כתיב לא תלבש שעטנז צמר ופשתים גדילים תעשה לך. כלומר אינו חייב לעשות גדילים אלא צמר ופשתים. ושנינן איצטריך סד"א כדרבא דרבא רמי כתיב על ציצית הכנף מן כנף. כלומר האי קרא משמע תו ציצית מכנף עצמו של זה הבגד וכתוב אחרינא צמר ופשתים גדילים תעשה לך הא כיצד שאר מינין במינן פוטרין שלא במינן אין פוטרין. אבל אם תעשה ציצית מן צמר ופשתים פוטרין בין במינן בין שלא במינן קמ"ל דליתיה לדרבא ואתינן לרבויי שאר בגדים לציצית מאשר תכסה. ודחינן האי אשר תכסה לרבות כסות סומא שחייב בציצית:

האי תנא דתנא אין מטמא בגדים אלא בגד צמר ופשתים מפיק מהאי תנא דבי רבי ישמעאל דתני [דבי] רבי ישמעאל בגד צמר אין לי אלא בגד צמר מנין לרבות צמר גמלים צמר ארנבים נוצה של עזים והשיראין והכלך והסיריקין מניין ת"ל או בגד.

דף כז:

ואמרינן אינן מטמא בג' על ג' אלא צמר ופשתים והאי דתני דמיטמאין בנגעים שאר בגדי' בשלשה על שלשה. אמרנו בתחלת הפרק השיראין והכלך והסיריקין חייבין בציצית. ואמרינן בתחלת יבמות אמר רחמנא עביד ציצית פתיל תכלת ותכלת עמרא הוא. וממאי דתכלת עמרא הוא ואמרינן מדשש כיתנא דכתיב שש ברקמה ממצרים כו'. כמו שנתפרש ביומא. מדשש כיתנא תכלת עמרא הוא שמעינן מינא דעמרא הוא דמיקריא פתיל תכלת הילכך ליכא ציצית אלא עמרא.

תנינא שתי וערב מטמאין בנגעים מיד דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר השתי משישלה והערב מיד. והאונין של פשתן משיתלבנו:

מתני' כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן [כו': גמרא מנלן דפשתן] איקרי עץ שנאמר ותטמנם בפשתי העץ:

דף כח.

כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אוהלים אלא פשתן מנהני מילי אמר רבי אלעזר יליף אהל אהל ממשכן כתיב זאת התור' אדם כי ימות באהל וכתיב ויפרוש את האהל על המשכן מה להלן שש ותכלת והן צמר ופשתי' אף הכא צמר ופשתים. כיון דיליף אהל דטומאה מאהל המשכן. בעי ר' אלעזר עור בהמה טמאה מהו שיטמא באהל המת. ומיבעיא ליה תחש שהיה בימי משה טהור היה או טמא היה.

ומפרש רב יוסף תנינא לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד. איני והא"ר נחמיה דומה כמין תלא אילן ותלא אילן טמא הוא. ושנינן דומה לו שיש לו גוונין הרבה כמותו. אבל טהור הוא.

רבה אמר עור בהמה טמאה דמטמאה באהל המת. אתי בק"ו מנגעים. דתניא היה לו לומר עור למה כתב בעור לרבו' עור בהמה טמאה. ושלקה ביד כהן שמטמאה בנגעים קיצץ מכולן. פי' כגון שנטל מזה העור רצועה ומזה רצועה ודיבקן ועשאן אחד. מנין שמטמא בנגעים ת"ל או בכל מלאכת עור. פי' שלקה ביד כהן כגון שהחזיק הכהן בעור לבודקו ועודנו בידו לקה בצרעת לאלתר.

איכא למיפרך מה לנגעים שכן מטמאין שתי וערב כו' מה להצד השוה שבהן שכן טומאתן פחות מכזית. הבגדי' טומאתן בכגריס.

דף כח:

והשרץ כעדשה אלא אתיא בק"ו מנוצה של עזים. ומה נוצה של עזים שאינה מטמאה בנגעים (בג' על ג') מטמא באהלים דילפינן אהל אהל ממשכן. עור בהמה טמאה שמטמא בנגעים אינו דין שיטמא באהלים ואלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה למאי הלכתא ואסיקנא לרצועות של תפילין.

שיהו מבהמה טהורה. אבל תפילין עצמן בהדיא כתיב בהו למען תהיה תורת ה' בפיך. ודרשינן מן המותר בפיך. וגם שי"ן של תפילין.

וכי נכרכות בשערן ונתפרות בגידן ורוצועותיהן שחורות הלכה למשה מסיני הן. ואסיק' נמי תחש בריה בפ"ע היא ולא הכריעו חכמים אי מין חיה הוא [או מין בהמה] וקרן היה לו וטהור היה:

פיסקא פתילת הבגד שקפלה ולא הבהבה כו'.

א"ר אלעזר מתניתין בג' על ג' מצומצמות הוא. וביו"ט שחל להיות בע"ש. וכולי עלמא אית להו דר' יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. וכולי עלמא אית להו

דעולא דאמר צריך להדליק ברוב היוצא. ר' אלעזר סבר קיפול אינו מועיל וכיון דאדליק בה פורתא הוה ליה שבר כלי. וכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק. ולפיכך אסור.

דף כט.

ור"ע סבר קיפול מועיל וכיון דקפליה בטליה וכי קא מדליק בעץ בעלמא מדליק רבא אמר טעמא דר' אליעזר לפי שאין מדליקין לא בסמרטוטין ולא בפתילה שאינה מחורכת.
ורבי עקיבא מתיר:
ירושלמי מהו מכורכין מפספסין דכתי' (דניאל ג':כ"ז) ושער ראשיהון לא התחרך. ג' על ג' מצומצמות שאמרו חוץ מן המלל דברי ר' שמעון וחכ"א ג' על ג' מכוונות:
אמר רב יהודה אמר רב מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. מסיקין בתמרים. אכלן אין מסיקין בגרעיניהן. מסיקין באגוזים. אכלן אין מסיקין בקליפיהן דברי רבי יהודה.
ורבי שמעון מתיר בכולן.
וצריכא דאי אשמעינן וכו' ופשוטה היא. עד אבל קליפי אגוזים דמעיקרא מיגלו אימא קא שרי ר' יהודה צריכא.
והא דרב מכללן איתמר דרב אכל תמרי ושדא קשייתא לבוכיא א"ל ר' חייא בר פחתי כנגדו ביו"ט אסור ואסיקנא קיבלה מיניה והא כי אתא רב לבבל אכל תמרי ושדא קשייתא לחייתא. ואוקימנא בתמרי ארמייתא שגרעיניהן רכים. והואיל וראוין להיאכל בכלל התמרים כאוכל הן ולפיכך טלטלם. אבל שדו גרעינין דלא חזי אגב אימייהו אסור כר' חייא אליבא דרבי יהודה קסבר הלכה כר' יהודה ביו"ט הואיל וסתם לן כוותיה ביו"ט. ומדמתרץ להו דר' יהודה כרב מתנה שמע מינה הלכתא כוותיה.
דאמר רב מתנה עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביו"ט מרבה עליהם עצים מוכנים ומסיקן.
ואוקמה רב המנונא למתני' במטלניות פחות מג' אצבעות והא דמייתי ראיה ממטלת פחותה מג' על ג' מקולי מטלניות שנו כו'. דתנן בכלים בפ' כ"ח פחות מג' על ג' שהתקינו לפקק את המרחץ ולנער בו הקדירה ולקנח בו הריחיים בין מוכן בין שאינו מוכן טמא דברי ר' אליעזר.

דף כט:

ר' יהושע אומר בין מוכן בין שאינו מוכן טהור. [רע"א מן המוכן טמא שלא מן המוכן טהור] ואוקימנא בשזרקו לאשפה דברי הכל טהור הניחו בקופסא דברי הכל טמא. כי פליגי בשתחבו בבגדו או בשהניחו אחורי הדלת. רבי אליעזר סבר מדלא זרקו לאשפה דעתיה עילויה לפיכך הוא טמא ואמאי קרי ליה אינו מוכן דלגבי קופסא לאו מוכן הוא.

ורבי יהושע סבר כיון שלא הניחו בקופסא בטליה הלכך טהור הוא. ואמאי קרי ליה מוכן דאחורי הדלת או תחוב בבגדו לגבי אשפה מוכן הוא. ור' עקיבא (סבר מספקא ליה) בתחבו בבגדו סבר לה כר' אליעזר שהוא טמא בהניחו אחורי הדלת סבר לה כר' יהושע והדר ביה ר' עקיבא לגבי ר' יהושע ואמר אפי' התחובה בבגדו טהור ממאי מדקתני במתני' פתילת הבגד ולא קתני פתילה של בגד ש"מ דעדיין בגד הוא ותני ר' עקיבא אומר טהורה ומדליקין בה. ומאן דחזא רב המנונא דאייתי ראיה מג' על ג' מוקים לה לפתילה דקתני במתני' פתילה שיש בה פחות מג' [טפחים] והא דחויה היא דהכי קתני ר' עקיבא אומר טהורה ומשנה שלימה שנינו מפני שאמרו ג' על ג' שנתמעטה טהורה אבל שלשה על שלשה שנתמעטה אע"פ שטהר מן המדרס טמא בכל הטומאות אלא פחות משלש הוא (וכן) [וכיון] דאוקימנא רב אדא בג' אוקימנא רב המנונא בפחות משלש והאי (דקתני) [דקאמר] שלשה דהכנת מטליות בהדיא [בפחות] משלשה קתני לה והוא הדין לפחות מג' והלכה כר"ע דקאי ר' יהושע כוותיה דהא הדר ביה ר' עקיבא לגבי דר' יהושע וכן מפורש בכירה:

מתני' לא יקוב אדם שפופרת של ביצה כו'. ופשוטה היא זו השפופרת של חרס.

תנא אם חיברה זו השפופרת של חרס בסיד ובגפסים כעין היוצר מותר.

ומלאנוה שמן ונקבנוה והנחנוה ע"פ הנר. והיה שם ר' טרפון והזקנים ולא אמרו לנו דבר אמרו לו משם ראיה מפני כי [בית] נתזה (זהיר) [זריז] הוה:

תנא (תוספתא פ"ב) נותנין טיט או חרסית תחת [הנר] או גרגיר מלח או גריס של פול ע"ש מבעוד יום ע"פ הנר להיות שוהה.

אבין ציפוראה גרר ספסלא בעיליתא דשישא לעילא מר' יצחק בן אלעזר אמר ליה [אי] שתוקי לך כי האי דשתקו ליה חבריא לר' יהודה בשפופרת של ביצה ונפיק מינה חורבה דהוראה להיתר לאו שפיר עבדת בגרירת ספסילא גזירה עיליתא דשישא דלית בה חריץ אטו עיליתא דעלמא.

ריש כנישתא דבצרה גרר ספסילא לעילא מר' ירמיה רבה א"ל כמאן כר' שמעון אימור דשרי ר' שמעון בגדולים דלא אפשר להגביהן בקטנים דאפשר להגביהן מי אמר. עולא אמר מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הכל מותר ומותבינן לתרווייהו מהאי ר' שמעון אומר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ הנה קתני מטה דהיא גדולה וקתני כסא וספסל שהן קטנים מכלל דפליגי בקטנים ובגדולים קשיא לתרווייהו ופרק' ר' ירמיה רבה כסא וספסל גדולים הן דומיא דמטה.

עולא מפרק לטעמיה מטה קטנה שיכול להגביהה דומיא דכסא וספסל.

מתיב רבא מוכרי כסות של כלאים מוכרין כדרכן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים. שאם יתכוין נמצא נהנה מן הכלאים ואסור והצנועין מפשילין במקל לאחוריהן כדי שלא יהא כלאים עולה על גופן כלל. והא הכא דאפשר למעבד כצנועים כי היכי דאפשר להגביה כלים. וכי לא מכוין קא שרי רבי שמעון בהעלאה עליהן. תיובתא דרבי ירמיה רבה תיובתא:

דף ל.

מתני' המכבה את הנר מפני שהוא מתירא כו'. אוקימנא למתני' כרבי יהודה ובחולה שיש בו סכנה שאם יראה אור הנר ימות והוא הדין לכל הזכורין במשנתנו ובדין הוא דליתני מותר ואיידי דתני סיפא בפחם חייב תני רישא פטור דמשמע פטור אבל אסור ואינו אלא פטור ומותר והא דתני רבי אושעיא אם בשביל שיישן חולה לא יכבה ואם כבה פטור אבל אסור ההוא בחולה שאין בו סכנה ואליבא דרבי שמעון דאמר דבר שאין מתכוין פטור נשאלה שאלה זו לפני ר' תנחום דמן נֶוִי שם מקום מן העיירות:

דף ל:

מהו לכבות בוצינא דנהורא מקמי באישא בשבתא. פי' באישא שכיב מרע:
פתח ואמר אנת שלמה אן הוא חכמתנותך וסוכלתנותך לא דייך שדבריך סותרין דברי אביך כו'.
ולענין שאילתא דשאילנא ת"ש נשמתו של אדם היא נרו של הקב"ה שנאמר נר ה' נשמת אדם. מוטב תכבה נרו של ב"ו מפני נרו של הקב"ה. כלומר אם הוא חולה שיש בו סכנה שרי:
אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה שנאמר והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים. וכן לדבר הלכה והני מילי ברבה אבל בתלמיד לא שכל תלמיד שאין שפתותיו נוטפות מר תכוינה:
תנו רבנן לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי מעשה בג' בני אדם שהמרו זה את זה. כל מי שיקניט הלל יטול [ד' מאות] זוז כו':

דף לא.

אמר ר"ל והיה אמונת עתיך וגו' אמונת זה סדר זרעים. עתיך זה סדר מועד. חוסן זה סדר נשים. ישועות זה סדר נזיקין. חכמת זה סדר קדשים. ודעת זה סדר טהרות. ואף על פי [כן] יראת ה' היא אוצרו. אי איכא יראת ה' אין ואי לא לא:

רבא אמר בשעה שמכניסין את האדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה. קבעת עתים לתורה. עסקת בפריה ורביה. צפית לישועה. פלפלת בחכמה. הבנת דבר מתוך דבר. אע"פ שיש בידך כל אלו אי איכא יראת שמים אין ואם לא לא. פי' חומטון חול מערבין בתבואה. ואינו בא בה סלמנטון. והיא רצינתא. ומפורש בסוף המוכר את הספינה:

דף לא:

כל ת"ח שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות והחיצוניות לא מסרו לו בהי עייל מכריז ר' יוחנן חבל על דלית [ליה] דירתא ותרעא לדירתה עביד.

אמר להו [רבא] לרבנן במטו מינייכו רבנן לא תירתון תרתי גיהנם:

א"ר יוחנן אין להקב"ה אלא יראת שמים בלבד שנא' ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה:

פיס' כחס על הנר כחס על השמן וכו'. אוקימנא למתני' כולה המכבה את הנר כחס על הנר כחס על השמן כחס על הפתילה כו' לר' יהודה דסבר דבר שאין מתכוין אסור וחלק עליו רבי יוסי בכולהו והודה לו בפתילה. ואוקמה עולא דרבי יוסי נמי כרבי יהודה סבירא ליה דדבר שאין מתכוין אסור. מיהו אמר לך לא מחייב אלא היכא דקא מתעבדא מלאכה וסותר ע"מ לבנות במקומו כגון פתילה שכבה ע"מ להדליק במקום שכבה בראש הפתילה הוי סותר ונגמרה מלאכה לפיכך חייב. אבל מכבה הפתילה ליטול השמן או הנר נמצא סותר בפתילה ובונה בנר או בשמן כי האי גוונא לא הוי סותר ואין שם מלאכה כלל לפיכך פטור.

ואקשינן מכדי מלאכות דשבת ילפינן להו [ממשכן] ובמשכן סותר מזה המקום שנוסעין ממנו לבנות במקום אחר הוא והנה סותר שלא לבנות במקומו הוי סותר ושנינן כיון דכתיב על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו. ויתכן שיאמר להם שובו חנו במקום שסרתם כסותר ע"מ לבנות [במקומו] דמי רבי יוחנן אמר לעולם רבי יוסי כרבי שמעון סבירא ליה ומתני' בפתילה שצריך להבהבה עסקי'.

דבהא אפילו רבי שמעון מודה דקא מתקן מנא דחירוכי משויא ליה מנא ודייקא נמי מתני' הכי דקתני מפני שהוא עושה פחם כלומר מתכוין לעשותה פחם הוא ולא קתני שנעשה פחם בלא כוונתו ש"מ. נתברר כי ההבהוב הוא חירוך כדכתיב (דניאל ג) ושער ראשיהון לא היתחרך והחירוך הוא עשויה כמין פחם:

דף לב.

מתני' על שלש עבירות נשים וכו'. אסיקנא כי הא דדריש ההוא גלילאה רביעית דם נתתי בכם על עסקי דם הזהרתי אתכם ראשית קראתי אתכם על עסקי ראשית הזהרתי [אתכם] כגון החלה והתרומה נשמה שקרויה נר נתתי בכם על עסקי נר הזהרתי אתכם אם אתם מקיימין אותן מוטב ואם לאו הריני נוטל נשמתכם. ולמה בשעת לידה אמר רבה נפל תורא חדד סכינא תיפוש תירוס אמתא חד מחבטא ניהוי פי' תרבה להתרומם השפחה על אדונתה אחת הכאה תהיה עליה. כלומר פעמים רבות מכעסת אדונתה ומקבעת אדונתה את הכל בלבה והיא משלמת לה בהכאה אחת הכל.

וכן רעיא מחגרא ועיזא רהיטתא אבב חוטרא ואבי [דרי] חושבנא. פי' רועה פסח שאין יכול לרוץ. ועז בורחת ורצה בשדות כשמגיע בשער גדרות הצאן כדמתרגמינן חוטרין דען ובבית הדיר (בו) כדתנן הכונס צאן לדיר שם מעלה חשבון הבריחות שברחה ושם מכה אותה. בחנות של יין הכל (אי הכין) [אוהביו] באין שם ושואלין בשלום בעל החנות כדי שישתו עמו אבל אם רואין שנתפס אדם בבית המכס או בבית המושל להיענש כל אוהביו בורחין אין אחד מהן פונה אליו:

לא יעמוד אדם במקום סכנה ויאמר עושין לי נס [שמא] אין עושין לו נס. ואם עושין לו מנכין לו מזכיותיו שנא' קטנתי מכל החסדים וגו':

לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה שאם יחלה אומרים לו הבא זכיות והפטר:

ת"ר חלה ונטה למות אומרים לו התודה שכן דרך כל המומתים מתודים אדם יוצא לשוק יהיה דומה כמי [שנמסר] לסרדיוט חש בראשו דומה כמי שנתנוהו בקולר עלה למטה דומה כמי שהעלוהו לגרדום לידון אם יש לו פרקליטין המלמדין עליו זכות נצול אם לאו לא נצול תשובה ומעשים טובים הן פרקליטין של אדם. אפי' תתקצ"ט מלמדין עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות נצול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר:

שלשה בדקי מיתה. כרבנן דאמרי מתות יולדות [ואמרי לה ג' דבקי מיתה כר"א דאמר מתות ילדות] כלומר דבקה בהו מיתה שלא בעתה:

דף לב:

פי' מקרא נדרש לפניו שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם וגו' ולפני זה הפסוק כתיב וכתבתם על מזוזות ביתך וגו'. ונדרש בזכות שתעשה מזוזות ירבו ימי בניכם רבי יהודה

הנשיא אמר לפני פניו כתיב ולמדתם אותם את בניכם לדבר והן התורה ומקרא זה למען ירבו ימיכם וימי בניכם נדרש לפניו שהוא המזוזה ולפני פניו בטול תורה:
תניא רשבג"א הלכות קודש ותרומה ומעשרות הן הן גופי תורה. וכולן נמסרו לעמי הארץ:
ירושלמי תני רשב"ג הלכות קודש חטאת והבכורות הן הן גופי הלכות ושלשתן נמסרו לעמי הארץ (הלכך הקודש) [וכמו דתנינן בחגיגה כד] אם אמר הפרשתי לתוכה רביעית קודש (שמו) [נאמן] וכו'. ושאר כל השמועה כולה ופשוטה היא:

דף לד.

מתניתין ג' דברים צריך אדם לומר בתוך כו'. ואסיקנא צריך למימרינהו בניחותא כי היכי דנקבלו אינשי ביתיה מיניה מנא לן דצריך הדלקת נר בשבת שנאמר וידעת כי שלום אהלך וגו' ואין שלום אלא באור שנא' וירא אלהים את האור כי טוב ואוקמינן הא דתנן הכא ערבתם עם חשכה הן עירובי תחומין והא דתני בסיפא בספק חשיכה ומערבין וטומנין את החמין ערובי חצרות אמר רבא אמר (לשנים צאו ועירבו עלי) [אמרו לו שנים צא וערב עלינו] פי' ערובי חצרות (אחד) [לאחד] עירב עליו מבע"י (ואחד) [ולאחד] עירב עליו בין השמשות זה שעירב עליו מבע"י נאכל ערובו בין השמשות זה שעירב עליו בין השמשות נאכל עירובו משחשיכה שניהם קנו עירוב.
מה נפשך וכו' ואסיקנא בין השמשות ספק מן היום הוא ספק מן הלילה הוא ועירובי חצירות דרבנן וספק דבריהם להקל:
ירושלמי חדא דתימר בעירובי חצרות אבל בעירובי תחומין דבר תורה הן:
וטומנין החמין אמר רבא מפני מה אמרו אין טומנין בדבר המוסיף ואפילו מבע"י גזרה שמא ירתיח בין השמשות ומפני מה אמרו אין טומנין אפילו בדבר שאינו מוסיף משחשיכה גזרה שמא יטמין ברמץ ויבא לחתוי בגחלים:

דף לד:

ת"ר בין השמשות [ספק] מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה מטילין אותו לחומר ב' ימים ואמרינן למאי הלכתא לטומאה כדתנן במסכת זבין פרק א' ראה ב' ימים בין השמשות ספק לטומאה ולקרבן פי' האיש מטמא בראיות והאשה בג' ימים. עכשיו איש שראה ביום שבת בין השמשות אם תאמר בין השמשות כולו (א') יום

הוא הנה [ראה] ראיה אחת בשבת עוד ראה ביום ראשון בין השמשות הנה ראיה שניה ביום ראשון.

וא"ת בין השמשות של יום ראשון חציו מליל יום ב' הוא נמצא שראה ג' ימים (בג') [בב'] ראיות בשבת וביום א' ויום שני וקיי"ל ב' לטומאה וג' לקרבן ראה אחד ביה"ש ספק לטומאה יש לומר כולו מן היום ובעל קרי הוא ואינו טמא אלא יומו ויש לומר בין השמשות חציו יום [ותצטרף] (לג') [וג'] ימים או (לג') [וג'] לילות הרי זה זב גמור ותניא בתוספתא (פ"א דזבים) ומודה ר' יוסי שאם ראה אחת בין השמשות אף על פי שאין כאן כדי טבילה וסיפוג יש בו ב' ראיות שב' ימים חולקין אותה וכן היה ר' יוסי אומר ראה אחת בין השמשות ספק לטומאה ופטור מן הקרבן ראה שתים בין השמשות ספק לטומאה ולקרבן אחת ודאי ושתים בין השמשות או אחת בין השמשות [ושתים ודאי] ודאי לטומאה וספק לקרבן שתים ודאי ואחת בין השמשות [או שתים בין השמשות ואחת ודאי ודאי לטומאה ולקרבן] סוף הברייתא ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה וכ"ז שפני מזרח מאדים הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון (והוה יום) [ביה"ש] הכסיף העליון והשוה לתחתון זהו לילה דברי רבי יהודה ור' נחמיה אומר בה"ש משתשקע החמה עד כדי הילוך חצי מיל רבי יוסי אומר ביה"ש כהרף עין הלילה נכנס והיום יוצא ואי אפשר לעמוד עליו ואמרי על הא דר' יהודה הא גופה קשיא ומתרץ רבה כרוך ותני איזהו בה"ש משתשקע החמה וכ"ז שפני מערב מאדימין את המזרח וסימנך כוותא. פי' אם יהיה נר דולק בבית ובו חלון פתוח למערב מתראה אור הנר כנגד פתח החלון במזרח וגם הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון עדיין ביה"ש הוא.

הכסיף העליון והשוה לתחתון זהו לילה. ורב יוסף תני לה הכי איזהו ביה"ש משתשקע החמה וכ"ז שפני מערב מאדימין למזרח עדיין הוא יום הכסיף התחתון ולא הכסיף העליון ביה"ש הכסיף העליון והשוה לתחתון לילה ואזדו לטעמייהו דאתמר שיעור בין השמשות בכמה רבה אמר כדי הילוך ג' רבעי מיל [ור"י אמר ב' שלישי מיל] נתננו סימן זה לדבר שיהא *(נום) לתלמיד בהין של תורה שהוא י"ב לוגין רביעית ג' לוגין ושליש ד' לוגין נמצאו ג' רביעית ט' לוגין ונמצאו שני שלישי הין ח' לוגין הרי יש בין ג' רביעיות ובין ב' שלישים לוג א' שהוא חצי שתות כמוהו חשבון המיל ששיערו בו רבה ורב יוסף נמצא שיעור רבה יתר על השיעור דרב יוסף כדי הילוך חצי שתות מיל ש"מ שלא נתנו סימן לשיעור אלא לדבר שנחלקו בו שהוא משתשקע החמה וכ"ז שפני מזרח מאדימין והיינו חצי שתות מיל (משיכסיף עליון עד שישוה לתחתון) [משתשקע החמה

עד שיכסיף והתחתון] כדי הילוך חצי שתות מיל (וכיון שפירשנו רבה) [וע"ז שפירשנו דרבה] אמר ג' רביעי מיל ורב יוסף אמר ב' שלישי מיל.

דף לה.

אמרו וחלופה בחלתא רבה נותן בה מדה ב' כור ורב יוסף נותן בה מדה ג' כור (ביותר) [יותר] אסור נמצא רב יוסף מוסיף על שיעורו של רבה ותרווייהו סבירא להו דכהאי שיעורא מטלטלא מליאה וריקנית ומנא היא והלכך שריא לטלטולה.
אמר אביי בעי מיניה דמר הלכה למעשה ואפילו חלתא בת ארבעים סאה שהוא כור ושליש כור לא התיר לי כי האי דתנן בכלים פרק (י"ד) [ט"ו] כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית אף על פי שיש להם שולים ומחזיקות מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש טהורים כלומר אינה כלי לפיכך אינה מקבלת טומאה והלכתא כרבה:
רבי נחמיא אומר משתשקע החמה עד שיעור כדי הילוך חצי מיל זהו בין השמשות אמר רבי (נחמי') [חנינא] הרוצה לידע שיעורו של ר' נחמיה יניח חמה בראש הכרמל וירד ויטבול בימא של טבריא ויעלה וזהו שיעור של ר' נחמיה א"ר חייא הרוצה לראות בארה של מרים יעלה בראש הכרמל ויצפה ויראה כמין כברה בים וזהו בארה של מרים אמר רב יהודה אמר רב מעין המטלטל מטהר זה היא בארה של מרים:

דף לה:

ואסיק' בתר דשלים ביה"ש דרבי יהודה מתחיל ביה"ש דר' יוסי הלכך לר' יוסי בבין השמשות דרבי יהודה טובלין הכהנים בו דהא עדיין לא העריב השמש ולכשיעריב השמש לר' יוסי נטהרו. א"ר יוחנן הלכתא כרבי יהודה לענין שבת דאמר משתשקע החמה קידש היום והלכתא כר' יוסי דאין כהנים טבולי יום אוכלין בתרומה עד שלים ביה"ש דר' יוסי אמר רב יהודה אמר שמואל תניא נמי הכי ר' יוסי אומר כוכב א' יום ב' ביה"ש ג' לילה ולא כוכבים גדולים הנראים ביום ולא כוכבים קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינונים:
ירושלמי בתחלת ברכות כמה כוכבים יצאו ויהיה לילה ר' פינחס בשם ר' אבא בר אבא כוכב א' ודאי יום שנים ספק ג' לילה. ואסיק' הדא דתימר באילין דלית אורחיהן למיחמי ביממא ברם באילין דאורחיהן למיתחמי ביממא לא משערינן בהו א"ר יוסי בר אבין ובלחוד דתיחמון תלתא כוכבים בר מן חד כוכבתא.

אמר להו רבא לבני מחוזא אתון דלא קים לכו בשיעורא דרבנן אדאיכא שמשא בריש דיקלא אתלו [שרגא]. פירוש אדליקו שרגא. ביום המעונן במתא חזי תרנגולא אימתי עיילי בקינייהו בדברא חזי עורבי אימתי עיילו בקינייהו א"נ אדוני פי' ירקות השדה הן ידועין העלין שלהן בבוקר מתפתחין ומתפשטין ומבין השמשות מתכווצין ונראין כסתומין:

העושה מלאכה בשני בין השמשות בע"ש ובשבת חייב חטאת. ממה נפשך אי ביה"ש יום הוא הנה נתחייב במלאכה שעשה בשבת אם לילה הוא נתחייב במלאכה שעשה בע"ש: ת"ר ו' תקיעות תוקעין בע"ש תקיעה אחת להבטיל המלאכה שבשדות שניה להבטיל מלאכה שבעיר ושבחנויות שלישית להדליק נר דברי ר' נתן ר' יהודה הנשיא אומר שלישית לחלוץ את התפילין כו' תנא דבי שמואל ו' תקיעות תוקעין ע"ש התחילו לתקוע ראשונה נמנעו הכל מלחרוש ומלעדור ומלזרוע ואין הקרובים נכנסין עד שיגיעו רחוקים הגיעו רחוקים נכנסו הכל ועדיין חנויות פתוחות ותריסין מונחים.

תקע שניה נסתלקו התריסין וננעלו החנויות ועדיין החמין והקדירות מונחין ע"ג הכירה תקע שלישית סילק המסלק.

דף לו.

והטמין המטמין והדליק המדליק ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת וכו' ואסיק' מקום צנוע יש בראש גגו ששם מניח את השופר שאין מטלטלין לא את השופר ולא את חצוצרות ותניא מטלטלין שופר וחצוצרות ותניא מטלטלין שופר ולא חצוצרות ואוקימנא להו הא ר' יהודה הא ר' שמעון והא ר' נחמיה:

דף לו:

כירה שהסיקוה בבקש ובגבבא וכו'. כירה זו היא מקום שפיתת ב' קדרות.

איבעיא להו הא דתנינן לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן האפר על גבי גחלים נתינה זו בע"ש וקמ"ל דאסור לשהות ע"ג כירה אא"כ גרופה וקטומה או דילמא נתינה זו החזרת הקדירה היא בשבת וקמ"ל דאסור להחזיר אלא ע"ג כירה קטומה או גרופה אבל לשהות מותר. ומתני' מני חנניה היא דתניא כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו על גבי כירה אע"פ שאינה גרופה ולא קטומה.

דף לז.

ושקלינן וטרינן ותריצנן כירה שהסיקוה בגפת או בעצים אסור להחזיר אבל לשהות משהין בה אע"פ שאינה גרופה ולא קטומה בין תבשיל בין חמין כחנניה:
ואע"ג דעמדה אמרינן תוב תא שמע ב' כירות המתאימות אחת גרופה וקטומה ואחת שאינה גרופה ולא קטומה כו' לר' מאיר אליבא דבית הלל משהין ע"ג גרופה וקטומה חמין אבל לא תבשיל ולב"ש לא כלום לר' יהודה אליבא דב"ש משהין חמין אבל לא תבשיל.
וב"ה חמין ותבשיל ב"ש אומרים נוטלין חמין אבל לא (תבשיל) מחזירין. וב"ה [אומרים] נוטלין אף מחזירין בשלמא אי אמרת מתני' לשהות [נמי בעינן] ע"ג גרופה וקטומה מתני' ר' יהודה היא.
אלא אי אמרת להחזיר היא אבל לשהות בש"א משהין חמין ובה"א חמין ותבשיל אף על פי שאינה גרופה ולא קטומה. מני מתני' אי ר' מאיר קשיא לב"ש (בהו) [בחדא] במתני' דקתני בש"א חמין אבל לא תבשיל.
ורבי מאיר קתני לבית שמאי ולא כלום. ולבית הלל בתרתי דר' מאיר קתני לב"ה משהין חמין אבל לא תבשיל. ומתני' קתני לב"ה חמין ותבשיל. ותוב דרבי מאיר קתני דברי הכל לא יחזיר ומתני' קתני לב"ה אף מחזירין. אי לרבי יהודה קשיא גרופה וקטומה דכי קתני משהין לב"ש חמין לב"ה חמין ותבשיל בגרופה וקטומה קתני ומתני' אע"פ שאינה גרופה וקטומה.
ושנינן לעולם אימא לך להחזיר תנן. ותנא דידן סבר לה כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא ופשוטה היא ועמדה [הסוגיא] דמתני' להחזיר תנן. עכשיו יש מי שאומר כיון דלא איפשיטא בהדיא להחזיר אשנויי לא סמכינן [ומוקמי] מתני' לשהות. ויש מי שאומר הלכה להחזיר תנן ומסייעא ליה הא דא"ר יוחנן כירה שהסיקוה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל צרכן ותבשיל שלא בישל כל צרכו עקר לא יחזיר וקסבר מתני' להחזיר תנן כו'. ועוד מדאמר רבא תרוייהו תננהי ואמרינן מכדי תרוייהו תננהי ר' יוחנן מאי אתא לאשמעינן ואמר דיוקא דמתני' קמ"ל ש"מ דרבי יוחנן סבר דוקא דמתני' להחזיר הוא ושיהוי זה אינה הטמנה אלא כגון כסא של ברזל והקדירה יושבת עליה והיא תלויה (או) באבנים [או] כיוצא בה. אבל הטמנה ע"ג גחלים דברי הכל אסור. דקי"ל הטמנה בדבר המוסיף אסור ואפילו מבעוד יום:

דף לז:

איבעיא להו מהו לסמוך לה. תוכה וגבה אסור. אבל לסמוך שרי או דילמא לא שנא ופשטנא מהא דתניא כירה שהסיקוה בגפת ובעצים סומכין ואין מקיימין עליה אלא אם כן גרופה וקטומה עממו הגחלים או שנתן לתוכה נעורת של פשתן דקה הרי כקטומה (דבי) [אמר רב] (שמעון) [שמואל] בר יהודה א"ר יוחנן כירה שהסיקוה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבישל כל צרכו ודוקא כירה שהיא שפיתת ב' קדרות אבל אם אין בה אלא שפיתת קדרה אחת אסור ואפי' מצטמק ויפה לו מותר ואע"ג דרב ושמואל פליגי הא קי"ל דרבי יוחנן לגבי רב ושמואל הלכתא כר' יוחנן ומה שאמר רב (עקיבא) [עוקבא] ממישן לרב אשי אתון דמקרביתון לרב ושמואל עבידו כרב ושמואל לאו משום דהלכתא כוותייהו אלא לעולם הלכתא כר' יוחנן דשרי אבל אתון דנהיגתון איסורא כרב ושמואל הוו להו דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם והא דאמר רב יהודה מסוכן בשבת שרי למיעבד ליה פשוטה הוא:

הא דאמר רב נחמן בר יצחק מצטמק ויפה לו אסור מצטמק ורע לו מותר.

כללא דמילתא כל דאית ליה מיחא מצטמק ורע לו הוא בר מתבשילא דליפתא דאע"ג דאית ליה מיחא מצטמק ויפה לו הוא כו'. האי כללא (לגברי) [לגבי] רב ושמואל אמרה ולית הלכתא אלא כר' יוחנן דהא סייעיה ר' עקיבא ממישן לרב אשי.

דף לח.

לפדא דייסא ותמרי מצטמק ורע לו מותר הא דבעו מר' חייא בר אבא שכח קדירה ע"ג כירה ובישלה בשבת ודרש להו המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ולא שנא כלומר במבשל יש להפריש בין שוגג למזיד אבל בשוכח השוגג והמזיד שוין:

רבה ורב יוסף אמרי שוכח בין שוגג ובין מזיד מותר לא קנסו רבנן אפילו במזיד רב נחמן בר יצחק אמר שניהן אסורין וקי"ל כוותיה ואותבינא עליה שכח קדירה על גבי כירה ובישלה בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל כו'.

ועלתה לרבה ורב יוסף בקושיא ואקשינן הכא א"ר מאיר חמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבישל כל צרכו בין בשוגג בין במזיד מותר ובתחלת הפרק אמר ומה הן משהין בש"א ולא כלום ובה"א חמין אבל לא תבשיל [ושנינן התם] לכתחילה דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא הא דקתני רבי יהודה הכא תבשיל שבישל כל צרכו אסור כירה שאינה גרופה ולא קטומה ולפיכך אסור והאי דקתני התם משהין ע"ג כירה לב"ה חמין ותבשיל בגרופה

וקטומה וכיון שנתקשה רבה ורב יוסף נתקיימו דברי רב נחמן בר יצחק וקי"ל כוותיה כל השוכח קדירה ובישלה קודם גזירה הוה שרי ובתר גזירה קנסו רבנן אפילו שוגג ומאי גזירה דבתחלה היו אומרים המבשל בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל וה"ה לשוכח ומשרבו משהי קדירה במזיד ואומרים שוכחים אנן גזרו אף על השוכח. וכיון דסלקי דמצטמק ויפה לו אסור איבעיא לן עבר ושהה מאי ואתינן למפשטא מהא דתניא דאסיר רבי יוסי בצפורי ביצים מצומקים שנשתהו על גבי כירה (שמא) [ש"מ] עבר ושהה קנסו רבנן ודחינן לא אסר להו לעשות כן אלא לשבת הבאה וכן סוגיא דשמעתא:

דף לח:

פיס' בה"א אף מחזירין אוקימנא הא דקתני מחזירין בשבת הוא ואפי' כמה פעמים ודוקא בכירה גרופה וקטומה והני מילי שלא הניחם ע"ג קרקע כלל אלא מחזיקם בידו ודעתו עליהם להחזירם הוא ששנינו אף מחזירין אבל אם הניחם ע"ג קרקע אע"פ שהיה בדעתו להחזירם לכירה אסור ואסיקנא לשמעתא בתרי לשני. וקי"ל כל כי האי גוונא בדאורייתא עבדינן לחומרא. ושבת איסורא דאורייתא היא:

תלאם במקל או הניחם ע"ג המטה או הניחם בכרעי המטה או פינם ממיחם למיחם הני כולהו איבעא ולא אפשיטו ועלו בתיקו. וקי"ל כל תיקו דאיסורא לחומרא:

מתני' תנור שהסיקו בקש ובגבבא כו' אוקמא אבייי לא יסמוך. תניא כוותיה תנור שהסיקו בקש ובגבבא אין סומכין לו ואין צ"ל על גביו. ואין צ"ל שהסיקו בגפת או בעצים. כופח שהסיקוה בקש ובגבבא הרי הוא ככירה. בגפת ובעצים הרי הוא כתנור ואסור. ואע"פ שהוא גרוף וקטום.

ואסיק' כופח מקום שפיתת קדירה אחת. כירה מקום שפיתת ב' קדירות. ודייקינן לה מהא דתנן כירה שנחלקה לארכה טהור לרחבה טמא פי' עדיין תורת כלי עליה דהא יכול לשפות קדירה אחת. כופח בין לארכה בין לרחבה טהורה. והאי כופח נפיש הבליה מדכירה וזוטר הבליה מדתנור וקי"ל מתני' בתנור של נחתומין. מפורש בלא יחפור (ב"ב כ:) אבל תנור [דידן] ככירה של נחתומין היא:

דף לט.

פיס' אין נותנין ביצה בצד המיחם בשביל שתתגלגל גלגל מאי אמר רב יוסף גלגל חייב חטאת כענין מליח ישן וקוליס האיספנין שהדחתן היא גמר מלאכתן:

ולא יפקיענה בסודרין. ור' יוסי מתיר. ואוקמה רב נחמן [בחמה כ"ע לא פליגי דשרי] בתולדות האור כולי עלמא לא פליגי [דאסור] כי פליגי בתולדות חמה ת"ק סבר גזרינן תולדות חמה אטו תולדות אור. ור' יוסי סבר לא גזרינן ואמרו ליה רבנן לרבי יוסי והא מעשה שעשו אנשי טבריא תולדות חמה הוא ואסרי להו רבנן לאנשי טבריא [אע"ג דדחי ר' יוסי ואמר תולדות אור הן קי"ל כת"ק אמר רב חסדא מדאסרו להו רבנן] שמע מיניה דבטלה הטמנה בדבר המוסיף ואפילו מבעוד יום.

דף לט:

אסיקנא דכופח מקום שפיתת קדירה אחת הוא. ואם הוסק בגפת או בעצים הרי הוא כתנור ואסור לסמוך בו. וכ"ש בתוכו או על גבו. וכן לשהות בו אע"פ שהוא גרוף וקטום אסור. נמצא האסור שני פנים. צונן שלא הוחמו כל עיקר. ותבשיל שהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי. ומותר שני פנים. חמין שהוחמו ולא בשלו כל עיקר ושבשלו כמאכל בן דרוסאי. ואפילו [לא] בשלו כל צרכן מותר. ומאי דקשי ליה [זיקא] מסקנא כלישנא בתראה דרב אשי דבין דגדיא ובין [דברחא] בין שריק ובין שלא שריק שרי. ולא יטמיננה בחול ובאבק דרכים בשביל שתצלה דברי הכל אסור:

מעשה שעשו אנשי טבריא הביאו סילון של צונן כו' אין הלכה כאנשי טבריא דהא תברינהו לסילונייהו אוקימנא הא דתנן אסור ברחיצה להשתטף בהן כל גופו ור' שמעון הוא דשרי בחמין שהוחמו מע"ש להשתטף דתניא אסור להשתטף בין בחמין בין בצונן דברי רבי מאיר ורבי שמעון מתיר רבי יהודה אומר בחמין אסור בצונן מותר.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הלכה כר' יהודה:

הא דקאמר שמואל חמין שהוחמו מע"ש אינו רוחץ בהן בשבת אלא פניו ידיו ורגליו תניא כוותיה וקי"ל כוותיה דשמואל בהא:

א"ל לרבה בר בר חנה בפירוש שמיע לך מיניה דר' יוחנן דהלכתא כר' יהודה דבצונן מותר להשתטף אבל בחמין אסור. או מכללא. מאי כללא דא"ר יוחנן א"ר ינאי כל מקום ששנים חולקין ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטליות שפירשנום בפרק של מעלה. והוא זה ששנינו בכלים בפרק כ"ח פחות משלשה על שלשה שהתקינה לפקק בה את המרחץ כו'. אף על פי שרבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מיקל ורבי עקיבא מכריע שאין הלכה כרבי עקיבא. חדא דתלמיד הוא ואין תלמיד מכריע על רבו.

דף מ.

הדר ביה ר"ע לגבי דר' יהושע. ואסיקנא דאי מכללא מאי הוי ר' יהודה מכריע הוא והלכתא כדברי המכריע ובין [בפי' ובין] מכללא חדא הוא. ואמרינן דילמא הני מילי אם תהיה מחלוקתם במשנה אבל חלוקתם בברייתא לא. אמר ליה בפירוש שמיעא לי.
והא דאמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת. אסיקנ' רבה כחומרי דרב הוה עביד. כקולי דרב לא הוה עביד:
ת"ר מרחץ שפקקו. פי' פקקו סתמו נקביו מע"ש למוצאי שבת רוחץ בה מיד. פקקו נקביו מערב יום טוב למחר נכנס ומזיע ויוצא ומשתטף בבית החיצון. וכן עשו ר' אלעזר בן עזריה ור"ע במרחץ של בני ברק.
משרבו עוברי עבירה התחילו לאסור שהיו מחמין בשבת ואומרים מע"ש החמנו.
אסרו להן חמין והתירו הזיעה כו'. ואסיקנא אסרו להן אפילו חמין שהוחמו מע"ש ואפילו חמי טבריא וכ"ש חמי האור.

דף מ:

ואפילו זיעה אסרו להן אלא צונן בלבד. ראו שאין הדבר עומד חזרו והתירו להן חמי טבריא בלבד. וזיעה במקומה עומדת באיסור אמר רבא מאן דעבר על דברי חכמי' שרי למיקריי' עברייתא. כי האי תנא דתנא משרבו עוברי עבירה:
תנא אמבטאות של כרכין מטייל בהן ואינו חושש. והני מילי דכרכין אבל דכפרין כיון דזוטרן נפיש הבליהון:
ת"ר מתחמם אדם כנגד המדורה ויוצא (ומשתטף בצונן) [ובלבד שלא ישתטף בצונן] ויתחמם כנגד המדורה מפני שנפשרו המים שעליו:
ת"ר מיחם אדם אלונטית ומניחה ע"ג מעיו בשבת ובלבד (ישתטף בצונן ויתחמם כנגד המדורה מפני שתפשר המים) שלא יביא קומקומוס של חמין ויניחנו על גבי מעיו בשבת. ודבר זה אפילו בחול [אסור] מפני הסכנה שלא יכוה:
ת"ר מניח אדם קיתון של מים כנגד המדורה לא שיחמו אלא כדי שתפוג צינתן. ר' יהודה אמר מנחת אשה פך שמן כנגד המדורה לא שיתבשל אלא כדי שתפשר.
רשבג"א אשה סכה ידה שמן כנגד המדורה. וסכה לבנה קטן ואינה חוששת:
איבעיא להו שמן מה לי בו אמר ת"ק. ואסיק' אמר רב אמר שמואל אחד שמן ואחד מים אם נתחמם כשעור שהיד סולדת בו אסור אין היד סולדת בו מותר. ושיעור שהיד סולדת בו. פי' (פירוש') [בירושל'] שהיד שולטת בו סולדת היא שולטת והוא כל שכריסו של

תינוק נכוית הימנו. הא מעשה דר' שבקשו לו פך של שמן באמבטי ואמר להן טלו בכלי שני ותנו. שמעינן מינה תלת. ש"מ שמן יש בו משום בישול. ולפיכך בכלי ראשון אסור. שנמצא מבשל שמן בשבת. וש"מ מדשרי בכלי שני דכלי שני אינו מבשל. וש"מ הפשרו לא זהו בישולו:

אמר רבינא ש"מ המבשל בחמי טבריא הואיל וגזרו רבנן עלייהו חייבין מכת מרדות מדרבנן. ואקשינן דר' היאך מורה הוראה במרחץ ואמר טלו בכלי שני כלומר זהו מותר וזהו אסור. והא"ר יוחנן כל מקום מותר להרהר חוץ מבית המרחץ ובית הכסא. ולא דאקשינן מדברי ר' יוחנן לר' דר' יוחנן לגבי דר' תלמיד קטן הוא.

דף מא.

ולא [אלא] הא דר' יוחנן דברי הכל קבלה הוא ומשום דשמעיה מר' יוחנן הוכיח בעל השמועה. ושנינן לאפרושי מאיסורי שרי כמעשה דתלמידו של ר' מאיר:

תניא לא ישוט אדם בבריכה מליאה מים ואפילו עומדת בחצר א"ר זירא חזיתיה לר' אבהו שהניח ידיו כנגד פניו של מטה וכו' פי' ר' אבהו היה יורד בנהר לטבול ואפילו (לא) נגע לא חיישינן (לה) [והא] דתניא ר' אליעזר אומר כל האוחז באמה ומשתין מביא מבול לעולם כלומ' מתחמם ומוציא ש"ז ונמצא משחית זרעו על הארץ. הני מילי היכא דלא מיבעית אבל היכא דמיבעית כגון ר' אבהו דהוה מבעית מעליית הנהר אין לו פנאי להתחמם כמו שאין פנאי לבלשת לנסך. הלכך אפילו נגע לא חיישינן ליה והני מילי דשרי להניח ידיו כנגד פניו של מטה כשעולה מן הנהר אבל כשיורד בנהר לא כרב דאמר כל המניח ידיו כנגד פניו של מטה כאילו כופר בבריתו של אברהם אבינו וכרבנן דבי רב אשי דכי נחתי זקפו כי סלקי שחו:

אמר רב יהודה כל העולה מבבל לא"י עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה [יהיו] עד יום פקדי אותם נאם ה'. הלך ר' אבא ומצא לר' יהודה במרחץ והי' אומר לשמשיו בלה"ק הביאו לי נתר הביאו לי מסרק פתחו פומייכו והסיקו הבלא ואשתו מיא דבי באני למדנו ממנו כי דברים של חול מותר לאומרן במרחץ בלה"ק. אמר אילו לא [באתי] אלא לשמוע דבר זה דיי:

מתני' מולייר תנא מים מבחוץ וגחלים מבפנים והוא של חרס ואם גרף גחלים שרי:

אנטיכי א"ר נחמן בי דודי ושל נחושת היא ותניא כרב נחמן אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין הימנה בשבת מפני שנחושתה מחממתה:

ירושלמי מולייר שאינו גרוף אסור מפני שהגחלים נוגעות בגופו ר' חנניא בר הלל אמר מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות. ר' יוסי בר אבין א' מפני שעשו פרקין פרקין ומתיירא שמא נתאכל דיבוקו ומוסיף מים. אנטיכי בשם ר' יוחנן אמרי מפני שמתחממת מכתליה:

דף מא:

פיסקא מיחם שפינהו לא יתן לתוכו צונן אוקמא מיחם שפינהו מע"ג הכירה ויש בו מים חמין לא יתן לתוכו מים מועטין בשביל שיחמו אבל נותן לתוכו מים מרובין כדי לפשר. פינה ממנה החמין לא יתן לתוכו מים כל עיקר מפני (הוא) שמצרף. ור' יהודה הוא דאמר דבר שאין מתכוון אסור אמר רב לא שנו אלא מים מועטין שיעור להפשיר אבל מים מרובין שיעור לצרף אסור.

דף מב.

פי' צירוף הכלי בעת שיתחמם נעשה כגחלת וכשמביאו בשעת גמר מלאכתו בצונן מחזקתו ולוטש פניו ונמצא לו כמו צירוף רב אמר שיעור לצרף אסור ושמואל אמר אפילו שיעור לצרף נמי מותר ואוקמה שמואל כר"ש ורב אדא בר מתנה כר' שמעון ודאביי נמי בבא דרישא (נמי) קאי כשמואל וסוגינא כשמואל אליבא דר"ש [ור' אדא] ואקשינן למימרא דשמואל כר' שמעון (ורב אדא) והאמר שמואל מכבין גחלת של מתכת ברה"ר בשביל שלא יזוקו בה רבים אבל גחלת של עץ לא ואילו ר"ש סבר אפילו של עץ מותר לפי שאין מתכוון לכבות אלא כדי שלא יוזק וכי האי גוונא פטר ר' שמעון ואסיק' לעולם כר' יהוד' סבירא לי' דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה מיהו דבר שיש בו היזק לרבים כגון צידת נחש וכבוי גחלת של מתכת בזמן שהיא חמה והיא שחורה והרואה אותה דומה שהיא צוננת לפי שאין בה אדמומית כגחלת לוחשת ונמצאו בני אדם ניזוקין בו לפיכך מותר אבל הגחלת של עץ אם תסיר אדמומיתה נכבת כבר ואינה מזקת ואם אדמומיתה בה כל הרואה אותה מתרחק ממנה ומכל פנים אין אדם ניזוק שהשחורה כבר כבתה והאדומה מתרחקין ממנה לפיכך המכבה אותה חייב ולפיכך היה שמואל אוסר בגחלת של עץ.

(ומדוקיה) אמר רבינא קוץ ברה"ר מוליכו פחות פחות מד' אמות ואע"ג דרב ושמואל הלכה כרב באיסורי בהא קיי"ל כשמואל דאמר במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה

כר' יהודה בדבר שאין מתכוין סבר לה כר"ש ומדרב אחא ורבינא שמע מינייהו דהלכתא כר' שמעון:

פיסקא אבל נותן הוא לתוכו או לתוך הכוס כדי להפשירן. ת"ר לא יתן אדם חמין לתוך צונן [ולא צונן] לתוך חמין וב"ה מתירין כו'. ואוקימנא להא דר"ש בן מנסיא שאוסר כלומר לא נחלקו ב"ש וב"ה אלא אפילו ב"ה אוסרין ואע"ג דאמר רב נחמן הלכתא כר' שמעון בן מנסיא כיון דאמר רב הונא חזינא לרבא דלא קפיד זימנין עביד כמר וזמנין עביד כמר מדתני ר' חייא דתני ר' חייא נותן אדם קיתון של מים לתוך ספל כו' ורב אשי מתרץ לה לרב הונא ואמר ליה מערה תניא כלומר מערה אדם קיתון של מים לתוך ספל של מים בין חמין לתוך צונן בין צונן לתוך חמין קיי"ל כוותייהו דאינון בתראי ומעשה רב ולא דמו ספל לאמבטי וכוס למיחם דאוקימנא ליה שאסור לתת בתוכו צונן מועטין בהיות חמין בו כדי שיחמו אלא מרובין כדי להפשיר כי המיחם הוא עצמו מייחם אבל ספל ואמבטי וכוס מתחממין בכלי אחד ומערין בתוך חללו לפיכך מותר שנמצאו כלי שני וקיי"ל כלי שני מותר:

דף מב:

ר' יהודה אומר לכל הוא נותן כו' אסיק' ר' יהודה אריישא דקתני האלפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן בתוכן תבלין התם פליג ומקיל הוא דתניא ר"י אומר לכל אלפסין רותחין [הוא נותן] לכל קדרות רותחין הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וציר. מלח כתבלין הוא אי לא ואסיק' כדתני ר' חייא מלח אינו כתבלין דכלי ראשון נמי לא בשלה והיינו דרב נחמן דאמר צריכה מילחא בשולי כבשרא דתורא ש"מ כי נותן מלח בתבשיל בשבת ואפילו בכלי ראשון אינו בישול:

מתניתין אין נותנין כלי תחת הנר לקבל בו את השמן כו' אמר רב חסדא אע"פ שאמרו אין נותנין נר תחת התרנגולת כו' כלומר אפילו אם עומדת במקום מדרון ורואין כיון שתלד תפול הביצה במקום מדרון ותשבר לא התירו לו להטיל תחתיה כלי לקבלה לביצה כדי שלא תשבר שזה לילד התרנגולת במקום מדרון דבר שאינו מצוי הוא ומשום אחת שנזדמנה לה כך לא חיישינן לה. אבל כיון שדרך רוב התרנגולת להטיל ביציהן לאשפה התירו לכפות על אותה ביצה כלי בשביל שלא תשבר וזהו פירוש הצלה מצויה התירו הצלה שאינה מצויה לא התירו ואקשינן והצלה שאינה מצויה לא התירו והא חבית שנשברה בראש גגו כו' ושנינן בגולפי חדתי פי' קנקנים חדשים שהן מצוין להפקיע.

דף מג.

וניצוצות תחת הנר נמי מילתא דשכיחא היא ובבתי גחיני כלומר בתים נמוכים להיאחז בהן דליקה מילתא דשכיחא היא וכן כולם. פירק רבא לדבריו דהצלה מצויה התירו הצלה שאינה מצויה לא התירו אליבא דרב חסדא.
רב יוסף אמר מ"ט דרב חסדא משום דאי שרית ליה לקבל הביצה בכלי במקום מדרון כבר ביטל אותו הכלי היום שאסור לטלטלו והביצה בתוכו. כשם שאסור לטלטל הביצה. אבל כפיית הכלי על הביצה אינו ביטול שאם הוצרך הכלי מותר לו לטלטלו שהרי אין בכלי כלום ולא מבטל כלי מהיכנו.
איתיביה אביי (טלטל) [חבית של טבל] כו' והא טבל אסור לטלטלו ושני ליה טבל מוכן הוא שאם עבר ותיקנו מתוקן הוא. ושני בניצוצות.
ניצוצות אין בהם ממש והכלי שמקבל בו הניצוצות לא מיבטיל ומותר להשתמש בה. וספסל שסמוך בה הקורה רפויה היא שיכול ליטלה ולהשתמש בה. והכלי שמקבל בו הדלף בדלף הראוי לשתיה שהמים מותרים וכ"ש הכלי. וכן הסל שכופין שיעלו וירדו בו האפרוחים אוקמה בעודן האפרוחים עומדין על הסל [או שהיו עומדין על הסל] בין השמשות אסור לטלטל אותו הסל שנעשה מוקצה ואם לאו מותר. ור' יצחק חולק על רב חסדא ואומר אפי' כלי לכוף עליה בשביל שלא תישבר ביצה בשבת אסור.
קסבר אין כלי ניטל [אלא] לדבר הניטל בשבת. ואותיבנא עליה כל הני תיובתא. ומשני בצריך למקומו.
ת"ש אחת ביצה [שנולדה] בשבת ואחת ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה לא לכסות בה את הכלי ולא לסמוך בה כרעי המטה. אבל כופה עליה כלי כו' ומשני הכא נמי בצריך לאותו מקום. פי' לאותו מקום של כלי ולא למקום הביצה.

דף מג:

וכיון שמותר לפנותו מאותו מקום ולטלטלו מטלטלו למקום הביצה (כו') וכופהו על הביצה וכן כולם ולא יתכן לישב ע"ג הביצה כדי שלא יטנפו בגדיו. לפיכך כופה עליה [כלי] וישב עליו. וכל התיובתות פשוטות הן. ושנינו על הכוורת באותן ב' חלות ששנינו בפ' המוכר את הספינה בענין המוכר חלת דבש כוורתו לחבירו שחייב הקונה להניח לו שתי חלות דבש כדי שיהו מזון לדבורים שלא יברחו. ולפיכך אמרנו אותן ב' חלות מוקצות ממאכל אדם הן (לא השאילו) דשאולין לדבורים. ושנינן כגון (שחייב) [שחשב] עליהן בפירוש למאכל אדם.

ואקשינן אי הכי אדתני ומזהיר בפריסת ע"ג הכוורת ובלבד שלא יתכוין לצוד. ליפלוג עליה כו'.
ואסיקנא לעולם ר' יהודה [היא] והאי דקתני ובלבד שלא יתכוין לצוד. שלא ישלשל המחצלת וידחקנה בכותלי הכוורת שנמצא הדבורין כסתומין בכוורת אלא ירויח כמעט המחצלת מן הנקב של כוורת שהוא פתח לצאת ולכנוס בו הדבורים כו'.
אמר רב ששת כבר תירגם רב הונא לשמעתיה דר' יצחק בבבל דאמר עושין מחיצה למת בשביל החי ואין עושין מחיצה למת בשביל המת כיצד מת מוטל בחמה באין ב' בני אדם ויושבין בצידו.
חם להם מלמטה [זה] מביא מטה ויושב עליה וזה מביא מטה ויושב עליה כו'.
איתמר מת המוטל בחמה רב יהודה אמר שמואל הופכו ממטה למטה. ומשמיה דרב אמרו מניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו. ואסקינן בשיש ככר או תינוק כ"ע לא פליגי שמניח עליו ככר או תינוק ומטלטלו (וכ"ע) [כי פליגי היכא דל"ל מ"ס] טלטול מן הצד שמיה טלטול. [ומ"ס לא שמיה טלטול]. ואתינן ואוקמינן בתנאי.
אין מצילין [את המת] מפני הדליקה. אמר ר' יהודה בן לקיש שמעתי שמצילין את המת מפני הדליקה. ואמרינן כ"ע טלטול מן הצד שמיה טלטול.

דף מד.

היינו טעמא דר' יהודה בן לקיש מתוך שאדם בהול על מת [אי לא] שרית ליה לטלטולי אתי לכבויי ולמעבד איסורא דאוריי' א"ר יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה בן לקיש במת:
ואין נאותין ממנו לפי שאינו מן המוכן:
ת"ר מותר השמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק ממנו.
ור"ש מתיר (מטלטלין נר חדש אבל לא ישן) אע"ג דקיי"ל דהלכתא כר' שמעון בכולה שבת בהא לית הלכתא כוותיה. דתנא דידן קתני דברי ר' יהודה סתמא במתניתין [מטלטלין נר חדש אבל לא ישן]. ובברייתא מפרש דברי ר' יהודה מטלטלין נר חדש אבל לא ישן.
ר' מאיר [אומר] כל הנרות מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת. נמצא ר' מאיר ור' יהודה שניהן אוסרין בנר שהדליקו בו באותה שבת.
ור"ש מתיר ואין הלכתא כוותיה. דהוא יחיד במקום רבים ואע"פ דא"ר יוחנן אנו אין לנו אלא בנר כר' שמעון [לר' שמעון] אמרו וליה [לר'] יוחנן לא סבירא ליה טעמא דר"ש. ואפילו ר"ש לא שרי לטלטולי בשבת בנר שכבה אלא בנר קטן דכיון דהוא נר קטן

ושמנו מעט דעתו עליו מאתמול לכשיכבה יטלטלנו ואינו מוקצה. אבל נר גדול כגון כוס וקערה ועששית שיתכן שידליקו היום כולו לא אמרינן דחשיב עלייהו מאתמול לכשיכבו יטלטלם. אלא אמרינן ודאי כיון דגדולים הן נתייאשו מלטלטלן ומוקצין הן. לפיכך קתני סיפא אבל כוס וקערה ועששית לא יזיזם ממקומן וכן כיוצא בהן. פעמים שיש קערה ועששית קטנה דומיא דנר קטן ודינם כדין נר קטן ופעמים שיש נר גדול דומיא דקערה ועששית ודינו כדינם. והא דא"ר אלעזר [בר"ש] מסתפק אדם מנר הכבה ומשמן המטפטף אע"פ שהנר דולק א"ר זירא פמוט שהדליקו עליו לדברי המתיר בנר אסר בפמוט. כלומר לר' שמעון דמתיר בנר קטן בפמוט שהוא גדול אוסר. ולדברי ר' מאיר ור' יהודה שאוסרין בנר של חרש מפני שהוא מטונף. והוא צאו כלי. ולפיכך הוקצהו מאתמול בפמוט שהוא של מתכת ואינו מטונף מתיר:

ירושל' נר מאוס. פמוט אינו מאוס. תני נר המונח על הדלת פותח ונועל בשבת ובלבד שלא יתכוין לכבות. רב ושמואל פותרין לה בשוכח ומקללין למאן דעבד כן [יכרת] ה' לאיש אשר יעשנה וגו'. ואקשי' ולר' יהודה מוקצה מחמת מיאוס אית ליה מוקצה מחמת איסור שהדליקו בה באותה שבת לא.

והתניא ר' יהודה אומר כל הנרות של מתכת מטלטלין חוץ מן הנר שהדליקו בה באותה שבת.

דף מד:

ואסיקנ' הכי לדברי הכל פמוט שהוא מנורה שאין לה אלא קנה אחד ואין על ראשה אלא כף אחת הדליקו עליו באותה שבת דברי הכל (אחד) [אסור]. לא הדליקו עליו דברי הכל מותר. הא דאמר רב מטה שייחדה למעות והניח עליה מעות והיו עליה המעות כל בין השמשות. אע"פ שנטלו המעות עכשיו ואינם במטה אסור לטלטלה. אסיקנא דרב כר' יהודה אמרה לשמעתיה. מתיב ר' אליעזר הא דתנן בכלים פ' י"ח מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אינה חבור ואינה נמדלת עמה ואינה נצלת באהל המת. פי' (כאן) [כן] של שידה בזמן שהיא נשמטת אינה כמו השידה ואינה נשלפת עמה ולא נצלת עמה מפני שהשידה כלי וזו אינה כלי מכללא לפיכך אמרו אין גוררין אותה בשבת.

דף מה.

בזמן שיש עליה מעות. פי' מוכני כן. מלשון את הכיור ואת כנו. נמדלת מלשון שילוף. כדתנן המידל בגפנים. וגרסינן במשקין (מ"ק ג) מאי מדלי שלופי. נמצלת מלשון צל.

קתני מיהת אין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות הא אין עליה מעות שרי. ואע"ג דהוו עליה בין השמשות. ושנינן משנה זו לר' שמעון היא. ורב דאמר כרבי יהודה. דהא רב הוא דאמר מניחין נר ע"ג דקל בשבת [ואין מניחין נר ע"ג דקל ביום טוב]. מכלל דרב כר' יהודה סבר ליה דאמר הנר שהדליקו בו בשבת אין מטלטלין אותו. אבל ביו"ט שמטלטלין אותו ונמצא משתמש במחובר לקרקע אסור. (ואין מניחין נר ע"ג דקל ביו"ט) ואוקימנא אליבא דר' יהודה דשני ליה בין שבת ליו"ט. אבל ר' שמעון לא שני ליה בטלטול הנר בין שבת ליו"ט. איני דרב כר' יהודה עביד ליה. והא רב התיר לטלטל נר מפני חבארי בשבת. ושנינן הא אמר רב בהא כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק מכלל דרב סבר לית הלכתא כר' שמעון. והא דא"ר יוחנן אין מוקצה לר"ש אלא מידי דאיתקצאי לאיסורא כגון שמן שבנר בשעה שדולק או כגון עיטורי סוכה וכיוצא בהן הואיל והוקצו למצוה פשוטה היא וכן הא דאמר ליה [ר'] לר' שמעון בריה אין מוקצה לר' שמעון אלא גרוגרות וצמוקין בלבד פשוטה היא:

דף מה:

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אמרו הלכה כר"ש איני והא בעא מיניה ההוא סבא קרוייה קינה של תרנגולין מהו לטלטלה בשבת ואמר ליה אסור כלום עשוי אלא לתרנגולים מכלל דר' יוחנן כר' יהודה סבירא ליה דאית ליה מוקצה.

ושנינן בדאית ליה בהאי קינה אפרוח מת ומשום הכי אסורה לטלטלה. הניחא למ"ד בעלי חיים שמתו בשבת דברי הכל אסור לטלטלן בשבת הא אפילו לר' שמעון ואלא למ"ד ר"ש מתיר בבעלי חיים שמתו שמותר לטלטלן אע"ג דאית בהאי קינה אפרוח שמת בשבת ר"ש מתיר אמאי קא אסר ר' יוחנן והא איהו הלכתא כר' שמעון סבירא ליה. ואסיקנא בדאית בהאי קינה ביצה שיש בה אפרוח דלדברי הכל אסורה. ואעפ"כ לא נתברר כי ר' יוחנן כר' שמעון סבירא ליה.

וכי אתא רב יצחק בר' יוסף א"ר יוחנן הלכתא כר' יהודה וריב"ל אמר הלכה כר"ש. אמר רב יוסף היינו דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אמרו הלכה כר"ש וליה לא סבירא ליה. ודייק נמי אביי מדר' אסי נפלה מנרתא על גלימיה [בבי] ר' אבא ולא טלטלה. ואמר (משמיה) [משום] דר' אסי תלמיד דר' יוחנן הוא. ור' יוחנן במוקצה סבר לה כר' יהודה. ודחינן להא דאביי. ואמרינן לא אפילו תימא ר' יוחנן כר' שמעון מנרתא שני דא"ר יוחנן אנו אין לנו כר"ש אלא בנר.

דף מו.

אבל מנורה בין ניטלת בידו אחת בין ניטלת בב' ידים אסור לטלטלה וטעמא מאי ואוקמה רחבה במנורה דאית בה חידקי חידקי שהן כעין חוליו' שנראה המעמידה או המטלטלה כבונה. הילכך דחוליות בין גדולה בין קטנה אסורה. לית בה חוליות ואית בה חידקי חידקי גדולה אסורה דמיחלפא בגדול' של חוליות. כי פליגי במנורה קטנה דאית בה חידקי חידקי. ר' יוחנן סבר גזרינן קטנה דאית בה חידקי אטו גדולה דאית בה חידקי. וריש לקיש סבר לא גזרינן. איני דגזר ר' יוחנן והא איהו דאמר הלכה כסתם משנה. ותנן סתמא בכלים פ' י"ח במוכני של שידה ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות. ודייקינן מינה.

הא אין עליה מעות שריא. ואע"ג דהוו עליה כל בין השמשות ולא גזרינן כשאין עליה מעות אטו כשיש עליה מעות. וא"ר זירא תהא משנתנו בשלא היו עליה מעות כל בין השמשות (גזרי') שלא לשבור דברי ר' יוחנן. כלומר לא תקשי לך דר' יוחנן אדר' יוחנן. והא דהורה ר' (זירא ספרא) [בדיוספרא] עלתה בתיקו. ועבדינן בה לחומרא ומוקמינן לה הורה ר' במנורה לאיסורא וכר' שמעון בנר להיתרא:

ר' אבהו מטלטל שרגא כר"ש. ובאתריה דר' יוחנן לא הוה מטלטל ליה משום כבודו דר' יוחנן (רב) [אמר רב יהודה] שרגא דמשחא שרי לטלטלה.

אבל שרגא דנפטא (הוה) אסיר ורבה ורב יוסף שרו אפילו שרגא דנפטא. ואסיקנ' משום דחזו לכסיי בהו מני דנפטא. ואם תאמר אי הכי כל צרורות שבחצר יטלטלו הואיל וחזו לכסויי בהו מנא דנפטא.

דף מו:

שני צרורו' הואיל ואינה תורת כלי עליהן כמו (ש"מ עולה) [שא' עולא] בשירים ונזמים וטבעות הואיל [תורת] כלי עליהן:

תנא מותר שמן שבנר ושבקערה אסור להסתפק ממנו. ור"ש מתיר. אלמא לר"ש לית ליה מוקצה. איני והא לענין בכור שנפל בו מום ביו"ט אמר ר"ש אין זה מן המוכן. ושנינן שני זה מזה.

אדם מצפה מתי תכבה נרו ויסתפק מן השמן ומכין ליה. אבל לגבי מום ליכא למימר הכי. דאמר מי יימר דנפיל ביה מומא. ואי נפל מי יימר דמזדקיק ליה חכם ומותבינן מהא דתנן מפירין נדרים בשבת לצורך השבת ושנינן כל הנודרת על דעת בעלה היא נודרת

ומבתחלה כך נדרה בחזקת שיפר לה בעלה והא [דתנן] נשאלין נדרים לצורך השבת נימא מי יימר דמיזדקיק ליה חכם. ושנינן שני התם דסגיא בג' הדיוטות:
רמי אביי ומי אמר ר' שמעון כבה הנר מותר לטלטלו. מכלל דאי לא כבה חייש. דילמא כי מטלטל ליה שמא יכבה והא איהו דאמר גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ הנה דאע"ג דנעשה חריץ כיון דבלא כוונה נעשה לא חייש ר' שמעון. ושני כל היכא דכי מכוין אתי למנגע באיסורא דאורייתא כגון כביית הנר וכיוצא בו חייש ר"ש וגזר מדרבנן. וכל היכא דכי מכוין איסורא [דרבנן] היא. כי לא מכוין שרי ר"ש לכתחלה איני והא מוכרי כסות כו' וכלאים איסורא דאורייתא היא. וכי לא מיכוין שרי ר"ש לכתחלה.

דף מז.

ומשני רבא הנח לנר ופתילה ושמן דלא גזר ר"ש אלא הואיל ונעשה כל אחד בסיס לדבר האסור. ופשוטה היא:
אמר רבא כי היינו בי רב נחמן היינו מטלטלי כנונא אגב קיטומה אף על גב דאיכא עליה שברי עצים. מיתיבי ושוין שאם יש בה שברי פתילה שאסור לטלטלה. ופריק אביי בגלילא שנו. פירוש בגליל שנו שדרכם להדליק בשברי פתילות. וכיון שדרכם להדליק בשברי פתילות נעשו מוקצות בשבת לפיכך אסור לטלטל אפילו הנרות שיש בהן שברי פתילות. אבל שברי עצים דכנונא לא חשיבי ובטלי:
לוי בר שמואל בעא מר' אבא ומרב הונא בר חייא מהו להחזי' מטה של (פרסיים) [טרסיים] בשבת אמרו ליה שרי. אמר להו רב יהודה רב ושמואל דאמרי תרווייהו המחזיר מטה של (פרסיים) [טרסיים] בשבת חייב חטאת.
מיתיבי המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה של ציירין לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור. ר' סימאי א' קרן [עגולה חייב קרן] פשוטה פטור. קתני מיהת המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת. קשיא לר' אבא ולרב הונא דשרי. ושנינ' אינהו דאמור כי האי תנא דתניא אם היה רפוי מותר. דתניא מלבנות המטה וכרעי המטה [ולווחין] של סקיבס לא יחזיר. ואם החזיר פטור אבל אסור.

דף מז:

לא יתקע ואם תקע חייב חטאת רבן שמעון בן גמליאל אומר אם היה רפוי מותר המחזיר קני מנורה חייב חטאת כמשמעו מפני שמתקן כלי כבנין. קנה של ציידין דרכם לתת

קנה דק דק בתוך ראש קנה עבה כדי שיהא (נכוה) [גבוה] ולא יהא נשבר וזהו פטור אבל אסור. קרן עגולה חייב פשוטה פטור. אלו הן כלי שיר. והן של חליות ויש מהן קרן עגולה וקרן פשוטה כדכתיב (דניאל ג׳:ה׳) קל קרנא משרוקיתא. וזה שהיא עגולה היא כלי יש בו מלאכה להחזירה לפיכך חייב חטאת אבל פשוטה אין בה עסק כלום כדתנן בכלים פ' י"א. הכוש והאימא והמקל וסומפאניא וחליל של מתכת טמאין והמצופין טהורין וסמפאניא שיש בה בית קיבול כנפים בין כך ובין כך טמאה. קרן עגולה טמאה וכו' טמאין ובשעת חבורן הכל טמאה בי רב חמא הוה ליה מיטה גליתא והוו מהדרי ליה בי"ט א"ל לרב חמא מאי דעתיך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאוריי' ליכא דרבנן מיהא איכא.

א"ל רב חמא אנא כרבן שמעון בן גמליאל סבירא לי אם היה רפוי מותר. נמצא רב חמא כר' אבא ורב הונא דשרו. ומסתברא מטה של טורסיים הוא כגון מטה גיליתא:

נותנין כלי תחת הנר לקבל בו ניצוצות. והא קא מבטל כלי מהיכנו. אמר רב הונא בריה דרב יהושע ניצוצות אין בהן ממש ומותר להשתמש באותו כלי ולא יתן בתוכו מים מפני שהוא מכבה.

לימא תנן סתמא כר' יוסי דאמר גרם כבוי אסור דתנן ר' יוסי אוסר לעשות מחיצה שלא תעבור הדליקה בכלי חרש חדשים מלאים מים שאין יכולין לקבל את האור והן מתבקעין ומכבין הדליק' ודחי אימור דאסר ר' יוסי בשבת.

בע"ש מי אסר. וכי תימא הכא נמי כי תנן אסור בשבת אבל בע"ש שרי. והא תניא נותנין כלי תחת הנר לקבל ניצוצות בשבת ואין צורך לומר בע"ש. ולא יתן לתוכו מים בע"ש מפני שהוא מכבה ואין צריך לומר בשבת. ואוקמה רב אשי אפילו לרבנן דפליגי עליה דר' יוסי הכא אסרי מפני שמקרב כיבויו פי' כיון שנופלין הניצוצות במים מיד נכבין ובכלים עד שיתבקעו. וקי"ל דהלכתא כר"ש דאפי' במוקצה מחמת מיאוס שרי:

ואין הלכה כר"ש במוקצה מחמת איסור כגון במנורה ופמוט שהדליקו עליהן באותה שבת וכיוצא בהן וכגון מטה שיחדה למעות ונכרי שהביא דורון לישראל דבר המחובר לקרקע וכיוצא בהן דמוקצה מחמת איסור הן. וגרסי' במי שהחשיך בדרך פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר בכולה שבת הלכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת מיאוס וחד אמר אפילו במוקצה מחמת מיאוס נמי הלכתא כר"ש בר ממוקצה מחמת איסור בלבד וקי"ל דבכל התורה רב אחא לחומרא ורבינא לקולא והלכתא כרבינא לקולא בר מהני תלת אומצא כו' ואע"ג דעולא ולוי ורב אמרו הלכה כר' יהודא הא שמואל וזעירי ור' יוחנן אמרו הלכתא כר' שמעון. ורבינא דהוא בתראה פסק הלכתא כר' שמעון כדאמרן. לפיכך

כל מוקצה מותר לבר ממוקצה מחמת איסור כמו שפירשנו. ומוקצה מחמת חסרון כיס מודה ר' שמעון וגרוגרות וצמוקין כדאמרן:
במה טומנין ובמה אין טומנין כו' אין טומנין בגפת. אוקימנא בגפת של שומשין וכל שכן בגפת של זיתים דמסיק נמי הבלא אסיק' אמר רבא אנוחי כוזא דמיא אפומא דקומקומא משום דמיא צונן ומוליד חימום.

דף מח.

ואסר נמי למפרס סודרא אפומא דכובא ולאנוחי נטלא אגביה דסודרא משום (דשארי) [דשיורי] הכוס מתחזין בסודרא וקפיד בנשירא דסודרא וסחיט ליה ולא דמי לפרונקא שהיא מטלית קשורה בפומא דכובא כדגרסי' בפ' דר' אליעזר אומר תולין (ד' קלט.) אמר רבא האי פרונקא אפלגי דכובא שרי ולא חייש דניחזי כמו מסננת אפומא דכולא כובא אסיר דהא עביד (אבל) אהל כמסננת. ואמאי שרי רבא התם אפלגי דכובא ליחוש שמא יסחוט המטלית. ושנינו מטלית לא קפיד בנשירותא מלשון (לקמן קמו:) מי שנשרו כליו בדרך שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם סודר קפיד בנשירותא הילכך האי אסור והאי שרי:
פי' מוכין סמרטוטין. בגדים מקוצצין כדתנן בנגעים פרק י"א בגד מוסגר שנתערב באחרים כולן טהורין קיצצו ועשאו מוכין טהור. מוכין אסיקנא כי הא דתניא אין נותנין מוכין לא לתוך הכר ולא לתוך הכסת בי"ט ואין צריך לומר בשבת נשרו מחזירין אותן בשבת [ואין צריך לומ' ביו"ט].

דף מח:

אמר רב הפותח בבגד בית הצואר בשבת חייב חטאת מפני שהוא מחובר בבגד אבל מגופת החבית שאינה מן החבית עצמה מותר לפתחה בשבת.
רמי ליה (ר' יוחנן) ר' ירמי' לר"ז שלל הכובסין כו' עד המקל שעשאו יד לקורדום כו' פירוש הכובסין שוללין יריעות זו עם זו כדי שיהו נוחין לכביסה ואינה תפירה אלא שלילה מלשון (מו"ק כב:) על המתים כולן שולל לאחר שבעה ומשני ליה ר' זירא מקל שעשאו יד לקורדום כיון שמשלים מלאכתו זורק אותו מקל לבין העצים אבל שלל של כובסין אע"פ ששלמה כביסתם רוצה בשלילותן שמא יטנפו יחזור ויחוורום:
מאן תנא כל המחובר לו הרי הוא כמוהו אמר רב ר"מ היא ונדחה ופשוטה היא:

ת"ר מספורת של פרקין. פי' שמתפרק זה מזה וכן איזמל של רהיטי. חיבור לטומאה ואם נטמא אחד נטמא האחר ואינן חיבור להזאה.
פרשה רבא דבר תורה בשעת מלאכה. כלומר בשעה שגוזז בהן חיבור הן לטומאה ולהזאה.

דף מט.

שלא בשעת מלאכה אינן חיבור לא לטומאה ולא להזאה וגזרו שאם נטמא הא' שלא בשעת מלאכה נטמא גם האחר בכל מקו' שהוא. ודוק' אם הוא (מחברן) מחובר עדיין משום טומאה שבשעת מלאכה. וגזרו נמי על הזאה שאם יזה על הא' אפילו בשעת מלאכה לא נטהר האחר אע"פ שהוא מחובר עמו משו' הזאה שלא בשעת מלאכה. פי' אם יראה שהזה בשעת מלאכה על האחד ונטהר גם האחר יטהר הוא כשיזה על האחד אפילו השני שלא בשעת מלאכה:
פי' מירטא דביני אטמא העמר שבין הירכות של בהמה כיון שתמיד השתנתה שותת בין ירכותיה יש בו לחלוחית לעולם ואינו מתנגב לעולם ואפילו עושה מאותו צמר כסות יש בו לחלוחית:
תפלין צריכין גוף נקי. קיי"ל כרבא דאמר שלא יישן בהן:
ר' יהודה אוסר. אוקימנא בנעורת:
טומנין בשלחין ומטלטלין אותן. פירוש שלחין עורות גלשין שנגזז (כצמר) [הצמר] ועדיין לא נעבדו:

דף מט:

אבא שלחא פירש פושט עורות היה וקבלנו מרבותינו דהלכתא כר' יוסי דקיי"ל מעשה רב ואמר ר' ישמעאל בר' יוסי אבא שלחא הוה ואמר הביאו שלחין ונשב עליהן. נמצא כי עשה מעשה כשמועתו דתניא עורות של בעל הבית מטלטלין אותן. של אומן אין מטלטלין אותן. ר' יוסי אומר זה וזה מטלטלין הלכך עורות של אומן הואיל וראויין לישב עליהן ואין נפסדין אינו מקפיד עליהן ומותר לטלטלן.
אבל נסרין של אומן הואיל ואם ישב עליהן נפגמין הלכך קפיד עליהן ואסור לטלטלן:
אמר ר' חנינה הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כנגד עבודות המשכן. ותניא כוותיה אין חייבין אלא על מלאכה שכיוצא בה היתה במשכן כיצד הן זרעו וקצרו והעלו קרשים מקרקע לעגלה אתם לא תזרעו ולא תקצרו כו' הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת כו'. וא"ר יונתן בן אלעזר כנגד מלאכת ומלאכה שבתורה והן ס"א. כשתוציא

ג' מלאכות הכתובין בויכולו השמים וד' שכתוב בהן ועשית ויעשה ותעשה ולרגל המלאכה וי"ג שכתב כל מלאכת עבודה הרי כ"א נשארו מ' ובכללם ששת ימים וכו' לא תעשה מלאכה. ולמה (זכה) כי בפירוש אמרו בתלמוד א"י שבא זה הכתוב להשלים ל"ט מלאכות בתורה ויש מי שמוציא מכלל אלו מ' ויבא יוסף הביתה לעשות מלאכתו. ונשארו ל"ט ויש מי שמוציא והמלאכה היתה דים ולדברי הכל נשארים ל"ט מלאכות: פיס' בגיזי צמר ואין מטלטלין אותן.

דף נ.

וקיי"ל כרבא דאמר לא שנו אלא שלא יחדן להטמנה אבל יחדן להטמנה מטלטלין אותן דהא ר' נמי תני כוותיה. ורבינא דהוא בתראה אוקמה למשנתנו בשל הפתק. פי' הפתק לשון יוני הוא. כגון אוצר המוטל לסחורה. כדתנן בע"ז (ל"ט:) החגבים הבאים מן הסלילה אסורין ומן ההפתק מותרין ותני' (שם מ:) חגבין והקפלוטאות הבאים מן ההפתק ומן האוצר ומן הספינה מותרין.
כדתנינן גיזי צמר של הפתק אין מטלטלין אותן אם התקינן בעל הבית להשתמש בהן מותר:
חריות של דקל שגררן לעצים ונמלך עליהן לישיבה. אוקימנא ר' חנינא בן עקיבא אומר צריך לקשר. ר' שמעון בן גמליאל אומר אין צריך לקשר. אמר רבה בר בר חנה הלכתא כרשב"ג ואע"ג דאמר רב יקשור הא אמר שמואל יחשוב כרבה בר בר חנה. ודר' אסי נמי דאמר כי האי תנא דתני יוצאין בפיקריון ובציפא כו' פי' פאה נכרית והוא שיער שעושה בקפח והקרח נותנן בראשו ונראה כי אותו שיער שבקפח שיער ראשו הוא ואם יצא בהן שעה אחת מבעוד יום דיו והא דאמר רב אסי עדיפא מדשמואל. ונמצא רב לגבייהו יחיד ויחיד ורבים הלכה כרבים:
הא דאמר רב יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר כבר פרשתי' במס' י"ט ולא (אכרע בהא מילתא) [בר מיעבדא ביה מעשה]:

דף נ:

נימא כתנאי בכל חפין את הכלים כו' מלשון אשה חופפת וסורקת כו' ברחיצת ידים דקא אמרי' אבל רוחץ פניו ידיו ורגליו הא תנא דסבר משום השרת נימין מדולדלות. אליבא דר' יהודא מוקים לה בקטן וסריס ואשה דלית להון שיער אבל הלכה כר' שמעון

דאפי' גברי בעלי שיער שרו וכן עפר לבינתה שרי למימשא ביה ידיה. ויש מי שמפרש לבינתה מלשון (ש"ה ג) מור ולבונה וכן כוספא דיסמין. וכן בראדא דהיא תילתא אהלא. תילתא סיגלי. תילתא אסא הני כולהו לענין רחיצת ידים בהן. וקיי"ל דבכולהי הני שרי אבל רובא אהלא רב נחמיה לא הוה שרי וכ"ש כולה (אוכלין וכ"ש בשבת) לפצוע זיתים וכיוצא בהן לרחוץ בהן ידיו בחול אסור משום הפסד אוכלין. וכ"ש בשבת שאסור. וזה שאמר שמואל עושה אדם כל צורכיו בפת לית הלכתא כוותיה והאוסר ידיו לרחוץ (כרב אדא) [בברדא] סבר ליה כי האי תנא דתניא מגרר אדם גילדי צואה וגילדי מכה שעל בשרו בשביל צערו. ואם לייפות עצמו אסור.

והמתיר סבר לה כר' שמעון בן גמליאל דאמר רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בשביל כבוד קונו משום שנאמר כל פעל ה' למענהו:

מתני' ר' אלעזר בן עזריה אומר קופה מטה על צדה ונוטל כו'.

אסיקנא הכל מודים שאם נתקלקלה הגומא שאסור להחזיר סליקוסתא שהיא אגודה של חבצלת וכיוצא בה אמר רב הונא דעצה בחול או בטיט וחלצה והרויח בטיט מע"ש כדי שתהא נכנסת ויוצא בגומא מותרת (כולה) [לטלטלה] בשבת וכן אמר שמואל בסכינא דנעיצא ביני אורבי כמו שאמר בסליקוסתא.

דף נא.

ומותבינן עליה הטומן לפת וצנונות תחת הגפן אם היו מקצתן מגולין אין חושש משום כלאים דלא ירק באילן הוא ולאו משום שביעית דלאו זריעה היא וכן משום מעשר ונטלין בשבת דלאו מחובר לקרקע אינון. ועלתה בתיובתא לשמואל.

וקיי"ל כי הא מתניתא דמותבינא מינה ש"מ דסליקוסתא אע"ג דלא ארווח בגומא שרי וכ"ש סכין דנעיצה בין הנדבך ובין הקנים. וזו הלפת טומנה להתרכך כגון טמינת פגא בתבן:

ממלא קיתון כו' ואסיק' מותר להטמין את הצונן אפי' בדבר שדרכו להטמין [כי] הא דאמר רב נחמן לדראי עבדיה אטמין לי את הצונן ואייתי לי חמין דאחים קפילא ארמאה.

דף נא:

ואסי' אע"ג דקיי"ל דשרי להטמין את הצונן וכל הנאכל כמות שהוא חי אין בו משום בשולי נכרים. אדם חשוב לא איבעי ליה למיעבד הכי:

ת"ר אע"פ שאמרו אין טומנין בדבר שאינו מוסיף [הבל] אבל אם בא להוסיף מוסיף כיצד ר"ש ב"ג אומר נוטל הסדינין ומניח [את] הגלופקרין כו' פשוטה היא ר' יהודה

אומר נעורת של פשתן דקה הרי הוא כזבל ומניחין מיחם ע"ג מיחם וקדירה על גבי קדירה וקדירה ע"ג מיחם ומיחם על גבי קדירה וטח פיהן בבצק. ולא כדי שיחמו אלא כדי שישתמרו כו' רבי התיר להטמין את הצונן כו':

במה בהמה יוצאה ובמה אינה יוצאה. יוצאה הגמל באפסר כו' ונאקה בחטם נקתא חורתי בזממא דפרזלא. לובדקים בפרומפיא.

חמרא לובא בפגי דפרזלא לבדקם לובא חמור לוב. ממקום ששמו לוב כדכתיב (דניאל י"א:מ"ג) לובים וכושים במצעדיו. כדגרסי' בירושלמי גרים הבאים מלוב מהו להמתין להו ג' דורות וקיי"ל כר' יוסי דאמר ארבע בהמות יוצאות באפסר בשבת הסוס והפרד והחמור והגמל:

ירושלמי אמר חזקיה וסמניך וכן תהיה מגפת הסוס וגו' למעוטי גמל בחטם שלא יצא. רב אמר הלכה כר' יוסי. ולית הלכתא כחנניה דתני כל נטירותא יתירתא לאו (משום) [משוי] הוא ושפיר דמי ואע"ג דאמר שמואל הילכתא כחנניה פלי"ג רב עליה:

דף נב.

פלי"ג רב עליה. ואמר בין לנוי בין לשמר אסור. ושמואל אמר לנוי אסור לשמר מותר. ומותבנן לרב קשרה לפרה אדומה בעליה במוסרה כשרה. קשיא לרב דאמר לשמור בשבת אסור שנמצאת מוסרה בפרה (מחזי) [משוי]. והמשאוי פוסל בפרה אמאי קתני כשרה. ופריק אביי ורבא ורבינא דאיהו בתרא לעולם לשמר כמשאוי והכא בפרה מורדת ומשום הכי לא היה מוסרה משאוי עליה. אבל כולי עלמא משאוי היא כרב ומדמשני רבינא לאוקמה כרב שמע מינה הלכתא כוותיה דרב:

יוצאין כרוכין. שהיו אפסריהן כרוכין על צואריהן. ואסיקנא דיוצאין כרוכין וכ"ש נמשכין. מולאות פי' פרדות של בית רבי היו יוצאות באפסריהן כרוכין בשבת. יוצאין בשיר ונמשכין בשיר ומזין עליהן וטובלין במקומן. פי' שיר כעין צמידין. כדמתרגמינן שירין. ואקשינן וכי טבעות של בהמה בני קיבולי טומאה נינהו. והתנן בכלים פ' י"ב טבעת אדם טמאה.

טבעת בהמה וכלים ושאר כל הטבעות טהורות.

דף נב:

ואוקמה ר' יצחק נפחא בבאין מנוי אדם. כלומר טבעת אדם היתה ונעשה עתה שיר לבהמה.

ואוקמה רב יוסף הואיל ואדם מושך בהן. פי' פעמים שמכניס אדם אצבעו באותו השיר ומושך בה הבהמה שנמצאת טבעת העשוי' לאצבעו של אדם. כמו מקל בהמה של מתכת טמאה מפני שמחזיקה אדם ורודה בה כו'.

וטובלן במקומה והא עביד חציצה. כלומר כיון שהשירים הללו נושכין זה לזה הרי מקום הנשיכה סתום ואין המים באין בהם. ופריק ר' אמי בשריתכן. כלומר ריתכן באור והטבילן במים בעודן השירין כמו גחלים לוחשות שהמים באין אליהם מכל צד. ואמרינן האי פירוקא דר' אמי דלא כר' יצחק נפחא היא. דאי אליבא דר' יצחק נפחא טבעת של בהמה יורד לקבל טומאה. אפי' אם יחשב עליה להיות טבעת של אדם. וטבעת של אדם אינה עולה מידי טומאה להבטל מעליה תורת כלי אלא בשינוי מעשה כדתנן כל הכלים יורדין לידי טומאתן כו' ואי בשריתכן הנה עשה בהן מעשה ונסתלקה תורת כלי מעליהן. ואין צריכין לא הזאה ולא טבילה. (כי בעינן) [ושנינן] מעשה לסלק תורת כלי מעליהו מעש' לקלקל כגון שבירה וכיוצא בה. אבל ריתוך שהוא תיקון וחיזוק לכלי מתכת כי האי גוונא אינו מעשה לטהר ולא מבטל הטומאה מעל הטבעת.

במתניתא תנא במחוללין. כלומר חלולין הן מלשון נבובים אלו השירין. והמים באין בהם מכל צד. ואין שם חציצה:

תנא (תוספתא פ"ה) ומכניס חבילין לתוך ידו. ובלבד שלא יכרוך לתוך ידו. ובלבד שלא יכרוך ע"ג ידו ולא ישלשל חבלים מידו יתר מטפח:

שאל תלמיד את ר' אלעזר שמעתי חלוקה בין טבעת לטבעת. א"ל לענין שבת בין טבעת שיש עליה חותם. לטבעת שאין עליה חותם.

אבל לענין טומאה כל טבעות דינם אחד. ואסיקנא טבעת של אדם של אצבע של מתכת הכל דינם אחד לענין טומאה. וכן נמי מחט שלימה שיפא [נקובה ושאינה] נקובה הכל דינם אחד לענין טומאה. ואם היא ניטל חרירה או עוקצה או העלת חלודה ומעכבת התפירה (או נקובה) טהורה היא. ואקשינן ולענין (שבת אנה) [טומאה אינה] היא חלוקה בין מחט למחט.

והתניא מחט בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בשבת. [ולא אמרו כו'] ושנינן הא תרגמה אביי זו הברייתא אליבא דרבא דאמר מחט שניטל עוקצה או חרירה מדלענין טומאה לאו כלי הוא וטהורה היא. לענין שבת נמי לאו כלי ואסור לטלטלה. מתניתא דקתני בין נקובה בין שאינה נקובה מותר לטלטלה בגלומי כלי מתכת היא. כלומר עדיין גולם הוא חוט של ברזל ועדיין הוא צריך לנקבו ולחרר לו עוקם לעשותה מחט. ועכשיו

אין לה לא נקב ולא עוקם. ואמרינן זמנין דמימליך עליה דהאי גולם ומשוי ליה מנא כמות שהיא. אבל מחט שניטל חרירה שלה או עוקצה לבין גרוטאות זריק לה:
[מתני'] חמור יוצא במרדעת בזמן שהיא קשורה לו כו'. אוקמה שמואל בשקשורה לו מע"ש. וקיי"ל כוותיה. ומתניתא מסייעא ליה.

דף נג.

נתינת מרדעת ע"ג חמור דברי הכל מותר לדחות צער בהמה לתלות (קרצטל) [טרסקל] בפיה משום תענוג הוא. ור' יוחנן ושמואל אסרי וכן הלכה והני מילי בבהמות גדולות ומשום תענוג. אבל קטנים דמשום צערא הוא ברה"ר אסורים לצאת הסייחין (בקרצטלין) [בטרסקלין] שבפיהם אבל בחצר שרי. מסורכו פי' חגורו:
תניא יוצא אדם באגד שעל גבי (בהמה) [המכה]. ובקשישין:

דף נג:

תניא אדם שאחזו דם מעמידין אותו במים בשביל לרפאותו. מ"ט משום דנראה כמיקר. אבל בהמה שאחזה דם אין מעמידין אותה במים כו'. אמר עולא בהמה גזירה משום שחיקת סמנים. ושחיקת סמנים תנאי היא.
דתניא בהמה שאכלה כרשינין הרבה אין מריצין אותה בחצר בשביל לרפאותה. ור' יאשיה מיקל. והלכתא כוותיה דדרש רבא הלכתא כר' יאשיה. והא דר' יאשיה מסייעא לשמואל.
מעשה שנעשה נס ונפתחו שני דדין כשני דדי אשה כו' וזו שהיתה גידמת כו'. פשוטות הן:
פי' תותרי. סמרטוטין של רקמה ושל משי שעושין על הבהמה ליפותה.
עולא אמר עור שמעמידין להן כנגד לבן שלא יפלו עליהן זאבים. משום דמסגו כי דוו. ומסתברא כוותיה דתנן (בע"ז דף כט:) באיסורי. הנאה ועורות לבובין. ות"ר (שם דף לב.) איזהו עור לבוב. כל שהוא קרוע כנגד הלב. (וקרודה) [וקדורה] כמו ארובה כו'. שחוזות מלשון שית זונה:

דף נד.

כבולות מלשון כבלים כדכתיב ארץ כבול וגו' ופי' [דמשתקעא] כרעא בגוה כי כבלא שהיא עפרא וחול וזו היא חומטון.

כבונות. מכבנין עור הטלה מיום לידתו עד ח' ימים וזהו צמר רך הנקרא (מילא) [מילת].
ר' יהודה אומר עזים יוצאות צרורות ליבש אבל לא לחלב כיון דאשתכח' ת"ק דברייתא כר' יהודה דמתניתין ורב אמר הלכתא כוותייהו הלכה כמותם ואפי' ר' יהודה לא חלק אלא אמר כך הלכה. לצרור דדי הבהמה לצמקן כדי שתתעבר הבהמה מותר.
אבל מי מפיס כלומר מי המבחין בין קשירת דד ליבש לקשירת דד לחלב וקי"ל הלכתא כרב באיסורי וכן הלכתא ואע"פ שר' יוסי חולק:
לא יצא הגמל במטולטלת כו' תנא [לא] יצא הגמל במטולטלת בחטרתא שתכנס בו הרוח אבל יוצא בזנבו הקשורה בחטרתו שלא תכנס בו הרוח. לא עקוד ולא רגול. אוקמה רב יהודה עקוד יד ורגל כעקידת יצחק בן אברהם. רגול שלא יכוף על זרועו ויקשור. ותניא כוותיה ולא יקשור גמלים זה בזה וימשוך:
ירושלמי שלא יהו אומרים פלוני יוצא לעשות מלאכתו בשבת. פי' חיננא שוקי מלשון חגאיד חגיגת נכרים.
אבל מכניס הוא חבלים לתוך ידו ובלבד שלא יכרוך אתונו למימר הא דתנן ובלבד שלא יכרוך משום דנראה כאלו מושך האדם עם הבהמה ומשום כלאים. והתנן בכלאים בסוף פרק ח' אדם מותר עם כולם לחרוש ולמשוך אלא משום כלאים דחבלין חיישינן דלמא חבל אחד צמר ואחד פשתים וכיון שיכרוך עובר משום כלאים והתנן התוכף תכיפה אחת אינה חבור הנה תכיפה שהיא כגון תפירה אחת אינה חיבור וכ"ש כריכה שאינה חיבור. ושנינן מתניתין לא יכרוך ויקשור שנמצאת כריכה ותפירה כעין שתי תכיפות אמר שמואל ובלבד שלא יהא אפסר יוצא מתחת ידו טפח ואסיק' הלכה למעשה שלא יהא אפסר יוצא מתחת ידו טפח כלומר אינו משולשל האפסר מתחת ידו כדי כריכה וכן לא יהא אפסר הניתן בראש הבהמה וראש האפסר (בין) [בין] המושך הבהמה אותו וביני ביני יגביהנו שלא יהא קרוב לקרקע טפח.

דף נד:

וכן הלכה. פי' מטוטלת צפיחה. פי' דלא נחמטה שלא יעלה כעין עיפוש באליה. חנונות עץ ושמו עץ וחנון. ומניחין קיסם ממנו בחוטמו כדי שתתעטש ויפלו דרני ראשה. שמעון גזירא אומר כו'. גמון עץ קטן כמו עול.
לא פרה בעור הקופר ברצועה שבין קרניה אי לרב בין כך ובין כך אסור אי לשמואל לשמר מותר לנוי אסור וזה היתה לנוי:
כל מי שיש בידו ספק למחות ואינו מוחה נתפס עליו כו'.

ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו אם שרים חטאו זקנים מה חטאו אלא על שלא מיחו:

דף נה.

ד' מתו בעטיו של נחש כבר פירשנוהו:

דף נז.

במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה. לא תצא אשה בחוטי כו'. אוקמה רב נחמן גזירה שמא תזדמן לה טבילה של מצוה ומשום שחוצצת מתרתן ומהלכת בהן ד' אמות ברה"ר. אבל תיכי חלילתא לא גזרו בהו רבנן דהא אחוותיה דרב הונא בריה דר' יהושע הוו טבלי בדמחתן הני תיכי חלילתא בראשיהן ולא הוו קפדי וכיון דלא הוו קפדי שרו. וה"מ תיכי חלילתא אבל תיכי טמימתא לא דחוצצות ואסיק' דחוטי שיער אינן חוצצין ואפילו הן קשורין בראש הבנות ואע"פ שהראש קשה הוא המים נכנסין בשיער ואין חוצצין אבל חוטי צמר וחוטי פשתן בראש הבנות חוצצין וכ"ש אם הן קשורין בצואר שמשתקעין בבשר ואין המים באין תחתיהן. ולפיכך חוצצין.

דף נז:

כיוצא בהן החבקין שבצוארי הבנות ואוקימנא בקטלא ומשום דאשה חונקת עצמה כדי שתראה בעלת בשר.

פירש רב יוסף טוטפת חומרתא דקטיפתא יש מי שאומרים כי הוא ממיני מרגליות שתולות הנשים בצואריהן משום עין רעה. ונדחו דבריו.

ואיתוקמא מאי טוטפת אבזייני כלומר אב שיש בו מינין הרבה. כי מינין תרגם זני דכתיב (דניאל ג׳:ז׳) זני זמרא פירוש כל מיני זמר והיא נקראת טוטפת מפני שנותנת למעלה מן המצח במקום הטוטפת כדתניא יוצאה אשה בסבכה המוזהבת ובטוטפת ובסרביטין ואוקמה ר' אבהו טוטפת המוקפת מאוזן לאוזן סרבוטין המגיעין לה עד לחייה:

ולא בכבול אוקמה ר' אבהו כיפה של צמר דתניא יוצאה אשה בכבול ובאיצטמא לחצר ר' שמעון בן אלעזר אומר בכבול אף לרה"ר כו' דייקינן דכבול דומיא דאיצטמא מה איצטמא כיפה אף כבול כיפה. וכדגרסינן (חולין קלח ע"א) כיפה של צמר היה מונח בראש כ"ג ועליו הציץ שנאמר ושמת אותו על פתיל תכלת. והן חוטין גדילין מעשה עבות רחבין בשתים ושלש אצבעות כגון אבנט ולית הלכתא כשמואל דאמר כבלא דעבדא דאין עושין בדבר של תורה להקל מספקא אלא הכבול שאסרה משנתנו היא כיפה של צמר וכ"ש כבלא דעבדא שאסור. איצטמא היא ביזני. כלומר חוטין הרבה ממיני צבעונין

ותולין אותן בפני הכלה שלא יצערוה הזבובין שמתביישת להסיר הזבובין מעליה ותולין זה בפניה ונקראת כליא דיבי והוא כגון אותה ששנינו (מדות פ"ד מ"ו) אמה כולה עורב. לפי שבמקדש [ראשון] שהיתה קדושתו בכל הקהל והיתה השכינה שרויה בו לא היו עופות פורחות עליו אבל במקדש שני פחדו שמא אין קדושתו כקדושת ראשון ושמא יפרחו העופות על המקדש וישליכו שם דבר טומאה ועשו צורה להבריח העופות מגגי ההיכל וקראו אותה כולה עורב כלומר זו מונעת העורבים מלפרוח בגג ההיכל וזו צורה כדרך שעושין עכשיו שומרי הזרעים:

ת"ר שלשה דברים נאמרו באצטמא אין יוצאין בה לרה"ר לפי שאינה כליו כמשאוי חשוב ואין בה משום כלאים דלא אריג הוא ואינה מטמאה בנגעים שאין בה שתי וערב.

דף נח.

[אמר] רב הונא טוטפת עניות עושות של מיני צבעונין עשירות עושות אותן של כסף ושל זהב:

הא דאמר שמואל יוצא העבד בשבת בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו הא והא בחותם דעבד ליה רביה ובחותם שבכסותו אמאי לא נפיק חיישינן דלמא מיפסק ומירתת מרביה ומכפל לכסותיה ומנח ליה אכתפיה וכר' יוחנן דאמר היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתיפו בשבת חייב חטאת וכדאמרו ליה לרב חנניא בר שילא רבנן כולהו לא ליפקו בסרבלא חתימה פי' דת המלך היתה באותה העת כל הקונה סרבלא מייתי לה גבי מוכס ויהיב ליה מיכסיה וחתים עליה במטבע של אינך כדי לידע שניטל מיכסא וכל טלית שנמצאת בלא חותם אינך נתפש לובשה כגנב המכס הלכך מתיירא כל אדם לצאת בטלית שתלוי עליה חותם זה חיישינן שמא יפסק החותם ומפני פחדו מן המוכס יסירה מעליה ויקפלה וישאנה על כתיפו כמשא לפיכך אסורה לכל אדם לצאת בטלית שיש עליה חותם אבל רב חנינה בר שילא שיש לו נשיאות פנים ואינו חושש מן המוכס מותר לו לצאת בטלית שיש בה חותם שאם יחתך החותם אינו חושש שאינו מתיירא מן המוכס ולא מזולתו ומפני זה הטעם אסר שמואל לצאת העבד בחותם שעשה לו רבו בכסותו. תנ"ה יוצא העבד בחותם שבצוארו אבל לא בחותם שבכסותו איני והא תנינן לא יצא העבד לא בחותם שבצוארו ולא בחותם שבכסותו וזה וזה אין מקבלין טומאה כו' ושנינן הא והא דעביד ליה רביה.

דף נח:

ולא קשיא הא דתני אין מקבלין טומאה בדלית ליה עינבל והא דתני טמא בזוג שיש לו עינבל פי' עינבל הברזל שבתוך הזוג המקיש בדופני הזוג ומשמיע הקול וכי הא דאמר כו' מנין למשמיע קול בכלי מתכות שטמא שנאמר כל דבר אשר יבא באש אפילו דבור במשמע ואקשינן במאי אוקימנא להא דתני בזוג בהמה אין מקבלין טומאה בדלית לה עינבל אימ' מציעתא אין העבד יוצא בזוג שבצוארו אבל יוצא בזוג שבכסותו וזה וזה מקבלין טומאה ואי לית ליה עינבל מי מקבלי טומאה והתנן העושה זגין למכתשת ולעריסה ולמטפחות ספרים ולמטפחת תינוקו' כולן יש להן עינבליהן טמאין אין להן עינבליהן טהורין כו'. ושנינן הא בתינוק דלקלא עבידי אבל גדול כגון העבד דלתכשיט עביד ליה רביה אע"ג דלית ליה עינבל מקבל טומאה ואקשינן ניטלו עינבליהן עדיין טומאתן עליהן אי נטלו עינבליהן למאי חזו ושנינן בזה דכיון דהדיוט יכול להחזירו אע"פ שעדיין לא החזירו כמוחזר דמי. איני והא תנינן מספורת של פרקים ואיזמל של רהיטני כו' וכבר פירשנו למעלה (מח:)

דף נט.

ומשני רבא הואיל וראוי להקישו התינוק ע"ג חרס ולהשמיע קול.
ר' יוחנן אמר הואיל וראוי לגמע בו מים לתינוק עדיין תורת כלי עליהן ולפיכך עדיין טומאתו עליהן ואקשינן וכי ר' יוחנן לא בעי (שישא) [שיהא] בכלי המשמש מעין מלאכתו [והתניא] והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב יטמא יכול כפה סאה וישב עליה כפה כו' עד ור' יוחנן אמר בטומאת מת עמוד ונעשה מלאכתנו הנה בפי' ר' יוחנן אמר כי אין הכלי מקבל טומאה אלא אם הוא ראוי למלאכתו שנעשה בו ואפיך קמייתא ואימא ר' יוחנן אמר הואיל וראוי להקישו ע"ג חרס משום דשמעינן ליה לר' יוחנן בהדיא דבעי מעין מלאכתו ראשונה דתניא סנדל של מתכת של בהמה טמא ואמרינן למאי חזית [רב] אמר חזי לשתות מים.
ר' חנינא אמר ראוי לסוך בו שמן ר' יוחנן [אמר] ראוי להניחו ברגליו כשבורח ורץ על הקוצי' ועל הברקנים הנה שמענו לר' יוחנן דבעי מעין מלאכתו ראשונה כשם שמתחלה למנעל הרגל כך באחרונה:

דף נט:

מתניתין ולא תצא אשה בעיר של זהב. מאי עיר של זהב. ירושלים דדהבא כדעבד ר' עקיבא לדביתהו.

ת"ר לא תצא אשה בעיר של זהב ואם יצא חייבת חטאת דברי ר' מאיר וחכ"א לא תצא ואם יצאת פטורה. ר' אליעזר אומר יוצאה אשה בעיר של זהב לכתחלה:

כלילא רב אסר ושמואל שרי. פי' נסכא חוטין מלשון המסכת (כלים פכ"א). רוקתא מטלית. וקיי"ל כרב אשי דהוא בתראה דאמר ארוקתא כו' כ"ע לא פליגי דשרי כי פליגא כלילא דאניסכא רב אסר ושמואל שרי וקיי"ל כרב באיסורי ואע"ג דאיכא למימר מעשה רב והא דדרש [לוי] כלילא [שרי] ונפקו כ"ד כלילי מנהרדעא וכן הא דדרש רבה בר אבוה במחוזא כלילא שרי כלילא דאניסכא דרשו דשרי. כיון דלא איתמרא בהדיא לא שרינן לה דדלמא לא שרי אלא דארוקתא:

אמר רב ששת קמרא שרי הוא חגור שבמתנים כגון אבנט רחב מדבעא רבינא מרב אשי קמרא עילוי המיינא מאי ואמר ליה תרי המייני קאמרת ש"מ דקמרא המיינא הוא והא דרב אשי אתמר בה תרי לישני ולישנא בתראה אניסכא שרי פי' כלילא וקמרא. חתיכות חתיכות של זהב נקובות ובהן מרגלית ומעמידין בחוטין שמכניסין בנקבין. נמצא דאניסכא כגון מלאכת אבנט של מלכים כי כן מלאכתן להיעשות בחוטין. רוקתא מטלית. שנמצא בין כלילא בין קמרא חתיכות של זהב נקובות ומרגלית קבועו' במטלי' שנמצאת מלאכתן כגון מלאכת טלית מוזהבת.

אמר רב אשי ריסוקא. פי' חגור של עור אי אית ביה מפרחייתא שרי ותכשיט הוא ואי לא אסור פי' אם יש לו מפרחייתא חתיכות יוצאות ועודפות ממנו לימינו ולשמאלו תכשיט הוא ואי לא אינו מלאכת תכשיט ואסור לצאת בו בשבת כי אינו כלי. קטלא תכשיט בצואר. כגון ענק והיא בלשון ערבי מכנקא.

נזמים יש נזמי האף ונזמים שבאזנים:

ולא בטבעת שאין עליה חותם הא יש עליה חותם משאוי ואם תצא בו חייבת חטאת. אלמא לאו תכשיט הוא איני והתניא תכשיטי נשים עיר של זהב קטלאות נזמים וטבעת אחת טבעת שיש עליה חותם ואחת טבעת שאין עליה חותם ונזמי האף [טמאים] ומשני ר' זירא בטבעת של אלמוג וחותמה של מתכת ומתניתין [כרבנן] בכלים פרק י"ג דאמרי טהורה. [וכיון] לענין טומאה לאו כלי הוא לענין שבת נמי לאו כלי הוא. ומשוי הוא.

הא ברייתא ר' נחמיה היא דמשוי ליה לענין [טומאה] מנא לענין שבת נמי תכשיט הוא דתנינן טבעת של מתכת וחותמה של אלמוג [טמאה היא של אלמוג] וחותמה של מתכת טהורה. ור' נחמיה מטמא:
סימלוניו פי' רצועות שהן בעול דתנינן בתורת כהנים מיד בא ושיבר העול וקיצץ סימלונין כדכתיב ה' צדיק קצץ עבות רשעים.

דף ס.

קולב. יש מי שאומרים ממיני תכשיט הוא להשמיע קול כדורך בגת ומחזקו במסמרים: שליבות ושלשלאות פשוטות הן.
רבא אמר הא מתניתא לצדדין קתני אין עליה חותם תכשיט דאשה יש עליה חותם תכשיט דאיש והדין כך הוא. שיהא האיש מותר לצאת בטבעת שיש עליה חותם והאשה בטבעת שאין עליה חותם. מפני שתכשיט הוא להן וכל תכשיט שרי אלא משום גזירה דרבא כדבעינן למימר לקמן (סב.) דאמר פעמים שהאשה נותנת לבעלה טבעת שאין עליה חותם להוליכה אצל האומן ומניחה באצבעו עד שמגיע אל האומן. ופעמים שהאיש נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם להניחה בקופסא ומניחתה באצבעתה עד שמגעת לקופסא. לפיכך אסרו אחד האיש ואחד האשה לצאת בין בטבעת שיש עליה חותם בין בטבעת שאין עליה חותם.
רב נחמן בר יצחק אמר טומאה אשבת קרמית כו'.
ולא במחט שאינה נקובה אוקימנא כדתניא כמין טס של זהב יש לה על ראשה.
בחול חולקת בה שערה בשבת מנחת על פדחתה. ונוי הוא לה:
לא יצא בסנדל מסומר כו'. מ"ט שלפי השמד כו' פשוטה היא.

דף ס:

ואסיקנא בסנדל מסומר אחד שבת ואחד יו"ט אסור דיו"ט ושבת כי הדדי נינהו:
הא דר' חנינא בן עקיבא דאמר לא אסרו אלא בירדן ובספינה. וכמעשה שהיה מפורש ביבמות פרק האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים. מעשה באחד שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה ונמצאת כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה. באותה שעה אמרו לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן ובספינה [וצריך לעיין] התם כדי שיתברר לו השמועה היטב:
קי"ל סנדל המסומר לחזק אסור לנוי מותר כרב יהודה אמר שמואל דהא דייקי אשמעתיה לאוקומה דאמרינן וכמה לנו דשרי ר' יוחנן אמר ב' מכאן וב' מכאן וא'

בתרסיותיו ר' חנינא אמר ג' מיכן ג' מכאן וא' בתרסיותיו וכר' חנינא קיי"ל דר' יוחנן לגבי ר' חנינא תלמיד הוא. והא דאמר ליה איפה לרבה בר בר חנה אתון תלמידי דר' יוחנן (אתון) עבידו כר' יוחנן לאו משום דהלכה כר' יוחנן אלא משום דבאתריה דר' יוחנן ביותר מחמש נהגו בו איסור. ודברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם. ור' אמי נמי קם ליה כר' חנינא דשבע מותר והא דקתני ר' מתיר עד י"ג בנוטה הוא. כגון שניטל עקיבו ולדברי הכל. ור' חייא מתיר בה הרבה. בסורא אמרו כ"ב בפומבדיתא אמרי כ"ד.

תפרו לסנדל מבפנים שרי משום דהוי ליה מנעל ואסנדל גזרו רבנן אמנעל לא גזרו. כמין כלבוס מותר.

אמר רב ששת חיפהו כולו במסמרים כדי שלא יהא קרקע אוכל ממנו מותר תניא כוותיה דרב ששת לא יצא האיש בסנדל מסומר ולא יטייל בו מבית לבית כו':

ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה. ירושלמי אמר ר' אבא מפני חשד שלא יאמרו איש פלוני נפסק סנדלו ותלאו בבית שחיו:

דף סא.

סוגיא כחייא בר רב דאמר נועל הרגל (עראי) [שאין] בה הכאה. כי הרגל שיש בה הכאה המכה מוכחת עליה. דר' יוחנן קאי כוותיה הלא תראה כיון שהביא לו רב שמן בר אבא הסנדל של ימין והיה ראוי לו [להביא] של שמאל שהדין לנעול השמאל תחלה אמר לו עשיתה השמאל מכה ואמרת בדעתך כיון שהשמאל מוכה אין לה נעילת סנדל לפיכך הבאתה לי של ימין ש"מ דסבר ר' יוחנן כי מי שאין עליה מכה היא שיש בה נעילת סנדל. ומי שיש בה מכה היא נשארת יחיפה.

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה דאמר כתפילין מה תפילין בשמאל אף מנעל בשמאל.

ואסקא רב אשי דזמנין חזינא לרב כהנא דנועל של שמאל תחלה ואח"כ של ימין וזמנין חזינא דנועל של ימין תחלה ואח"כ של שמאל. ולא קפיד וקיי"ל כוותיה דרב אשי דהוא בתרא:

ולא בתפילין ואם יצא אינו חייב חטאת. אסיקא לישנא בתרא. אמר רב ספרא לא תימא מתניתין דקתני אם יצא אינו חייב חטאת אליבא דמאן דאמר שבת זמן תפילין היא אלא אפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא חיוב חטאת ליכא מ"ט דרך מלבוש עבידן.

והוצאה דרך מלבוש אינו חייב ומפורש בפרק אחרון דעירובין:

ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה. אוקמה רב פפא אי אתמחי גברא אע"ג דלא אתמחי קמיעא שרי למיפק ביה בשבת ודייק ממתניתין דקתני בזמן שאינו מן המומחה ולא קתני בזמן שאינו (מן המומחה) [מומחה] הקמיע עצמו.

דף סא:

וכדתניא איזהו קמיע מומחה כל שריפא ג' בני אדם כאחד.
בעי רב פפא תלתא גווני קמיע רפאו לאחד ג' מיני חלאים כל קמיע ריפא חולי מאי קמיעא ודאי לא אתמחאי גברא מאי מי אמרינן הא מסי ליה ג' זמני או דלמא מזלא דהאי גברא דמקבל קמיעא ועלתה בתיקו. ולא אתמחי לא גברא ולא קמיעא. ירושלמי נאמן אדם לומר קמיעא זו ריפאתי בו ב' וג' פעמים.
קמיעין יש בהן משום קדושה ואסור למיעל בהו לבית הכסא אי לא [לגניזה] לא קא מיבעי לן דלא גרעי הקמיעין מן הכלים שאם היה שם כתוב עליהן תנינן הרי זה יגור ויגנז [כי] קא מיבעיא לן למיעל בהו לבהכ"ס.

דף סב.

ופשטינא אם מחופין עור (כיון) שפיר דמי והא דתניא לא יכנס אדם בתפילין לבית הכסא קבע אפי' להשתין מים התם משום שי"ן דאמר אביי שי"ן של תפילין הל"מ. ת"ר איזהו קמיע מומחה כל שריפה ושנה ושלש אחד קמיע של כתב ואחד קמיע של עקרין אחד חולה שיש בו סכנה ואחד חולה שאין בו סכנה [ולא] שנכפה אלא שלא יכפה וקושר ומתיר. ואפילו ברה"ר ובלבד שלא יקשרנו בשיר או בטבעת ויוצא בו לרה"ר מפני מראית העין:
שירין זרדא:
לא תצא אשה במחט נקובה. ולא בטבעת שיש עליה חותם.
אמר עולא חילופיהן באיש כלומר האיש אסור בטבעת שאין עליה חותם ופטור בטבעת שיש עליה חותם. וכי קאמר עולא וחילופיהן באיש בטבעת בלבד קאמר מותבינן אמאי חייב חטאת והא הוצאה כלאחר יד היא כלומר באצבעה היא מוציאה ואין דרך המוציאין דבר להוציאה דרך מלבוש. ומוקים לה ר' ירמיה באשה גזברית עסקינן שכן דרכה להיות הטבעת באצבעה כדי שתהא חותמת בו כיסים ובתים. הוצאה בכוונה היא לחתום בו ולאו משום תכשיט הוא ודחינן תרצת אשה איש בטבעת שאין עליה חותם אמאי חייב חטאת. ואוקמה רבא לעולם באשה שאינה גזברית ומשום הכי חייבת חטאת דפעמים

אדם [נותן] טבעת שיש עליה חותם לאשתו להוליכה לקופסא ומנחתה באצבעה עד שמגעת לקופסא שנמצאת הוצאה בכוונה כדרכה. והאשה נמי פעמים שנותנת כו' וקיי"ל טבעת שיש עליה חותם תכשיט לאיש ולא לאשה ושאין עליה חותם תכשיט לאשה ולא לאיש. ובדין הוא להיות כל אחד ואחד מותר במה שהוא תכשיט לו אלא גזרו משום דרבא שכבר פרשנוהו למעלה (סה.):

בכולייר. תכשיט שמסבב הראש כולה כדגרסינן ביומא (כה.) הכהנים היו מוקפין ועומדין ככולייר. כובלת חומרתא דפילון. פי' בשמים בלולין כדמתרגם בלולה דפילא.

דף סב:

צלוחית של פלייטון ראשית שמנים כמשמעו ואפילו מאן דפטר לא פטר אלא בשיש בה בושם. אבל אין בה בושם חייבת. קנישקנין כוס שיש בה שתי פיות ושותין ממנה שנים בבת אחת. מסקרות עינים.

דהוו מליין כוחלא רמזא. ארס בכעוס. פי' החיה כשתכעוס גוררת ומשלכת. ארס קשה. פי' פת עמילה. אשה בעולה ופת שאינה עמילה בתולה. וכולן על זה הענין:

צלצול חגור. כדגרסינן בסוף מנחות (דף קט:):

דף סג:

בירית זו אצעדה. אוקימנא בשתי יריכות בלא שלשלת נקראת בירית. ואם יש בהן שלשלת נקרא כבלים. הא דתניא ציץ דומה כמין טס של זהב רחב ב' אצבעות ומוקף מאוזן לאוזן וכתוב עליו בב' שיטין יו"ד ה"א מלמעלה קדש למ"ד מלמטה. א"ר אלעזר בר' יוסי אני הייתי ברומי כו':

דף סד.

קילקלי. מלשון יון הוא והוא עשוי בגד [(גליון) משיער של עזים והוא קשה עשוי להצניעו תחת הכרים והכסתות. חבקים כסוי הכסאות (ת"ל) או בגד או עור או שק אין לי אלא] שק בלבד מנין לרבות הקילקלי וחבק ת"ל או שק פי' מרבינן להו מאו כלומר הוה ליה למימר שק. או דכתב רחמנא למה לי לרבויי קילקלי וחבק. יכול שאני מרבה חבלים ומשיחין שיטמאו ת"ל שק מה שק טווי ואריג אף כל טווי ואריג הרי הוא אמר במת כל מעשה עזים יכול שאני מרבה חבלים ומשיחים דין הוא טימא בשרץ טימא במת כו'. ודחינן ואם היקל בטומאת שרץ שהיא קלה פי' טומאת שרץ קלה היא שהיא טומאת ערב אבל טומאת מת חמורה היא שהיא טומאת שבעה לא נתרבה ת"ל (או)

בגד ועור בגד ועור לג"ש נאמר בגד ועור בשרץ ונאמר בגד ועור במת. פי' דין ג"ש ב' פסוקים וכל פסוק ופסוק כתוב מלין שאינן צריכין לפסוק ואין מילין פטיין לא נכתבו אלא בתוך פסוקים אלו אלא לדון מהם ג"ש להיות כל דין שמפורש באחד מהן שיהא גם השני כמותו וזהו שכתוב בעניננו בגד ועור בשרץ בגד ועור במת וצריכין להיות אלו בגד ועור מופנים בשני הפסוקים. שאם הן בפסוק אחד יתירין כגון שלמדו טומאת בגד ועור בשרץ משכבת זרע ונמצא בגד ועור האמור בשרץ מופנה כגון זה למידין ואם יש פירכא משיבין ופורכין ואם הן אלו פסוקים בגד ועור יתירין בשרץ ובמת למידין במת מן השרץ זהו טמאין במת דבר הבא מזנב הסוס מזנב הפרה כשם שמטמאין בשרץ ואין משיבין ואע"ג דאיכא למפרך ואם ריבה בטומאת שרץ שהיא מרובה. פי' טומאת שרץ (נותנת) [נוהגת] בשמנה שרצים.

נרבה טומאת מת שהיא מועטת שאינה אלא במת בלבד ואוקימנא כיון שהן מופנה משני צדדין למידין ואין משיבין. ואלו הדברים הל"מ להדרש בענין הזה מסורת בידי חכמים:

דף סד:

מתני' יוצאה אשה בחוטי שיער כו'. אמר [רב] כל שאסרו חכמים לצאת בו לרה"ר אסור לצאת בו אפילו לחצר חוץ מכבול ופאה נכרית כדי שלא תתגנה על בעלה. והלכתא כותיה דרב ואע"ג דאמרינן ר' ישמעאל ב"ר יוסי תנא הוא ופליג לית הלכתא כוותיה.

אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור. ואקשינן עליה תנן בפרקין דקמי דין תנן לא בזוג אע"פ שהוא פקוק ותניא פוקקין לה זוג ומטיילתא בחצר.

דף סה.

ומשני תנאי היא דתניא מי שנשרו כליו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ור' אלעזר ורבי שמעון אוסרין ואיהו דאמר כר' אלעזר ורבי שמעון:

במוך שבאזנה תני רמי [בר יחזקאל] והוא שקשור באזנה.

ובמוך שבסנדלה והוא שקשור בעקבה.

במוך שהתקינה לנדתה והוא שקשור בירכותיה ורבא אמר אע"פ שאינו קשור כיון דמאיס לה לא אתיא לאחווייה.

אמר רבא עשתה לה בית יד מותר. פי' בית יד שעושה לידה שתכסה אותה כדי שתבדוק מוך לנדתה ולא תגע בו ולא תטנף בו. והא דאמר במוך שבאזנה ותני רמי בר יחזקאל והוא שקשור באזנה אוקמה במהדק ואי לא מהדק אסור:

ושן תותבת של כסף דברי הכל מותר:
ר' שמתיר בשל זהב ור' אלעזר שמתיר בצלוחית של פלייטון ור' שמעון בן אלעזר שמתיר בכל שהוא למטה מן הסבכה אלו כולן סבירא להו כל מידי דגנאי הוא לא אתא לאחווייה והני שיטה נינהו ולית הלכתא כחד מינייהו:
מתני' יוצאין בסלע שעל הצינית סילעיא שיש עליה צורת מטבע ומעלא לצינית שהוא מכה תחת הרגל. צינית בת ארעא.
הבנות יוצאות בחוטין אפילו בקסמים שבאזניהן.

דף סה:

בנתיה דאבוה דשמואל תלתא גווני צבעונים הוו חוטי דידהו ולא שביק להו למיפק בהו סבר דילמא שלפא ומחויא לחברתה ולא הוה שביק להו דגנייו גבי הדדי סבר דלא ליליפו גופא נוכראה (ואמר רב הונא נשים המסוללות זו בזו פסולות לכהונה) והוה עביד לבנתי' מקוה (ביום) [ביומי] ניסן ולא היה מניחן לטבול בפרת מפני שרוב מי פרת בניסן מי מטר הן כרב דאמר מטרא במערבא שהדא רבה פרת. כלומר כיון שתראה כי רבו מי פרת עדות היא שהוגשמה ארץ המערב וסבר אבוה דשמואל שמא ירבו נוטפין שהן מי גשמים הנוטפין מן הגגות ונעשו שאובין על מי הפרת שהן זוחלין כדתני במקוואות בפ' ה' הזוחלין כמעין והנוטפין כמקוה העיד ר' (יצחק) [צדוק] על הזוחלין שרבו על הנוטפין שמכשירין ושאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך כלומר הנהר הגדול מן הסלע שיוצא ממנו משום נרבת מליאתו ולא ממי המטר פליגא על אבוה דשמואל ועל רב ועוד דברי שמואל סותרין זה את זה בכאן אמר כי מי המטר אינם ממלאים הנהר אלא מכיפיה מיבריך ועוד אמר אין המים מטהרין בזוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלבד מכלל דבשאר החדשים זולתי תשרי כנוטפין הם דגשמים רבו עליהן ומפצי ביומי תשרי היה מסתירו לבנותיו במפצי מפני בני אדם שעל הנהר וטובלת בפרת כי דברי הכל בתשרי זוחלין הן ולמה במפצי דלית להו טהרה במקוה:
פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע מע"ש. פי' נותנת אבן או אגוז או מטבע בקצה הסדין כמין קרס בלולאות שלא ישמט הסדין מעליה כדי שתהא מתעטפת באותו סדין ונותנת זה שעשאתו כמין קרס. נשים מדיות מנהגן לצאת בענין הזה פרופות. ובלבד שלא תפרוף בתחלה בשבת על המטבע. והנשים הערביות מנהגן לצאת רעלות ופי' רעלות בירושלמי בליכריאה והן כמו כסוי פנים כדכתיב (ישעיהו ג':י"ט) השרות והרעלות.

וי"א זוג ללמדך שבמקומות הללו כך היה מנהגם ומותר להם וכל אדם מותר בכך אלא שדברו חכמים בהווה:
בעי אביי אשה מהו שתערים ותפרוף באגוז להוציא לבנה קטן בשבת ועלתה בתיקו:

דף סו.

[מתני'] הקיטע יוצא בקב שלו דברי רבי מאיר ורבי יוסי אוסר וכדאוקמוה ומחתי בה סימנא סמך סמך כלומר ר' יוסי אוסר (סבר) [דכ"ע סברי] הקב של קיטע (אינו) חשוב כסנדל ואסור לצאת בו ביוה"כ והיינו טעמא דר' יוסי דאסר בשבת גזרה דלמא משתמיט ואתי לאתויי ד' אמות ברה"ר (כו') ושמואל נמי ורב יוסף (לפנינו הגי' רב הונא) הדרו ואוקמוה למתני' הקטע יוצא דברי ר"מ:
סנדל של סיידין. פי' הסייד כשהוא סד קרקעית הבית בסיד נועל סנדלו של עץ ברגלו כדי שלא יהא הסיד אוכל ברגלו.

דף סו:

בית קבול כתיתין. פי' חקוק בתוך הקב חקיקה להיות הכתיתין ומוגלא הזבה מרגלו זבין מתקבצין באותה החקיקה ולא יהו מצערין אותו בארכובותיו אמר אביי טמא טומאת מת מפני שיש בו בית קבול והוי כלי. רבא אמר אף טמא מדרס כמו עגלה של קטן יוצאין בהן בשבת כי אינם (משא וכלים הם) [משתמטים] תני תנא קמיה דרבי יוחנן נכנסין בהן לעזרה כלומר אינם סנדל כי אסור אדם ליכנס בסנדל בעזרה כדתנן (ברכות נד.) לא יכנס אדם להר הבית במקל ובמנעלו כו' א"ל אני שונה אשה חולצת בסנדל של עץ ואתה שונה נכנסין תני אין נכנסין:
לוקטמין חמרא דאכפי. גידם מי שידיו קצוצות עושין לו יד של עץ ונקרא חמרא דאכפי:
פרמי. פי' פרמו יש מי שאומרים חתיכה של בגד שקושרין לזקנים ששפתותיהן מתרפטות:
קשרים קשרי פואה משום רפואה.
בן שיש לו געגועין על אביו יש מי שאומרים כי כשיגדל עצב הבן במיתת אביו נוטל רצועה ממנעל אביו הימין וקושרה בשמאל הבן ואומרים שמשקיט לבו ואם יחליף אומרים שהוא סכנה וסימניך תפילין והן שעל היד השמאל:
סחופי כסא אטיבורא. פי' אם בולט טיבורו של אדם בחוץ ממעיו או אם ניקב מניחין שם [כוס] קטן על טיבורו כדי שלא יבלוט ויתבקע ומניחין אותו עד שיתרפא הא דשרו לבסימא לסוך מלח ושמן לכרעייהו פשוטה היא פי' לחנק פי' לפופי ינוקא.

אבן תקומה פי' אומרים כי יש אבן ידועה כשהיא תלויה על אשה הרה אינה מפלת וגם המשקל שכנגד אותו האבן מועלת ומותר לצאת בהן בשבת אבל משקל דמשקל עלתה בתיקו.

דף סז.

וכל [תיקו] דאיסורא [לחומרא] ואין יוצאין בה בשבת בני מלכים בזוגים אוקמה (רב) [רבא] בזוג ארוג בכסות ולדברי הכל כי האי גוונא שרי פר' שיח לא פצע האוזן פי' זירפא [ענביתא] (עכיבתא) אבייי ורבא דאמרי תרווייהו כל שהוא משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי:

ירושלמי רבי אבהו בשם רבי יוחנן כל שמרפא אין בו משום דרכי האמורי (כפסא) ת"ר נותנין בול של מלח לתוך הנר כדי שתאיר ותדליק.

דף סז:

טיט וחרסית תחת הנר כדי שתמתין ותדליק.

חמרא חייא לפום רבנן ותלמידיהון:

דף סח.

כלל גדול אמרו בשבת. אסיקנא תנא כלל גדול הכא משום חומרא דשבת גדולה מכלל שביעית דאילו איסורא דשבת חלה בין בתלוש ובין במחובר ואיסורא דשביעית אינה אלא מן המחובר לקרקע ותוב איסורא דשביעית גדולה מאיסורא דמעשר שהשביעית חלה באוכלי אדם ובאוכלי בהמה והמעשר אינו חל [אלא] על אוכלי אדם בלבד לפיכך קתני כלל גדול בשביעית ולבר קפרא משום דעונש של מעשרות גדול מעונשה של פאה לפיכך תני כלל גדול במעשר. ותנא דידן שבת ושביעית דחומרא דאורייתא תני כלל גדול. אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דחומרא דרבנן הוא לא קתני כלל גדול.

דף סח:

מתני' לדברי הכל בהכיר ולבסוף שכח אינו חייב אלא חטאת אחת ורב ושמואל הוסיפו אפילו קטן שנשבה לבין עו"ג כהכיר ולבסוף שכח דמי וחייב חטאת ורבי יוחנן וריש לקיש אמרי קטן שנשבה בין עו"ג פטור ואותיבנא עלייהו מהא דתניא השוכח עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת וחייב על ע"ז אחת. פירש אם עבד ע"ז הרבה דינו כדין שבת וכן כל מצוה ומצוה אינו חייב אלא בכל

מצוה אחת ומונבז פוטר בכל ומשני רבי יוחנן וריש לקיש אנן דאמרינן כמונבז דסבר כיון דלא הויא ידיעה ליה בתחלה בעיקר שבת אף על גב דבתר דעביד מלאכות הרבה בשבתות הרבה אתיידע ליה איסורא דשבת לא מחייב וכי אמרו רבי יוחנן ור"ל דאנן כמונבז סבירא לן בהאי לחוד דפטר קטן שנשבה בין הנכרים אבל בהאי דבעי ידיעה למונבז בשעת מעשה שידע שהיא מעשה שבת ויודע שהעושה מלאכה זו חייב עליה לאו וכרת וכי לא שגג אלא בקרבן בלבד וסבר כל כי האי גוונא הוא דחייב חטאת וזולתי כן פטור.

דף סט.

וכדתניא אמר אני יודע שמלאכה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לאו חייב דאוקימנא כמונבז. בהאי סברא בתרא דמונבז רבי יוחנן ור"ל לא סבירא להו כוותיה. וקא מפרש ר' יוחנן כטעמא דרבנן כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו חייב חטאת.

ור"ל אמר אינו חייב חטאת עד שישגוג בלאו וכרת ומותבינן על ר"ל הא דתנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי ואמר ר' יוחנן אם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ואוקימנא בזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמא לר' יוחנן כגון שהזיד בלאו פי' ידע שהיא היום שבת וידע שהעושה מלאכה (חייב כרת) [עובר בלאו] אמרי' כיון ששגג [בכרת] אף על פי שהזיד בלאו שגגה היא וחייב חטאת אלא לריש לקיש דאמר עד שישגוג בלאו וכרת זדון שבת היכי משכחת ליה ומשני כגון דידע לשבת בתחומין אמרת אין השבת אסור אלא בתחומין כדכתיב אל יצא איש ממקומו וגו' וכרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא כדמפרש בסוטה פ' ה' ואף על גב דדחי התם ואמרינן (עירובין ס:) לית דחש להא דרבי עקיבא:

אמר אביי הכל מודים בשבועת ביטוי שאין חייבין עליה קרבן עד שישגוג בלאו שבה. מאן הכל מודים רבי יוחנן דסבר עד שישגוג בכרת והאי כיון דלית בה כרת בעי שגגה בלאו ואמרינן פשיטא מהו דתימא הואיל וחדוש הוא דלא אשכחן בכל התורה לאו שאין בה כרת שמייתי קרבן והכא בשבועת ביטוי מייתי קרבן אע"פ שאין בה כרת הוה אמינא כי שגג בקרבן (נמי) בלבד [נמי] מחייב קמ"ל דלא מחייב רבי יוחנן עד שישגוג בלאו שבה.

דף סט:

קיי"ל דכל לאו שבתורה שחייבין עליו מלקות בלבד ואין בו כרת אינו חייב עליו חטאת וכי אינו חייב חטאת אלא על דבר שזדונו חייב כרת בשגגתו חייב חטאת זולתי המביאין על הזדון כשגגה ומותבינן עליה דר' יוחנן איזהו שבועת ביטוי לשעבר אמר אני יודע ששבועה זו אסורה אבל איני יודע אם חייבין עליה קרבן אם לאו חייב ודחי ר' יוחנן הא למונבז היא ואנא דאמרי כרבנן מיהא שמעינן דרבי יוחנן פליג עליה דמונבז בהא תו אמר אביי הכל מודים והוא ר' יוחנן בזר שאכל תרומה שאין חייבין עליה חומש עד שישגוג [בלאו] שבה מ"ט כיון דתרומה יש בה מיתה שנאמר ומתו בו כי יחללוהו אבל כרת לית בה עד שישגוג בלאו שבה דקיי"ל שגגת דכרת הויא שגגה וכל מאן דלית ליה כרת בעינן שגגה בלאו שבה ואע"ג דתרומה עון מיתה היא שגגת דמיתה אינה חשובה כשגגה דכרת אלא בעינן שגגה בלאו שבה ודחה רבא להא דאביי ואמר לעולם מיתה במקום כרת עומדת וכשם שבשאר מצות אם שגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו לר' יוחנן מביא קרבן הכי נמי לענין תרומה אם שגג במיתה אע"פ שהזיד בלאו מוסיף חומש שחומש במקום קרבן הוא וקיי"ל כרבא. וקמייתא נמי דאמר אביי בשבועת ביטוי עד שישגוג בלאו שבה אבל שגגת קרבן לאו שמה שגגה לרבנן [אוקמינה] להא מתניתא בשבועות פר' ב' אפילו תימא רבנן בשגגת קרבן בשבועת ביטוי מחייבי דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דמונבז אלא בעלמא אבל בשבועת ביטוי דהוא חידוש דלא אשכחן מזיד קאי בלאו בשוגג מייתי קרבן והכא בשבועת ביטוי מזיד קאי בלאו ושוגג מייתי קרבן שגגה דקרבן נמי הוא שגגה וחייב חטאת:

הא דאמר רב הונא היה מהלך במדבר ואינו יודע מתי שבת כו' קיי"ל כרבא דאמר חושש בכל יום שמא היום שבת הוא ואעפ"כ עושה כדי פרנסתו בכל יום. ומונה ו' ימים ומשמר שביעי ואם אין לו מאין יתפרנס עושה גם בו ביום כדי פרנסתו ומינכר ליה בקידושא ובאבדלתא כלומר בו ביום מקדש ומבדיל לעשות היכר בין זה היום לשאר ששה ימים ואם מכיר סכום הימים שיצא כל יום שמיני מותר לעשות מלאכה כל היום (דלא מנפקא ליה) דודאי יום שבת לא יצא וכל יום שמיני יציאתו הוא יום יציאתו. ואם ברי לו שלא יצא בע"ש עושה יום שמיני ויום תשיעי בלא ספק אבל אי לא ידע בבירור חיישינן דלמא אזדמן ליה שיירא ונפק בע"ש:

היודע עיקר שבת ונעלם ממנו שהיום יום שבת הוא ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה אינו חייב אלא חטאת אחת בכל שבת ושבת ושמעינן ליה מדכתיב ושמרתם את השבת וכתיב את שבתותי תשמורו ופשוטה היא לרבה בר אבוה כטעמיה.

ולרב נחמן בר יצחק כטעמיה זה סובר [ושמרו ב"י את השבת שמירה אחת לשבתות הרבה כנגד השוכח עיקר שבת את שבתותי תשמורו שמירה לכל שבת ושבת כנגד היודע עיקר שבת וזה סובר] ושמרו בני ישראל את השבת שמירה לכל שבת ושבת כנגד היודע עיקר שבת את שבתותי תשמורו שמירה אחת לשבתות הרבה כנגד (היודע) [השוכח] עיקר שבת:

דף ע.

היודע שהוא שבת והזיד בה ושגג במלאכות ועשה מלאכות הרבה בשבתות הרבה חייב על כל מלאכה ומלאכה ואקשינן מאי שנא בהיודע עיקר שבת דחייב על כל שבת ושבת וביודע שהיא שבת דחייב על כל מלאכה ומלאכה ופריק רב חסדא כאן מידיעת שבתות הוא פורש כו'. פי' היודע עיקר שבת ואינו יודע שהיום שבת הוא כיון שאמרו לו היום שבת היא מיד פורש נמצאת שגגתו על השבת לפי' אינו חייב אלא אחת על כל שבת ושבת אבל היודע שהיא שבת ושגג ועשה מלאכות הרבה וכיון שאומרים לו הלא מלאכה היא זו מיד פורש נמצא שגגתו על המלאכות לפיכך חייב על כל מלאכה ומלאכה ודחה רב נחמן ואמר כלום פורש מן השבת אלא משום מלאכות כו' אלא אמר רב נחמן קרבן [דחייב רחמנא] אמאי אשגגה הוא השתא כיון דכי אמרו ליה שבת היא היום מיד פורש מכל מלאכה נמצאת בידו שגגה אחת שהיא שגגת שבת לפיכך אינו חייב אלא חטאת אחת אבל המזיד בשבת ושגג במלאכות אם מודיעים לו שהיא מלאכה פורש ממנה ועושה מלאכה אחרת ועוד מודיעין אותו ופורש ממנה ומתעסק באחרת הלכך כיון שצריך להודיעו על כל מלאכה ומלאכה נמצאו שגגותיו מרובים לפיכך חייב כנגד שגגותיו:

העושה מלאכו' הרבה בשבת אחת בשגגה מנלן דחייב על כל מלאכה ומלאכה ופשט שמואל מדכתיב כל העושה בו מלאכה יומת דילפינן מיניה קטלא למזיד וכתיב קרא אחרינא מחלליה מות יומת דלא צריך ליה לקטלא דהא ילפינן ליה פשטנא לשוגג וכתיב מות יומת מיתות הרבה נמצאו בחילול שבת אחת מיתות הרבה. ומאי נינהו חטאות והכי קאמר יומת בממון כלומר יתן חטאות הרבה ור' נתן פשט ליה מלא תבערו אש הבערה בכלל היתה למה יצאת לחלק ולומר כשם שחייבין על ההבערה בפני עצמה כך חייבין בכל אחת ואחת בפני עצמה אחר שפירש בחריש ובקציר שביתה וכתב רחמנא אלה הדברים מדהוה למכתב (דאמר אלה) [ויאמר אליהם] הדברים אשר צוה ה' לעשות וכת' והוסיף אלה הדברים אלה בגימטריא ל"ו ועוד מדהוה למכתב דברים אלה שהן

אלה ל"ו ודברים תרי הרי ל"ח והוסיף ה' בהדברים למדנו ממנו עוד אחת הרי ארבעים חסר אחת. ור' יוסי מדכתיב ועשה מאחת מהנה דריש ועשה מאחת פעמים שהוא חייב אחת על כולן וזהו היודע עיקר שבת.
מהנה פעמים שחייב על כל אחת ואחת.

דף ע:

כיצד זדון שבת ושגגת מלאכות ושמואל הא דר' נתן סבר לה כר' יוסי דאמר הבערה ללאו יצאת ולא לחלק ודרשה דר' יוסי אחת שהיא הנה והנה שהיא אחת לא משמע ליה:
בעא מיניה (רבה) [רבא] מר' נחמן העלם שגגת שבת ושגגת מלאכות כשגגת שבת דייניגן ליה וחייב אחת על כל שבת ושבת או כשגגת מלאכות דייניגן ליה וחייב על כל מלאכה ומלאכה בכריתות תנן המחלל את השבת שהיא אחת מל"ו כריתות ואקשינן חדא מחייב מ' חסר אחת הווין חיובי שבת ואוקמה ר' יוחנן בשגגת שבת וזדון מלאכות (מחדא לא פליג) דלא מחייב אלא חדא. ומקשינן וליתני זדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אחת ואחת ושנינן הא קמ"ל דאפי' שגגת שבת וזדון מלאכו' מחדא לא פליט' ופשט ליה רב נחמן לרבא. [הרי העלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת וא"ל אדרבה] הרי העלם מלאכה בידו וחייב על כל מלאכה ואתא רב אשי ואמר הדא מלתא בעא בירור אי משום שבת לא מחייב אלא חדא כרב נחמן ואי כי מודעת כי שבת הוא היום עדיין צריך לאודועי הכי החורש הוא חייב. ושביק ליה לחרישה והדר לזריעה. תוב צריך לאודיעה. כי גם הזריעה חייב עליה. וכן הקוצר ושאר מלאכות כל אחת ואחת חייב עליה על כל אחת ואחת בפני עצמה ובכל אחת ואחת צריך ידיעה בפני עצמה.
הרי שגגת (שבת) [מלאכות]. וחייב על כל מלאכה ולא אמרינן מפני שנוספה על שגגת מלאכות שגגת שבת פקעה לה שגגת מלאכות א' לא' במקומה עומדת. ואי לא מסתברא דודאי זדון מלאכות ושגגת שבת הוא כרבא עבדין דאיסורא דספיקא דאורייתא היא. וכל איסורא דספיקא דאורייתא לחומרא עבדינן ואתא רבינא ודחייא להא דרב אשי ואמר כלום פריש משבת (א' לא') [אלא] משום מלאכות כו' ומסתברא דרבינא כר"נ והכי קיימא בזדון שבת ושגגת מלאכות כגון שמכיר כי היום הוא שבת וגם היה יודע שהמלאכות אסורות ונעלם ממנו איסור מלאכות עכשיו או שידע איסור מלאכות בלאו ונעלם ממנו איסורא דכרת. שנמצאת ידיעת שבת בידו והעלם על כל מלאכה ומלאכה זהו שחייב על כל מלאכה ומלאכה אבל השוכח עיקר שבת ועיקר איסור מלאכות ולא מהניא לך כהודעת ליה עיקר שבת ועדיין צריכת לאודועיה איסור מלאכות דאי לא

מודעת ליה איסור מלאכות מי ידע דאסירן דלפרוש הלכך ידיעת שבת תליא בידיעת איסור מלאכות ואיסור מלאכות תליין משום שבת וכיון שאפשר שתודיעו (א' לא') איסור שבת ואיסור מלאכות כאחת נמצאת כאילו שגגה אחת היא ואינו חייב אלא אחת כרב נחמן ומקשינן על רב נחמן מדר' יוחנן דאמר אם עשאן כולם בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת. בשלמא אי אמרת העלם זה וזה בידו חייב על כל אחת ואחת היינו דמשכחת לה הכי אלא אי אמרת כל כי האי גוונא לא מחייב אלא חדא היכי משכחת לה דחייב על כל אחת ואחת ואם תאמר בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אליבא דר' יוחנן משכחת לה זדון שבת [כו'] ומשני ר' נחמן דידע לה שהוא אסור בתחומין ואליבא דר' עקיבא כדאמרינן לעיל (סט.) שנמצאת זדון בתחומין וכי הדין בעיא דרבא העלם זה וזה בידו. גרסינן בשבועות (יט.) בעינן ידיעות הטומאה ואסיקנא להו כהא:

דף עא.

אמר (רבא) [רבה] קצר וטחן כגרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות דאע"ג דשני אבות נינהו לא מחייב אלא חדא דהא תרוייהו בשגגת שבת וחזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות דחייב על כל אחת ואחת ונודע לו על קצירה של שגגת שבת וזדון מלאכות דלא מחייב עלה ואטחינה דבהדה אלא חדא.

קצירה [הראשונה] גוררת (הראשונה) קצירה וכיון שמביא חטאת על קציר' של שגגת (חטאת) [שבת] נתכפר לו קצירה שהיא בזדון שבת. וכן כיון שנתכפרה הטחינה הראשונה שהיא מכלל הקצירה שבשתיהן חטאת אחת הוא חייב. גררה נמי הטחינה הראשונה את הטחינה השניה ונתכפר בשלה. אבל אם נודע לו בקצירה שהיא בזדון שבת ושגגת מלאכות שהוא חייב בקצירה חטאת אחת ובטחינה חטאת אחרת (מביא) [והביא] בקצירה זו שנודע לו בה. קצירה זו גוררת הקצירה הראשונ' ששתיהן קצירה ומעין מלאכה אחת הן והטחינה הראשונה נגררת בכלל הקצירה הראשונה שהקצירה הראשונה והטחינה הראשונה אינו חייב בהן אלא אחת. וכיון שנתכפר מקצתה נתכפר כולה. נמצאו שנתכפר בקצירה וטחינה שהיא בשגגת שבת וזדון מלאכות בקרבן שהביא על הקצירה שהיא בזדון שבת ושגגת מלאכות והטחינה שעמה עומדת במקומה. לכשתוודע לו מביא עליה חטאת.

אמר אביי [אמר] גם הטחינה הראשונ' גוררת הטחינ' השני' שהטחינ' אחת היא. ומקשי' ומי אית ליה לרבה גרירה. והא אתמר אכל שני זיתי חלב בהעלם אחת ונודע לו על אחת וחזר (ונודע לו על אחת וחזר) ואכל (שני זיתי) כזית א' בהעלמו של שני. אמר

רבא הביא קרבן על הראשון ראשון ושני מתכפרין שהרי הם בהעלם אחת שלישי אינו מתכפר שהרי לא היה בהעלמו של ראשון ואע"פ שהיה בהעלמו של שני ואין השני גוררו לכפרה. וכן אם הפריש קרבן על השלישי שלישי ושני מתכפרין.
ראשון אין מתכפר שהרי לא היה בהעלמו של שלישי. הביא קרבן על האמצעי נתכפרו כולן שהרי כולן היו בהעלמו של אמצעי אבל גרירה לא אית ליה. ושנינן רבא כי אמר לה להא שמעתא לא (הוא') [אית] ליה גרירה. כיון דשמע להא דאמר אביי אפילו הפריש קרבן על אחד מהן כולן מתכפרין מ"ט כולהן בני בקתא דהדדי נינהו וגררי להדדי סברה ואמר איהו נמי גרירה ואקשינן אי הכי (דרבא) [דרבה] כאביי סבירא ליה טחינה נמי דשגגת שבת תגררה לטחינה דזדון שבת ושנינן קסבר רבה טחינה דשגגת שבת כיון דהיא עצמה גרירא היא לכפרה לא גררה אחריתא וקיי"ל כרבה ואביי תלמידי הוא והלכתא כרבה. והא שמעתא דפשיטא ליה לרבה ולאביי דקצירה דזדון שבת מצטרפת ונגררת עם קצירה דשגגת שבת דאע"פ שחלוקין לחטאות מיבעיא ליה לר' זירא.
דבעי ר' זירא קצר וטחן חצי גרוגרת בשגגת שבת וזדון מלאכות ששתיהן חטאת הן וחזר וטחן חצי גרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות שחייב שתים. מהו שיצטרפו שני חצאי גרוגרות והנה קצר וטחן כגרוגרת להתחייב חטאת אי לא. ואמרו ליה חלוקין לחטאת הן דזדון מלאכות ושגגת שבת חייב אחת על כולן. וזדון שבת ושגגת מלאכות חייב על כל אחת ואחת וכיון שחלוקין לחטאות שהעושה מלאכות הרבה אינו חייב אלא אחת וזה חייב על כל מלאכה ומלאכה חטאת לא מצטרפי דהא שגגת שבת וזדון מלאכות פטור הוא דהא אינו חייב אלא אחת בכולן. ואקשינן איני והא תנן בכריתות פרק ג' אכל חלב וחלב בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת אכל חלב ודם (מותר) [ונותר] כו'.
והוינן בה ממין אחד צריכא למימר ואמר ר"ל משום בר (תיטיני) [תוטיני] הכא במאי עסקינן כגון שאכלו בב' תמחויין ור' יהושע היא דאמר תמחויין מחלקין. כלומר אם אכל חלב וחלב בב' תמחויין חייב ב' חטאות ולא תימא דר' יהושע סבר (דאפי') [דאכל] חלב כשני חצאי זיתים בהעלם אחד בב' תמחויין. תמחויין מחלקין ופטור. אלא לחומרא אמרינן לקולא לא אמרינן. והוא כגון דאכל כזית בב' תמחויין לפוטרו לא והנה אכל ב' זיתי חלב בתמחוי אחד בהעלם אחד חייב אחת כשגגת שבת וזדון מלאכות בב' תמחויין חייב שתים כזדון שבת ושגגת מלאכות ר' יהושע מאי היא דתנן בכריתות בפ' ג' א"ר יהושע שמעתי שהאוכל מזבח אחד בה' תמחויין בהעלם אחת חייב על כל אחת משום מעילה.

דף עא:

ואמרינן התם היכי דמי בה' תמחויין ואמר שמואל (טעמא) וחזקיה אמר בחמשה אברים וריש לקיש אמר אפי' באבר א' [משכחת לה] בכתף. ור' יוחנן אמר בחמשה מיני קדירה. ור' יצחק נפחא [אמר] בה' טעמים. והרי הוא כיון שהוא שני חצאי זית בב' תמחויין כמי שאינו שם חיוב חטאות היא וקתני מצטרפין וחייב חטאת. גם זה אע"פ שחלוקין הן לחטאות והן מצטרפו' ושנינן מי סברת הא דריש לקיש משום בר תוטיני ארישא הוא דקתני שאם אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית ממין אחד חייב במלתא דחלוקין לחטאות מוקמי ליה כר' יהושע וכגון שאכלו בב' תמחויין לא אסיפא היא דקתני סיפא אם אכל כחצי זית וחזר ואכל כחצי זית אחד משני מינין פטור עלה אמרי צריכא למימר. ואמר ר"ל משום [בר] תוטיני לעולם ממין אחד ואמאי (תני) [קרי] לה בב' מינין כגון שאכלן בב' תמחויין ור' יהושע היא תמחויין מתחלקין בין לקולא בין לחומרא ונמצא גם זו בדברים שאין חלוקין לחטאות ואקשינן אי הכי מדסיפא ב' חצאי מין אחד בב' תמחויין וקתני פטור רישא משום שהוא מין אחד בתמחוי אחד לפיכך חייב אמאי איצטריך למתניא להא פשיטא ומשני רבינא כגון שהיו ב' זיתי חלב בתמחוי אחד וכגון שאכל חצי זית אחד מהן ונודע לו והדר ושכח ואכל חצי זית האחר.

ומתניתין רבן גמליאל היא דאמר [אין] ידיעה לחצי שיעור דתנן הכותב ב' אותיות בב' העלמות אחת בשחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין ואמרינן במאי פליגי רבן גמליאל סבר אין ידיעה לחצי שיעור ורבנן סברי יש ידיעה לחצי שיעור וכיון דרבן גמליאל סבר דאין ידיעה לחצי שיעו' כאלו אין שם ידיעה בינתים ובהעלם אחת כולן לפיכך חייב:

אתמר אכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על הראשון וחזר ונודע לו על השני ר' יוחנן אומר חייב שתים ר"ל אומר אינו חייב אלא אחת ר' יוחנן אומר ידיעה מחלקת לפיכך חייב שתים. ר"ל אומר אין ידיעה מחלקת ואין חייב אלא חטאת אחת ר' יוחנן דריש על חטאתו והביא כיון שנודעה לו חטאתו נתחייב בה וכשיתודע לו השניה עוד מתחייב בה דאין אדם פורע חובו במה שכבר נתחייב בו ור"ל דריש מחטאתו ונסלח כל שהוא בהעלם אחד חטאת אחד הוא ומחטאתו ונסלח קרינן ביה. ור' יוחנן האי קרא דר"ל דריש ביה הכי מניין אם אכל כזית ומחצה ונודע לו על כזית ולא נודע לו על מחצה. וחזר ואכל זית אחד בהעלמו של שני מהו דתימא לצטרף עם חצי זית הראשון ויתחייב קמ"ל מחטאתו אם כבר נתכפר מקצת מחטאתו פטור בנשאר ור"ל האי על חטאתו והביא מיבעי ליה כשנודע לו על כזית אחד וכפר עליו. ולאחר שנתכפר לו [נודע לו] על

כזית השני כגון זה מודה ר"ל דצריך קרבן והא דרב [אשי] ודרבינא לא מוכחא בהדיא במאי פליגי מיהו סוגיא דשמעתא לדברי הכל לאחר כפרה דראשון נודע לו השני צריך חטאת שניה והא סברא דרבה ואביי בגרירה פליגא אתרווייהו דהא אוקימנא דלתרווייהו לר' יוחנן ולר"ל כשנודע לו לאחר שנתכפר על הראשון צריך חטאת שניה ורבה אמר אכל ב' זיתי חלב בהעלם אחד ונודע לו על אחד מהן וחזר ואכל כזית אחד בהעלמו של שני הביא קרבן על הראשון ראשון ושני מתכפר (הוה) [אלמא] ודאי אם נודע לו על השני אחר שנתכפר על הראשון אינו חייב על השני קרבן אחר שכבר נתכפר בגרירה עם הראשון ודאביי עדיפא מדרבא וקיי"ל כוותייהו דאינון בתראי:

דף עב.

אמר עולא לדברי האומר אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה בעל ה' בעילות שפחה חרופה אינו חייב אלא אחת עיקר זה בברייתא במשנה פרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות ט) אלו מביאין קרבן על עבירות הרבה ועל הזדון כשגגה וחד מינייהו הבא על שפחה חרופה ואמרינן עלה תני תנא קמיה דר' אלעזר וכפר עליו הכהן באיל האשם מלמד שמביא קרבן אחד על עבירות הרבה באיל האשם ונסלח לו מלמד שמביא על הזדון כשגגה ואקשינן והא עיקר קרבן במזיד כתיב. דכתיב בקרת תהיה. פי' מלקות ואין מלקות אלא במזיד ובמקום שהיא חייבת מלקות הוא חייב קרבן ושנינן אימא מלמד שמביא קרבן על השגגה כזדון והתם פליגי אית דאמר דכד בעיל שפחה חרופה בשגגה בעי ידיעה בתחלה כדבעי לענין חטאת דעלמא וכדמפרשינן השוכח עיקר שבת מכלל דהוי ליה ידיעה ואית מאן דאמר כיון דמזיד ושוגג כי הדדי מייתי אף שוגג שלא היתה לו ידיעה בתחלה מייתי אשם וקאמר עולא למ"ד לא בעי ידיעה בתחלה סבר דהא לא דמיא הא שגגה לשגגת חטאת דעלמא וכשם שבזדון מביא קרבן אחד על בעילות הרבה הכי נמי שוגג אם בעל כמה בעילות בכמה העלמות או מהן בזדון ומהן בשגגה אינו מביא אלא קרבן אחד. ואתקיף עליה רב המנונא אלא מעתה בעל ונודע לו וכיון שנודע לו עמד והפריש קרבן ואמר המתינו לא תקריבוהו עד שאבעול ובעל הכי נמי דאינו חייב בבעילה אחרונה קרבן אחר. ודחי עולא ואמר מעשה דלאחר הפרשה קאמרת כלומר בעילה דלאחר הפרשה לא קאמינא שמתכפר בקרבן ראשון. כי אתא רב דימי אמר לדברי האומר אשם ודאי בעי ידיעה בתחלה וכי כמו חטאת דעלמא (אינו) [אילו] בעל הני חמש בעילות בשפחה כגון שבעל בשפחה חרופה שוגג ה' בעילות ונודע לו על הראשונה. והפריש קרבן וחזר ונודע לו על השניה ואח"כ על השלישית ואח"כ על הרביעית ועדיין

לא הקריבו ונודע לו ה' פעמים כי האי גוונא חייב ה' אשמות ולא תימא כיון דשוגג ומזיד בשפחה חרופה דינם שוה ידיעתו בכל אחת ואחת לא מהניא דהא אילו היו אלו ה' בעילות כולן במזיד מתחלה עד סוף אינו חייב בהן [אלא אחת] אלא כשם דמהניא ידיעה לגבי חטאת לחייב על כל ידיעה וידיעה הכי [נמי] מהניא גבי אשמות אמר ליה אביי והא חטאות דלדברי הכל בעינן ידיעה בתחלה וכשעשה כמה עבירות בהעלם א' שהוא חייב על כל אחת ואחת. דלמא (בידיעה ולאחר) [במעשה דלאחר] הפרשה קאמרת כדרב המנונא דאוקימנא בבעילה דלאחר הפרשה א"ל רב דימי אין כי אתא רבין אמר הכל מודין בשפחה חרופה שאינו חייב אלא אחת כדעולא.

פי' הכל מודין הוא ר' יוחנן דמחייב על כל ידיעה חטאת בשפחה חרופה מודה דכיון דשוגג כמזיד הוא לא דמיא ידיעתו כידיעת חטאת וכדעולא. הכל מודין בשפחה חרופה דחייב על כל אחת ואחת פי' אפילו ריש לקיש מודה שאם בעל והפריש עליה קרבן וחזר ובעל שאינו מתכפר בקרבן שהפריש על הראשונה אלא חייב קרבן אחר וכ"ש ר' יוחנן ולא גמרינן הפרשה דלאחר מעשה מקמי ידיעה והפרשה דקמי מעשה דאיכא למימר בהפרשה דמקמי מעשה מודה ר"ל דהא בעידן דמפריש האי קרבן לא הוה עליה זיקת עבירה אחרת. והאי קרבן הוה לו לאותה עבירה בלבד לפיכך אם אח"כ עבר עבירה אחרת חייב עליה אבל האי דהוו עליה ה' עבירות בהעלם אחד. ואילו נודע לו על כולן כאחד אין חייב אלא קרבן אחד כך אפילו אם נודע לו על אחת מהן והפריש עליה קרבן ואח"כ נודע לו על השאר כיון שעדיין לא נקרבה החטאת שהפריש מתכפרין כולן בזו החטאת שהפריש מ"ט כולהו בני בקתא דהדדי נינהו וכולהו אית להו דרב המנונא ומחלוקת בשפחה חרופה למ"ד אשם ודאי בעי ידיעה ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ל פשוטה היא:

דף עב:

אתמר נתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר לכולי עלמא לא מחייב קרבן דהא לא אתכוין למלתא דאית בה איסורא אלא להגביה בעולם נתכוין אע"פ שחותך את המחובר לא קרינן ביה נפש כי תחטא בשגגה ולא הוי חוטא בשגגה אלא מתכוין למעשה מביא לידי חטא. והוא אינו יודע שהוא חוטא. אבל אם נתכוון לחתוך את התלוש שהוא מותר ונזדמן לו מחובר וחתכו רבה אמר פטור דס"ל שאינו קורא ביה נפש כי תחטא בשגגה אלא בזמן שמתכוון לדבר אסור כשיקרא שוגג באיסורו וזה לא נתכוון אלא לחתיכת תלוש אביי אמר חייב דהוא מכוון לחתיכה בעלמא ויש בחתיכה

איסור. וסבר אביי שאין צריך להתכוון במעשיו לדבר שהוא באיסורו אלא כל מעשה שיש במינו איסור אף על פי שלא נתכוון לדבר שיש בה איסור כיון שנזדמן לו דבר איסור הריני קורא בו כי תחטא בשגגה. וכך לענין נתכוון לזרוק שתים וזרק ד' לרבה פטור דהא לא נתכוון לדבר האיסור בשגגת איסורו אע"פ שמתכוון למקצתו דסבר ליה צריך להתכוון לכל האיסור בשגגת איסורו ולאביי חייב דהא נתכוון לזריקה ונזדמנה לו זריקה אסורה. אמ' (רבא) [רבה] מנא אמינא לה דפטור דתניא חומר בשבת משאר מצות שהשבת עושה שתים בהעלם אחת חייב שתים מה שאין כן בשאר מצות.

חומר בשאר מצות ששאר מצות שגג בלא מתכוון חייב משא"כ בשבת ואוקימנא דשגג בלא מתכוין בשבת דפטור [בכה"ג דנתכוין לחתוך את התלוש וכו'] ודוק' הא מתניתא כרבה דאמר נתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור דהא לא נתכוון לחתיכה (דאיסור דא) [לאיסורא]. ושקלו וטרו בהא דתנן עשה בהעלם אחד שתים בשבת חייב שתים ובשאר מצות כי האי גוונא אינו חייב אלא אחת. היכי דמי [אילימא] קצר וטחן בשבת כיוצא בו בשאר מצות אכל חלב ודם הכא שתים מחייב והכא שתים מחייב. אלא קצר וחזר וקצר בהעלם אחד כיוצא בו בשאר מצות אכל חלב וחזר ואכל חלב בהעלם אחד הכא חדא מחייב והכא חדא מחייב ודחינן מאי שאר מצות דקתני ע"ז. והכי קתני חומר בשבת שאם קצר וטחן בהעלם אחד בזדון שבת ושגגת מלאכות חייב שתים מה שאין כן בע"ז כי (אם) בע"ז אם זיבח וקיטר וניסך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת וכדר' (יוסי) [אמי] ודחינן לא מיתוקמא מתניתין בע"ז דקתני סיפא שגג בלא מתכוון בשאר מצות חייב משא"כ בשבת. שגג בלא מתכוון בע"ז היכי משכחת לה אי נימא דחזא ע"ז וסבר כי היא בית הכנסת והשתחוה [לה] כי האי גוונא פטור הוא דהא לבו לשמים. ואלא דחזא אנדרטא וסגיד לה. אי דקבלה עילויה באלוה מזיד הוא ולאו בר קרבן הוא ואי לא קבלה עילויה באלוה כיון דבשוגג השתחוה כנגד האי אנדרטא לא מחייב דהא לא עביד מידי אלא כגון שהשתחוה לע"ז מאהבה. שראה צורת ע"ז ואהבה או אדם שהעמיד עצמו ע"ז כהמן והשתחוה לו מאהבה בשגגת אלהים אחרים פי' שנעלם ממנו שמשתחוה לע"ז מאהבה חייב או שנעלם ממנו כי אלו העבירות בע"ז מחייב. וזה פי' מאהבה או מיראה נמי כגון מי שנתייירא מן הע"ז והשתחוה לו בשגגת אלהים אחרים או בשגגת עבירות דלא הוה ידע כי האי גוונא חייב אי אמרת כי האי גוונא שגג בלא מתכוין בע"ז חייב ניחא לאביי דמחייב דגרסינן בסנהדרין פרק ארבע מיתות דאתמר העובד ע"ז מאהבה ומיראה כגון המשתחוה מאהבתו לו או מיראתו ממנו לאדם הנעבד

כהמן בשוגג שלא היה יודע כי העובד מאהבה או מיראה חייב [אביי אמר חייב] דהא פלחא לע"ז רבא אמר פטור דהא לא קבלה עליו באלוה.

דף עג.

הניחא לאביי אלא לרבא דאמר פטור מאי איכא למימר ואמרינן לא משכחת שגג בלא מתכוין לע"ז אלא באומר מותר. פי' כגון מי שנעלם ממנו עבודת אלהים אחרים ששכח הכל לגמרי שנמצא בידו העלם אלהים אחרים והעלם עבירות ואומר שמותר. וכי האי גוונא בע"ז (אחרינא) חייב בשבת פטור לגמרי ואקשי' ומי איכא למימר דפטור לגמרי דהא עד כאן לא בעא מיניה רבא מרב נחמן העלם זה וזה בידו. פי' העלם שבת והעלם מלאכות בידו מהו אלא לחיובי חדא או תרתי אבל למפטריה לגמרי לא וחזרנו לפרק פירוק אחר משום דקשיא דלא מיתוקמא סיפא דהא מתניתין בע"ז אוקמי הכי רישא בע"ז דקתני עשה שתים בהעלם א' בשבת חייב ב' משא"כ בע"ז שאם זיבח וקיטר וניסך בהעלם א' אינו חייב אלא אחת כר' אמי אבל סיפא דקתני בשאר מצות שגג בלא מתכוין חייב משא"כ בשבת דפטור. בשאר מצות דלאו ע"ז היא והיכי דמי כגון שהי' סבור שהוא שומן ואכלו ונמצא חלב. כגון זה בשאר מצות הוא דחייב. אבל בשבת כי האי גוונא נתכוון לחתוך בתלוש וחתכו ונמצא דמחובר לקרקע פטור ודחי אביי ואמר לא כי האי גוונא (לע"ז) לעולם אימא לך חייב והיכי דמי שגג בלא מתכוין דבשאר מצות חייב ובשבת פטור. כגון שנתכוין בבליעה דרוק ובלעה ונמצא חלב שאע"פ שלא נתכוין לאכילה דחייב בשאר מצות ובשבת כה"ג דנתכוין להגביה דבר תלוש והגביהו ונמצא שחתכו מן המחובר [פטור] אבל אם נתכוין לחתיכה בעלמא חייב. (כגון) [וכ"ש] בשאר מצות אם נתכוין לאכילה בעלמא [חייב] וכדר' נחמן דאמר המתעסק בחלבין ובעריות אע"פ שלא נתכוון חייב שכבר נהנה. והמתעסק בשבת פטור. מלאכת מחשבת אסרה תורה. ור' יוחנן התם בפרק ארבע מיתות כדתני תנא הדא מתניתין קמיה דחאה ואמר ליה פוק תני לברא. דכל מתניתין דלא מיתוקמא רישא וסיפא בחד טעמא לאו מתנית' תרצתא היא. ר' יוחנן לטעמיה דאמר בסוף פרק המפקיד מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא:

נתכוון לזרוק ב' וזרק ד' אמות (רבא) [רבה] אמר (חייב) [פטור] אביי אמר (פטור) [חייב] פשוט' היא ומקשינן (לרבא) [לרבה] ממתנית' דקתני ארבעים חסר אחת ואמר ר' יוחנן עלה שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת ולא משכחת כהאי גוונא דחייב בכולן אלא בזדון שבת ושגגת מלאכות בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא חייב

[כו'] [וקא טעה] בשיעורין כגון זריקת ב' אמות וזריקת ד' וכיוצא בהן אלא (לרבא) [לרבה] דאמר כל כה"ג פטור היכי משכחת [לה] בזדון [שבת] ושגגת מלאכה. הניחא אליבא דר' יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע דאיסור השבת בלאו אלא לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת היכי משכחת לה ושנינן דידע לה בתחומין ואליבא דר' עקיבא כמו שאמרנו למעלה. דאביי אליבא דר' יוחנן פשוטה היא אלא אפילו לריש לקיש כיון דסבר אביי כשנתכוון למקצת האיסור בשגגת איסורו ונזדמן לו כל האיסור חייב כגון המתכוון לזרוק ב' אמות שהן מקצת איסורו כי האיסור ד' אמות ונתכוון לזרוק שתים מתוך ארבע (וניזרוק) [ונזדמן] לו שזרק ד' חייב.
מוקים לה אליבא דר"ל במכיר את השבת באיסור מלאכות ויודע (בשיעורן) [בכולן] ושוגג בלאו שבשיעור:

דף עג:

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת למה לי למיתנא מנינא [מ'] חסר אחת אטו עד האידנא מי לא ידעינן מנייני ומשני ר' יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת.
ת"ש [תנא] הזורע והזומר והנוטע והמבריך והמרכיב כולן מלאכה אחת הן (קס"ד) [קמ"ל] כי העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת שמעי' מינה שאלו השנויים במשנתנו חשובין אבות והשאר הן תולדות וכל העושה אב ותולדתו אינו חייב אלא אחת. והעושה ב' אבות או ב' תולדות דלאו אב אחד [חייב] שתים. ומיפרשא בגמ' דהזורק דר' אלעזר מחייב בגמ' דכריתות אתולדה במקום אב דידיה תרתי ולית הלכתא כוותיה. ואסיק' מדוקיא דמתני' דמאן דעביד כל מלאכות שבעולם ואפילו אלף מלאכות אינו חייב יותר מארבעים חסר אחת חטאות שהכל נכללים בכלל אבות ובתולדותיהן הללו:
ירושלמי כל דבר שהוא משביח הפרי חייב משום זורע. המבריך. המרכיב. והמקרסם. המזרר. המפסל. המזהם. המפרק. המעשן. המתלע. הקוסם. הסך. המשקה. המנקב. והעושה בתים. חייב משום זורע:
אמרינן משמיה דרב הזומר חייב משום נוטע והנוטע והמבריך והמרכיב חייב משום זורע. שמעינן מינה מדמוקים המבריך והמרכיב משום נוטע ואף משום זורע דיש תולדה לתולדה. וכולן נכללין בכלל אב אחד. הנוטע וולד הוא של זורע. כי הנוטע נוטע יחור של אילן בארץ ומתגדל כגון המפיל הזרע לארץ וצומח והזומר המקום שזומר באילן

מתגדל המקום ההוא ומוסיף פירות ונמצא כנוטע לפיכך אמרינן בזומר חייב (שתים) משום נוטע ואם הוא זומר וצריך לעצים ונמצא כשזומר חייב משום נוטע כמו שאמרנו ובנטילתו העצים נמצא כקוצר. לפיכך בזומר וצריך לעצים חייב שתים. משום נוטע ומשום קוצר וכן מאן דקטיל אספסתא ומאן דקניב סילקא כולן דרך אחת הן וחייב שתים. בזמן שיש שיעור קצירה ושיעור זריעה. פי' המבריך החופר בארץ ומבריך הייחור וטומנו לעפר ומוציא ראש הייחור במקום רחוק.

החורש. החורץ. החופר כולן מלאכה אחת הן. אסיקנא כל אלו משום חרישה. כל שהיא ליפות הקרקע בשדה חייב משום חורש וכל שהן בבית להשוות חייב משום בונה. אבל להשוות קרקע השדה חייב משום חורש. כדכתיב הלא אם שוה פניה. והוא כגון המדייר והמעדר והמכבד שהוא משוה גומות והמפעפע גושים. המסקל. הממלא בקעים שתחת הזיתים. העושה עוגיות לגפנים. המברה בחרשים. המצית אור. בחישת הקנים ובאגם תמרים. ואמת המים המכשרת צדדים לזריעה. וכל דבר שהוא להנאת קרקע חייב משום חורש. כך הוא מפורש בירושלמי וכן הא דאמר רבה היתה לו גומא וטממה אף זה משוה פני אדמתו בבית חייב משום בונה ובשדה משום חורש וקיי"ל בהני כולה כרבה.

דף עד.

(א"ר אבא החופר גומא ואין צריך). פי' גבשושית תל של עפר שהיתה לו ונטלה בבית חייב משום בונה כו'. [אמר ר' אבא החופר גומא ואין צריך] לחפור חפירה אלא לעפר בעלמא בלבד הוא צריך. נטילת העפר אינה מלאכה משום חפירה אינו חייב שהרי לא נתכוין לחפירה. ואפילו לר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה ה"מ במתקן אבל האי דחפר מקלקל הוא בין בבית א) בין בשדה. וכי האי מילתא אמרו בהכל חייבין בראיה (חגיגה י') שהן כהררי' התלויין בשערה. מקרא מעט והלכות מרובות:

ת"ר הקוצר הבוצר הגודר האורה כולן מלאכה אחת הן. פי' פיסה צרור של אדמה ולענין הלכה מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי קיי"ל כרב אשי דאמר אין דרך תלישה ולא דרך פריקה בכך. הא דאמר רבה מאן דכניף מילחא ממלחתא חייב משום מעמר קי"ל כאביי דאמר אין עימור אלא בגידולי קרקע ואינו חייב אלא (כשמעמר) [כשמעביר] ד' אמות ברה"ר. הדש (תנא) [הוא] המפרק הפסולת המחוברת באוכל ומכינתן לבריה או כברה [בזרייה] או בהרקדה. המנפץ נופץ עפרורית מן האוכל וכן המנפט מולל שבלים נמצא זורה והבורר והמרקד כולן מעבירין פסולת המעורבות באוכל ואינה מחוברת (ואינה) כגון קליפה שצריכה פירוק או כגון עפרורית שצריך ניפוץ אלא מעורבת בלבד.

וכן אם נטל בידו אדם תבוא' בתיבנא ובפסולת שיש בה וניפח בה ברוח פיו ובירר חשוב הוא כזורה. פי' בורר נוטל פסולת מבין האוכל ומשליכ' או נוטל האוכל ומניח הפסולת. מרקד שמטיל את האוכל והפסולת בכברה ונשארת האוכל ואם האוכל דק והפסולת עבה כמין תבן יוצא האוכל ונשארת הפסולת בכברה. וכיון דאסיק' כי הזורה והבורר והמרקד כולן מעין מלאכה אחת הן מפריש הפסולת מן האוכל ומשום דהוו במשכן הוו להו תלתא וחייב על כל אחת ואחת. ואקשינן ונחשוב נמי כותש שהוא מסיר קליפת החיטין מעליהן לטחון אותם להוציא סולת כגון כותש לעשות דייסא או טיסני והנה גם זה מפריש פסולת מן האוכל הוא ומשני אביי שכן עני אוכל פתו בלא כתישה כלומר כל בני אדם טוחנין בחיטין שלהן סלת הנה דרך העניים לברור ולטחון ולעשות עיסה בלוסה ואין אוכלין סלת לפיכך אין צריכין כתישה. ואע"פ דכתישה מלאכה היא דהא לגבי יו"ט גרסי' (ביצה יד.) אין כותשין במכתשת אע"פ שמותר ביו"ט אוכל נפש וכ"ש בשבת. אמר אביי האי דלא חשיב לה בהדי אבות משום דלא חשיבא שלא כל אדם אוכל בכתישה כמו שאמרנו. לפיכך אינה אלא כתולדות דמיא. רבא אמר אמאי לא חשיב לכותש בהדייהו משום דמתניתין ר' (חייא) [היא] דאמר קבלה היא בידינו אבות מלאכות [ארבעים] חסר אחת כנגד ב) עבודת המשכן ור' מ' חסר אחת שנה וכבר פירשנו להא דר' בבמה טומנין (מט:) כי המלאכות הללו מן המשכן למדתן. ואי חשיב כותש בהדייהו הוי להו מ' שלמות ור' מ' חסר אחת שנה לפי' לא תנא כותש בהדייהו ואקשינן וליפוק חדא מינייהו וניעול כותש ואסיק' אלא מחוורתא כדאביי:

ת"ר היו לפניו ב' מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח ולא יברר ואם בירר חייב חטאת. ומת' מאי קאמר [א'] עולא הכי קאמר בורר ואוכל בו ביום כו' ודחאה רב חסדא ואמר וכי מותר לאפות ולבשל בו ביום כו' ופרשה אביי בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר. ג) שלא לאלתר לא יברור.

ואם בירר נעשה כבירר לאוצר וחייב חטאת. וקיי"ל כוותיה דאמר רבה שפיר אמר נחמני ולאלתר. דאמר אביי כל זמן שיושב על השולחן ואוכל דגרסינן בתלמוד דא"י ברר אוכלין מתוך אוכלין חזקיה אמר חייב ר' יוחנן אמר פטור מתניתא פליגא על חזקיה דאמר בורר ואוכל בורר ומניח על השלחן רבין בר חייא אמר תפתר כשהיו אורחין אוכלין ראשונה ראשונה.

היו לפניו ב' מיני אוכלין בורר ואוכל בורר ומניח. רב אשי [מתני פטור רי"מ] מתני חייב ואוקימנא להא דרב אשי כבורר בנפה או בכברה חייב חטאת בקנון ובתמחוי פטור וכל

פטורי דשבת פטור אבל אסור נינהו. וקיי"ל כרב אשי דבתראה הוא והא דאמר חזקיה הבורר תורמוסין מתוך פסולת שלהן חייב.

דף עד:

הלכתא היא דהא מקשינן ופרקינן לפרושי שמעתיה דאמרינן לימא קסבר חזקיה אוכל מתוך פסולת אסור. ושנינן שאני תורמסין דשלקי להו ז' זמני כו'. שמעינן מינה דאוכל מתוך הפסולת זולתי תורמסין שרי וכדאביי דשרי לאלתר כי היכי דלא תקשי חדא אחברתה וכבר פירשנוהו השמועה סלקא כאביי וכרב אשי וכחזקיה שמעינן מדברי שלשתן כי בורר ואוכל ביד בורר ומניח ביד שרי ולא כל היכא דבעי שרי אלא ברירת אוכל מתוך פסולת אבל פסולת מתוך אוכל לא. והאוכל מתוך פסול' דשרי [היינו] לברור ולאכול או לברור ולהניח כדי לאוכלו לאלתר על השולחן כמו שפירשנו אבל להניח שלא לאלתר לא וזה שאמרנו כי מותר לברור ולאכול ולברור ולהניח ולאוכלו לאלתר שרי ה"מ ביד אבל בקנון ובתמחוי לא ואם בירר פטור אבל אסור ובנפה ובכברה דברי הכל אסור ואם בירר נעשה כמי שבירר לאוצר בשוגג חייב חטאת ואע"פ דגרסינן (גיטין כז כח) לענין מי שאבד לו גט אם מצאו לאלתר כשר ואמרינן היכי דמי לאלתר י"א כל שלא עבר [אדם] שם ואחרים אומרים כל שלא שהה אדם שם הכא כיון דאשכחינן מפורש בתלמוד א"י כוותיה עבדינן ומסקינן לשמעתיה שיעור מה שמיסב על השולחן באותה סעודה בלבד וכענין הזה גרסינן בגמרא ביו"ט פרק א' (ביצה יג:) תנן התם המקלף שעורין מקלף אחת אחת על יד ואוכל. ואם קילף ונתן לתוך חיקו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. והא רב מקלפי ליה כסי כסי ור' חייא מקלפי ליה כסי כסי אלא אי אתמר אסיפא איתמר המולל מלילות של חיטין (למחר) מנפח על יד על יד ואוכל ואם נפח ונתן לתוך ידו חייב. א"ר אלעזר וכן לשבת. מ"ט דמלאכת מחשבת אסרה תורה והאי לאו מלאכת מחשבת היא. דלא קא מכוון במלאכה אלא לאכילה בלבד ולפי' א' כיצד מנפח ואסיק' א"ר אלעזר מנפח בידו אחת ובכל כחו.

הטוחן אמר רב פפא האי מאן דפרים סילקא. פי' כעין כתישה ולא כעין חיתוך חייב משום טוחן וכן מאן דסלית סילתי פי' עצי דקלים שעומדין שיבי שיבי כעין נימין וכשמפרק הנימין הללו יוצא בינית כמין קמח דק לפי' (המנפץ) חייב משום טוחן ואי קפיד אמשחתא כלומר אם מתכוין לחתוך אלו סילתי זרת זרת אורך כל אחד ואחד חייב משום מחתך.

הלש והאופה אמר רב פפא שביק בישול סממנים ונקיט אפיה ולא מפרש בהדיא האי מלתא ואשכחן בירושלמי דאמר הכי את חמי אפיה תולדת בישול הוא ואת אמרת הכן אלא כיון דתני סדר עיסה תניתא בהדייהו:

ההוא דשחק [מלח] חסף (מלא) [פלפלין] חייב משום טוחן.

האי מאן דגבל גירגבסין עפר קילורין מלוגמא סממנין חייב משום לש. מאן דשדא סיכתא לאתונא חייב משום מבשל פי' הנותן יתידות לחים בכבשן כדי לייבשן לנעצם בספינות וכיוצא בהן. פי' לשרורי לחזק ויש מי שאומרים סיכתא הן גלל בהמה דקיקין אם הטילם לכבשן מה שחייב משום מבעיר הרי חייב. ועוד חייב משום מבשל. וזה שנצרך לומר כן דלא תימא אין המפחר כלי חרס מבשל מפני שמחזיק הכלי.

דף עה.

אשמעי' דמירפה רפה כשהן טיט ומתבשלין ואחר כך מתחזקין כשיצטרפו (מתחפרו) [ויתפחרו]. וכן מאן דארתח כופרא. אף על גב דהדר אקיש מבשל הוא.

אמר רבה מאן דעבד חביתא חייב ז' חטאות פי' כגון שהיתה לו גבשושית ונטלה וייפה הקרקע חייב משום חורש. שחק חייב משום טוחן ניקהו מן הצרורות חייב משום בורר וכשמחתך (ממנו) [היינו] מחתך. ועיקר מלאכה א) (בנין מלאכה) וגמר מלאכה והשואתה חייב משום מכה בפטיש הרי שבע ב) בתנור עוד מוסיף אחד שצריך להחליק את תוכו ולשוף אותו גחלים וחייב משום ממחק. מאן דעבד חלתא חייב י"א חטאות. חתך קנה נעשה זומר וצריך לעצים חייב משום קוצר ומשום נוטע כינס הקנים חייב משום מעמר דקדק הקנים חייב משום טוחן. חתכם כשיעור כגון אמה אמה חייב משום מחתך. קילפם חייב משום דש. השליך קליפיהן וקנין שאין ראויין למלאכה חייב משום בורר. הטיל שתיו חייב משום מיסך וכשמטיל הערב עושה שתי בתי נירין וכשמכה אותן כדי לקרבן זה לזה (ולהדחיק אריג) ג) זה כל זמן שעושה (ארבעת) [ארעי'] הכוורת וכשכופף הקנים למעלה לאריגה [והן] קירותיה בונה הוא וגמר מלאכה שיש ברקרומיות היוצאת משום מכה בפטיש הרי אלו י"א מלאכות ואם כפף פיה למטה ותפרה (כשיבינו החייט) [כשמותח החוט] חייב משום טווה. כרב דאמר המותח חוט של תפירה בשבת חייב (משום) חטאת וכשתופר חייב משום תופר הרי אלו י"ג חטאות:

ירושלמי ההיא איתתא כד משתייא בקיבה משום מיסכת כד יהבה קירומה משום עושה בתין. כד מקימה לון משום בונה. כד מחיי' משום אורגת כד מקטעא בנימא משום מחתכת. כד גמרה מלאכתה משום מכה בפטיש. אזנים של דיסקיא [קושר ומתיר] נעשה

כנועל ופותח וכן חותלות של תמרים קושר ומתיר. א"ר יוחנן הטווה צמר מעל גבי בהמה בשבת חייב ג' חטאות משום גוזז ומנפץ וטווה. ודחה רב כהנא ואמר אין דרך גזיזה ולא דרך ניפוץ ולא דרך טוויה בכך. ואקשינן על רב כהנא והתניא משום נחמיה שטוף בעזים. אלמא שטפוהו בעזים וטוות מעליהן בלא גזיזה ופריק' חכמה יתירה שאני דכתיב וכל הנשים אשר נשא לבן אותנה בחכמה טוו את העזים. ואע"ג דרב כהנא לגבי רב תלמיד הוה כיון (דיש) דאשכחן בתלמוד א"י דקיימי כוותיה דגרסינן התולש כנף מן העוף חייב משום גוזז המורטו חייב משום מוחק הקוטמה חייב משום מכה בפטיש ודחינן לא דמיא תולש כנף עוף לתולש שער בהמה דעוף שאין לו גזיזה תלישתה היא גזיזתה ברם בהמה אינו חייב עד שיגזז תדע שהוא כן דתני תלש מן המתה חייב תלישתה זו היא גזיזתה מן החיה פטור ותו מדתנן (לקמן נד:) הנוטל צפרניו זו בזו או בשיניו וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו ר' אליעזר מחייב חטאת וחכמים אומרים משום שבות כלומר אין דרך נטילת שיער בשיניים וכיון דקיימי חכמים כרב כהנא קיי"ל כוותיה:

אמגושתא. פי' בלשון ערבי זמזמה. מגוש בלשון יון מכשף. גידופי כופר בעיקר:

הצד צבי השוחטו כו'. ת"ר הצד חלזון והפוצעו אינו חייב אלא אחת ר' יהודה אומר חייב שתים פציעה בכלל דישה ורבנן סברי אין דישה אלא בגידולי קרקע ואקשינן לרבנן ליחייב משום צידה ומשום נטילת נשמה ופריק ר' יוחנן שפצעו מת.

רבא אמר אפילו תימא שפצעו חי. מתעסק אצל נטילת נשמה וקיי"ל המתעסק [בחלבים ובעריות] חייב משום דנהנה המתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה דלא קא ניחא לנטילת נשמה דניחא ליה דנהוי חי כי היכי דלצלח צבעיה דכל כמה דהוא חי מצלח ציבעיה.

דף עה:

שוחט משום מאי מחייב רב אמר משום צובע אסיק' ניחא ליה כי היכי דנתווס בית שחיטה דידיה דמא.

כי היכי דידעי אינשי דחי הוה וכי היכי (דניחה) [דנחזיה] אינשי דנשחט הוא וקאתי למזבן מיניה ולא יימרו של נבילה הוא. והא דאמר רב משום צובע הכי קאמר חדא משום נטילת נשמה דהא בהדיא תנן באבות מלאכות השוחט. וסבר רב השוחט בשבת חייב שתים אחת משום נטילת נשמה ואחת משום צובע והוא אב (אחד) [אחר].

והמולחו והמעבדו. אקשינן דמולח היינו מעבד כדאמרינן (לקמן עט:) לענין חיפה מליח וקמיח שנמצאת מליחתו עבודו ופרקין ר' יוחנן ור"ל דהמולח והמעבד תרווייהו מלאכת

עיבוד נינהו ותני חדא והוא הדין לאחרינא. אי הכי בצרי להו עייל שירטוט ושני במתני' המולחו והמשרטטו:
ירושלמי מה עיבוד היה במשכן שהיו משרטטין בעורות מהו משרטטין מסרגלין. מליחת בשר חי בשבת. אם כוונתו לצאת בו לדרך או לאוכלו אחר כמה ימים חייב משום מעבד אבל לאוכלו ביומו לא ולית הלכתא כדרבה בר רב הונא (דרבה בר רב הונא) [דרבא] דחי לה ואמר אין עיבוד באוכלין:
השף בין העמודים. פי' מחליק חייב משום מוחק והוא כמו ממרח את הרטיה:
ירושלמי הממחקו. מה מחיקה היתה במשכן (פי') שהיו שפין העורות ע"ג העמוד. השף את העור ע"ג העמוד חייב משום (מוחק) [ממחק]. הממרח איספלנית חייב משום מוחק. הגורר ראשי כלונסות חייב משום מחתך. הממרח רטיה חייב משום מוחק. וכן הצר בכלי צורה כל שהוא חייב משום מכה בפטיש. ואע"ג דפליג ר' ישמעאל (לקמן קג:) ואמר עד שיצור כל הצורה יחידאה היא ואי ההיא צורה אית בה אותיות דמיקרו חייב משום כותב ואי לאו חייב משום מכה בפטיש וכן המנפח בכלי זכוכית הוא גמר מלאכתו שמלאכת זכוכית בניפוח הוא. פי' אקופי כגון נימין הניתקין מן האריגה דנתלין בבגד או חתיכות עצים קטנים המסבכין בצמרן של בגדים חדשים וכשמשלים האומן מלאכתו כל ראשי נימין התלויים בין קיסם וקליפה שנסתבכו בבגד נוטלן. ונקראין אקופי.

דף עו.

ומנקה הבגד ודומה למנקב דתנינן בכמה מקומות ואם נשארו כגון אלו בבגד ובעל הבגד קפיד עלייהו ושקיל להו בשבת חייב משום מכה בפטיש. פי' כל דבר שהוא גמר מלאכה נקרא מכה בפטיש:
המוחק אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות חייב והכותב אות אחת גדולה שיש במקומה שיעור לכתוב ב' אותיות פטור. זה חומר במוחק מבכותב. אלו אבות מלאכות לאפוקי מדר' אלעזר דמחייב אתולדה במקום אב כמו שכבר פרשנוהו למעלה (דף עג:) דמאן דעבד ב' אבות או ב' תולדות משני אבות או אב ותולדה דאב (אחד) [אחר] בהעלם אחד חייב בזה אחד ובזה אחד. ואי עביד אב ותולדתו לא מיחייב אלא חדא. ועוד חזר ושנה מ' חסר אחת לאפוקי מר' יהודה דאמר שובט ומדקדק מאבות מלאכות הן. אמרו לו שובט הרי הוא בכלל מיסך. מדקדק בכלל אורג. פי' יש לארוגין עץ או עצם שראשו חד ונקרא כדבר ודומה למחט של סקאין. וכך שמו בלשון יון כדבר. מעבירו על השתי כשהוא מותח לפניו לאריגה ושובט בו החוטין ומקרב המבדילין

בין ב' החוטין העליונים והתחתונים ומדנחים להתפרק העליונים מן התחתונים ונפתח נפש המסכת לידות בתוכם חוט הערב ואין לה אב אלא הרי הוא בכלל מיסך והמדקדק הוא המדקדק על חוט הערב כדי להרחיק ולהחלם [להדחק ולהלחץ] עם חבירו וזהו בכלל אריגה:

ועוד כלל אחר אמרו כל הכשר להצניע ומצניעין כמוהו והוציאו בשבת חייב עליו חטאת. כל הכשר להצניע רב מתנה אמר למעוטי דם נדה שאין חייבין בהוצאתו. וכ"ש איסורי הנאה. ועצי אשרה שאין חייבין בהוצאתו. מר עוקבא אמר לאפוקי עצי אשרה אבל דם נדה חייב כו' וזה ששנינו ומצניעין כמוהו א"ר יוסי ב"ר חנינא דלא כר' שמעון דאי ר' שמעון האמר דברים הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן. והכין סבירא ליה לר' שמעון לענין המוציא יין כדי מזיגת הכוס חלב כדי גמיעה כו' דכולן שיעורן ברביעית ושיעורין הללו כדי גמיעה וכדי ליתן על הכתית כו'. לא נאמרו אלא למצניעיהן כלומר אם הצניע בחול [פחות] משיעורין הללו אע"פ שהוציאו בשבת פטור ורבנן סבירא להו אם הצניעו אדם בחול כל שהוא אע"פ שאין כשר להצניע והוציאו בשבת חייב דהא (אשביח) [אחשביה] בהצנעתו. וזה ששנינו כל שאין כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוציאו בשבת אין חייב אלא המצניעו אבל מי לא שהצניע בחול אם הוציאו בשיעורין הללו חייב. ואם לא פטור. וזהו כמו דתנן המצניע לזרע לדוגמא ולרפואה והוציאו בשבת חייב עליו כל שהוא. ושאר כל אדם אין חייבין עליו אלא כשיעורו נמצא ר' שמעון מיקל מדברי חכמים ור' שמעון בן אלעזר מחמיר מדבריהם. דקאמר כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו והוכשר לזה והצניעו ובא אחד והוציאו נתחייב המוציאו ממחשבת המצניעו ואע"פ שאינו כשר להצניעו ואין מצניעין כמוהו חייב עליו. ורבנן אמרי אינו חייב בפחות מכשיעור אלא המצניעו. תמו הכללות. ובאנו לפרש שיעורי ההוצאה:

המוציא תבן כמלוא פי פרה. עצה תבן הקטנית וקשה ממנו שיעורו כמלוא פי גמל. עמיר כמלוא פי טלה. עשבים כמלוא פי גדי ולענין המוציא תבן כמלוא פי פרה לגמל (הלכה) כו"ע לא פליגי דחייב שזה הוא שיעור הוצאתו ולא אכפת לן [אי] לגמל נתכוין להוציאו או לפרה אלא כי פליגי ר' יוחנן ור' אושעי' במוציא עצה כמלוא פי פרה לפרה. ועיקר הדבר שאין העצה מאכל פרה ואין שיעור כמלוא פי פרה אלא כמלוא פי גמל שהוא יתר ממלוא פי פרה. ועכשיו שנתכוון לפרה איפליגו ר' אושעי' סבר אכילה ע"י הדחק שמה אכילה אע"פ שאין פרה אוכלת אותו כדרכה אלא כיון שאוכלת אותו ע"י הדחק וישנו מלא פיה והוציאו לה חייב עליו. (ור') [ור"י] סבר אכילה שע"י הדחק לאו שמה אכילה (וזה) ופטור:

לענין הא דתנן אין מצטרפין זה עם זה מפני שלא שוו בשיעוריהן א"ר יוסי ב"ר חנינא אין מצטרפין לחמור שבהן אבל מצטרפין לקל שבהן אם הוציא עמיר ועשבים אם יש בין שניהם כמלוא פי טלה מצטרפין כי החמור משלים לקל וחייב אבל אם אין בהם כמלוא פי טלה. אע"פ שיש בהן כמלוא פי הגדי פטור שאין מצטרפין כי אין הקל משלים לחמור וכן עשבים משלימין לתבן ואין התבן משלים לעשבים ומקשינן היאך תאמר בהני דלא שוו בשיעוריהן להדדי דמצטרפין והלא הבגד והשק והעור לענין טומאה שלא שוו בשיעוריהן אע"ג דתנן הבגד והשק מצטרפין והשק והעור מצטרפין והעור והמפץ מצטרפין דקתני סיפא.

א"ר שמעון מה טעם הואיל וראויין ליטמא מושב דייקת מיניה טעמא דראויין ליטמא מושב הא אי לא הוו ראויין ליטמא מושב לא הוו מצטרפין משום שלא שוו בשיעוריהן להדדי. וא"כ היכי קאמר ר' יוסי בר' חנינא מצטרפין לקל שבהן והכין הוה ראוי שלא יצטרפו כל עיקר. ופריק רבא לר' יוסי ב"ר חנינא ואמר הכי נמי ראויין לדוגמא כשם שהבגד והשק אף על פי שאין בזה כשיעור ולא בזה כשיעור כיון שאלו מתחברין יש בעיניהם כשיעור השק שהוא הקל ואפשר לחברן זה בזה ולישב עליהן וראויין ליטמא מושב. כן התבן והעצה אפשר להוציא מזה כמעט ומזה כמעט להראותן דוגמא לקונה לומר מאלו אני מוכר ולהכין חשובין בחיבורין ויש צורך להוציאו כסדר הזה משום כן מצטרפין לקל שבהן אבל אוכלין שיעורן כולן כגרוגרת לפיכך מצטרפין זע"ז אבל קליפיהן ועוקציהן וסובן ומורסנן אין מצטרפין עמהן.

דף עו:

ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים שהן מתבשלין עמהן ולפיכך מצטרפות. והא דתנן חוץ מקליפיהן ר' יהודה אומר חוץ מקליפי עדשים חוץ מחוץ ונמצא מיעוט ממיעוט ולרבות הוא כמה שפירשנו למעלה:

ושניא חלה דסובן ומורסנן הין מצטרפין לקמח להוציא מכולן חלה.

שכן עני אוכל פתו מעיסה בלוסה שיש בה סובין ומורסן וזו היא עיסתו ואמר רחמנא ראשית עריסותיכ' אבל להוצאת שבת אין סובן ומורסנן מצטרפין וכן פולים אם חדשים הן הרי מנהג לבשל בקליפיהן. וקאמר ר' יהודה בברייתא שאף הן מצטרפות עם הפולין. אבל אם הם ישני' ונשתחרו נראין כזבובים בקערה ורגילין בני אדם לקלפן קודם בישול והלכך אין קליפיהן מצטרפות עמהן:

המוציא יין כדי מזיגת הכוס. תנא כדי מזיגת הכוס יפה. ומאי כוס יפה כוס של ברכה. והתם אמרינן אמר רב יהודה אמר שמואל כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי מזיגת כוס יפה. ומותבינן ד' כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית ופרקינן אידי ואידי חד שיעורא הוא והאי דקאמר צריך שיהא בארבעתן רביעית בכל אחת רובע רביעית כדאמרינן הכא. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית.

דף עז.

ואמר רבה אף אנן נמי תנינא המוציא יין כדי מזיגת הכוס. וקתני סיפא ושאר כל המשקין ברביעית. רבא לטעמי' דאמר כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא. שמטיל לכוס רובע רביעית יין ושלשה רבעי רביעית שאם ימזגנו כראוי לו יהיה רביעית חייב. דדמי כמאן דאפיק רביעית.

ואקשינן אמר אביי שתי תשובות בדבר חדא דתנן במס' נדה במזג ב' חלקי מים ואחד יין מן היין השירוני דאלמא כוס מזוג שהוא רביעית צריך שיהא בו שליש רביעית יין. ועוד בין כך ובין כך אי מחייבת ליה למוציא [רובע] רביעית משום שאם ימזגן יהא רביעית היאך יצטרפו לו המים והרי הן בכד ואין בו מהן כלום.

א"ל רבא דקא מקשת ב' חלקי מים ואחד יין ההוא הא מפרש מן היין השירוני דרפי חמריה. ועוד איכא למימר לאו משום דהכין חזי שיעור מזגיה אלא התם בעינן מראית דמים טמאים משום חזותא הוא. ואי לא נפיש חמריה פאכה סומק. אע"ג דדארי מיא טפי. ודקא מתמהת ואמרת מים בכד ומצטרפין לא מצטרפינן בהדי יין מים אלא מאי דחשיב למימזגי ממים שבכד אפילו למחר ועומד. אם מזגו כוס ההוא כדי מזיגת כוס יפה וחייבין עליו שכשר להצניעו ומצניעין כמוהו:

תנא יין יבש בכזית דברי ר' נתן. פי' והאי יין יבש כההיא דתניא (בסוכה דף מט) ר' אלעזר ב"ר צדוק אומר לול קטן היה בין כבש למזבח למערבו של כבש. אחד לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם ומלקטין משם יין קרוש שהוא דומה לעיגולי דבילה. ובאין ושורפין אותו בקדושה שנאמר הסך נסך שכר לה'. וקסבר ר' נתן יין יבש אם מוציא ממנו כזית חייב. אמר רב יוסף ר' נתן ור' יוסי ב"ר יהודה אמרי דבר אחד. ר' נתן הא דאמרן. ר' יוסי ב"ר יהודה מאי היא. דתניא ר' יהודה אומר ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה. דם הנבילות ב"ש מטהרין. וב"ה מטמאין. אמר ר' יוסי ב"ר יהודה אף כשטמאו ב"ה לא טימאו אלא בדם שיש בו רביעית הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. וקאמר רב יוסף

דקסבר ר' נתן דכזית יין יבש לא הוי אלא מרביעית ורביעית יין לכשיקרוש יהא בו כזית. ואתיא דר"נ כר' שמעון. ובני א"י מתנו בהדי' [בירושלמי בפירקין ה"א] רבנן דקיסרין ר' יוסי ב"ר אבין בש"ר יוחנן אתיא דר' נתן כר' שמעון והכין סבר ר' יוסי ב"ר יהודה [דמתניתן דכולן ברביעית] דרביעית דם לכשיקרוש יהא בו כזית וכפשוטו של דברים. והא מילתא מיפרשא בגמ' דהמנחות והנסכין. דא' רב ביבי אריב"ל מעשה בפרדה של בית רבי שמתה ושיערו חכמים דמה ברביעית וכן הלכה. דקא עבדין בה מעשה. ואע"ג דמותיב ר' יצחק בר ביסנא העיד ר' יהושע ור' יהושע בן בתירה על דם שהוא טהור וא"ר יהושע בן בתירה מעשה והיו נוחרין עדרות לאריות בסרטיא של מלך והיו עולי רגלים בוקעין עד רכובותיהן בדם ולא אמרו להן דבר. אישתיק. ומאן דטהריה לדם נבילות סבר הדם משקה ניהו ולאו נבילה הוא. ומאן דטמא סבר כיון דתרי זהו כנבילה. הא אמרינן עלה מאי הוי עלה.

אמר רב יוסף מוריאנא דבי נשיאה מני ר' יהודה שאורי להו כשמעתיה דב"ה מטמאין. וא"ר יוסי ב"ר יהודה כשטימאו ב"ה לא טימאו אלא ברביעית הואיל ויכולה לקרוש ולעמוד על כזית. א"ל אביי לרב יוסף אמאי תימא דר' נתן ור' יוסי ב"ר יהודה אמרו דבר אחד. דילמא עד כאן לא קאמר ר' נתן הכא דכזית יין מרביעית יין אלא ביין דקליש שאם תקרש רביעית יהא בה כזית.

דף עז:

אבל דם דסמיך שהוא עבה כשיקרוש רביעית יהא בה [יותר מכזית]. אי נמי עד כאן לא קאמר ר' יוסי ב"ר יהודה שרביעי' דם לכשתקרוש יהא בה רביעית אלא בדם דסמיך. אבל יין דקליש אין כזית יבש בא אלא מהרבה רביעיות. והלכך לר' יוסי ב"ר יהודה אם הוציא פחות מכזית יבש חייב דאפשר הוי כוס רביעית:

כתית הוא הנקרא בלשון ישמעאל דומל. ולא נודע לנו על הכתית כולה להוציא סביבין. או על פיו להוציא מורשא שלו שהיו גבהן כולן והוא גופו. שבלול אמרו הוא דביש שנקרא חבלילו. חפיפית בל' ישמעאל וקובה והוא דבר שמתכנס על העור מן הטינוף. מפגיע חיה קטנה שהיא מהלכת בין רגלי הארי וצועקת בקול גדול ומבהלת הארי ונקראת אל פרת אך. סבונית שנקרא בלשון ישמעאל אלכט נאף. מ"ט רחלות מיכסיאן באליה ועיזי מיגליאן. א"ל רחלות גזוזות צמר ואנן מכסין מהן אבל עזים לא מכסין. כסי קוצים קוצים. דרגא סולם. מסיכלא. ספל קטן של מים.

שמן כדי לסוך אבר קטן של תינוק בן יומו. והא דתניא כדי לסוך אבר קטן וקטן בן יומו לא פירושא ב' סיכות אבר קטן וקטן נמי בן יומו. אלא אבר קטן. והקטן ההוא בן יומו:

דף עח.

אמר אביי מכדי לענין שיעור הוצאה כל דבר שיש בו ב' צרכים. ב' מדות. אחת מצויה ואחת שאינה מצויה הלכו חכמים בשיעור הוצאתו אחר ההנאה המצויה. אע"ג שהיא מרובה מן האחרת ונמצאת לקולא ואם שתיהן מצויות הלכו להחמיר. חלב שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא אזול רבנן בתר שתייתו לקולא.

יין שתייתו שכיח' ורפואתו לא שכיחא אזול רבנן נמי בתר שתייתו לקולא. דבש אכילתו שכיחא ורפואתו שכיחא אזול רבנן אחר רפואתו לחומרא. ושאלו את אביי מים מכדי שתייתו שכיחא ורפואתו לא שכיחא מ"ט אזול רבנן בתר רפואתו ואמרו כדי לשוף בהן את הקילור.

ואהדר אביי בדגלילא שנו. כלומר מי גליל שהן ידועין שמועילין לעין בקילור שהן כמי דקלים שהן ידועין שמועילין לירוקה. אבל מים דעלמא ברביעית. רבא אמר אפי' תימא מים שבשאר מקומו' שיעורן כדי לשוף בהן את הקילור כדשמואל דאמר שמואל כולהו שקייני מעלו וסעדי בר מן מיא דמעלו וגרדי. וכן תורף הדברים שאין המים סועדין כמיני מאכל. אלא עיקר שתייתן כעין רפואה היא. לפיכך שיעורן כרפואה:

דם ברביעית ודם של דוכיפת דא תרנגולא ברא. או של עטלף כדי לכחול עין אחת ברקית. כאותה ששנינו השוכר את החמו' והבריק'. [ליארוד] חוורוור שמלבין שחור שבעין כרושתינא. תרנגולא דביתא וי"א אלכפאש ודמה מועיל לכאב שבתוך עין. ודם דוכיפת מועיל לכאב שמחוץ לעין:

תנא במה דברים אמורים במוציא שהוציא דבר שלא קדם והצניעו. שהוא צריך לשיעורין הללו. אבל הצניע דבר בחול לצורכו והוציאו בשבת חייב עליו בכל שהוא. ר"ש אומר כל השיעורין הללו לא נאמרו אלא למצניעיהן שאם הצניע בחול בשיעורין הללו והוציאו בשבת חייב. אבל אם הוציא כלום מן כל אלו בין יין בין חלב בין דבש ובין מים שלא קדם והצניעו אינו חייב אלא על רביעית. ואקשי' אמר מר ר' שמעון אומר בד"א במצניע. אבל במוציא אינו חייב אלא ברביעי'. ואמרינן וכי מאחר שהצניעו לצרכו היאך אינו חייב אלא על הוצאתו. פי' בכל שהוא. והיאך צריך שיעור. פי' המוציא יין כו'. ואוקימנא לדר' שמעון בתלמיד שאמר לו רבו לך ופנה לי מקום לסעודה והלך ופינה כל מה שהיה שם והצניעו ובא רבו בשבת והוציא כל מה שהצניע לו תלמידו. אם הוציא הרב דבר שהוא

חשוב לכל כשיעורין הללו הרי הוא חייב. ואם הוציא הרב דבר שאינו חשוב לכל ופיחת מן השיעורין הללו אילו הוא בעצמו הצניען חייב עליו בכל שהוא. אבל תלמידו הצניעו ופיחת הוא מן השיעורין הללו מוציאו פטור ואם הוציא מן המשקין מה שלא הוצנע אינו חייב אלא ברביעית שנמצאו דברי ר"ש שאמר לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא למצניעיהן למי שהצניעם לו. (שמשו) ויש שמפרשין שמועה זו פי' אחר דהכין קאמר ר"ש לא נאמרו כל השיעורין הללו אלא לענין הצנעה. ולא סלקא. ויש שגורסין שיטה זו דאביי אורישא דברייתא.

בד"א במוציא אבל במצניע כל שהוא. ומקשי' הכי אטו מוציא לאו מצניע הוא. ומפרקי' פירוק דאביי ואנחנא לא קא סלקא לנא הכי וכלישנא דפרישנא דווקא. פי כוש קורין אותו בל' ארמי ריש פילכא ובלשון ישמעאל פלכה. שעושין על פי הכוש כמו כדור אצל הצינורה כדי שיכבד הכוש ויסוב ויש עושים אותו מן העצם ויש עושים אותו מן העץ. ויש שעושין אותו מן הטיט. ומקשי' כי מכדי שיעור טיט כדי לעשות פי כוש למה הוצרכו שיעור שופכין רביעית כדי לגבל בה את הטיט. והלא טיט של פי כוש מתגבל בפחות מרביעית. והשבנו אם הטיט מגובל ועומד סגי בזה השיעור. ואם צריך לגבלו אין אדם טורח לגבל טיט לעשות פי כוש:

מתני' נייר כדי לכתוב עליו קשר מוכסין [כו'].

דף עח:

ותנא כמה קשר מוכסין ב' אותיות לא שנו אלא באותו קשר [מוכסין] שהן מכירין אותו באותו פרק שכותבין בו ב' אותיות בכתב יווני שהן גדולות מאותיות שלנו אם יש בנייר החלק שיעור ב' אותיות הללו חייב עליו ואם לאו פטור. ורמינהי המוציא נייר חלק אם יש בו כדי לכתוב ב' אותיות חייב ואם לאו פטור. מדקאמר ב' אותיות סתם אסיקנן אדעתין ב' אותיות דילן דזוטרן מן ב' אותיות של קשר מוכסין וקא מחייב עליה. ומן ההיא קמייתא פטור. אמר רב ששת ב' אותיו' דתנינא בהא ברייתא שנייה נמי דקשר מוכסין. רבא אמר ב' אותיות דילן ובית אחיזה. הכי אמר רבא לא תימא אם מוכיל הנייר ב' אותיות חייב עליו אלא אימא הכי אם אפשר לכתוב עליו ב' אותיות ואי אפשר עד שיהא בו בית אחיזה כדי לכתוב למעלה הימנו ונמצא מקום ב' אותיות ובית אחיזה כשיעור קשר מוכסין:

מיתיבי המוציא נייר מחוק ושטר פרוע אם יש בלובן שלו כדי לכתוב ב' אותיות או בכולן כדי לכרוך על פי צלוחית קטנה של פלייטון חייב ואם לאו פטור. לרב ששת דאמר

בב' אותיות של קשר מוכסין שפיר דהוה ליה כמתנית' ופירושה אלא לרבא דאמר צריך שיהא הנייר החלק כולו כשיעור ב' אותיות של קשר מוכסין והוא שיעור ב' אותיות דילן ובית אחיזה. והא הכא דשטר גדול הוא שיש בו לבן ויש בו בית אחיזה ומקום הלובן שלו ב' אותיות שלנו. ולא צריך מקום ב' אותיות של קשר מוכסין. קשיא:

הא דתנן המוציא קשר מוכסין חייב. אוקימנא בברייתא עד שלא הראהו למוכס מפני שהוא צריך לו. אבל אם הראהו למוכס ואינו צריך לו פטור. ור' יהודה פליג ואמר אף משהראהו למוכס חייב מפני שהוא צריך לו. ובעינן למידע במאי פלוגתייהו ומאי בינייהו אמר אביי (דאטו) [רהיטי] מוכסא איכא בינייהו בזמן שיש כמה רצין לפני המוכס מחפשין מי נתן המכס ונטל הקשר ומי שלא נתן קאמר ר' יהודה חושש הוא שמא ישיגוהו רצי המכס בזמן שאין עמו קשר לפיכך צריך לו לדחותם. אע"פ שהראהו לגדול. אבל היכא דליכא רהטי מכסא קאמר אביי אפילו ר' יהודה מודי דפטור.

רבא אמר מוכס גדול ומוכס קטן איכא בינייהו ומימריה קרוב למימרא דאביי. וסבירא ליה שאם אין שם מוכס קטן משהראהו למוכס לא פליג ר' יהודה דפטור. רב אשי אמר לעולם פליגי ולא מילתא איכא בינייהו אלא לב' אפי' היכא דליכא רהטי אלא שני מוכסין צריך ליה לקשר דכד אתי מוכסא שני מחווי ליה למוכס דקדים מוכס שני וא"ל חזי דגברא דמכס אנא ורגילנא לשלומי מכסא שיהא לו פנים אצלו. או דמאחר ליה ולא דחיק ליה:

המוציא שטר חוב שהוא עליו עד שלא פרעו כגון שגנבו מן המלוה או שנפל מן המלוה ומצאו המלוה בשבת עד שלא פרעו והעבירו ד' אמות ברה"ר כו' לא פליגי שהוא חייב. כי פליגי כגון שהוציאו לוה אחר שפרעו. רבנן סברי פטור משום דלית ליה צורך ביה. ור' יהודה סבר עדיין צריך לו ואע"ג שפרעו וחייב. מאי בינייהו דפליגי ביה. אמר רב יוסף לשהות שטר פרוע איכא בינייהו. ת"ק סבר אסור. וכיון שהמלוה אסור לשהותו אין הלוה צריך לשטר ואם הוציאו פטור. דהוה ליה כמתעסק. ור' יהודה סבר מותר לאדם לשהות שטר פרוע בתוך ביתו. והרי הלוה חושש מן השטר ויש לו צורך בהוצאתו וחייב. אביי אמר דכולי עלמא אסור לשהות שטר פרוע. והכא במודה בשטר שכתבו קא מיפלגי. ת"ק סבר צריך לקיימו. ור' יהודה סבר אין צריך לקיימו. ועיקר דהא שמעתתא בהאשה שנתארמלה ובכמה דוכתי נמי איכא.

דף עט.

והכין הוא ראובן שתבע את שמעון במנה והוציא עליו שטר. אמר שמעון שטר זה כתבתיו לו על עצמי אלא שפרעתיו אם יכול ראובן המלוה לקיים את השטר בחותמיו כולי עלמא לא פליגי שחייב שמעון בממון דאמר רב פפא האי מאן דמפיק שטרא אחבריה וא"ל שטרא פריעא הוא לאו כל כמיניה. אבל אם אין ראובן המלוה יכול לקיימו בחותמיו ואין נודע כי נכתב באמת אלא מדברי שמעון. מר סבר אם מודה לוה בשטר שכתבו צריך המלוה לקיימו בו ואם לא יקימנו ואמר לוה כתבתיו ופרעתיו. הפה שאסר הוא הפה שהתיר ומר סבר כיון שהודה לוה שכתבו הרי נתקיים בכך ואין המלוה צריך לקיימו. ואם יאמר לוה כתבתיו ופרעתיו אומרי' לו הבא ראיה או תן זה הממון והילכך צריך לקיימו עכשיו וקאמ' אביי ת"ק סבר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ולא איכפת ליה ללוה אע"ג דשטרא ביד מלוה וצריך מלוה לקיימו. והילכך לוה פטור על הוצאתו דמתעסק הוא. ור' יהודה סבר מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו. וצריך ליה לוה וחייב על הוצאתו:

רבא אמר דכ"ע מודו בשטר שכתבו צריך לקיימו. והכא בכותבין שובר קא מיפלגי. ועיקרא הא בגמ' דגט פשוט במתני' מי שפרע מקצת חובו ר' יהודה אומר יחליף ר' יוסי אומר יכתוב שובר ואמרינן עלה אמר רב הונא אמר רב אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר' יוסי אלא ב"ד מקרעין את השטר וכותבין לו שטר אחר מזמן ראשון. ודבר זה בין בפריעת מקצת בין בפריעת השטר כולו אם אמר המלוה אבד שטרי דקאמרינן (שם) אמר ר"ה בריה דרב יהושע אפי' למ"ד כותבין שובר ה"מ אפלגא אבל אכוליה שטרא לא כתבינן. ולא היא אפי' אכולי שטרא נמי כתבינן. ופלוגתא היא דרב ושמואל אמרי אין כותבין שובר. ור' יוחנן ור"ל אמרי כותבין שובר והלכתא כותבין שובר. השתא הכא לענין לוה שהוציא את השטר בשבת אחר שפרעו קאמר רבא בכותבין שובר פלוגתייהו. ת"ק דסבר פטור קסבר כותבין שובר דאסיק אדעתי' [שמא יאמר] שלא פרעו אלא [מבקש ממנו] שובר. וכיון שיש בידו שובר לא צריך ליה. ור' יהודה סבר אין כותבין שובר והאי פרע ליה ועדיין שטר שעליו קיים. והלכך צריך ליה ולא עליה מיניה חורבא. וכולהו הני סבארי אידחו במימרא דרב אשי וקאמר כ"ע כותבין שובר והכא צריך ליה לוה לשטרא דאיבעי למיזף מן איניש אחרינא מחוי ליה וא"ל חזי דגברא דפרע אנא. ומהכא מחייב ליה ר' יהודה:

בעא מיניה רבא מרב נחמן עור שיעורו בכמה א"ל תנינא עור כדי לעשות בו קמיע ולא שנא מעובד (שלא לעבדו) שראוי לקמיע. ולא שנא שלא מעובד לעבדו ול"ש שאינו מעובד שלא לעבדו.

ומנא תימרא דלא שנא לן בין מעובד בין שאינו מעובד דקאי לעבוד דהא המלבן והמנפס שהוא עומד לטויה שיעורו כשיעור טויה. ואיתיביה רבא תלת תיובתא לרב נחמן דאמר לא שנא לן בין מעובד לשאינו מעובד. ראשונה מסמנין שהרי השרויין שיעורן כדי לצבוע בהן (דאמא לאמא) [דוגמא לאירא].

ושאינן שרויין שיעורן גדול מזה. כדי לצבוע בהן בגד קטן פי סבכא דאלמא טובא איכא בין שרויין בין שאינן שרויין ופריק רב נחמן התם שני בין שרויין ובין שאינן שרויין. דהא איתמר עלה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה לפי שאין אדם טורח לשרות סממנים לצבוע בהן (ריגמא לאינא) [דוגמא לאירא]. והילכך אין דרך המוציא להוציא סממנין לשרות לצבוע. אבל שרויין מוציא אדם שיעור זה. אבל הכא עוד מעובד ושאינו מעובד כצמר מנופץ וכטויה דמי. שנית איתיביה זרעוני גינה בזמן שאינן זרועין שיעור הוצאתו שנים ובזמן שהן זרועין שיעור המוציא להן זבל כדי לזבל כרישה אחת דאלמא שני בין זרועין לשאינן זרועין. ופריק בהא נמי שאני זרעוני גינה דאמר רב פפא לפי שאין אדם טורח להוציא נימא אחת לזריעה וטורח הוא לזבל כרישה אחת אבל עור לא שני לן בין מעובד לשאינו מעובד. שלישית שופכין ששיעורן ברביעית כדי לגבל טיט. אבל טיט מגובל כדי לעשות פי כוש. ופרקי' ההיא שניא בדאמיד בה שאין אדם טורח. אבל טיט [שיעורו] לעשות פי כוש. אבל הכא בעור לא שנא.

תא שמע דאמר רב חייא בר אמי משמיה דעולא ג' עורות הן וקא יהיב תלתא שיעורי וחד מנהון מצה דלא מליח ודלא קמיח ודלא נפיץ. וזהו שאינו מעובד. ושיעורו ריבעא דריבעא דפומבדיתא.

והוא כדי לצור משקולת קטנה. (בני) [פי'] רבינו האי גאון זצ"ל צוררין משקל של אבן כדי שלא יחסר. דאלמא פליג על רב נחמן דאמר לא שנא בין מעובד לשאינו מעובד. ופרקי' בישלה שאני. ופירושה בישלה העור שנתעבד כמה שהוא בלא מלח ובישל ונפסד כשמלבישין אותו על משקל או על זולתו יבש וקשה מאד (זהו שהכנת) [ודרך חנוני] לצרור משקולת ולעשות ממנו כלים לשמן שנקראין בכל אחד לאביי ושיעור קטן שלו הוא המפורש. וקא מפרקינן לרב נחמן שאם לא בישל העור ולא נפסד. ועדיין ראוי הוא לעיבוד שיעורו כמעובד כדי לעשות קמיע. אבל מליח וקמיח סגי בפחות מן

הלין. תרי שיעורי בין לצור משקולת ובין עשיית קמיע. והכין נמי הא דתנן העור המליח חמשה על חמשה.

דף עט:

ותניא אידך העור כשיעורו לטומאה כך שיעורו להוצאה. דאמרי צריך שיעור גדול. ופריק התם בקורטובלא. והוא בלשון ישמעאל ספארה:

קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל. ורמינהי קלף ודוכסוסטו' כדי לכתוב עליו מזוזה. דאלמא בענין זו בעינן שיעור ב' פרשיות. ופרקי' מאי מזוזה דאמר הכא מזוזה שבתפילין דקארי לה לתפילין מזוזה וסיעתא ר' זכאי אומר משמו אף עם הקציצה טהור עד שיגיע למזוזה עצמה.

ומקשי' הא מדקתני סיפא קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין. דאלמא רישא לאו בתפילין ומתרצינן לה:

אמר רב דוכסוסטוס הרי הוא כקלף. מה קלף כותבין עליו תפילין אף דוכסוסטוס כותבין עליו תפילין. מנהגא מייתי מגילתא דמעבדא בתמרי וקמחא דשערי ומתח ליה עד דיביש וקליף ליה עד דהוי תרין פיסקי ויזהר שלא ינקב וקאי קלף לחודי' ומעבר ליה לקלף דהוא אפא דמגילתא מכלפי בשר. תוב בעפצא לשמה וכות' פרשיות על מקום בשר מנהגא הכין הוא וקאמר רב כי היכי דכותבין תפלין על הקלף דהוא אפא דמגילתא הכין נמי כותבין תפילין על דוכסוסטוס דאי קליף מקלף אם כתב על זה כשר ואם כתב על זה כשר. ומותבינן ליה הל"מ תפילין על קלף. מזוזה על דוכסוסטוס. קלף במקום בשר. דוכסוסטוס במקום שיער. ומפרק רב שאם כתב על דוכסוסטוס יצא. מיהא על הקלף מצוה.

ומותבי' שינה בזה ובזה פסל ופרקי' בשבת לענין מזוזה ובמנחות לענין תפילין. ואפא דמגילתא דהוא גיסא דמיקרי קלף הוא מקום שיער בודאי. ומן גואי דיליה כתבינן וזה דאמרי' במזוזה כותבין על דוכסוסטוס במקום שיער לאו במקום [שער] ממש. דאי ס"ד אפא דמגילתא היא הרי זה בהדיא הל"מ תפילין על הקלף והרי יצא מקום השיער גופו בכלל קלף. אלא ש"מ מאי מקום שיער הוא מקום שנקלף הקלף משום שנמצא כנגד מקום שיער. נמצא קלף עומד לבדו ומקום שיער העיקר בו אין כותב שם כלום לתפילין אלא מן אפיה אחרנייתא ודוכסוסטוס עומד לבדו והמקום שהיה דבוק על בשר הבהמה בו אין כותב עליו מזוזה מאותן הפנים. אלא מן הפנים האחרות. והא שמעתא דרב דקאמר דוכסוסטוס הרי הוא כקלף וקא מפרשא לאכשורי תפילין על הדוכסוסטוס דקא

מותבינן ליה לרב שינה בזה ובזה פסל. וקא מיפרקא חד פירוקא אידי ואידי במזוזה. ועוד מיפרקא שינה בזה ובזה פסל תנאי היא וקא קאי רב כיחידאה. ורב פפא קא מוקי ליה לרב כתנא דבי מנשה. דתניא כתבה על הנייר ועל המטלית ועל הקלף ועל הגויל ועל דוכסוסטוס כשרה. וליכא לאוקמה במזוזה שאין מזוזה נכתבה על הקלף והילכך כתפילין היא. ואי משום דאית בה גויל ותפילין לא מכתבן על גויל כי קתני גויל לענין ס"ת. ואתינן נמי לסיועיה דרב דאמר כותבין תפילין על דוכסוסטוס.

מדתניא תפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה. לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. ודייקי' מדקא יהיב טעמא לפי שאין מורידין דאלמא אי לאו הכי היו עושין מן התפילין. ואמרינן דכיון דמזוזה אין נכתבת על הקלף שמעינן דהני תפילין אדוכסוסטוס הוה כתבין. [ואי לאו] קדושה חמורה היו נעשות מזוזה. והדר פרכינן דלא הויא הא סיעתא לרב.

דהא ר"מ היה כותב מזוזה על הקלף ותפילין שבלו על הקלף היו. אי לאו קדושה חמורה הוה מעבדן מזוזה. השתא דאייתית להכי ההוא דאוקמה רב פפא נמי לרב לתנא דבי מנשה. ואוקימנא בתפילין משום דמזוזה אין נכתבת על הקלף. והרי היא נכתבת על הקלף. לרב נמי עיקר שמעתיה תרצה הכין דוכסוסטוס וקלף לענין מזוזה שוין נכתבת על זה ועל זה. אבל תפילין אין נכתבים על דוכסוסטוס וכן הלכה. וכן מנהג:

דף פ.

דיו כדי לכתוב ב' אותיות דיו הוא שכותבין בו. ועוד הכלי שמניחין בו את הדיו גם הוא נקרא דיו. דתנא ב' אותיות שאמרו ב' אותיות בקלף ב' אותיות בקולמוס. ב' אותיות בקלמרין. ואיכא למידק אי דאיכא בקולמוס בכדי ב' אותיו' מכוונות סגיא אבל אי איתיה לדיו בכלי בין בי דיותא ובין קלמרין צריך למיהוה יתר מב' אותיות. דיכול למיכתב מינייהו ב' אותיות משו' שא"א שיצא כולן בקולמו' שהדיו [נשאר] בדיו שהוא כלי או בקולמוס או בקלמרין ומ"ט צריך שיעור בדיו שכותבין בה. וליחייב על הדיו שהוא בית הדיו. או על הקולמוס. או על הקלמרין. ותשובה כיון שלהוציא דיו לכתוב בו הוא מתכוין עליו הוא חייב. ואינו חייב על הכלי שהוא בו מפני שהכלי טפילה לו. דתנן המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו. ותניא עליה המוציא אוכלין כשיעור בכלי פטור על הכלי וחייב על האוכלין קלמורין אשר כך היא ששנינו בסדר טהרות. קלמרין ופירושו [בלשון ישמעאל] מחברא. ותנן קלמרין של יוסף הכהן היתה נקובה מצידה:

כתיבתן הנחתן. אע"ג דבעיא בהוצאה עקירה מרשות זה והנחה ברשות אחרת ע"ג מקום ד' כי היכי דהתם אמרינן ידו של אדם חשובה לו כד' [על ד'] הכי נמי הכא כתיבתו הנחתו. והיכא דהוציא חצי גרוגרת שהוא חצי שיעור הוצאה והנחה וחזר והוציא חצי גרוגרת אחרת אם הניח את החצי השני קרוב לראשון או שהעבירו דרך עליו של ראשון בקרוב ג' טפחים חייב. וזו היא שמעתא דרבא משום דהאי חצי גרוגרת וההיא חצי גרוגרת מצטרפין לחיובו. ואף על פי שלא הניחו דהתם דצריך לנוח בזורק. אבל הכא במעביר אין צריך הנחה. אבל אם קדים והגביה את החצי הראשון קודם הנחת החצי השני ודוקא ברחוק יתר מג' מן ההיא חצי ראשון כדי שלא יהא מעביר עליו.

נעשה הראשון כמו שנקלט או שנשרף ופטור:

ת"ר הוציא חצי גרוגרת והניח ברה"ר וחזר והוציא חצי גרוגרת בהעלם אחד חייב. ב' העלמות פטור. ר' יוסי אמר בהעלם א' מרשות אחד חייב. מב' רשויות פטור. ואיכא דטעו (בגידמא) [בגירסא] דהא ברייתא וגרסי ברשות אחד חייב בב' רשויות פטור. ומסתמא לפום כן שמעתא. (ואי איכא דשטיף וא' ב' לרשות אחת לב' רשויות טעות גדולה היא. דילמא הכי קסברי אם הכניס מרה"ר לרשות אחת חייב. לב' רשויות פטור. והכי קאמר אי אפיק מרה"י בהעלם חצי שיעור לרה"ר וחזר והוציא באותו העלם חצי שיעור אחר לרה"ר. אם מחדא רשותא אפקינון לתרווייהון מצטרפין וחייב. ואם מן ב' רשויות אפקינון פטור. אמר (רבא) [רבה] והוא שיש חיוב חטאת ביניהם. אבל כרמלית לא כי פרשינן בפרק יציאות השבת שמוציא מרה"י לרה"ר חייב. אבל המוציא מכרמלית לרה"ר פטור. וקאמר רבה אי הנך ב' רשויות היחיד שהוציא חצי שיעור מזו וחצי שיעור מזו מרחקין מן הדדי ויש ביניהם רה"ר. והמוציא והמכניס מזו לזו יש בו חיוב חטאת. הרי נחלקו ועליהם קאמר ר' יוסי מב' רשויות פטור. אבל יש ביניהם כרמלית דלית בה חיוב חטאת כחדא רשותא דמיין.

דף פ:

ואם הוציא מזו חצי שיעור וחזר והוציאו מזו חצי שיעור חייב:

אביי אמר אפילו יש ביניהן כרמלית דאע"ג דלית בה חיוב חטאת אסור להוציא מזו לזו שמרשות [לרשות] הן. ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור פטור. אבל אם יש ביניהן פיסלא דלא חשיב למיהוה כרמלית אלא מקום פטור הוא הרי הוא כרשות אחת. ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור חייב רבא אמר אפילו איכא פיסלא ביניהן. כיון שהוא חולק רשות לעצמו אע"ג דלא כרמלית הוא דכרשות הוא קאי כיון שאסור

להוציא אליו כלום מרה"י כב' רשויות דמיין. ואם הוציא מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור פטור. רבא לטעמיה דאמר רבא רשות שבת כרשות הגיטין. ועיקר הא שמעתא בגיטין בהזורק ההוא גברא דזרק לגיטא לדביתהו הוה קיימא בחצר ואזל גיטא ונח בפיסלא. אמר רב יוסף אי הואי ארבע אמות על ארבע אמות פלוג ליה רשותא לנפשי' ואי לא חדא רשותא היא. וקסבר רבא חדא רשותא בשבת מיפלגא בפיסלא כי היכי דמפלגא לענין גיטין. ופי' פיסלא מקום כגון עמוד גבוה עשרה ורחב ד':

כחול כדי לכחול עין אחת וא"ר הונא שכן צנועות כוחלות עין אחת. הכין פירושא שכוחלת עין אחת ומכסה את העין האחרת ויוצאה לשוק ותראה באחת מעיניה. ורב הונא הוא דמתנינן לאו רב הונא וההיא דר' שמעון בן אלעזר אם לתכשיט ב' עינים. אוקימנא בעניות שאינן רגילות לצאת. (רגילות לצאת) לשוק (ואם שם שוק לצאת אליו):

חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב ר' יהודה אומר כדי לעשות פיטפוט פירוש פיטפוט גבשוש. או בנין בארץ ששופתין עליו את הקדירה. וג' פיטפוטין הן. ויש שסומכין פטפוט לכותל ומניחין עליו את הקדיר' וסומכין אותו לכותל. ומקשי' כי מכדי בשיעור' דשבת קא חזינן דר' יהודה קא מחייב וממעט מן שיעורי דרבנן דהא לענין גמי לרבנן לא מחייב אלא בכדי לעשות תלאי לנפה ולכברה. ור' יהודה מחייב אפילו על מה שנוטלין ממנו. מדת מנעל לקטן. ומוקמינן לה להא פטפוט לכירה קטנה קאמר והוא בציר מן פי הכור של צורפי זהב:

אמר רב יהודה אמר רב בנות שהגיעו לפרקן ולא הגיעו [לשנים]. שהגיעו לשנים שהאשה בוגרת ולא בגרה ולא גדלה בשר מה עושין להן. עניות טופלין אותן בסיד. טפילה זו בלשון ישמעאל טלא טח את העור בשרה בסיד. ומה צורך לכך כדי שיסתתמו נקבים קטנים. בטיית אל מסאס. וגומות שיער שבעור וכיוצא בהן ויכנס הבל לפנים ולא יצא ויחם קרבה ותבגור ותגדל בשר. ואם בת עשירים היא טופלין אותן בסולת. והמלכים יש להם סממנים אחרי' כגון שמן המור. וכיוצא בו. טפית. קורין אותו סטנת. ויש שקורין אותו סטקת. והוא בלשון ארמית שומנא דמורא. ובל' ישמעאל לבן אל נאמן. וריחו טוב. ולא מן הרמונים הוא אלא כך נקרא וממימי שרף הוא והוא הנקרא עוד בל' ארמית מירא. והוא תרגם מר דרור ומי שטופל את הבת את כל בשרה פעם אחת כל הבל שלה נכנס לפנים והיא מתחממת ומתה כדרך שהשיג את הגוי. ולענין חלוקת ר' יהודה ור' נחמיה בשיעור סיד. שר' יהודה אומר כדי לסוך כלכול. ור' נחמיה אומר כדי לסוך אנדיפי. באנו לפרש תחלה כל של צירעא ואנדיפי בלשון ישמעאל אצדג. והוא מקום מקצוע הפנים מן הצד מן סוף שיער של [בנות] עד סוף [הפנים] סדין אותו בסיד ונקרא כלכול. וסדים

מצידו מקום אחד דק כמו חוט ונקרא בת צירעא. ואקשינן על זאת למימרא דשיעורא דר' יהודה נפיש. והתנן ר' יהודה אומר כדי ליטול ממנו מדת מנעל לקטן. ופרקינן שכך נראה כן בגמי דשיעורא דר' יהודה מעיט משיעורא דרבנן ולא נראה לכן טעם לר' נחמיה דאיכא למימר שיעורא זוטר מדרבנן. ונפיש מדר' נחמיה ואותיבנן. א"ר נראין דברי ר' יהודה בחבוט. ודברי ר' נחמיה בביצת הגיר. הגיר הוא הסיד הלבן הנשרף הנקרא אספיראג. וכן כתיב כאבני גיר מנופצות. וכענין כתב שנראה לכל צד בגירא הביצר שלו הן האבנים הפסולת השרופות. והחבוט הוא הדק. ונקרא אל מרתות בלשון ישמעאל שחובטין אותו במקלות. אם אתה אומר כלכול ואנדיפי. צירעא ובת צירעא שניהן לא יעשו אלא מן החבוט ובטל פירוש זה. ובאנו לפירושא זו.

לאנדיפי אמר יצחק דבי ר' אמי אנדיפא.

מתקיף לה רב כהנא וכי אדם עושה מעותיו אנפרות אנדיפא זה אומרין בן פתרונות שלא עלו על דעתנו ואין נודע בלשוננו אנדיפא. ומ"מ בטל הפתרון הזה. אלא אמר רב כהנא מאי אנדיפי (שבתות) [שנתות] שהוא משים סמנים בכלים ולמדות ומצייר בתוכן בביצת הגיר רושם האוי יבטפיהן בשל אספירגבטה והן שיעור הוצאת הסיד. לר' נחמיה ולפום הכין נראין דברי ר' יהודה בחבוט. ודברי ר' נחמיה בביצת הגיר. ואי [בעית] אימא מאי אנדיפא דקאמר יצחק דבי ר' אמי אפותא שהיא פדחת בלשון חכמים מצח בלשון תורה. כההוא גלילאה דאמר להו משום חבריה דנפקת פרעתיה והיא הצרעה ממיני דבורים. ומחיתיה על אנדיפיה. וקרו עליה מן דיליה דא ליה משלו זאת לו:

מאן תנא דחול מעלי לסיד אמר רב חסדא ר' יהודה. ובריייתא בסוף גמ' דחזקת הבתים לענין אבל שעל בית המקדש דקאמר ר' יהודה אם עירב חול בסיד הוא טרכסיד ואסור.

דף פא.

וקסבר דהא מתני' חול גס כדי ליתן על מלא כף סיד.

ר' יהודה היא (רב פפא) [רבא] אמר אפי' תימא רבנן. קלקולו זהו תקונו אית ביה ב' פירושים חד לענין שופריה דסיד. האי ברייתא (לאו) לענין שחרירותיה. וקסברי רבנן דסיד שעירה בו חול. אע"פ שהוא מתחזק כן הלך יופיו ומותר בנולה. והכא משו"ה קאמרי חול גס כדי ליתן על מלא כף סיד. ופירוש שני כיון דלא שרי למיסר ביה בגולה עד שיערב בו חול (הוה ליה) הקלקול דקא מקלקל הוא התקון והלכך משערינן חול גס כדי ליתן על מלוא כף סיד דחשיב ליה כדי שיהא מותר לסוד בו:

צוצלא עוף ממין התורי'. ובלשון חכמים ריציפי. וקורין אותה אל פאכתי':

חף דתני הכא וחפים דתניא [בברייתא] שיניים [הוא עשויין] מחתיכה של עץ וקורין בלשון פרסי דנר אנגאת מין נודעים בבבל. חפים בנגר שהן תלויין ועומדין כקבורים בתוך העץ שהוא בית הנגר ונקרא אל קפי' ובעץ שהוא הנגר נקבים מכניס להן כשמתקנין נגדן נופלין ונכנסין להן ואלה הן של גל ובהן נסגר והמפתח יש בו חפין בולטין מכוונין כנגדן מכניסין אותו בחלל שבנגר וחפין מעלין את החפין של גל והוא נפתח ואף שחברן בדלת טהורין לעולם [מפני] שהן מחוברים לקרקע. ושבמפתח טהורין עד שיקבעו בפותחת ואז הוויין מכלל הכלי:

זוז וזוזין (מצריך) כולן אחד הן. והן כששאל זונין כמה שיעור אבנים מקורזלות [שרשאי להעבירן] בכרמלית יתר מד' אמות ומקנח בהן.

ואמרו לו כזית. כאגוז. כביצה. אמר להן (ומטמטני) [וכי טורטני] יכניס. פירוש היש לן מאזנים שישקול השיעור הזה נמנו וגמרו הכל מותר עד (אלא) [מלא] היד. וכן א"ר ישמעאל ב"ר יוסי משו' אביו וכן הלכה. אבל פלוגתא דר"מ ור' יהודה דפליגין הכא כי היכי דפליגי באתרוג עיקרן תרוייהו. (ובדמנו וגמרו) [כדנמנו וגמרו] פייס דקא מפרש ליה (קרי שני נבליאתא) [כרשיני בבלייתא] שהוא אדמה שהיא קרוב להתפרך ולהתכתת ואינ' אבנים ולא לבנים שרופו' דקריין אגורי:

אמר רבא לא ימשמש בצרורות בשבת כדי להחליקן שלא ישרטו את בשרו ונמצא בא לידי כתישה או טחינה. ולא יעשה כדרך שהוא [עושה] ממשמש בחול. מתקיף לה מר זוטרא והיאך יסתכן אלא כלאחר יד. ויש מפרשין כדי לחכך ולנקות את עצמו כדרך שהוא ממשמש בחול. ואף לא יסתכן בעובי שם טינוף אלא מתחכך ומתנקה כלאחר יד. שמוצא שינוי מן החול. ופירוש' דברי ר' ינאי אם יש מקום קבוע לבית הכסא שנפנה בו מטלטל לשם שלש אבנים מקורזלות כל אחד מלא היד לקנח בהן. ואע"פ שיש ממקום שנוטלין עד בית הכסא הקבוע אמות הרבה. אבל אין מקום קבוע אלא אם יש בידו אבנים סובב בבקעה לראות אנה ישב אין לו לשנות אלא בהכרע מדוכה קטנה של בשמים. והיינו שמעין פירושא הכרע מדוכה קטנה דאינה של בוכנא שדורכין בו והוא מקנח שמעבירין אותו במדוכה לשחוק בו. וראינו בתלמוד ארץ ישראל מלא רגל מדוכה קטנה של בושם:

אמר רב ששת אם יש עליה עד מותר. פירשו רבינו עד כגון סמרטוט או פקולין כדתנן התם ממשמשת בב' עדים. והן הן תיקוניה ועוותיה. והכי קאמר אע"פ [שקינח] בה כבר הרי הוא מותר ליטלה ולהתקנח בה:

מיתיבי עשרה דברים מביאין את האדם לידי תחתוניות ואחת מהן המקנח בצרור שקינח בו חבירו. ופירקו כמה פירוקין. אם לח הוא לא יקנח בו שמביאו לידי תחתוניות ואם יבש מותר. איבעית אימא אם קינח בו חבירו מצד א' מקנח הוא מצד אחר. ואם קנח חבירו משני צדדין חושש. אבע"א אפי' צרור שהוא קינח בו כבר גם עכשיו חוזר ומקנח ביה. ואם חבירו קינח בו בא הוא לידי תחתוניות:

דף פא:

א"ל אביי לרב יוסף ירדו עליהן גשמים ונטשטשו מהן. כך שמעתי פירושו שאם נראו לו אבנים מקורזלות דבוק עם הקרקע מורידה גשמים. וזהו טשטוש. דתניא התם נטשטשו ואין עושין פירות מי חיישינן שמא יהא (כסות) [ככוסח] או בטוחן ואמרו אם היה רישומן ניכר של אבנים מותר לו ליטלן ולקנח בהן:

וכי שרא רב חסדא להעלותו אחריו לגג דקאמר גדול כבוד הבריות:

איתיביה רבינא למרימר וחכ"א אינו נוטל קיסם לחצות בו שיניו. אלא מן האבוס של בהמה. מאי טעמא מפני שהוא מוכן. הכא נמי לא יטול אבנים לקינוח. אלא מרשות שנפנה בו. ולא יעלה לגג. א"ל מרימר הכי השתא. אדם קובע מקום לסעודה. ומאי דליתיה התם לאו מוכן הוא. אבל בית הכסא לא הוה רגילין דקבעין ליה מקום. והלכך מן כל היכא דשקיל מוכן הוא:

אמר רב הונא אסור לפנות בשדה נירה בשבת. פירוש נירה. חרישה. כדכתיב נירו לכם ניר. ותניא נדשנה קרע שנתים. מ"ט אי משום (רושה) [דוושא] שלא יזיק את בעל השדה. אפי' בחול אסירי. אי משום עשבים הא אמר ר"ל מותר לקנח בו. אלא משום דשקיל מן מוליא ושדי בי ניצא. ומיחייב משום דרבה:

אמר רב פפי שמע מינה מדר"ל האי פרפיסא שרי לטלטלה בשבת. פי' פרפיסא פייס גדול. כהאי דאמרינן (אחורן) [לעיל] מאי פייס א"ר זירא (קרשינן) [כרשיני] בבלייתא דזרועין עליו זרעונים בשמים וזולתו וצומחין ודומה לצרור שעלו בו עשבים. ולשון (פרסי) [פר] דהכא מלשון פרסי בכנפי יונה. אף הזרע הצומח עליו נקרא פר וזהו פרפיסא. וכיון דקא אמר ר"ל מותר לקנח בו קא שמעת מינה רב פפא דשרי לטלטלה:

מתקיף לה רב כהנא אם אמר לצורך יאמרו שלא לצורך. הא קאמר ר"ל מותר לקנח אבל לטלטולי שלא לצורך לא שרי. והלכך לא צרכינן לדרב פפא:

אמר אביי האי פרפיסא הואיל ואתא לידן נימא ביה מילתא. היה מונח ע"ג קרקע והניח על גבי יתדות חייב משום תולש כי כשזורעין אותו עושין לו מקום כמו כן או כמו שוליים שיושב עליו שיעור שיניח ע"ג קרקע ואפשר שהוא משרש שם ומתחבר לקרקע.

דף פב.

וכיון שמניחו ע"ג יתדות הרי הוא מעבירו ממקו' שמתחבר ומתחייב משום תולש. אבל אם זרעו מעיקרא להניחו ע"ג יתדות בזמן שמניחו על גבי קרקע הרי הכינו במקום שמתחבר לקרקע ונמצא חייב משום נוטע. ולענין חרס מיסברא שיעורא ר' יהודה [זוטר] ור"מ נפיש מיניה ודר' יוסי נפיש מיניה אבל מן קראי שיעורא דר"מ נפיש דאי ס"ד שיעורא דר' יוסי נפיש דההוא כדי לקבל רביעית לייט להו תחלה שלא ימצא דבר קטן שהוא כדי לחתות אש מיקוד והדר לייט שלא ימצא דבר גדול כדי לקבל רביעית ומקשינן היכי אמרת דמקרא דשיעורא דר"מ נפיש מדר' יוסי והלא דבר ידוע שיש לחתות אש בחרס קטנה שאין בה כדי לקבל רביעית. ופרקיה אביי להאי קושיא לא תימא לחתות אש כדי להדליק ממנה במקום אחד אלא לחתות אש מיקידה גדולה כדי להתחמם כנגדה. ומקשי' אי מחשב (קא' השבת) [לענין שבת מאי דחשיב] מקראי ושיעורא דר' מאיר נפיש שפיר קאמר ליה ר' יוסי משם ראיה. דהא חשיב חרס לחשוף מים. ומפרקינן לדר"מ דאמר ולחשוף מים לא חשיבותא היא ולא חשיב אלא לחתות אש.
ולא מיבעיא קאמר דלא מיבעיא מידי דחשיב דלא שבקינא אלא מאי דלא חשיב נמי לא שבקינא. ולעולם שיעור הוצאה מאי דחשיב הוא:
אמר ר' עקיבא מניין לע"ז שהיא מטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה. אגב דתניא אסמכתא מן קראי בסוף המוציא יין לענין שיעור חרס אדכר נמי (הנשאה) [הני משניות].

דף פב:

אסמכתא ראשונה אליבא דר"ע ושארא כולהו לדברי הכל ובהא איפליגו רבה ור' אלעזר אליבא דר"ע ורבנן. רבה סבר דלרבנן לא מטמיא ע"ז באבן מסמא. ופי' אבן מסמא כגון אבן (שומא) [שומה] על מושב ועל האבן ע"ז וניטלה ע"ז וניטלה האבן. ובא אדם וישב על אותו מושב והאי היא דכתיב והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב. ותני עלה אפי' ישב על עשרה מצעות זה ע"ג זה אפילו ע"ג אבן מסמא. דאע"ג דהא בזב אמורה נדה נמי ומושב נדה מטמא באבן מסמא. דאמר רבה דסבר ר' עקיבא ע"ז כנדה. אבל לענין משא

סבר רבה דאפילו רבנן מודו שהיא מטמאה במשא. ור' אלעזר סבר באבן מסמא כולי עלמא לא פליגי שאין ע"ז מטמא ובמשא הוא דפליגי.

דף פג.

רבנן סברי לא מטמאה במשא. ור"ע סבר מטמאה במשא. והלכה כרבנן ואליבא דר' אלעזר דרבא משני בשינוייא דחיקי. וטומאת ע"ז דרבנן היא. ולענין הא דמסקינן בין אליבא [דרבא] בין אליבא דר' אלעזר. דלר' עקיבא האי הא איתקש ע"ז לשקץ דכתיב שקץ תשקצנו משום משמשיה קשיא למקצת תלמידים כי מכדי משמשי ע"ז אפי' אליבא דר' עקיבא בשקץ היכי קתני לענין בית ע"ז אבניו ועציו ועפריו מטמאין כשרץ.
ר"ע אומר כנדה. דאהדרינן דהאי בית היא גופיה ע"ז דתנן בתרה (כתריא) [במשנה] ג' בתים הן. בית שבנה מתחלה לע"ז הרי זה אסור. ואמרינן עלה אמר רב המשתחוה לבית לא אסרו ומותבינן לרבה דאמר במשא כולי עלמא לא פליגי דאף רבנן מודו [דמטמא] קשיא ע"ז כשרץ. ודחי (ומותבינן נמי מגע נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה הן [ולא היסטן]. ופרקינן דאמר לך רבה וליטעמיך דקאמ' נכרי ונכרי' ולא היסטן ר"ע אומר הן והיסטן. ופי' היסט נדנוד. שאם אמרה הא ברייתא אין נכרי ונכרית נטל אדם קנה או קיסם ונדנד את הבגד אומרין שהסיטן. ומי מטמאין בהיסט הלא גזרה היא שנשא כלום כבר הסיטן. ויש מסיט שלא במשא. וכוון עליהן שיהו כזבין טמאין לכל. שמן המשנה הזו ע"ז מטמא במגע ואין מטמא בהיסט דבריהן והרי הזב מטמא בהיסט הרי נוגע באמת שאינה מטמא במשא כמו מגע נכרי אלא רבה מפרש טעמיה דרבי אלעזר דנכרי ונכרי' כי הנושאה מסיטה לפי שהוא מתנד' מתרץ לטעמיה. רבה מוקים לה בכחו כדפרשינן לעילא.
ור"ע אומר הן והיסטן [ואבן מסמא שלהן ופליגתא] באבן מסמא אבל לענין כל המסיט ע"ז טמא והנושא בכלל מסיט. בשלמא ע"ז ומסלק היסט מן פלוגתא ולר' אלעזר במשא פליגי ניחא הא ברייתא אלא דר' אלעזר מסלק פלוגתא מן נכרי ונכרית לענין בסיס. ומוקי לה לפלוגתא לענין ע"ז ומשמשיה בלחוד).
מתקיף לה רב אשי מאי הן דפשטא דברייתא הן ולא היסטן ר' עקיבא אומר הן והיסטן בלשון רבים על מגע נכרי ונכרית וע"ז. והאי תירוצא דאמרינן לרבה היא ולא אבן מסמא. ר"ע אומר היא ואבן מסמא. לית בה לענין ע"ז פלוגתא בהסיט כל עיקר. וקאי מפיק לה לברייתא מן פשטא כלל. אבל ר' אלעזר קא מתרץ הן אבל לא הסיטן לרבנן ולר' עקיבא הן והסיטן על ע"ז ומפיק להו נכרי ונכרית בראיה ברורה דהא אימורה כי היכין דאף רבה מפקינון שהרי גזרו עליהן שהן כזבין לכל דבריהן. והא גזירה לענין תרומה ששורפין

אותה על מגע גוי והסיטן כדמפרש בתורת כהנים. אבל חולין לא גזרו בהן טומאת נכרי. והכין לישנא דגמרא איצטרכינן למיכתבא משום דמשמש ואית בה חילופי רבה מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן ואבן מסמא שלהן ע"ז היא והיסטה אבל לא אבן מסמא שלה. ר"ע אומר היא ואבן מסמא שלהם ר' אלעזר מתרץ לטעמיה נכרי ונכרית הן והיסטן אבל לא אבן מסמא שלהן. ע"ז היא אבל לא היסטה. ר' עקיבא אומר ע"ז היא והיסטה ומשמשיה הן ולא היסטן. מתקיף לה רב אשי מאי הן והא אתקפתא דרב אשי על מימרא דרבה היא בלחוד. דאילו ר' אלעזר הא קא מתרץ אבל לא היסטן. ור' עקיבא אומר הן והיסטן לענין ע"ז וליכא אתקפתא עליה. ומשום הכין מתרץ רב אשי אליבא דרבה ולא קא מתרץ אליבא דר' אלעזר ולא מכלל דסבר לה כרבה ולא סבר לה כר' אלעזר אלא משום דתרצתא דר' אלעזר תרצא וסיומא. ודרבה צריכה עדיין תרצתא. ולא שויא רב אשי תיובתא. אלא תריץ לה תירוצא דחיקא. ולעולם אימא לך דכר' אלעזר סבירא ליה והכין קא מתרץ רב אשי אליבא דרבה האי דקאמרו מאי הן אבל לא היסטן. ר' עקיבא אומר הן והיסטן דאפלגו לענין ע"ז אמר לך רבה הכי קאמר ע"ז ומשמשיה הן אבל לא היסטן שהיסטו הן את אחרים. ר"ע אומר הן והיסטן. אפי' שהיסטו הן את אחרים. ולפום הכין שאילנן. ע"ז שמסיטה היא את אחרים היכי משכחת לה.

ופריש רמי בר ייבא כגון שהיתה היא בכף מאזנים ואחרים בכף מאזנים וכרעה ע"ז ותלה נחתא משום יוקרא מכחה שמכרעת סלקין אחרים בכף מאזנים אחרת ונמצאת כנושא אותן וניסוטין מכחה כדתנן בזב.

דף פג:

כמאן אזלא הא דתניא כל הטומאות המסיטות אחרי' טהורין חוץ מן הזב. שלא מצינו לו בכל התורה כולה ניחא דלא כר"ע. דאי ר"ע הא אף ע"ז שהסיטה את אחרים טמאין. ודחינן אפילו תימא ר"ע תנא זב וכל דדמי ליה. נמצא דברי רב אשי דפלוגתא דרבה ור' אלעזר בתרצתא דהא מתנית' דר' אלעזר סבר בהיסט שהסיטו אחרים את ע"ז פלוגתא דרבנן ודר' עקיבא. אבל הסיטה היא את אחרים טהורין. ורבה סבר בהיסט שהסיטה ע"ז את אחרים פלוגתייהו. אבל אם הסיטוה אחרים טמאין. ובעיא דרמי בר חמא הא אמרינן כרבה בעי לה ואליבא דר"ע. אבל לרבה לרבנן אינה לאברים. ולר' אלעזר בין אליבא דרבנן ובין אליבא דר' עקיבא אינה לאברים. וכן הלכה. ובעיא דרב אחדבוי בר אמי ע"ז פחותה מכזית לענין איסורא פשטא דאסורא דהא זבוב בעל ע"ז עקרון אסור.

אבל לענין טומאה אין בה טומאה של כלום דלהכין איתקש למת ואיתקש לנדה שאינה לאברים.
ואיתקש לשרץ שאינה מטמא במשא ולא מצית למימר לחומרא לשרץ כעדשה ולנדה לאבן מסמא. ולמת לאהל משום דטומאת ע"ז דרבנן היא. וכי איכא חומרא וקולא לקולא היא דמקשינן:
[מתני'] מנין לספינה שהיא טהורה כו'. פי' שאינה מקבלת טומאה. רבנן דמתני' משום מדמי לה ספינה לים מה הים אין מקבל טומאה אף הספינה אינה מקבלת טומאה. וחנניה מפיק לה למילתא דספינה שאין מקבלת טומאה מן השק דכתיב מכל כלי עץ או בגד או עור או שק מה שק מטלטל מלא וריקן מקבל טומאה לאפוקי ספינה שאינה מטלטלת מלא וריקן. לפיכך אינה מקבלת טומאה.
מאי בינייהו איכא בינייהו ספינה של חרס לרבנן [שמדמין] אותה לים אף ספינה של חרס טהורה. ולחנניה שהוא [למד] לטהרת ספינה משק ספינה של חרס [מקבלת] טומאה דא' לן עץ ובגד ועור ושק דכתיבי בענינא גמרינן להו משק נמצא משק מלמד עליו. אלו הדברים שכתובין בפרשה. וכן מלמד שאין מקבלין טומאה אלא מה שהוא מטלטל מלא וריקן כגון שק אבל כלי חרס אינו כתוב עם השק. לפיכך אין השק מלמד עליו. דאע"פ שאינו מטלטל מלא וריקן מקבל טומאה.
אי נמי איכא בין רבנן שלמידין מן הים ובין חנניה שהוא למד מן השק. (ספות) [לענין ספינת] הירדן לרבנן טהורה ולחנניה טמאה מפני שהיא מטלטלת מליאה וריקנית כר' חנניה בן עקביה:

דף פד.

אמר (רבה) [רבא] ולחנניה טילטול ע"י שוורין שמיה טילטול. פי' הא דקא מטלטל מלא וריקן אפי' על ידי שוורין:
שלש עגלות הנה העשויה כקתידרא טמאה מדרס מפני שאדם סומך עליה כדאמרינן בי"ט לענין עגלה של קטן. לפיכך אם דרס טמא עליה. ויש ביניהן דבר חוצץ [או] (ו) נפל עליה מכחו אע"פ שלא נגע בה טמאה. העשויה כמטה טמאה טמא מת. אבל עגלה של אבנים טהורה מכלום ואינה מקבלת טומאה. והיאך היא עגלה של אבנים. עצים מסובכין שתי וערב ועשויין כחלונות חלונות מניחין שם אבנים ומושכין אותן. א"ר יוחנן ואם יש בה בית קיבול רמונים טמאה. פי' כגון שאותן החלונו' רחוקות ואין הרמונים נופלים משם:

שלש תיבו' הן שפתחה מצדה טמאה מדרס וזו שנקראת בבבל כזאנה מפני שיש שיושבין למעל' ממנה. פתחה מלמעלה טמאה טמא מת. והוא הנקרא בבבל צנדוק. הבאה במדה טהורה מכלום. העשויה למוד בהכביל:

ת"ר מדרס כלי חרס טהור. ר' יוסי אמר אף הספינה. אתא רב זביד לפרושה מדרס כלי חרס טהור ומגעו טמא. וספינה בין במגע בין במדרס טהורה כרבנן ור' יוסי ספינה של חרס טמאה כחנניה ולא [כתנא] קמא דקא מתקיף לה רב פפא מאי אף דאלמא אטהורה קאי ר' יוסי ולא אטומאה אלא אמר רב פפא ת"ק סבר מדרס כלי חרס טהור. אבל ספינה של טמאה כחנניה ור' יוסי סבר אף הספינה טהורה כרבנן.

ומדרס כלי חרס ס"ל דטהור הוא. אמר חזקיה דאמר קרא ואיש אשר יגע במשכבו. מקיש משכבו לו מה הוא דאית ליה טהרה במקוה אף משכבו נמי דבר שיש לו טהרה במקוה הוא טמא מדרס. אבל דבר שאין לו טהרא במקוה אינו מיטמא במדרס. ודבי ר' ישמעאל תנא כמשכב נדתה יהיה לה כענין הזה:

מותיב ר' (אלעזר) [אילעא] מפץ במת מניין שהוא טמא.

דף פד:

עיקר הדבר הזה שלא נאמר במת אלא כל בגד וכל כלי עור וכל מעשה עזים והמפץ שהוא כמין מחצלת שעשויה מן החילף ומן כיוצא בו לא נאמר בה. ואף לא נאמר מפץ בשרץ כי כן כתיב בו מכל כלי עץ או בגד או עור או שק. ומן מתני' כבר גמרינן שהמפץ טמא. דתנן שלשה מפצין הן העשוי לשכיבה טמא מדרס. של צבעים טמא מת ושל גתות טהור מכלום. ואפילו דגיתות קאמרינן. דשמואל עביד לה לבנתיה מפצות ביומי תשרי וצריכין למידע מהיכא ילפינן טומאה למפץ במת ובשרץ. ואימירן הני ברייתא בגמ' דבאיזו צד הרגל מועדת לענין דרשת דיו לבא מן הדין להיות כנדון. השתא כיון דמפץ לאו כלי עץ הוא ולא בגד ולא עור ולא שק ולא מעשה עזים:

ובזב קא דרשינן ליה טומאה דלית ליה טהרה במקוה וקא מטמא מדרס קא מותיב מיניה ר' אלעא למאן דאע"ג דליתיה מהני מידאני עשוי דבר שאין לו טהרה במקוה אין מטמא מדרס. א"ל ר' חנינא הואיל למשכב הוא. ובמחצלת של קנים ויש במינו. פי' כגון שטומאתו מתוך שהוא משכב ויש במין מפצות חשיבו לית ליה טהרה במקוה. דברים שהן ממיני בגד או עור או שק שיש להן טהרה במקוה דהא ליכא טהרה במקוה אלא עליהן הוא אומר כל המשכב אשר ישכב עליו. אבל כלי חרס לדברים הללו. וטהרתו

במיעוט אין במינו דבר שיש לו טהרה במקוה. ועליהן הוא אומר שיעורו כדתנן מפץ ששה במשכבו.
מקיש משכבו לו. ולא היו הדברים ברורים על ששה. ותניא בתוספתא לר' אילעא משום הכי קאמר ליה לר' חנינא רחמנא ליצלן מן מפץ שבלה כל זמן שמניחין האי דעתא עד דפריש ליה טעמא דתרין קראי כתיבי אותו על הכסא האשה היושבת רבה אמר מדרס כלי חרס דטהורה מהכא וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא הא יש צמיד פתיל טהור. (וכאן דסתים) אע"ג דחזיוה לאשתו נדה למיזגה ולמיסמך עליה טהור הוא: מתני' מניין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה ה' זרעונים ד' על ד' רוחות ערוגה ואחת באמצע כו'.

דף פה.

עיקרה דמילתא דקים להו לרבנן דה' זרעונים בו' טפחים לא ינקי להדדי וכל דקים להו לרבנן מילתא היא.
ואיכא יושבי הארץ שבקיאין בישיבתה של ארץ דבריהן להון אלין מילוי וסליקא דהני ששה דערוגה הן מקום זרעונים ואיכא סביביהון גבול טפח ומפרש במתני' היה לו גובל טפח זורע לתוכה י"ג זרעונין. ומפרש' הכא רב אשי דהא ערוגה ו' על ו' חוץ מגבולה. ועיקר דהא מילתא דלא מפק למהוה בין ירק לירק טפח אחד דהאי הוה מפיק בין ירק לירק טפח אחד. אפילו ערוגה שהיא ה' על ה' הוה אפשר למזרע ח' על ד' רוחותיה וד' באמצע משום דהויא כ"ה טפחים. י"ב מהן הן נזרעין. ודאיצטריכין למימר הכין. דחזינן מרב סעדיה גאון מחסיא דאיסתברא ליה כמן הכין ולאו כי דאיסתברא ליה בהאי אלא קים להו לרבנן דה' זרעונים כל אחד אין פחות מטפח על טפח בו' על ו' לא ינקי מהדדי. והיכי דמי כל זוית טפח ומחצה על טפח ומחצה חרב. ובכל רוח ג"ט אורך רק ברוחב טפח ובאמצע [מין] אחד טפח על טפח דמשכחת בין כל אחד ואחד טפח ומחצה באורך. וכן צורתו למראית עין. ודבר זה (טמן) [בזמן] שהזרעונים החמשה נזרעין כולן בתוך הערוגה שהיא ו' על ו' שנמצא הזרעונים גופן של ד' רוחות אוכלין בהן ג' ג' טפחי' באמצע נשארו ג' טפחים. א' ומחצה מיכן וא' ומחצה מיכן ונמצא ד' הקרנות פנויין ולא אפשר למיהוי טפי מן הכי בזמן שארבעה הקרנות פנויין והוא (איכיר) שיעור ו' על ו' והזרעונין בתוכן. אבל אם הזרעונין חוץ לששה אפשר שיהא בה ט' זרעונין שבין כל א' לחבירו טפח ומחצה וד' הקרנות פנויין כי היכי דאיתא בערוגה ומן הכין כי אמרו בתלמוד א"י כהנא בשם ריש לקיש כולהן חוץ לששה אקשו עליה.

דף פה:

א"כ ליתני ט' וכן היא. הרי אלו ט' זרעונין סביבי ערוגה ו' על ו' בזמן שהן חוץ לששה ואף זה כהוגן הואי אבל אם זרעונים בתוך ששה הן אם אינו מחריב את הארבעת הקרנות אלא מניח טפח ומחצה וזורע טפח אפשר דהוו ח' זרעונים שכולן בתוך ערוגה שהיא ו' על ו' ולא תקינו רבנן הכין אלא תקינו ו' בלחוד:

אמר רב ערוגה בחורבה שנינו. ואקשינן עליה דהאי דתקינו רבנן ה' זרעונים לתוך ו' ואע"ג דאפשר לעשות ח' לא תקינו אלא ה' בלבד. אלא מפני שתקנו להחריב את ד' הקרנות תקנוהו ה' כדי שיהא יכול לעשו' ערוגות אחרות בכנפי זויות ערוגה זו כגון אלו ואי בחורבה הא איכא קרנות ולמה לו למשבק פנויין ואתינן לפרוקי בממלא את הקרנות לערוגות ערוגות כהני דפרשינן לעילא. ואע"ג (דחובר) [דבחורבה] הוא. ומקשי' וליזרע ולא (ליצלי) [לימלי] ופי' אי חרבה היא ליזרע ח' זרעונין בערוגה שלא יהו קרנות פנויות ולא יזרע כנגדן באלכסון ערוגות ופרקי' האי דגזרו בחרבה שיהו קרנות של ערוגה פנויות שמא ימלא כנגדן ערוגות. ומקשינן ואי הוי בקרנות זרע נמי אפשר דזרע ערוגה בסמוך לה והויא קרן בראש תור דשרי להכניסו לשדה אחרת. מי לא תנן היה ראש תור ירק נכנס לתוך שדה אחרת מותר מפני שנראה כסוף שדה. ופרקי' אין ראש תור בחרבה כי שרי ראש תור מן שדה גדולה שהוא (מופיס) [מוכח] דסוף שדה הוא. אבל ערוגה בחורבה לית לה ראש תור מותר כי האי משום דלא מוכח ושמואל אמר ערוגה בין הערוגות שנינו. פירוש בין בחורבה ובין בשדה ואקשינן ליה כי מכדי היא בין הערוגות הא קא מיערבו זרעים בהדדי. ומפרקינן בנוטע שורה לכאן ושורה לכאן. ואפרש תרין פירושי חד מנהון שמענוה משום רבינו סעדיה גאון דסמיך בערוגה אחרת לכל מין מן [אותן] מינין דהויין שורה לכאן מין אחד ולא דמי ופירוש' דהוה אמרין לה רבואתא דילמ' לענין בנוטע שורה לכאן ושורה לכאן אע"פ שהן מינין [אחרים] דקאמר שמואל כיון שהוא עושה בערוג' זו שורה ואינו ערבוביא וכנגדו בערוגה אחרת שורה ואינה עירבוב. וזו נוטה לכאן וזו נוטה לכאן היכרא רבה הוא שהן ב' שורות ורובה דמילי כלאים תלינן במראית העין דהא מחיצה אפילו כמחיצת שבת כגון קנים וחבלים מתרת לענין כלאים אף על גב דליכא בינייהו הרחקה משום דאיכא היכרא במחיצה. והכין קאמר שמואל איכא היכרא בב' שורות אחת נוטה לכאן ואחת נוטה לכאן ונודע שב' שדות הן. ותנן נוטע אדם קישות ודלעת בתוך גומא אחת ובלבד שלא תהא [זה] נוטה אצל זה ולא זו נוטה אצל זו. ובריית' בתוספתא. מותר אדם לעשות בתוך שדהו תלמיות קטנות של טפח טפח וליתן לתוכן ג' מינין א' מיכן ואחד מיכן ואחד באמצע. מותר אדם לעשות

בתוך שדהו ערוגות קטנות של ו' ו' טפחים וליתן בתוכו ה' ה' מינין ארבעה על ד' רוחות ערוגה ואחת באמצע. ומותר אדם לעשות בתוך שדהו גומא קטנה שהיא עמוקה טפח וליתן לתוכה ד' מינין והופכן לארבע רוחותיה. ומותר אדם לעשות בתוך שדהו תלם להיות נוטע קשואין ודלועין אבטיחים ומלפונות והופכן אלו לצד זה ואלו לצד זה. לפום כן קאמר שמואל נוטע שורה לכאן ושורה לכאן:

אמר עולא בעין במערבא הפקיע תלם אחד על פני כולה מהו איפרש בה כמה פירושי ולא קא מיסתברין.

דף פו.

והכין קא חזיינא דעל מימרא דשמואל קאי דקאמר בערוגה בין הערוגות שנינן שנוטע שורה לכאן ושורה לכאן כדפרישנא לעילא ועלה בען במערבא ואם הפקיע מצד הערוגה תלם אחד על פני כולה ושבקיה ולא זרעיה ומהנותרין זרע בערוגה אחרת ערבוב ולא זרע שורה כדאמר שמואל ב' שורות שורה אחת (שנוטעה) [שנוטה] לכאן ושורה (שנוטעה) [שנוטה] לכאן מהנותרו' בשורה שבזו והפקעת תלם אחד מצדה ופשטה רב ששת לאיסורא ואמר בא עירבוב (ונטל) [וביטל] את השורה אע"פ שהפסיק תלם א'. כיון שזרע עירבוב הרי זו שהיא נטועה שורה כאילו אף היא נטועה עירבוב ולא מהניא שורה אלא כנגד שורה שזו נוטה לכאן וזו נוטה לכאן. דהוי היכרא. אבל הכא כיון דחדא עירבוב בטילה לה שורה דאידך ובעירבוב דמיא. וההוא תלם שהפקיעו אם אין בו כדי עבודה לא מהני ואסור. ואתא רב אשי ושריא. ואעפ"כ אין עירבוב מבטל את השורה אלא שורה של זו. והפקעת תלם בזו מתירין אותה:

איתיבי' רבינא לרב אשי הנוטע שתי שורות של דילועין שתי שורות של קישואין שתי שורות של פול המצרי מותר. שורה אחת של קישואין. שורה אחת של דלועין. שורה אחת של פול המצרי אסור. דאלמא אם ב' שורות הן שהיא נוטה אחת לכאן ואחת לכאן מוכחא מילתא שהן מובדלות זו מזו ומותר. אבל אם יש שורה בשדה זו. ואין בשדה זו שורה שכנגדה אלא עירבוביא היא ואסור. וצריך להרחיק כדי עבודה. ופריק רב אשי (שאתנן) [שאני] קשואין ודלועין ופול המצרי דאית להו שראכי אבל (דאד) (מינייהו) [שאר המינים] אע"פ שזה נוטע שורה וזה הפקיע תלם אחד מותר. ופי' שראכי עלין רחבין שאוחזין בארץ ורווחן כדאמרינן לענין תני חדא אסור להלך ע"ג עשבים בשבת ותניא אידך מותר אי תימא הא והא בימות הגשמים ולא קשיא הא דאיכא שראכי והא

דליכא שראכי. ואי תימא הא והא דאיכא שראכי ולא קשיא הא [דסייס] מסאני והא דלא [דסייס] מסאני. אבל בזו מן הני אין עירבוב שבזו מבטל שורה שבזו:

אמר רב כהנא אמר ר' יוחנן הרוצה שימלא את גנתו ירק עושה ערוגה ששה טפחים ועוגל בה חמשה ונמצא ממלא את גנתו ירק כן צורת מרובעת זה ו' על ו' שיש בה ה' עגולין. אקשינן על ר' יוחנן והא איכא בין הביניים. ומפרקינן אמרי דבי ר' ינאי במחריב בין הביניים שמרחיק מה שהוא צריך להרחיק בין כל ירק וירק אלא שנשכר מה שבין העגול למרובע. והרבה הוא נשכר בזאת ולא קא מעיין ר' יוחנן להרחיק את הקרנות כדי שיזרע כנגדן כי אותה הערוגה דהוי ששה על ששה אין בה זריעה אלא י"ג טפחים מכלל ל"ז טפחים ובהעגילו כך ה' עגולים אע"פ שהוא מניח בין ירק לירק כדי צורכו הרי הוא נשכר הרבה:

רב אשי אמר אם היה זורע שתי זורע את האחר ערב. כגון זה. זורע בזה שתי ובזה ערב כי היכי דליהוי היכרא ואין צריך להרחיק אלא מעט:

איתיביה רבינא לרב אשי עבודת ירק בירק שנכנס לתוך שרש ירק אחר רואין אותה כטבלא מרובעת. והכי קא מקשי כטבלה מרובעת הוא דשרי הא למהוה אחד שתי ואחד ערב לא. ופריק רב אשי האי דקאמר כטבלא מרובעת לאו לאחמרי אלא לאקולי בה קלא אחרינא להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה:

מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה כו'. ותנן התם הפולטת שכבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה. הויא מתניתין דהכא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואקשינן אימא סיפא. מנין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. ותנן לקמן בהא מסכתא רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת ופריקנן למאן דמוקים כתנאי [תני תאני טמאה ורישא רבנן וסיפא ר' אלעזר בן עזריה דלא מוקים כתנאי.

דף פו:

תני רישא טהורה וכולה ר' אלעזר בן עזריה היא ועד השתא איכא] תנאי דתני טמאה ואיכא תנאי דתני טהורה. ואיכא רבנן דמפרשי כגירסאה רב מוקים לה כתנאי. ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי. ומן דלא מוקים ליה כתנאי דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא מיפלגא מאני' בתרי לבי מסותא.

ואמר רב פפא מוקמינן לה מתניתין כתרי תלתא טעמי. ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי. וכי דפרשינן בפירקין קמאי:

תנן התם הפולטת ש"ז ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה. טעמיה דר' אלעזר בן עזריה אפילו ב' עונות שלימות ומשהו והעונה יום או לילה. וקא מיתני בפירוש דר' אלעזר בן עזריה טעמיה יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה. כיצד שמשה את ביתה ע"ש קודם לשקיעת החמה ועברו ב' עונות לילי שבת ויום שבת ופלטה במ"ש לאחר שקיעת החמה והרי הוא יום שלישי נמצא יום וכל שהוא והיא טהורה. ויש ב' ימים חסר משהו והיא טמאה. כיצד שמשה את ביתה ע"ש לאחר שקיעת החמה ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה הרי יש כאן ב' ימים חסר משהו והיא טמאה. לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ליכנס יום ב' בשבת. ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' פעמים שהן שש. טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה וקסבר אין יום שלישי (אחד) [טהורה] פחות מד' עונות שהן ב' ימים שלימים. דקאמר ר' אלעזר בן עזריה ב' עונות שלימו' ומשהו קאמר ר' ישמעאל צריך עונה שלימה לפניהן ועונה שלימה לאחריהן. דקסבר יש פולטת ביום ג' והיא טמאה. כי הא מתני' דאמרינן רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה ואלין ד' עונות לר' ישמעאל בעי להו מכלל ג' ימים ולא סגי דהוויין ב' ימים ובעי תחלתן וסופן הנץ החמה ושקיעה. ואי הוה תשמש מן קמי הנץ החמה או שקיעתה אפילו בי"א שעות ומחצה לא מיחשיב. והיכי דמי פעמים שהן ד' וספק כגון ששמשה בסוף לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי שלישי בשבת הרי כאן ד' שלימות. שמתחלתן וסופן הנץ ושקיעת מכלל ג' ימים. והיכי דמי פעמים שהן חמש כגון ששמשה בתחלת לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי [שלישי] שבת. אם אתה חושב ד' של יום אחד ויום שני הרי הן משני ימים בלבד לפיכך לא מיחשיב ליה אלא אחד מן יום אחד בשבת ושתים של שני ואחת לילי שלישי. והיכי דמי פעמים שהן ששי כגון ששמשה במקצת יום שבת אחר הנץ החמה ופלטה בסוף לילי שלישי לא מיחשיב יום שבת כל העיקר דלא הוה ליה הנץ החמה ומן יום אחד ויום שני לא מיחשיב אלא (שלשה) [חמש] ולילי שלישי הרי שש. והכין נמי אם שמשה בתחלת לילי אחד בשבת ופלטה בסוף יום שלשה קודם לשקיעת החמה אין כאן ד' עונות שלמות מכלל שלשה ימים כדפרישנא לעילא דלא מיחשיב משלישי אלא אחד. והרי בן שש. יום אחד ויום שני ויום שלישי. ר"ע אומר לעולם חמש. טעמיה דר"ע דשקיל מן הכא להכא וסבר שאם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימין לה מקצת עונה ששית ומצריך שפלטה אחר ששים שעות מן התשמיש שהן שיעור ב' ימים ומחצה:

אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא (קמיה דרבא). בשלמא ר' אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה נמצא לישראל פרישה

לילי ששי ויום ששי ומשהו מחמישי ומלילי שבת. לפיכך אם שמשה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה טהורה. ר"ע כר' יוסי דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה כגון דאפרשינהו בתר חדא שעתא מיום רביעי משכחת ה' עונות בתר חדא שעתא מלילי שבת. כדא"ר עקיבא אם יצאת מקצת עונה ראשונה משלימין לו מקצת עונה ששית. אלא ר' ישמעאל דקמצריך ד' עונות שלימות שמתחלת מתחלת יום או תחלת לילה מתוך ג' ימים כמאן לא כרבנן ולא כר' יוסי. מדרבנן מרחק טובא. ומדר' יוסי נמי דהא יומא דארבעה שיצא מקצתו לא מיני למחשביה עונה כי דחשיב ליה ר"ע וארבעי דבידיה חמישי ושש אינון בלחוד ובעאי להו מכלל ג' ימים כמאן קאי ופרקינן לעולם כר' יוסי קאי ר' ישמעאל. ואמר רב אדא בר אבא משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד דאלמא סבר דעבד להו פרישה ביום רביעי בהשכמה קודם הנץ החמה והוה להו חמש עונות מכלל ג' ימים. כדפרשינן לר' ישמעאל בענין פעמים ה'. וסלקא שמעתא ומקשינן בין לר' ישמעאל ובין לר"ע למה ליה למשה רבינו למעבד פרישה לישראל ביממא דארבעה והאמר רב הונא ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום. ופרקינן איצטריך למשה לאפרושינן והאמר רבא אם היה בית אפל מותר.

דף פז.

ואמר רבה (ואיתמר) [ואיתימא] רב פפא ת"ח המאפל בטליתו מותר ומקשינן כי מכדי פרישה עבידא אליבא דר' יוסי ור' ישמעאל ור"ע מארבעה ואליבא דר' אלעזר בן עזריה ורבנן מן חמשה. ולכולהו כל אשה ששמשה קודם הפרשה אם פלטה שכבת זרע בלילי שבת טהורה היא תישרי שכינה מליליא דשבתא אמאי איתאחרא עד לצפרא. ופרקינן א"ר יצחק לא מראש בסתר דברתי כן עלתה במחשבה למהוה ביממא והדר אקשינן. אם כן למה לי דעבד פרישה אליבא דר' ישמעאל ור"ע מצפרא ארבעה לר"ע תשמש כולא יומא דארבעה. והרי חמש עונות עד צפרא דשבתא ולר' ישמעאל תשמש עד צפרא דחמשא דהא איכא עד צפרא דשבתא ד' עונות כהלכתן מכלל ג' ימים. ופרקינן א"ר יצחק א"כ יאמרו הללו הולכין לבית הטבילה והללו הולכין לקבל התורה. ואילין שאומרים עליהן הולכין לבית הטבילה אינון נשים שפלטו שכבת זרע בלילי שבת שאילו לא פירשו ביום רביעי הות מיטמא מיניה שפולטת וצריכ' למיטבל לצפרא דשבתא. ואיכא בהא מילתא סוגיא ולא שפיר שהללו ילכו לקבל תורה והללו ילכו לבית הטבילה. ואיכא מן דגרסי בהדין קושיא דלעילא נמי. ולר' אלעזר בן עזריה תשמש ביממא דחמשה. ולא צריכה מילתא להכין דר' אלעזר בן עזריה לא איכפת ליה (שמשה) אם [תשמש] בחמש'

עד קרוב לשקיעת החמה אם לאו ולא צריך אלא משהו מן חמשה וכולי יומא דמעלי [שבתא] ומשהו מן שבתא דהוא יום שלישי ומקשינן והא טבולי יום נינהו. ומפרקינן ראויה תורה להינתן לטבולי יום. ואיכא דמקדמי וגרסי ליה להאי קושיא ולהאי פירוקא מבתר אוקימתא דמילי דר' ישמעאל ור' עקיבא כר' יוסי ואיכא דגרסי ליה הכא ואית ליה תרין אנפי חד דהויא קושיא על ר"ע דאמר במקצת יומא (דחמש') [דארבעה] עבד להו פרישא וכל אשה שפלטה ש"ז בלילי שבת עד שמשלימין כשיעור הזה מה שיצא מיום חמישי טמאה היא. וכיון שאפשר על דעתא דר"ע שיש אשה שפולט' וטמאה בלילי שבת הרי היא צריכה הערב שמש וכל נשים שהיה להן כן טבולי יום אינון. ועוד אית ליה להאי קושיא אנפא אחרינא כי אמרי' לר' ישמעאל ור"ע למה לי למיעבד להו פרישה דמטיא עד בי שמשא. ליעביד להו פרישה דלא מטיא אלא עד צפרא דשבתא. ופרקינן א"ר יצחק יאמרו הללו הולכין לבית הטבילה והללו הולכין לקבל תורה. ואקשינן למה ליה לר' יצחק לפרוקי כי הדין פירוקא הא טבולי יום נינהו או הות פרישתן עד צפרא דשבתא ואהדרינן אעפ"כ ראויין הוו לקבל התורה והלכך צריכינן לפרוקא דר' יצחק ואע"ג דהאי דקאמרי' והא טבולי יום נינהו משנינן אביי בר אבין ורב חנניא בר אבין תרווייהו דניתנה תורה לטבולי יום מוכחא מלתא דעל נשי קאי ולא בגברי אימיר. הוא כי דסדרנא לשמעתא מפרש בתלמוד א"י שמעתא. א"ר יוחנן טבולי יום קבלו ישראל את התורה. הדא דאת אמר בנשים אבל אנשים כבר פרשו מ"ט וקדשתם היום ומחר א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן זו דברי ר' ישמעאל ור"ע אבל חכ"א ג' עונות שלימות בעינן וכן הלכה. ושכבת זרע שפרשה מלאיש כ"ז שהיא [לחה] טמאה ואפי' פלט אותה [מימים הרבה]. וכי תניא פרט לש"ז שהסריחה דפרשה מן האשה אבל בפרשה מן האיש טמאה כל זמן שהיא ליחה והיכי דמי אפי' הבא על הזכור אם פלט הזכור את שכבת זרעו כ"ז שהיא ליחה טמאה ומנא לן מדקא מיבעיא ליה לרב פפא ש"ז במעי בהמה מהו וקא מסתפקא משום דלית לה פרוזדור. דאלמא פרוזדור דאשה הוא דמסרחא ואם פלטתה אחר ג' עונות שלימות טהורה ובהמה דלית לה פרוזדור מספקא מלתא משום דלא איפשיטא ועבדינן לחומרא אבל זכר דלית ליה פרוזדור לא מסרחא ש"ז במעיו ופשיטא דטמאה. ובמעי נכרית אף אינון חביל גופייהו כישראלי' כד פלטה לה אחר ג' טהורה. ת"ר בששה לחודש נתנו עשר דברות לישראל ר' יוסי אומר בשבעה בו אמר רבה דכ"ע בר"ח סיון באו מדבר סיני וביום שבת נתנו עשר דברות ובקביעא דסיון פליגי רבנן סברי בתרי בשבא אקבע סיון דההיא שתא ושבת ששה בו ור' יוסי סבר בחד בשבא אקבע ושבת שבעה בו רבנן דסברי בתרין בשבא הוה קבועיה ומפורש בתורה דההוא יומא

שחנו במדבר סיני ויחן שם ישראל נגד ההר ומשה עלה אל האלהים ואמר ליה למימר לישראל אתם ראיתם וגו' וקאמרי' רבנן דההוא יומא לא אמר להו משה לישראל מידי משום חולשא דאורחא וטרחיה בשלישי אמר להו האי מימרא ויבא משה וגו' ברביעי עבד להו הגבלה דקאמר והגבלת את העם וגו' ואע"ג דכתיבה בתר הפרשה קבלה היא דהיא הות תחלה.

דף פז:

בחמישי עבד להו פרישה שלא יגשו אל אשה שלא תפלטו שכבת זרע בשעת [מתן תורה] ותטמא והא פרישנן דר' אלעזר בן עזריא הכין סברי ואף הלכתא דאמרה ר' יוחנן ג' עונות שלימות מעת לעת סלקא לפום הכין ושמעו דברות בצפרא דשבתא דהוא ו' בחודש ר' יוסי דסבר בחד בשבא הוה קבועי אמר לך בחד בשבא לא אמר להו ולא מידי משום חולשא דאורחא. בתרין אמר להו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגו' בתלתא הגבלה בארבע פרישה וסלקא לר' ישמעאל ור' עקיבא כדפרישנא לעילא ומקשי' אי ר' יוסי דאמר מן צפרא דארבעה עבוד פרישה קרא דכתי' לך אל העם וקדשתם היום ומחר דאלמא היום חמשה ולמחר מעלי דשבתא שמעו דברות. ופריקנ' אמר לך ר' יוסי בארבעה הוא דאמר ליה רחמנא וקדשתם היום ומחר ודרש משה דלאו היום האידנא דהוא יומא דארבעה אלא הכי קאמר ב' ימים דדמי להדדי כי ביום השלישי ירד ה' וצריך למהוי היום כמחר תרוייהו ללילותיה' עמהם וה"ק יום ומחר שלו ואינון מתחלת חמישי ומנ"ל דהסכימה דעתו לדעת המקום והסכים הקב"ה ע"י דהא לא שראי שכינה עד שבתא ולרבנן היום ומחר חמשה ומעלי ולא צריכי לילו עמו אבל קרא דאמר להו משה לישראל היו נכונים לשלשת ימים לית מוכח ולא קשי לא למר ולא למר. ת"ש שלישי שלישי לחודש שלישי בשבת אלמא ריש ירחא בחד בשבא ופרקי הא מני ר' יוסי היא: ואיבעיא לן האי שלישי דאמר ר' יוסי הוא שלישי לשבת ולחודש ולמאי אצטריך ליה והי יומא ניהו ופירוש כיון דבשני אמר להו ואתם תהיו לי בשלישי וגו' וישב משה והוא יום הגבלה לר' יוסי ב"ר יהודה ולרבי הוא יום שהודיען עונשן ומתן שכרן שמשבבין לבו של אדם דאמר שהודיען עונשה פי' ששוברין לבו של אדם ונפיק מן כי שבבים יהיה עגלי שומרון. ומן ל' ארמי נמי ידוע הוא. שקשין כגידין דקא' דל רגש פרשוהו רבנן בלשון ארמית הרזוקלאלי והוא בטיית הנטלי ואיתא ביום הכפורים לענין מן כזרע גד. ת"ש ששי. ששי בחודש ששי בשבת הא נמי רבי יוסי והאי ששי למאי (דקאמר ביה)

[קארי ליה] הכי רבה אמר ששי לחנייתן דאלמא בשבת במסען היו ולא היו מצווין על התחומין באותה שעה.
רב אחא בר יעקב אמר אף ביום חנייתן היה מסען והוא חד בשב' ומצווין היו על התחומין.
ת"ש ניסן שיצא בו ישראל ממצרים ביום חמישי הוה דמשכחת אייר בז' וסיון בחד בשבא.
אמרי לך רבנן אייר דההיא שתא עבורי עברוה וסיון בתרין בשבא. ת"ש דלא עברוה דתניא יום ט"ו בניסן יום חמישי השלים ניסן אירע אייר להיות בשבת חיסר אייר אירע סיון להיות באחד בשבת הא מני ר' יוסי היא.
אמר רב פפא ת"ש בחמשה עשר יום לחודש השני אותו היום ע"ש היה ומדט"ו באייר בשבתא ריש ירחא דסיון בחד בשבא ופרקי דעיבורי עברוה לאייר וריש ירח סיון תרין בשבתא א"ל רב חבי מחוזנאה לרב אשי ת"ש ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחודש הוקם המשכן ותניא אותו היום נטל עשר עטרות ראשון למעשה בראשית אלמא חד בשבא היה ומדר"ח ניסן שנה שנית חד בשבת ר"ח ניסן דראשונה ארבע בשבת דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת ואין בין ראש השנה לראש השנה אלא ד' ימים בלבד ואם היתה שנה מעוברת חמשה וכיון דר"ח ניסן ארבעה ר"ח סיון שבת.

דף פח.

וקשיא בין לרבנן דאמרי תרין בשבא ובין לר' יוסי דאמר חד בשבא ופרקינן לרבנן ח' חסרין עבוד לר' יוסי ז' חסירין עבוד דכי אמרו אחרים אין בין עצרת לעצרת ד' ימים בזמן שחדשי השנה כסדרן אחד מלא ואחד חסר דהוו ו' שלמין וששה חסרין והוו יומי דשתא שנ"ד דנאכלין ש"נ מנהון בשבועי ומשתייריו ד' אבל כדהוו בה ז' חסרין הוו להו יומי שנ"ג וכד אזלין שביעי משתיירי מינה ג' והלכך כד הוי ראש ניסן דשנייה יום אחד בשבת והוה בראשונה ז' חסרין הוי ניסן בראשונה בחמשה וסיון בחד בשבא כר' יוסי ואי הוי בשנה ראשונה שמנה חסרין והוו יומא שנ"ב משתיירי מינה תרין וכד הוי ראש ניסן שנייה בחד בשבא הוי ראש ניסן שנה ראשונה במעלי שבתא וראש סיון תרין בשבא כרבנן. ותנן אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה וכד הווייו ד' מעוברין הוו ח' מחוסרין ואפי' למאן דפריש ולא נראה לחכמים לחסר יתר על שמונה:
ת"ש רבי יוסי אומר בשני עלה וירד. פי' שני לחנייתן במדבר סיני ובשלישי עלה וירד וברביעי כי תרצתא עלה וירד ובחמישי בנה מזבח והקריב עליו קרבן בששי לא היה לו

פנאי ודאי לאו דהוא יום שבת ונתנה בו תורה. וסייעתא לרבנן ודחי ר' יוסי לא אלא הוא דע"ש ומשום טרחא דשבת לא היה לו פנאי:
דרש ההוא גלילאה עלי' דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי ע"י תליתאי לעם תליתאי ביום תליתאי בירח תליתאי ואית רבנן דמרוחין וגרסין כמאן כרבנן וסייעתא דרבנן מן ביום תליתאי יום ג' לפרישה. דאלמא בחמשה עביד להו פרישא כמאן כרבנן ותרין בשבא הוה ר"ח סיון ובששה בו נתנה תורה ומפרשא פלוגתא נמי בגמ' דשבעת ימים. צליחתא בלשון ישמעאל א' שקיקה. פתילת הוורד שעושין מצמר גפן צבוע כעין ורד וקורין אותו וורד וכן אמרו (כתובות עד) לענין יצאת וראשה פרועה וטווה בשוק בטווה וורד כנגד פניה. ובלשון פרס נקרא גולגון נודע בבבל:

דף צ:

וכי תנן זרע קישואין שנים וזרע דלועין שנים זרע פול המצרי שנים רמינן עלה למה לי שנים במעה אחת ליחייב דהא לענין זבל וחול הדק כדי לזבל כרישה אחת אמר רב פפא כד זריע מזבל אפילו בחטה אחת לפיכך חייב על זבל שיש בו שיעור לזבל אחת אבל לזרוע בתחלה אין אדם טורח להוציא נימה אחת לזריעה:
אירא ונקרא עירא בלשון ארמי (אוררא) [אודרא] והוא כמין מוך חתיכה קטנה מן הצמר או מן הפשתן או מן צמר של גפנים שאורגין אותן בתוך מטפחות (ספג כמו) [של] מילת נקראת בל' ישמעאל כמל והרבה צובעין אותן.
צורי דקל ותורי דקל. (בול שמענן) צורי דקל. הוצין שחולקין אותן לשנים וג' וארבעה וקולעין אותן או שמלפפין אותן ועושין אותן כמין חבל. תורי דקל קליפי חריות והיינו ריתא. (דהוה הים רב הונא בו) ויש שפירשוהו נבארא שהוא ליף בלשון ישמעאל ולא דמי כי נבארא סיב נקרא.
צפורת כרמים ממיני חגבים רבנן סברי חגב חי [טהור] כל שהוא מפני שמצניעין אותו לקטן לשחק בו כדכתיב התשחק בו כצפור ותקשרנו לנערותיך אבל חגב מת כאוכלין דמי ושיעורו כגרוגרות ודווקא טהור ור' יהודה סבר אף טמא חי כל שהוא ואמרינן ת"ק מ"ט לא אמר חגב חי טמא כל שהוא אמר לך ת"ק לא רגילי אינשי להצניע חגב טמא לקטן לשחק בו דלמא אתי למכליה ואקשי' חגב חי טהור נמי לא ליהבו ליה לקטן דלמא אתי למכליה כשהוא חי ואית ביה משום בל תשקצו דהא רב קאמר ליה לרב כהנא לא תעבר שושיבא אפומך דלא לימרו קא אכיל ליה וקא עבר משום בל תשקצו ושושיבא הוא איל קמצא וכבר העידו על איל קמצא דהוא דכן אמרי לך רבנן לא רגיל סתם קטן

למיכל דבר חי והאי דלא יהבי ליה לקטן חגב חי טמא לשחק בו לאו דלמא אכיל ליה כשהוא חי אלא דילמא מאית ואכיל ליה ור' יהודה סבר סתם קטן כשהוא משחק בחגב חי או מאית בין טהור הוא בין טמא הוא קשי ליה ומיספד ספיד ליה אבל מיכל לא אכיל ליה:

המצניע. כבר מפורש בפירקא קמא כל שאינו כשר להצניע ואין מצניעין כמוהו אם הוציאו בשבת אין חייב עליו אלא המצניעו והשתא אתא ופריש המצניע כלום בחול שאינו כשיעור הוצאה לזרע או לדוגמא או לרפואה והוציאו בשבת חייב עליו בכל שהוא ואלמלא שהצניעו לא היה חייב עליו ואחרים שלא הצניעוהו אין חייבים עליו אלא כשיעורו.

למה לי למיתנא המצניע לזרע ליתני המוציא לזרע פי' הכי קאמר אמאי לא תנן המוציא לזרע או לדוגמא או לרפואה מה שהצניעו לכך חייב עליו כל שהוא. ומ"ט אדכרה למחשבה באצנעה ולא אדכרה בהוצאה ואהדרינן. אמר אביי הכא במאי עסקינן כגון שהצניעו ושכחו למה הצניעו וקא מפיק ליה בסתמא פי' אגמרינן דלא אכפת לן מאי קא מכוין בשעת הוצאה בין קא מכוין להוציאו לאותו דבר שהצניעו לו ובין אפקיה בסתמא כיון דמעיקרא הצניעו לאחד מג' דברים הללו או כיוצא בהן אע"פ ששכח למה הצניעו והוציאו בסתם חייב:

דף צא.

ולא תימא בטולי מבטלא למחשבתו אלא כל העושה על דעת מחשבתו ראשונה הוא עושה אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי מאיר אף במוציא חטה אחת לזריעה פי' הני מילי לענין המצניע אפילו הצניע חטה אחת והוציאה [חייב] וההיא דתנן באידך פרקין זרעוני גינה פחות מגרוגרת ותנן זרע קישואין ודלועין ופול המצרי שנים שיעורין דעלמא דלאו למצניעין שאין אדם מוציא נימה אחת לזריעה אבל המצניע אפי' אחת חייב עליה וכל אדם שהוציאו סתם בשלא הצניעו אינו חייב עליו אלא כשיעור אע"פ [שהצניע הראשון] ואינו מתחייב במחשבת הראשון ומתניתין דלא כרבי שמעון בן אלעזר אבל אם הוציאו השני מדעת המצניע הראשון חייב ואם הוציא כגרוגרת שהוא כשיעור הוצאה [לאכילה] ומעיקרא היתה מחשבתו לאכילה ונמלך עליה לזריעה או לזריעה ונמלך עליה לאכילה חייב ולא אמרינן צריך שתהא עקירה והנחה בחדא מחשבה ובעיי דרבא לא איפשיטו.

הוציא חצי גרוגרת לזריעה ותפחה והויא כגרוגרת ונמלך עליה לאכילה בעידנא דעקירה הוה מחייב אמחשבתו ושיעור למחשבתו הואי ובעידנא דהנחה נמי שיעורא היא למחשבתו שבאותה שעה ואילו אשתיק ולא חשיב עליה מחייב אמחשב' דזריעה השתא נמי מחייב הוציא כגרוגרת לאכילה והיתה כשיעור בשעת עקירה וכשצמקה וחסרה נמלך עליה לזריעה דמחייב עליה נמי בשעת הנחה ובתר השתא אזלינן ומחייב אבל אם הוציא כגרוגרת לאכילה וצמקה וחזרה ותפחה ועדיין מחשבתו כדהות אע"פ דבעת עקירה יש בה כשיעור כיון שחסרה בין כך וכך מספקא לן יש דחוי אצל שבת או אין דחוי אצל שבת וקיימא בתיקו. ועקר דהא מלתא דכולה עקירה והנחה במחשבה דאיסורא דקאמרינן (לעיל ד' ה' ב') אמר רב ספרא א"ר אמי א"ר יוחנן המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן [והוציאן] פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך ומפרשא נמי בגמ' דואלו נערות.

בעא מיניה רבא מרב נחמן זרק כזית תרומה לבית טמא מהו (ורמי) כגון שזרק מרה"ר לרה"י אי נמי מרשו' היחיד לרה"ר ורשות הרבים באמצע [ושאלינן] למאי קא בעי רבא הא בעיי אי לענין שבת כגרוגרת בעינן שאם הוציא אוכלין פחות מכגרוגרת פטור אי לענין טומאה כביצה אוכלין בעינן שאם טימא תרומה פחות מכביצה פטור האי כזית לענין מאי קא מיבעי ליה לרבא ואהדרינן לעולם לענין שבת וכגון שזרק לאותו בית טמא תרומה פחות מכביצה ואיתא התם וזרק עכשיו כזית שהוא משלימו להוא דאיתיה התם לכביצה מאי מדמצטרף לענין טומאה קא מחייב עליה נמי לענין שבת ואי לאו דקא מצטרף לענין טומאה ומחייב עליה לא איחייב עליה לענין שבת ומשום דקא מחשב ליה מחייב כי האי דסוף הזורק יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם טמא שאכל חלב והוא נותר מן המוקדשין ביה"כ ר"מ אומר אם היתה שבת והוציא חייב אמרו לו אינו השם ואמרינן עלה אמאי הא אין דרך הוצאה בכך ומהדרינן כיון דאחשביה מחייב הכא נמי הכין או דלמא כל לענין שבת כגרוגרת בעינן א"ל ר"נ תנינא אבא שאול אמר שתי הלחם ולחם הפנים שיעורן כגרוגרת וקא דייק מינה רב נחמן דהא מפיק מן המקדש בשבת שתי הלחם ולחם הפנים אע"ג דמפסיל לענין יוצא בכזית לא קא מחייב לענין שבת בשבת עד דהוי כגרוגרת ואם איתא דכיון דאחשביה מיחייב ואע"ג דפחות משיעור הוה מחייב בשבת על כזית בהוצאת שתי הלחם ולחם הפנים ואהדר ליה רבא הכי השתא התם מדאפקיה חוץ לחומת עזרה איפסיל ליה ביוצא ועדיין לא מחייב ליה לענין שבת כל עיקר עד דמפיק ליה לרה"ר אבל הכא לענין האי בעיא דהוא

זרק כזית תרומה לבית טמא להשלים אוכל לכביצה שבת וטומאה בהדי הדדי קא אתיין ולא איפשיט:

דף צא:

חזר והכניסו אינו חייב אלא כשיעור מידעם דאחשביה והצניעו ואפקיה לצורך ואע"ג דלית ביה כשיעור הוצאה מחייב עליה כד מפיק ליה בשבת אי לא איכוין ליה כשיעור צורכיה וחזר והכניסן בחול אם חזר אח"כ לשבת אחרת והוציאו סתם לא מחייב עליה עד דהוי ביה כשיעור הוצאה אא"כ הוא שחזר והכניסו בתורת מצניע אבל אם הכניסו סתם כגון שזרקו לאוצר אע"פ שישנו (בו) [מקומו] ניכר הוא לא אמרינן כיון שהוא מכיר את מקומו במלתיה קאי וחייב על הוצאתו אלא בטוליה בטליה להההיא הצנעה קמייתא ודיניה בכל מידעם דלא מחייב עליה אלא בשיעורו:

מתני' המוציא אוכלין ונתנן על האסקופה אם האסקופה שנתן עליה רה"ר [חייב] ואם רשות היחיד פטור הא אם חזר והוציאן ממנה לרה"ר חייב [אבל אם האסקופה כרמלית היא דרה"ר עומדת לפניה אם נחו האוכלין בכרמלית וחזר ועקרן מכרמלית והוציאן לרה"ר פטור] אבל אם לא נחו בכרמלית אע"פ שעברו מרה"י לרה"י דרך כרמלית חייב ואשמעינן מתניתין דלא כבן עזאי דתניא המוציא מחנות לפלטיא דרך סטיו חייב ובן עזאי פוטר וחוקי האסקופה מפורשין בגמ' דיציאות השבת היכי הויא רה"ר והיכי הויא רה"י והיכי הויא כרמלית.

דף צב.

קופה שהיא מליאה פירות ונתונה על האסקופה החיצונה אע"פ שרוב פירות מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה סבר חזקיה בקופה של קישואין ושל דלועין מתני' שעדיין מקצת כל קישות וכל דלעת בפנים ולא נתקם מבפנים לחוץ אבל קופה שהיא מלאה פירות אחרים כגון אגוזים ושקדים ותאנים ורמונים וכיוצא בהן וכ"ש חרדל כיון שיש מן הפירות גופן מה שיצא כולן לחוץ יש בו שיעור גרוגרת חייב ואע"פ שהן בתוך הכלי ומקצת הכלי עדיין בפנים ויכול למושכו לפנים ולהכניסו וממילא מה שהוא בחוץ נמשך עם הקופה ונכנס אע"פ שלא נגע בו אלמא קסבר חזקיה אגד כלי לאו שמיה אגד ואית ליה למידק מן מתניתין הדין א"ר זירא דתנן אע"פ שרוב פירות מבחוץ פטור רובה של קישות ורובה של דלעת אבל אם הקישות כולה או הגרוגרת כולה בחוץ חייב ואע"פ שהוא בתוך הכלי ומקצת הכלי בפנים ור' יוחנן סבר אפילו קופה מליאה חרדל

ויצא רובה לחוץ כיון שהוא מפורצת ואית ליה גדפאני איגד כלי שמיה איגד ועדיין אגודה היא לפנים ופטור עד שתנתק כולה לחוץ ודייק מן מתניתין כדר' זירא עד שיוציא את כל הקופה הא אם הוציא כל הפירות פטור וחזקיה מתרץ לה למתני' כטעמיה ור' יוחנן מתרץ לה כטעמיה ומותבינן לחזקיה המוציא קופת הרוכלין ונתנה על האסקופה החיצונה אע"פ שרוב מינין מבחוץ פטור עד שיוציא את כל הקופה קס"ד דאית בקופת הרוכלים חפצים קטנים כגון חוליות ומרגליות או כיוצא בהן דציירין בצררי וקאמר אע"פ שרובי הצרורות מבחוץ פטור מפני שאגד כלי [שמיה] אגד עד שיוציא כל הקופה ופריקנא אמר לך חזקיה לית בה בהאי קופה צררי דדמי לאגוזים ותאנים ולחרדל אלא הני מינין דאית בה אורנסי וכיוצא בהן שהן דומין לקישואין ולדלועין שכל אחד מהן נותר ממנו כלום בפנים ובלשון ארמי שנודע עכשיו בינותינו אין אנן יודעין [מהו] אורנסי אלא עצים או קנים שעושין אותן לכרוך עליהן צמר או פשתן והאשה נושאה אותן בידה ומושכה מהן וצריא מיניה חוטי לפילכא ונמצאו אלו הוי בה בקופת הרוכלים ויש להן ארך כקישואין ודלועין מיתיבי רב ביבי בר אביי הגונב כיס בשבת חייב שכבר נתחייב בגנבה (ואבדה) קודם שבא לידי איסור שבת היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שאיסור שבת ואיסור גניבה באין כאחד. ועיקר הא מלתא שכל המתחייב בנפשו פטור מן התשלומין אבל אם נתחייב בתשלומין קודם שיתחייב בנפשו לא מיפטר.

וכי אמר ר' אבין (כתובות לא) הזורק חץ מתחלת ארבע לסוף ארבע וקרע שיראין בהליכתו פטור שעקירה צורך הנחה היא אותיב שם רב ביבי בר אביי כי הא תשובה דקא מותיב מהא מתניתא הגונב כיס בשבת ופריקו ליה וה"נ קא מותיב ליה למאן דאמר אגד כלי שמיה אגד מהא מתניתא וקאמר ליה (את) [אם] אמרת מעות המונחים בכיס ופירות המונחים בקופה אע"פ שהוציא מקצת כיס ומקצת הקופה וכבר יצאו מעות הרבה ופירות הרבה לחוץ כיון שאגודים בכיס ומקצת הכיס בפנים פטור והכא קתני היה מגרר ויוצא מגרר ויוצא פטור שהרי איסור שבת ואיסור גנבה באין כאחד ואי הוה אגד כלי שמיה אגד היה זה מתחייב בגניבה קודם שיבוא לידי איסור שבת דמן כד מפיק פורתא מן הכלי לחוץ נתחייב בגניבה דאי בעי שרי ושקיל ולדבריך עדיין לא בא לידי איסור שבת שהרי לא הוציא את כל הכיס וכיון שהוא בא לכלל איסור שבת בהוצאת מקצת הכיס שהרי הגנבה והשבת באין כאחד תיובתא דר' יוחנן ופרקינן אמר לך ר' יוחנן או אפקי לכיס דרך פיו הכי נמי דמחייב שהרי נתחייב בגנבה קודם שיבוא לידי איסור שבת והא מתניתין לא אתאמרא אלא בדאפקיה לכיס דרך שוליו דלא מצי למשקל מיניה מידעם עד דמפיק ליה לכוליה ובהכון גנבה ואיסור שבת באין כאחד והדר אקשינן ליה

לר' יוחנן והא איכא חלאמא שהוא המקום התפור בשולי הכיס דאי ניחא ליה מפקע ליה ודחיק או בפתח דוכתא מן חלאמא דרך שוליו של כיס ושקול מיניה ופריק ר' יוחנן שאם מעות יש בכיס דמצי למעבד הכי ודאי מחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור שבת ולא בהכין עסיק' בהא מתניתא אי לאמת (הא ברייתא בכי הא דאית ביה שבא) דלא מצי למשקל מיניה מקצת עד מפיק ליה לכוליה ולא מחייב בגנבה קודם שיבא לידי איסור שבת והדר מקשינן והאיכא שנציא ומפרקינן בדליכא ואי בעית אימא לעולם דאיכא ומכרכי עילויה והא קושיא איכא דמרוחי ביה ומרבו ביה מילי כגון פירושא ומשוו לה לענין מי שהוציא את הכיס דרך שוליו ודרך דחוקה היא ולא סליק טעמייהו וגמ' דיקא הכין הואי והאיכא שנצין בדליכא.

דף צב:

והכין פירשוהו רבותינו ובו אתא דילמא לענין מאי דקאי אי דאפקיה דרך פיו הכי נמי דאלמ' מחייב משום דאי בעי שקיל ונמצא בא לידי גנבה קודם שיבא לידי איסור שבת ועלה קא מקשי למה לי אגרויי בכי האי מלתא והיכי [מצי לה] למשקל מדרך פיו קמיה דנפקי' לשוליה והאידנא שנינו דאינן לולאות דידיעין בערי אל בריטה ואל כדאטת די גובי על שוליו בהדי הדדי והכין הוה מנהא דכיסי דההוא זמן כההיא דתנן כיס של שנאצות שניטלו שנאציו טמא נפשט טהור וכי האי (לא) מיצי למשרייה לגישיה אלא מכלפי שולי' דאלמ' צריך להוציא כולו ודחינן איכא כיסי דלית להו שנצי [אי נמי] דאית להו שנצי ומכרכי על פומייהו ואינן (עקורין) [כרוכין] כלפי שוליו. ורבא סברה כחזקיה דאגד כלי לאו שמיה אגד ואביי סברה כר"י דאגד כלי שמיה אגד קם אביי בשיטתיה (ורבא) פי' קם בשיטתיה והדר מן מימרא דנפשיה וא' כמימרא דרבא דחייב אלמא אגד כלי לא שמיה אגד כחזקיה קם רבא כשיטתיה דאביי פי' דסבר רבא כאביי דאגד כלי שמיה אגד ואיסקופה מליאה פירות פטור כרבי יוחנן והלכה כרבא דכל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא לבר יע"ל קג"ם. ורמי דרבא אדרבא ורמי דאביי אדאביי דאיתמר המוציא פירות לרה"ר אמר אביי ביד חייב בכלי פטור ורבא אמר ביד פטור בכלי חייב והשתא דהדר אביי וא' אגד כלי (שמיה) לא שמיה אגד וחייב קשיא הא דקא' הכא בכלי פטור ורבא דקאמר אפילו מליאה חרדל פטור קשיא אהא דקא' הכא בכלי חייב. ואמרינן איפוך אביי אמר בכלי חייב רבא אמר בכלי פטור וקא סלקא דעתך דהא דאביי ורבא כגון שהיה עומד ברה"י והוציא כלי שיש בו פירות לרה"ר וכי אפכינן דהמוציא פירות אבל הא שמעתא דחזקיה ורבי יוחנן קבלה הוא דהדר ביה אביי ממימריה וקם

בשיטתיה דרבא דאיפליג עליה רבא ולענין הוציא ביד סליקא ליה דליכא פלוגתא דמאן דאמר חייב בזמן ששלשל ידו למטה משלשה ומאן דאמר פטור למעלה משלשה והתם ביציאות השבת כי תני העני חייב אקשינן והא בעינן עקירה מע"ג מקום ארבעה ואמרי' בה כמה טעמי ואיפריכו ולבסוף אמרי' א"ר אבהו כגון ששלשל ידו למטה משלשה וקבלה ואקשינא והא עומד קתני ואוקימנא בשוחה אי נמי דקאי בגומא ואי איתא נפק הך טעמא מהלכתא ואע"ג דלא קמה ביה מתניתין מדאקשינן איכפל תנא לאשמעינן כולהי הני ולא משום דמימרא בטל הוא ובפירקא אחרינא (לקמן בהזורק צז.) אמרי' אמר רב חלקיה בר טובי לא תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מעשרה דברי הכל פטור מג' ועד י' באין למחלוקת ר' עקיבא ורבנן ושמעתא דכל פחות מג' כלבוד דמי גמרא גמירי לה ובהא דוכתי מפרשי לה כתיקונה בסייעתא דשמיא והא מלתא דאמרנה לענין קם אביי בשיטתיה דרבא דפרישנא הדר מן מימריה ואמר כמימריה דרבא והוי תרווייהו שיטה אית לה דומיא בכמה דוכתי מגמרא. בלולב וערבה אמרי' לוי אמר אתרוג בשמיני נמי אסורה אבוה דשמואל אמר אתרוג בשביעי אסורה בשמיני מותרת קם ר' זירא בשיטתיה דאבוה דשמואל קם אבוה דשמואל בשיטתיה דלוי דא"ר זירא אתרוג שנפסלה אסור לאכילה כל שבעה פירושיה ברור דא"ר זירא כמימרא דאבוה דשמואל קמא שאסורה כל שבעה ובשמיני מותרת והדר אבוה דשמואל כמימרא דלוי. ובהא מסכתא דשבתא בפ' ר"א דתולין אתמר חרדל שלשו מע"ש אמר רב ממחו בכלי ואין ממחו ביד ומפרש אלא אמר שמואל ממחו ביד ואין ממחו בכלי איתמר רבי אלעזר אמר אחד זה ואחד זה אסור למחות ר' יוחנן אמר אחד זה ואחד זה מותר אביי ורבא דאמרי תרווייהו אין הלכה כר' יוחנן קם ר' אלעזר בשיטתא דשמואל פי' הדר מן מאי דאמר זה וזה אסור וא' ממחו ביד ואין ממחו בכלי קם ר' יוחנן בשיטתא דר' אלעזר הדר ביה ר' יוחנן מן מאי דאמר זה וזה מותר ואמר זה וזה אסור כי היכי דהוה א"ר אלעזר מעיקרא אביי ורבא דאמרי תרווייהו הלכה כר' יוחנן מן מאי דהכי קאמר הלכתא לא יטרוף אלא יערב בסוף מי שמת (בבא בתרא דף קנח) א"ר עקיבא מודה אני בזה שהנכסים בחזקתן ואמרינן עלה בחזקת מי ר' אילא אמר בחזקת יורשי האם רבי זירא אמר בחזקת יורשי הבן כי סליק ר' זירא קם בשיטתיה דר' (אלעזר) [אילא] קם רבא בשיטתא דר' זירא א"ר זירא שמע מינה אוירא דא"י מחכים פי' משום דהוא הדר למימרא דר' אילא דמן א"י ורבא דמן בבל קם במימרא קמא דר' זירא דהוה אמר בבבל:

דף צג.

בין בימינו ובין בשמאלו ובחיקו ועל כתפו הני ארבע דתנן חייב שכן משא בני קהת והוה אמרינן רבוואתא שכן הוה אלעזר בן אהרן נושא שמן המאור וקטורת הסמים ומנחת התמיד ושמן המשחה ואשכחינן בתלמוד א"י שמן המאור בימינו וקטורת הסמים בשמאלו ומנחת התמיד תלויה בזרועו ושמן המשחה ר' אבין בשם ר' אלעזר כמין צלוחה קטנה היתה תלויה באפונדתו:

א"ר אלעזר המוציא משאוי למעלה מעשרה טפחים חייב שכן משא בני קהת ומנ"ל דמשא בני קהת למעלה מעשרה טפחים דאשכחינן דמזבח עשר אמות היה גובהו וקא פרסו לוים פריסא עליה וכו' ופרשו עליו כסוי עור תחש ומיכן את למד ללוים שקומתן עשר אמות ואי לאו הכין לא יכלין למפרס פרסא אמזבח ומנ"ל דמזבח גובהו עשר אמות דאיתקש למשכן דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך [פתח] שער (המזבח) [החצר] אשר על המשכן ועל המזבח סביב מקיש מזבח למשכן מה משכן עשר אמות דכתיב עשר אמות אורך הקרש אף מזבח עשר אמות ואשכחן במשה רבינו שהיתה קומתו עשר אמות דכתיב ויפרוש את האהל על המשכן ואמר רב משה פירשו והא מלתא דגובהה דמזבח עשר אמות אע"ג דכתיב ושלש אמות קומתו מפרשא בגמרא דקדשים בפרק קדשי קדשים והכין אמרי' שם ר' יהודה לטעמיה דאמר מזבח משה גדול היה דתניא ה' אמות אורך וה' אמות רחב רבוע היה המזבח וגו' דברים ככתבן דברי רבי יוסי ר' יהודה [אומר] נאמר כאן רבוע ונאמר להלן רבוע מה להלן מאמצעיתו הוא מודד אף כאן מאמצעיתו הוא מודד ואמרינן ור' יוסי כי גמיר גזירה שוה בגובהא גמירי דתניא ושלש אמות קומתו דברים ככתבן דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר נאמר כאן רבוע ונאמר להלן במזבח הזהב רבוע מה להלן גובהן כשנים כרחבו אף כאן גובהו כשנים כרחבו א"ל רבי יהודה והלא כבר נאמר ארך החצר מאה באמה ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות אפשר כהן עומד ע"ג מזבח ועבודה בידו וכל העם רואין אותו מבחוץ א"ל ר' יוסי ואתה אי אתה אומר כן גבהו והלא כבר נאמר אשר על המשכן ועל המזבח סביב מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות ואומר קלעים חמש עשרה אמה לכתף ומה ת"ל וחמש אמות קומתו משפת מזבח ולמעלה ומה ת"ל ושלש אמות קומתו משפת סובב ולמעלה ור' יהודה כי גמיר ג"ש ברוחבה לר' יהודה נמי קא מיתחזי כהן נהי דכהן מיתחזי עבודה בידו מי מתחזיא וכיון שקומת הלוים עשר אמות וראה שאפי' המזבח שגבהו עשר אמות הוא נשוי למעלה מי"ט משום דטבעות שהן בתים לבדים קבועות בסוף שליש העליון של מזבח וגמירי דכל טעונא דמידלי במטות תילתא מלעיל ותרי תילתא מלתחת ומשכחת

תילתיה עילאה לעיל מן כתפיהן דהוא ג' אמות (ושליש) [וששה] מכתף לוי ולמטה והויא קומתם עשר אמות צא מהם שש אמות ושני שליש אמה שאר המזבח נשתייר ג' אמות ושליש שהן כי"ז טפחים והיינו דקא אשתכח דקא מידלי טובא ואי [בעית] אימא מארון דאמר מר ארון ט' וכפרת טפח ובדים למעל' משליש העליון נשתייר מכתפי לוים ועד סוף ארון פחות מז' טפחים ואפילו אין אנו למידין לגובהן של לוים שהוא עשר אמות אלא אמרינן קומתו מן כתיפו למטה ג' אמות שהן י"ח טפחים צא מהן ו' טפחים ושני שלישים לשני שלישי ארון שמלמטה נמצא המשוי למעלה מי"א טפחים ושליש ומקשינן למה לי דקא יליף לקומות הלוים מן קומת מזבח דאתי בהקישא ובגזירה שוה כדמפרש לעילא.

דף צג:

נגמר מן משה רבינו דאמ' רב משה רבינו פירש את האהל והוא על ראש עשר אמות ומפרקינן דלמא שאני משה דאמר מר אין השכינה שורה אלא על חכם וגבור ועשיר ואיכא למימר שאין שאר הלוים כמוהו לכך אצטריכנן למילף לשאר לוים. והמוציא משוי על ראשו פטור כלישנא בתרא דאפילו אחד מבני הוצל:

המתכוין להוציא לפניו ובא לו לאחריו פטור שנתכוין לשמירה מעולה ועלתה בידו שמירה פחותה לאחריו ובא לפניו שנתכוין לשמירה פחותה ועלתה בידו שמירה מעולה כדרכה ולאו כדסליק אדעתא דר' אלעזר דמי ששנה זו לא שנה זו [ודיוקא דקא קשיא] דמדתנן לפניו ובא לאחריו פטור דייקינן שאם נתכוין לאחוריו ובא לאחוריו חייב ומדתנן סיפא לאחוריו ובא לפניו חייב איכא למידק לאחריו ובא לאחריו פטור ואסתברא ליה לר' אלעזר מי ששנה זו לא שנה זו האי נמי לא קם אלא כרב אשי דלא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לאחריו ובא לאחריו [דחייב דאיתעבדא מחשבתו אלא אפילו לאחריו ובא לו לפניו דלא איתעבדא מחשבתו גם כן חייב ומסקינן לאחריו ובא לאחריו] דברי הכל היא וכי פליגי רבי יהודה ורבנן בפונדתו ופיה למטה מר מדמי לה לאחריו ובא לאחריו דלאו שמירה מעולה היא וחייב ומר מדמי לאחר ידו פטור והלכתא כרבנן. ואשה החוגרת בסינר ומחתה ביה מידעם אפילו נתכוונה לפניה וחזרה לאחריה חייבת שכן ראוי להיות חוזר וקיי"ל כל באמת הל"מ. ולבלרי מלכות חוגרין בסינר ותולין פתקין במתניהם פעמים שבאין לפנים ופעמים שבאין לאחור ואי אכפת להון [חייב].

ולענין שנים שהוציאו ככר דתנן פטורים ואם לא יכול אחד להוציא והוציאו שנים חייבים ור' שמעון פוטר אית בעסק שנים שהוציאו תלתא גווני כל אחד מהן יכול לבדו

להוציא אלא שהוציאוהו שנים ר' מאיר מחייב וחכמים פוטרים זה אינו יכול וזה אינו יכול וכשמתחברין שניהם יכולין ר' מאיר ור' יהודה מחייבין ור' שמעון פוטר אחד יכול אחד אינו יכול דברי הכל חייב. ותלמודא דשנים שעשו פטורין בעשותה בעשותה את כולה ולא בעושה מקצתה הא כיצד בזמן שכל אחד מהן יכול כגון לגזוז במלגז ושביטה בכרכר וכתיבה בקולמוס במנהגא בעלמא שכל אחד ואחד יכול ואם עשו שנים פטורין אבל כגון הוצאת עיגול של דבילה דטועאי יקירא הוא או קורה דטועאי יקירא היא דכל חד באפי נפשיה לא מצי ביה ושניהם מצי ביה ר' יהודה מחייב ור' שמעון פוטר וקא מיפלגי בהאי קרא ואם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה.

דף צד.

ר' שמעון סבר תלתא מיעוטא כתיבי נפש אחת בעשותה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח כגון פשט העני את ידו לפנים ונתן בעה"ב לתוכה והוציא וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי זה אינו יכול וזה אינו יכול ור' יהודה סבר זה אינו יכול וזה אינו יכול לא אימעט ומיעוטא שלישי לאפוקי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור מן הקרבן והיכי דמי כגון האי דתנן נשאת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן שלא ע"פ ב"ד תצא וחייבת בקרבן ור' שמעון אמר לך יחיד שעשה בהוראת ב"ד לא צריך קרא למעוטיה ור' מאיר דקא מחייב זה יכול וזה יכול אמר לך תרין מיעוטי אינון ואם נפש אחת תחטא בשגגה אחת לאו מיעוטא הוא אלא נפש תחטא בעשותה חד לזה עוקר וזה מניח וחד ליחיד שעשה בהוראת בית דין ובזמן שאחד יכול ואחד אינו יכול והוציאו (שניהם פטורין) [ד"ה חייב]. אמר רב חסדא היכול הוא דחייב ואידך שאינו יכול לא קא עביד מידי אלא מסייע הוא ומסייע אין בו ממש ואיסתייע רב חסדא בכמה סייעתא זפש"ן סימן רב זביד משמיה דרבא סייעיה מהא דתני בזב היה רוכב ע"ג בהמה וד' טליות תחת ד' רגלי בהמה טהורות מפני שהיא יכולה לעמוד על שלש דחשבת כל חדא מסייעת ומסייע אין בו ממש (וכי) אמר רב יהודה מדסקרתא לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש ושאני בהמה דכי עקרא חדא רגל משויא בדעתא למעקר כולהי גופיה אהדרו ליה לאו זמנין עקרא הא זמנין עקרא הא וכיון דאפילו בעי למעקר כולי גופה ומתחלה עקרא חדא זמנין עקרא הא וזמנין דעקרא הא ולאו חדא בעינא הוא דעקרא או הוה אית ביה ממש במסייע והוה האי זב דרכיב על האי בהמה כזב המתהפך על ה' ספסלין לארכן ויש ספק מתהפך עליהן טמאין דכל רגל מסייעת הוא ספק הא מתעקרא וספק הא מתעקרא לא אמרינן מסייע אין בו ממש. ורב פפי משמיה דרבא סייע מהא ר' יוסי אמר הסוס מטמא [על

ידיו] וחמור מטמא ברגליו שמשענת הסוס על [ידיו] וחמור על [רגליו] ואמאי הא קא מסייעת ברגליו בהדי ידים וידים בהדי רגלים לאו משום דאמרי' מסייע אין בו ממש ודרב אשי ורבינא ברירין ומפרשן בתוספתא ובכל הזבחים שקבל דמן:

ושמעתתא דבתרא קא גרסין לה. אמר מר זה יכול וזה יכול ר' מאיר מחייב איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה או דלמא שיעור אחד לכולן ואנחנא חזיינא דהא טעותא היא דלא בעו כי האי בעיא אליבא דרבי מאיר דלאו הלכתא כוותי' ולא אמרי אמוראי (פשמ"ש) [פמנ"ש] סימן. אף אנן תנינא אלא אהא קאי האי בעיא זה אינו יכול וזה אינו יכול ר' מאיר ור' יהודה מחייבין ור' שמעון פוטר ובהא הלכה כר' מאיר ור' יהודה והא קאמרינן באין צדין [דף כז] בהדיא רבי יהודה ור"ש הלכה כר' יהודה וכיון דהלכתא זה אינו יכול וזה אינו יכול חייבין עלה בעינן מי צריכינן שיעור לכל חד וחד או חד שיעור לשניהן וסליקא הלכה שיעור אחד לשניהן ופשטה דמתניתין לא יכול אחד להוציאו והוציאו שנים חייבין דאלמא כל אחד מהן בפני עצמן אינו יכול אבל שניהן בהדי הדדי יכולין ואעפ"כ חייבין ולא מצית מימר על זה יכול וזה אינו יכול קאי ולאו אליבא דר' מאיר קאי בעי אלא אליבא דרבנן דפטורין קאמר מי פטרי רבנן אע"פ שהוציאו שניהן שני שיעורין או דלמא אם הוציאו שניהן שיעור אחד פטירי ואם הוציאו שני שיעורין מחייבין חדא דלאו הכי קאמר לא בבעיא ולא בתשובה ועוד דאיפשיטא לן בזה יכול וזה יכול שאע"פ שמוציא כמה שיעורין פטורין הלכך ליכא לאוקומא אלא בענין זה אינו יכול וזה אינו יכול ואמרי' דשיעור אחד לכולן וחייבין בו.

דף צד:

אמר רב פפא משמיה דרבא אף אנן נמי תנינא היה יושב ע"ג מטה וד' טליות תחת רגלי מטה טמאות מפני שאינה יכולה לעמוד על ג' ואמאי ליבעי שיעור לזה ושיעור לזה פי' שיעור רובו של זב דתנן זב שהיה מוטל על ה' ספסלין לרוחבו טהורין ותני עלה מפני שאין רובו על אחד מהן והכי קאמר הני ד' טליות כל חדא אין רובו עליה ואמאי טמאות אלא לאו משום דשיעור אחד לכולן אמר רב נחמן אף אנן נמי תנינא צבי שנכנס לבית ונעל אחד בפניו חייב נעלו השנים פטורין לא יכול אחד לנעלו ונעלו שנים חייבים ור' שמעון פטור אמאי חייבין ניבעי שיעור צידה לזה ושיעור צידה לזה לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן ומן הא נמי גמרינן דהא שמעתא לענין זה אינו יכול וזה אינו יכול אמירא חדא מדמפרש לא יכול א' להוציאו והוציאוהו שנים חייבים ועוד מדר"ש פטור (יפטור) בהא אמר רבינא אף אנן נמי תנינא השותפין שגנבו חייבין עיקר דילה [בב"ק

עח] השותפין שגנבו וטבחו פטורין והתניא השותפין שגנבו חייבין אר"נ לא קשיא כאן בשותף שגנב מחבירו כאן בשותף שגנב מעלמא. איתיביה רבא לרב נחמן יכול שותף שגנב מחבירו ושותפין שגנבו יהו חייבין ת"ל וטבחו או מכרו מכרו כלו טבחו כלו אלא אמר רב נחמן לא קשיא כאן בשותף שטבחו לדעת חבירו כאן בשותף שטבחו שלא בדעת חבירו:

ואמאי ניבעי טביחה לזה וטביחה לזה והיכי מחייבי שנים בטביחה אחת אלא לאו משום דאמרינן שיעור אחד לכולן אמר רב אשי אף אנן נמי תנינא שנים שהוציאו קנה של גרדי חייבין אע"פ [דמהא לא] שמעינן מינה דשיעור אחד לכולן או צריכי שיעור לכל אחד ואחד מפני שקנה של גרדי יש בו כשני שיעורין וכבר שמענו מן הנך מתניתא דאמרי' שיעור אחד לכולן אלא דגמרינן דלענין זה אינו יכול קיימינן דהיא פלוגתא דר' שמעון ורבנן והא כי תנא תנא קמיה דרב נחמן שנים שהוציאו קנה של גרדי פטורין ור' שמעון מחייב תמה ר"נ ואמר כלפי לייא היכי אמרת הכי הא תנן מתניתין והוציאוהו שנים חייבין ור' שמעון פוטר ותרצה להא ברייתא נמי בהכין הלכך מאי דגריס אמר מר שניהם יכולין ר' מאיר מחייב ואמר עלה איבעיא להו טעותא הוא אלא הכין מיבעי למגרס.

דף צה.

איבעיא להו בעינן שיעור לזה ושיעור לזה ולא למגרס קמיה פיסקא מן בריתא ואעיקר מתניתין קאי דתנן לא יכול אחד להוציאו והוציאוהו שנים חייבין ור' שמעון פוטר דלא משכחת הא פלוגתא דרבי שמעון ורבנן אלא לענין זה אינו יכול וזה אינו יכול דלענין שניה' (אין) יכולין לית מאן דמחייב אלא ר' מאיר ולענין אחד יכול ואחד אינו יכול דברי הכל חייב כמו דאיתא לעיל בשמעתא בהדיא הלכך הא מתני' דרבנן מחייבין ור"ש פוטר ליתא אלא בזה אינו יכול וזה אינו יכול ועלה אמרי' הדין בעיא ותשובתו:

המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפילה לו ואם הוציא כשיעור בכלי חייב על האוכלין ופטור על הכלי ואם היה הכלי צריך לו חייב על זה ועל זה כגון שצריך לאוכל וצריך עוד לכלי אי נמי שאין יכול להוציא את האוכל אלא בכלי כגון התותין בא"י וכיוצא בהן ודייקינן מי אתינן למשמע מינה אכל שני זיתי חלב בהעלם אחד דהוא כמי שהוציא אוכל בכלי אחד חייב שתים אמר רב ששת הכא במאי עסקינן כגון ששגג על האוכלין והזיד [על] הכלי פי' והכי קאמר חייב ע"ז חטאת וע"ז (כזית) [כרת].

מתקיף לה רב אשי וכו' כגון ששגג בזה ובזה ונודע לו על זה וחזר ונודע לו על זה ובפלוגתא דר' יוחנן ור"ל וכבר פרישנא לעיל בכלל גדול והכא קא מסתייע ר"י דאמר חייב שתים [דכתיב] על חטאתו והביא:
ואת החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו אוקימנא באדם חי מפני שהוא נושא את עצמו ודברי הכל בין לר' נתן ובין לרבנן אבל בבהמה חיה ועוף פליגי רבנן ור' נתן רבנן מחייבי עלייהו דסברי אגב ביעותיה משרבטי נפשייהו ומתרשלין ואין נושאין את עצמן ור' נתן פטר (בחיים) [בכל בע"ח].

דף צה:

א"ל רב אדא בר אבא לרבא הא דתנן לענין אין מוכרין בהמה גסה לנכרים בן בתירא מתיר בסוס ותניא עלה בן בתירא מתיר בסוס מפני שהוא עושה מלאכה שאין חייבין עליה חטאת וסליק אדעתין שהוא נושא את האדם החי דהוי בן בתירא כר"נ דאמר חי נושא את עצמו ורבנן נמי קאמרי הכי היכי אמר בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד אלמא רבנן פליגי עלייהו לימא בן בתירא ור' נתן ורבנן אמרו דבר אחד א"ל רבה רבנן באדם בלבד הוא דמודו אבל כל בהמה חיה ועוף בין חיים בין מתים רבנן מחייבי עלייהו ובן בתירא ור' נתן תרוייהו שאמרו דבר אחד לענין הוצאת בהמה חיה ועוף לאו לענין הוצאת אדם ודתניא מפני שהוא מלאכה שאין חייבין עליה חטאת לאו נשיאת אדם כדאסיקת אדעתין מעיקרא אלא אפי' בסוס המיוחד לעופות קאמר פליגי רבנן עליה ומקשינן ומי איכא סוס מיוחד לעופות ואמרי' איכא (דבי זיידן) [דבי וויאדן] הנץ וכיוצא בו שהמלכים צדין בהן עופות וקורין אותו כאז והאחד העוסק [בהן] קורין אותו בלשון פרסי כאזיאר ובזמן שהוא יותר מאחד קוראין להן כזאיארן ויש להן סוסים מיוחדין לכך לשאת את העופות הדורסן הנקראין כאזי ואמרינן א"ר יוחנן הלכה כבן בתירא א"ר יוחנן ואדם כפות מודה רבי נתן שאינו יכול לשאת את עצמו והמוציאו בשבת חייב א"ל רב אדא בר מתנא לאביי והא הני פרסאי דכפיתי דמו שאת רואה אותן שאינן יכולין להלוך על רגליהן ואינן יוצאין ובאין אלא רכובין והסוס נושא אותן ובן בתירא מתיר למכרן לנכרים וסבר ליה שהוא עושה מלאכה שאין חייבין עליה חטאת דאלמא אף הכפות בן בתירא פוטר עליו וא"ר יהודה בן בתירא ור' נתן אמרו דבר אחד והא א"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות ופריק ליה אביי דהנך פרסאי יש בהו כח להלך ואף הן נושאין את עצמן וממאי דנקיטא להו רמות רוחא מענגין את עצמן מלהלך כענין דכתיב אשר לא נסתה כף רגלה וגו' מהתענג ומרוך וכי בעי למרהט מצי דהא הוא פרדשכא ואיהו פקיד המלך דרתח

מלכא עלויה ורהיט תלתא פרסי בכרעיה אבל חולה ודאי ככפות דמי ומחייב ר' נתן על הוצאתו כההיא דגמרא דב' שעירי יוה"כ דתניא עתי אפי' בשבת ואמרי' למאי הלכתא אמר רב ששת שאם חלה מרכיבו [על כתיפו] כמאן דלא כר' נתן דאי כר' נתן האמר חי נושא את עצמו אפי' תימא ר' נתן כיון שחלה ככפות דמי וא"ר יוחנן מודה ר' נתן בכפות: וכן כזית מן המת וכזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ חייב ור' שמעון פוטר. א"ר אבא א"ר יוחנן ורב יוסף אמר ר"ל פוטר היה ר' שמעון אף במוציא את המת לקוברו וטעמיה דר' שמעון דהוצאת המת לקוברו מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וכל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. ואשכחנן דרבא ס"ל כר' שמעון בהא מלתא ואף סבירא ליה כר' נתן כההוא קמייתא דתני בריש פירקא נוטל אדם את בנו והאבן בידו דאמרינן עלה אמר רבא הוציא תינוק וכיס תלוי לו בצוארו חייב וליחייב משום תינוק רבא כר' נתן סבירא ליה דאמר חי נושא את עצמו וליבטל כיס לגבי תינוק מי לא תנן ואת החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו מטה לגבי חי מבטל לה כיס לגבי תינוק לא מבטיל ליה. הוציא תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור וליחייב משום תינוק רבה כר' שמעון סבירא ליה [דאמר] כל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ומדקדקי רבנן בההיא דקא מפטר המוציא את מת דהני מילי דהיכא דלית ליה ריחא דאי אית ליה ריחא נמצאת הוצאתו מלאכה שצריכה לגופה ותניא בפ' א"ר עקיבא בסופיה המוציא ריח רע כל שהוא ואית לה להא מלתא סייעתא בתלמוד א"י ומלתא דמוכחא היא.

דף צו.

אמר רבה ומודה ר' שמעון במרא לחפור בו וס"ת לקרות בו דאי מפיק להו חייב ודייקינן בה מאי אצטריך רבה לא שמעינן הא מלתא וכבר פשיטא דאי אמרת מרא לחפור בה וס"ת לקרות בו מלאכה שאינה צריכה לגופה היא היכי משכחת לה לר' שמעון מלאכה שהיא צריכה לגופה ומהדרינן מהו דתימא לית ליה לרבי שמעון משצ"ל עד דאיכא לגופה כגון מר לעשות לו טס וס"ת להגיהו קמ"ל רבא דלא צריך (האי כולה) [כה"ג] אלא אפי' מר לחפור בו וס"ת לקרות בו מודה בו ר"ש [דחייב] והוצאת המת דקא פטר בה ר' שמעון דוקא מקרבן חטאת אבל מ"מ [לכתחלה] (הכי) אסור דקיי"ל כל פטורי שבת פטור אבל אסור לבר מן הנך תלת ולא שרי לכתחלה אלא היכא דכבודו לאפוקי מרה"י לרשות הרבים או לעילויה מרשות הרבים לרה"י (אסור) [מותר] כדקא מפרשינן מעשה דההוא שכבא דשכיב בדרא חדא וקאמר ליה רב נחמן בר יצחק לרב יוחני אחוה דמר בריה דרבנא האלקים דעיילת ביה את ודרית ליה וקא מפרש לא תימא דכר' שמעון קא

אמינא ולאו כר' יהודה אלא אפילו לר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הכא לכרמלי' קאמינ' דלית ביה חיובא אע"ג דאיכא בשאר מילי איסורא [דרבנן] מרה"י או מרה"ר לכרמלית הכא שאני במקום כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה והאי ל"ת לאו דלא תסור כדמפורש במנחות סוף פ' הקומץ:

פלוגתא דר"ש ור' יהודה בהדיא לא אשכחן היכא פליגו אלא מדוקייהו (במתכוין) [שמעינן הכא] דאמרינן (לקמן בהאורג) הקורע בחמתו ועל מתו וכל המקלקלין פטור שניית מתו חמתו אחמתו קשיא. חמתו אחמתו נמי לא קשיא הא רבי יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה הא ר' שמעון דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה ותוב הא דתנן (לקמן קכא) ועל עקרב שלא תשוך כו' ואמרי' איכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה א"ר [רבי] שמעון היא דאמר מלאכ' שאינה צריכה לגופה פטור עליה וכן אמר שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור בר מהני תלת דפטור ומותר וחדא מינייהו הצד נחש בשבת וממאי דפטור מותר הוא דתנן ועל עקרב שלא תשוך ש"מ כי פליגי במתניתין במלאכה שאינה צריכה לגופה פליגי וקשיא לן אי הכי קשיא דשמואל [אדשמואל] דאמר שמואל הכא (א') דפטורו [מותר] ומוקי לטעמיה מכופין קערה על גבי הנר אלמא שמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה כר"ש ס"ל והא קי"ל דשמואל במלאכה שאינה צריכה לגופה כר' יהודה ס"ל. מיהו [איכא למימר] היכא דאית ביה היזק לרבים כגון גחלת של מתכת וכגון עקרב שלא תישוך כגון הני בלחוד פליגי שמואל על ר' יהודה אבל במלאכה שאינה צריכה לגופה שמואל כרבי יהודה ס"ל:

תנן התם בפ"ז דנגעים התולש סימני טמאה והכוה את המחיה עובר בלא תעשה פי' שיער לבן שהפך בשאת והכוה את המחיה להעבירו עובר בלא תעשה עיקרה השמר בנגע הצרעת אלמא אל תעבירהו ביד וכדר' אבין א"ר אלעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו [אלא] בל"ת:

אתמר אם תלש נימא אחת שלש שיער לבן שהפך בבהרת משני נימין דברי הכל חייב אחת משלש רב נחמן אמר חייב אהני מעשיו שקירב דאותו לעבור רב ששת אמר פטור השתא מיהא הא איתיה לטמאה ולא עבירה לאיסורה אמר רב ששת מנא אמינא לה דתנן המוציא כזית מן המת חייב ודייקינן מינה אם הוציא כזית חייב הא חצי כזית פטור והתניא המוציא חצי כזית חייב ומשני אמר רב ששת הא דתני חצי כזית חייב דאפיק חצי זית מן כזית שכבר מיעט הטומאה ולפיכך חייב והא דתני פטור דאפיק חצי זית מן כזית ומחצה דלא אהני השתא מידי ואע"פ שקרב מיעוט הטומאה ורב נחמן משני הא

דתני חצי זית פטור דאפקוה ממת גדול דהאי שיעורא לא מקרב מיעוטי טומאה אבל חצי זית מכזית ומחצה שמקרב הסרת הטומאה חייב וקיי"ל כרב ששת (וטפי עדיף):
הנוטל צפורניו זו בזו או בשיניו או בידו שלא בכלי וכן שערו וכן שפמו וכן זקנו שנוטלו בשיניו או בידו שלא בכלי בין לעצמו בין לחבירו אסור משום שבות אבל אם נטלו בכלי כגון אזמל או בגוסטר חייב. וצפורן שפרש רובו וציצין שפירשו רובן כלפי למעלה ומצערות אותו מותר לנוטלן ביד אבל בכלי אסור ואם לא פירש חייב עליהן ביד פטור אבל אסור בכלי חייב חטאת. תנא הנוטל מלא פי הזוג חייב וכמה מלא פי הזוג שתים וכן לקרחה שתים (באכהנוס) אבל המלקט שער לבן מתוך שחור אפילו שערה אחת אסור משום לא יהיה כלי גבר על אשה וכן הגודלת וכן הפוקסת ר' אלעזר מחייב חטאת וחכ"א משום שבות ואוקימנא כוחלת משום כותבת גודלת ופוקסת משום בונה:

דף צו:

ירושלמי גודלת משום בונה כוחלת משום כותבת פוקסת מכרועא אלנושרי ובלשון ערבית תנער אל אצדג. פוקסת משום צובעת ומדמפרשי רבנן טעמיה דר' אליעזר ש"מ הלכתא כוותיה ויש מי שחולק ואומר הלכה כחכמים דאמרי משום שבות ומ"ד כר' אליעזר טפי עדיף דאיסורא דאורייתא היא ולחומרא עבדינן וכן נמי לענין החולב והמחבץ והמכבד והמרבץ והרודה חלות דבש שוגג בשבת חייב חטאת במזיד ביו"ט לוקה מ' דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים א' [זה] ואחד [זה חייב] משום שבות ומדמפרשי אליבא דר' אליעזר ואומר חולב משום מפרק מחבץ משום בורר מגבן משום בונה ש"מ סוגיא דהא שמעתיה כר' אליעזר ויש מי שחולק גם על זה ויש מרבנן דמדקדקי דאמרי כי החולב והמחבץ והמגבן כגרוגרת דברי הכל היא ומסתייעא מהא דגרסינן בפרק אע"פ תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מ"ט יונק מפרק כלאחר יד הוא ובמקום סכנה לא גזרו רבנן א"ר יוסף הלכה כר' מרינוס ולא שמעינן דאית ליה האי סברא דחולב אסור משום מפרק אלא אליבא דר' אליעזר ורבי מרינוס לא התיר אלא היונק מכלל שהחולב אסור ובסוף פרק חרש שנשא פקחת אסיקנא דיונק מפרק כלאחר יד הוא:
שבת דאיסור סקילה גזרו רבנן י"ט דאיסור לאו הוא לא גזרו רבנן וסבירא להו דבהחולב ובמחבץ שמוציאה חמאה ובמגבן דברי הכל אסור לא פליגי רבנן עליה דר' אליעזר אלא במכבד ומרבץ וברודה חלות דבש ובהני הלכתא כרבנן וסוגיא כוותייהו דהא לא אימנעו מלרבץ אלא משום דחיישינן משום אשווי גומות ואסיקנא והאידנא דסבירא לן כרבי

שמעון [דפטר] במלאכה שאינה צריכה לגופה ובדבר שאין מתכוין שרי אפי' לכתחלה לענין כיבוד נמי שרי ואפי' בדהוצי כר' שמעון:
הלכתא מחלב בהמה אפי' למאן דסבר דשרי משום שבות אסור וכ"ש למ"ד משום מפרק אסור דמלאכה היא והא דאמר רב חסדא מדברי רבנן נלמד חולב אדם עז לתוך הקדרה אבל [לא] לתוך הקערה כבר פרשה מו' רב יהודאי גאון זצ"ל דבי"ט הוא וכבר פירשנו בפרק חבית:
מתני' התולש מעציץ נקוב חייב משאינו נקוב פטור ר' שמעון פוטר בזה ובזה ורמי ליה אביי לרבא תנן ר' שמעון פוטר בזה ובזה אלמא לר' שמעון לכל מילי נקוב כשאינו נקוב משוי ליה והתנן ר' שמעון [אומר] אין בין נקוב לשאינו נקוב אלא להכשיר זרעים בלבד ופריק רבא לעולם ר' שמעון לכל מילי נקוב כשאינו נקוב משוי לה ואיכא דגרסי כתלוש משוי והדבר אחד הוא פי' כיון דפטור ר' שמעון אפילו בתולש מעציץ נקוב דייקינן מינה דסבר כל מאי דזרע ביה כתלוש דמי ואע"פ שהוא נקוב כשאינו נקוב חשוב והא דשני ביניהון לענין הכשר זרעים דתני בסוף (פ"ב) דעוקצים עציץ נקוב אינו מכשיר את הזרעים ושאינו נקוב מכשיר את הזרעים וקא מודה בה ר"ש דאלמא זרעים שהן בעציץ שאינו נקוב כתלושין דמי ומים הניתנין עליהן הרי הן בכי יותן ומכשירין אבל עציץ נקוב זרעים שיש בו כמחוברים דמו וכל מים הניתנין בהן אין מכשירין אותן והכא בשבת חשיב הנקוב כשאינו נקוב לפטור והכא בזרעים משני בין נקוב לשאינו נקוב קשיין אהדדי ומשני הכשר זרעים שאני שהתורה רבתה להן טהרה וכי יותן מים על זרע זרוע אשר יזרע טהור הוא פי' כל זרע שאינו ראוי עכשיו לזריעה טהור הוא אין המים מכשירין אותן והא כיון שהוא מחובר כמי שאינו ראוי לזריעה הוא וא"ת א"ה אפי' שאינו נקוב נמי שאני התם כיון דאינו נקוב לאו זריעה הוא דכל זריעה שאינה בארץ לאו זריעה הוא והאי דאמר לכל מילי כגון ההוא דתנן בכלאים פרק (ז) עציץ נקוב מקדש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדש ר"ש אומר זה וזה אסורין ואין מקדשין ולענין כלאים נמי איכא למימר דפליג ר"ש אבל רבנן דבר ברור הוא משנה שלמה בדמאי פרק (ה) שעציץ נקוב הרי הוא כארץ תרם מן הארץ על עציץ נקוב ומן עציץ נקוב על הארץ תרומתו תרומה כו' והלכתא כרבנן שהתולש מעציץ נקוב חייב וגרסינן בסוף פרק חרש שנשא פקחת לא יאמר אדם לתינוק הבא לי קסם אלא מניחו תולש מניחו זורק אמר אביי תולש מעציץ שאינו נקוב וזורק בכרמלית מדרבנן וגרסי' נמי במנחות (ד' ע) אמר רב טובי בר קיסנא אמר שמואל הזורע כלאים בעציץ שאינו נקוב אסור אמר אביי מאי קמ"ל בשלמא אי אשמעינן לוקה מכת מרדות מדרבנן שפיר אלא האי דקאמר אסור מאי קמ"ל דהוי זריעה

מדרבנן תנינא משאינו נקוב על הנקוב תרומה ויחזור ויתרום כו' דייקינן לר' שמעון דפטר התולש מעציץ נקוב דבעא מיניה ההוא סבא מר' זירא אם היה שורש הזרע כנגד הנקב מה לי אמר ר' שמעון בזה אשתיק ר' זירא זמנין אשכחיה דיתיב וקאמר ומודה ר' שמעון שאם נקוב בכדי טהרתו פי' במוציא רימון שהתולש ממנו חייב א"ל שורש כנגד הנקב בעינא מינך ולא פשטתה לי לפטורה ניקב בכדי טהרתו מיבעיא.

דף צז.

אמר אביי אם איתא לדר' זירא הכי אתמר ומודה ר' שמעון שאם נקב למטה מרביעית פי' הכי קאמר אביי שפיר עבד ר' זירא דלא אהדר ליה להההוא סבא דאי אתמר הכי אתמר מודה ר' שמעון שאם ניקב העציץ בארעיתו או קרוב לארעיתו במקום שלא נשאר בו כדי לקבל רביעית דכיון דלית ביה כדי לקבל רביעית בטל מתורת כלי דכי מנקיב עציץ בההוא דוכתא ודאי שרשי הזרעים שיש בו מגיעין לארץ והרי הן כזרועים בארץ והתולש מהן חייב אבל ניקב העציץ מצדו ונשאר בו כדי לקבל רביעית עדיין כלי הוא ואע"פ שהושרש כנגד אותו הנקב איכא למימר שאינו מגיע לארץ ואע"פ שאין דבר חוצץ בינו לבינה עדיין מיבעי אליבא דר' שמעון.

אמר רבא ה' מדות בכלי חרס עיקרא כל כלי שנשבר נטהר מיהו לא מחשיב שבור אלא עד שיפסל ממה שהוכן לשמש כגון כלי חרס שהוכן לקיבול משקין מקבל טומאה עד שניקב שיעור הכנסת משקין או הוצאת משקין וכן כלי חרס שהוכן לאוכלין אע"פ שניקב בכונס משקה מקבל טומאה עד שינקב שיעור הוצאת זיתים. כדתנן שיעור כלי חרס לטהר העשוי לאוכלין שיעורו בזיתים עשוי למשקין שיעורו במשקין עשוי לאוכלין ולמשקין מטילין אותו לחומרו בזיתים ולענין רימונים חלוקת אמוראים היא אבל במשנה לא מצינו בכלי חרס שיעור ברימונים ולא הגיעה אלא עד זיתים ולענין כלי עץ או כלי עור או כיוצא בו הא דתנן כל כלי בעלי בתים שיעורו כרימונים השתא הני חמש מדות דאמר רבא חדא דניקב במוציא משקה טהור מלטמא גסטרא ועדיין כלי הוא לקדש בו מי חטאת משום דגסטרא כלי גדול הוא דמחתין ביה כדים וחצובים והכי דמיא דמקבל מאי דדאיב מינהון ומינטר עיקר גם גסטרא להא מלתא הוכן פעמים שהחבית או חצבא גדולה נשברה לראשה וניטלו אזניה ומכניס אותה ולשומו תחת מטה ותותי מצבי כמו כן ונקראת גיסטרא וכד מינקיב גיסטרא במוציא משקה בטלה מן הדבר שהוכנה לו וליכא כלי חרס דמטהר במוציא משקה בר מגיסטרא בלחוד לפי שאין אומרים הבא גסטרא לגסטרא. פי' אם ניקבה חצבא במוציא משקה או' הבא גיסטרא והנח תחתיה

כדי שיקבל מה שיזוב ממנו אבל אם הגיסטרא גופו מוציא משקה אין אומרים הבא גיסטרא לגיסטרא שיקבל מה שיזוב ממנה לקבל ואע"פ שניקב במוציא משקה ותנן גיסטרא שנתרועעה ואינה מקבלת משקין אע"פ שמקבלת אוכלין טהורה שאין שיריים לשיריים פי' שאין שירים לשירים הוא שפירשנו למעלה שהגיסטרא עיקרה:

שירי חבית או חצבא שנטלו אזניה וכלי הוא לקדש מי חטאת ועיקרא ההוא דתנן אין ממלאין ואין מקדשין ואין מזין מי חטאת אלא בכלי אשמעינן הכא דגסטרא שנתרועעה ומוציאה משקין תורת כלי עליה וכשרה למי חטאת:

שנייה. ניקב בכונס משקה פסול מלקדש בו מי חטאת ועדיין כלי הוא להכשיר בו זרעים כדתנן בנדה פרק ששי כיוצא בו כל כלי חרס שמכניס מוציא ויש מוציא ואינו מכניס ואמרינן עלה מכניס פסול למי חטאת וטהור משום גסטרא דאמר רב אסי שונין כלי החרס שיעורו בכונס משקה לא אמרו במוציא משקה אלא לענין גסטרא בלבד ואמרינן ת"ר כיצד בודקין כלי חרס לידע אם ניקב בכונס משקה אם לאו מביא עריבה מליאה מים ונותן קדירה לתוכה אם כנסה בידוע שבכונס משקה ואם לאו בידוע שבמוציא משקה ר' יהודה אומר כופף אזני קדירה לתוך עריבה ומציף עליה מים אם כנסה בידוע שבכונס משקה ואם לאו בידוע שבמוציא משקה או שופתה ע"ג האור אם האור מעמידה בידוע שבמוציא משקה ואם לא בידוע שבכונס משקה ר' יוסי אומר אף לא שופתה על האור מפני שהאור מעמידה אלא מעמידה ע"ג הרמץ אם רמץ מעמידה בידוע שבמוציא משקה ואם לאו בידוע שבכונס משקה היתה יורדת טפה אחר טפה בידוע שבכונס משקה מאי איכא בין ת"ק לר' יהודה אמר עולא כינוס ע"י הדחק איכא בינייהו אשמעינן אע"פ שרחב הנקב והוסיף על כדי הוצאת משקה והגיע להכנסת משקה עדיין אותו עציץ כשאינו נקוב דמי ומכשיר את הזרעים כדפרשינן לעילא:

שלישית. ניקב בשורש קטן טיהר מלהכשיר זרעים ועדיין כלי הוא לקבל בו זיתים בהא אשמעינן רבה דלא כר' שמעון דאמר אם ניקב למטה מרביעית וקאמר אפילו ניקב בשורש קטן דאפשר דמתחברין אותו זרעים שיש בו לקרקע ודומה לעציץ נקוב וטהור מלהכשיר זרעים אם לא הגיע הנקב לכדי הוצאת זיתים עדיין כלי הוא ומקבל טומאה. רביעית ניקב במוציא זיתים.

אמר רבא אם הוכן מעיקרא זה הכלי לקבל רימונים אע"פ שניקב במוציא זיתים עדיין טמא הוא אבל אם מעיקרא לא הוכן אלא לקבל זיתים כיון שניקב במוציא זיתים טהור והא מלתא פליגי בה רבה סבר דכלי חרס רבי שיעורו במוציא זיתים לפום דמפרש ליה [לדרב אסי] [ורב אסי] נמי אמר הכין שמעתי וחד מתרי אמוראי דמערבא חד סבר

במוציא רימון וחד סבר בשורש קטן וסימניך אחד המרבה ואחד הממעיט ורב חנניא בר שלמיא משום ר' אליעזר תני כל כלי חרס בין גדול בין קטן אם ניקב במוציא זיתים טהור ומר קשישא מסיים בה דר' אליעזר כל כלי חרס שניקב במוציא זיתים הרי הן ככלי גללים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים והלכתא הכין ובהכין סלקא שמעתתא ולא סליק דצריך כלי חרס במוציא רימון וליתא לדרבא. חמישית ולענין צמיד פתיל עד שיפחת רובה:
הזורק מרה"ר לרה"י או מרה"י לרה"ר חייב.

דף צז:

אמרינן זריקה תולדה דהוצאה היא והוצאה גופה מייתי לה ר' יוחנן דהיא מלאכה מהא ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' משה היה יתיב במחנה לויה מחנה לויה רה"ר היא וקאמר להו משה לישראל לא תפיקו מבתיכון דהוא רה"י ותיתו לרה"ר והאי דגרסי' בתרה וממאי דבשבת הוה קאי ומשני דגמיר העברה העברה שמיע לן מרבוותא דליתא מעיקרא דשמעתא וגירסני דלאו בקיאין אינון קשיא להון וטפלה הדין גירסא וסוגיא דמשה רבינו בחול הוה קאי במחנה לויה דהוא רה"ר וקאמר לישראל לא תיתי מידי דשלים ליה צורכיה כדכתיב מרבים העם להביא מדי העבודה וגו' ומש"ה ויצו משה ויעבירו קול במחנה וגו' וכתיב והמלאכה היתה דים לכל:
ומנלן דהוצאה מרשות לרשות מלאכה היא דדייקינן מדלא אמרה תורה איש ואשה אל יביאו עוד לתרומת הקודש אלא אל יעשו עוד מלאכה קאמרה תורה ולא הוו עבדי מידי אחרינא אלא מפקי ומייתי ש"מ דהבאה קרי לה מלאכה וכיון דאמר להו אל יעשו עוד מלאכה קבילו כדכתיב ויכלא העם מהביא וכיון דהבאה מבתיהון ליתן לגזברים במחנה לויה בחול איקראי מלאכה וקי"ל דכל מלאכה אסור' בשבת איבירה לה מלתא דהוצאה והכנסה נמי מלאכה היא כשם שנמנעו העם מלהוציא ולהביא וליתן לגזברים כך נמנעו הגזברין מלקבל מהן ולהכניס ללשכה ומפורש נמי בירושל' ביציאות השבת שההוצאה קרויה מלאכה:
ולר' אליעזר מחייב אתולדה במקום אב והעושה אב ותולדה דידיה מחייב תרתי כאשר הוא מפורש בכריתות וכיון דאהוצאה ואהכנסה מחייב ואזריקה מחייב אמאי קרי להאי אב ולהאי תולדה ופשוטה היא וכבר פירשנוה למעלה:
ואמרי' אשכחן הוצאה וזריקה נמי מרשות לרשות דחייב:

הזורק ד' אמות ברה"ר מנלן דחייב א"ר יאשיה שכן אורגי יריעות זורקין מחטיהן זה לזה משום דברה"ר היתה מלאכת המשכן נעשית ואקשינן אורגין מחטין למה להו ותרצינן שכן תופרי יריעות זורקין מחטין ואקשינן תוב ומנלן שהתופרין הללו היו זורקין מחטיהן ארבע אמות ברה"ר שמא זה בצד זה היו יושבין ומשלימין מחט זה לזה ואפילו תימא לא היו זה בצד זה [מ"מ מנ"ל] דד' אמות היו ביניהן דלמא פחות מד' אמות הוו. ונדחת זו דרבי יאשיה ופירק רב חסדא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאן ביריעה ויש שגורסין בוכיאר פי' בוכיאר הקנה שהחוט של ערב תלוי בו שזורקו האורג בתוך היריעה לרחבה להיארג אותו החוט בכלל היריעה ושמעינן מרבותינו הגאונים כי בבבל קורין אותו אל נאזכה ויש מי שאומר אל מכנף ואקשינן עליה והלא איגדו בידו וקיי"ל דכל הזורק דבר ואגדו בידו אינו חייב דהא לא יצא מידו כדמפורש בהמצניע וכדגרסי' סוף הדין פרקא לענין לכתא ומתנא ובמתניתין דסוף עירובין דף צ"ט הקורא בס"ת על האסקופה הכא נמי עיקר החוט של ערב אצל האורג והוא משימו על הבוכיאן ואורג בו והוא נמתח מאצל האורג ובזה אין חייבין עליו ושנינן בניסכא בתרא פי' החוט של ערב שבסוף שאין איגודו ביד האורג ואקשינן תוב והא אותו מקום שהבוכיאן נזרק בו והוא נפש המסכת מקום פטור הוא ואינו רה"ר ואנן בעינן ד' אמות ברה"ר ונדחה גם הבוכיאן הנזרק ביריעה ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר לשוליהן פי' כגון שוליא דנגרי והוא כגון תלמיד המשרת ללמוד מלאכה נקרא שולא ודחינן ודלמא שוליהן גביהן הוו יתבי ולא מרחיקי ד' אמות מהן ושנינן אלא שכן אורגי יריעות זורקין בוכיאר זה לזה דליכא למימר כי האורגין גבי הדדי הוו יתבי דא"כ מטו הדדי בחפא פי' מגיעין זה לזה במסרק שמכסה בו על היריעה ואקשינן תוב וא' ודלמא שלחופי הוו משלחפי כלומר לא היו יושבין זה כנגד זה אלא זה אחורי זה כדגרסי' בפרק המוכר פירות לחבירו בענין כרובין בנס היו עומדין ואתקיף רב אשי ודלמא שלחופי הוו משלחפי או שמא באלכסון או זה יריעתו מתוחה לצפון וזה למערב ובהיות כן יתכן להיות קרובין זה לזה ועוד וכי שואלין היו זה מזה והתני לודא איש איש ממלאכתו אשר המה עושים ממלאכתו היה עושה ולא היה עושה ממלאכת חבירו ועמדו הקושיות הללו בלא פירוק ואקשי תוב אדבעית זורק [בר"ה מנ"ל] מכלל דמעביר פשיטא לן מנא לן דמעביר ד' אמות ברה"ר חייב אלא מעביר גמרא גמירי לה זורק נמי גמרא גמירי לה:

מגלת סתרים שהיה כתוב בה אבות מלאכות מ' חסר אחת ואם עשאן כולן בהעלם אחת אינו חייב על אחת מהן כלומר אינו חייב אלא ל"ח חטאות שיש אחת בהן שהוא פטור

עליה ונמצא ספק בכולן ואמר שמואל מקושש מעביר ד' אמות ברה"ר הוה פי' כיון שנסקל נתברר כי המעביר ד' אמות ברשות הרבים אינו מן הספיקות אלא ודאי חייב: במתניתא תנא תולש היה והוא הקוצר רב אחא אמר מעמר היה כל אחד מאלו אומרים זו היא הברירה בלא ספק [דחייב] ור' עקיבא שאמר מקושש זה צלפחד נדחו דבריו. ופירשו דלא גמר מפי רבו ג"ש זו אלא הוא לעצמו דן זה וקיי"ל אדם דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו ומזאת אתה למד דכל ג"ש דלא גמרא הוא ליכא למיסמך עלה. ור' עקיבא כיון דלא הות גמרא בידיה לפיכך נידחת ולא קבלה ממנו. ואף לא עמד שאהרן נצטרע ואי משום דכתיב ויחר אף ה' בם בנזיפה בעלמא:

דף צח.

נתברר לנו מפסקא קמא דמתניתין כי הזורק מרה"ר לנוח ברה"י או מרה"י לנוח ברשות הרבים ונעשית מחשבתו חייב ופסקא תנינא במתניתין הזורק מרה"י לרה"י אחרת ורה"ר באמצע ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרין ולענין בעיא דרבא למטה מעשרה פליגי פשיטא לן דמושיט למעלה מעשרה ברה"ר ונח ברה"ר חייב וכן מושיט מרה"י לרה"ר והיינו מעביר ד' אמות ברה"ר וכמוציא משוי על כתיפו דמי שהרי למעלה מעשרה הוא וכן היה משא בני קהת ומלאכה היא אלא מיהו מושיט מרה"י לרה"ר אע"פ שלא הגיע ברה"ר עד ד' אמות חייב כיון דנח ברה"ר שהרי הוא מוציא מרשות לרשות אבל המגביה חפץ ברה"ר והעבירו ברשות הרבים ולא הכניסו ולא הוציאו מרשות לרשות אם העבירו ד' אמות חייב ואם לאו פטור. אלו כולן פשוטות הן ובעיא דרבה נמי פשוטה היא מדתניא מרה"י לרה"י ועובר ברה"ר עצמה ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרין ודייקינן מדקתני ברה"ר עצמה פשיטא דלמטה מי' פליגי ולא מיתוקמא במעביר כגון מוציא ומושיט דהני אפילו למעלה מי' חייב אלא לאו בזורק ולמטה מי' [הוא] דחייב ר"ע אבל למעלה מעשרה אפילו ר' עקיבא פוטר והכא בהא קא מיפלגי ר' עקיבא סבר אמרי' קלוטה באויר כמה שהונחה דמי ורבנן סברי לא אמרינן קלוטה באויר כמה שהונחה דמי ור' אלעזר פליג וסבירא ליה דרבנן פטרי אפי' למטה מי' ור' עקיבא מחייב אפילו למעלה מעשרה טפחים והאי דקתני ברה"ר עצמה להודיעך כחן דרבנן דהלכתא כוותיהן. והא דאמר רב חלקי' בר טובי תוך שלשה דברי הכל חייב למעלה מי' דברי הכל פטור מחטאת ואינו אסור אלא משום שבות מג' ועד י' ר"ע מחייב וחכמים פוטרין ותניא נמי הכי פליגא אתרוייהו אדר' אלעזר דסבר אפי' (למטה) [למעלה] מי' פליגי ולרב המנונא דסבר למטה מי פליגי בי' כולהו האי אמרת מג' ועד י' בלבד הוא דפליגי ותניא כוותיה וסוגיין דשמעתין אסור

לזרוק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע בתוך ג' לדברי הכל ואם זרק חייב חטאת ואע"ג דאמר רבא לקמן (ד' ק') בתוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו ובהמוציא יין (ד' פ') אוקימנן בזורק מכלל שאם לא נח אפילו ע"ג משהו לא מחייבי רבנן הא דרב חלקיה בר טובי עדיפא דתניא כוותיה בהדיא מג' ועד י' פטור אבל אסור כרבנן למעלה מעשרה אם אין אותן ב' רשויות שלו אסור לזרוק מזו לזו משום שבות ואם הם ב' דיוטאות שלו זו כנגד זו ורה"ר ביניהם (משוות) מותר לזרוק מזו לזו ואם היתה דיוטא אחת למעלה ואחת למטה שהזורק צריך להעקים ולזרוק אסור משום גזירה גזרינן לזרוק דלמא נפלה ברה"ר עצמה ואתי לעיולא מרה"ר לרה"י ותרגומא נמי להא דרב דאמר ב' בתים שלו בשתי צדי רה"ר אסור לזרוק מזו לזו דמידלי חד ומיתתי חד כדפרשינא והלכתא כוותיה דרב ובלבד דלמעלה מעשרה נפלו ואסיקנא כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי בין למעלה כגון הרחקת סכך מן הדפנות וכיוצא בה ובין למטה הלכתא גמירי לה. ת"ר הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ר' מחייב וחכמים פוטרין פי' כגון שזרק מרה"ר ונתכוון לנוח ברה"ר אחר ולא נתכוון כדי שינוח ברה"י וגם לא נח ברה"י אלא עברה בלבד העברה ברה"י ונח ברה"ר שנתכוון כדי שינוח בו ואין ממקום שזרק עד מקום שנח ד' אמות דכיון שאין ביניהם ד' אמות פטרי רבנן ורבי סבר קלוטה באויר כמו שהונחה בקרקע דמו. רב ושמואל דאמרי תרווייהו לא חייב רבי אלא בזמן שעברה ברה"י מקורה דסבר ביתיה כמאן דמליא דמי וכאלו נחה ברה"י ונמצא מכניס ומוציא מרשות לרשות ואע"ג דלית תמן ד' אמות חייב ומפרשא בגיטין בהזורק גט. אבל הזורק דרך רה"י שאינו מקורה לא מחייב ר' ולא אמרינן קלוטה כמו שהונחה:

אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה רבי שתים אחת משום הכנסה ואחת משום הוצאה. ודחי' לה להא הכי והא הכנסה תולדה דהוצאה היא כדתנן בחשבון אבות מלאכות המוציא מרשות לרשות ואע"ג דאוקימנא בתחלת מסכתא זאת תנא כל עקירת חפץ ממקומו הוצאה קרי לה מיהו חדא אב וחדא תולדה. וא"ת מחייב ר' שתים ונמצא מחייב אתולדה במקום אב דידיה והא תניא ר' אומר דברים הדברים אלה הדברים ל"ט מלאכות שנאמרו לו למשה מסיני וכל מאן דאית ליה חילוק מלאכות והללו הן אבות והשאר תולדות ואוקימנא דאינו מחייב אתולדה במקום אב דידיה אלא על האב ועל אתולדה דידיה לא מחייב אלא חדא וא"ל רב יוסף לרב חסדא מר הא שמעתא דרב יהודה אמר שמואל אדר' מתני לה וקשיא ליה. רב יהודה אמר שמואל לא קתני לה אדר' כלל אלא אדר' יהודה מתני לה דתניא הזורק מרה"י לרה"ר ועובר ד' אמות ברה"ר ר' יהודה מחייב וחכמים פוטרין אמר רב יהודה אמר שמואל מחייב היה ר' יהודה שתים אחת

משום הוצאה מרשות לרשות ואחת משום מעביר ד' אמות ברה"ר. ודחינן ממאי דלמא ר' יהודה חדא הוא מחייב כגון דאמ' עד דנפקא לרה"ר תנוח ובהא פליגי ר' יהודה סבר כיון דנפקא לרה"ר קלטתה רה"ר כאילו נחה שם ונעשה מחשבתו ולפיכך חייב. ורבנן סברי לא אמרי' קלוטה כמי שהונחה וכיון שלא נעשת מחשבתו פטור לגמרי דקיי"ל לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה אבל אתולדה במקום אב אפילו ר' יהודה לא מחייב ובהכי סלקא שמעתין ואע"ג דטרח למפשט מהא דתניא ר' יהודה מוסיף אף השובט והמדקדק מכלל דהני תולדות נינהו דר' יהודה מחייב אתולדה במקום אב דחויא היא ואסיקנא הני לר' יהודה אבות נינהו ומוסיף להו בהני אבות ואוקמוה רבה ורב יוסף דלא הוה מחייב רבי יהודה אלא אחת וא"ל רבינא לרבא למאי דסליק אדעתין מעיקרא דמחייב ר' יהודה שתים אי האי זורק דעתו שתנוח עם יציאתה לרה"ר ואין דעתו להעבירה ד"א ברה"ר אע"ג דסבר קלוטה כמי שהונחה בהעברה לא מחייב דהא לא נתכוון להעבירה ד"א ברה"ר דהא לא מחייב אלא על מחשבתו כר' יוחנן דאמר המפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאו לרה"ר פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. ושני ליה רבא לרבינא באומר הריני זורק ובדעתי כ"מ שתנוח בו הוא רצוני דכל היכא דנח אמרינן הרי נעשית מחשבתו:

פשיטא נתכוון לזרוק ח"א וזרק ד' הרי כתב שם משמעון וחייב. ואקשינן מי דמי התם כמה דלא כתב שם לא מכתב ליה שמעון וכאלו מתחלה כך היתה מחשבתו כתוב שמ ואחריו עון והנה נעשית מחשבתו ולפיכך חייב אבל זורק מי לא יכול לזרוק חי"ת בבת אחת כי לא נייח ביניהן כלל ונדחת.

דף צח:

נתכוון לזרוק ד' אמות וזרק ח' חייב אם אמר כל מקום שתרצה תנוח וכבר פרשנוה בבבא קמא בפרק כיצד הרגל בסופו דקתני התם בפירושא אם אמר כל מקום שתרצה תנוח אין ואי לא לא מחייב. ת"ר הזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע ד' אמות חייב פחות מד' אמות פטור פי' אם יש ממקום שזרק עד שנח בב' הצדדין שהן רה"ר ד' אמות חייב כגון שיש רה"ר בצד זה ב' אמות ובצד אחר ב' אמות אחרות רה"ר שנמצא מעביר ד' אמות ברה"ר וקמ"ל רשויות מצטרפו' אע"ג דרה"י חולק בין ב' רשויות הרבים ולא אמרינן קלוטה כמו שהונחה כלומר קלטתן רה"י טרם תנוח ד' אמות אלא כיון שבזריקה אחת הלך החפץ ד' אמות ברה"ר אע"פ שהן אמות מקוטעות ואינן ארבעתן רצופות ביחד חייב. אמר משמיה דרב המעביר ד' אמות ברה"ר מקורה פטור דהא כל מלאכת דשבת מן המשכן

גמרינן להו (ולמה) [ולכן] הוא פטור לפי שאינו דומה לדגלי מדבר ואקשינן איני והא עגלות שהיו טעונות קרשי המשכן מקורות היו בזמן שהקרשים עליהן ואמר רב משמיה דרבי חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצדיהן רה"ר הן ופרקי' כי אמר רב לפי שאינן דומה לדגלי מדבר בדרא קמא פי' בזמן שלא הניח על העגלות קרשים אלא התחתונים בלבד שאינה מקורה כולה אבל כשיניחו עליה שניים ושלישים ותהא כולה מקורה לא אמר רב ואקשי' מכדי אורך העגלה כמה היא ה' אמות רוחב כל קרש אמה וחצי כמה קרשים טוען בעגלה שלש שאינה מחזקת יתר כי ארכה ה' אמות ורחב ג' קרשים כל קרש אמה וחצי ארבע אמות וחצי נמצאת חצי אמה עודפת העגלה על הקרשים והן ג' טפחים כי שדית בין קרש לקרש זה העודף כלבוד דמי ואפי' בדרא תתאה עגלה כולהי מקורה היא ודחי רב מי סברת קרשים כרחבם היה מטעינם על העגלה אחודן הוה מנח להן ואקשי' תו סוף סוף עובי כל קרש אמה היא כשמסדרן עלה עגלה נותן [ד'] קרשים על העגלה נמצאת עודף בעגלה אמה שהיא ו' טפחים כשתחלקם בין הקרשים יבא ביניהם פחות מג' טפחים שהרי בין ד' קרשים רוצה לחלקם וקיי"ל כל פחות מג' טפחים כלבוד דמי ומכל פנים העגלה אפילו בדרא תתא מקורה היא הניחא למ"ד כדבעינן למימר לקמן קרשים מלמטה עוביין אמה מלמעלה כלין והולכין עד כאצבע פי' הוה הנגר משפע ואוכל בקודש ועולה עד שנמצאת ראש הקרש עוביה אצבע ותחתיה הקרש עביה אמה משכחת לה דמשלבי קרשים מלמטה זו עם זו ומתרפקין ועולין עד שנמצא למעלה ביניהן קרוב לאמה וכיון שיש בין ב' הקרשים אמה ודאי אינן מקורות אלא למ"ד כשם שמלמטה עוביין אמה כך מלמעלה עוביין אמה היכי משכחת לה עגלה שאינה מקורה ופריק רב כהנא תמצא עגלה שאינה מקורה בזמן שאין על העגלה קרשים אלא אטבי בלבד פירוש עגלה זו עשויה ב' קורות ארוכות וב' קצרות בראשיהן כגון מלבנות המטה. והאמצע מגולה ומניחין באמצעה לרחבה קורה יוצאה חוץ לעגלה ב' אמות ומחצה מזה הצד וב' אמות ומחצה מן הצד האחר ומכניסין האופנים בראשי הקורה היוצאות חוץ לעגלה ומטעינין ע"ג העגלה הקרשים תחתיים שניים ושלישים ועוד בארבעת מקצועי העגלה ד' עצים ארוכים קבועים ועומדים כמין כנופי המטה וראשיהן משופעין ואחרי שמטעינין העגלה מביאין ד' קרשים רחבין כשיעור טפחים ונקראין אטבי שנים מהן ארוכים כאורך העגלה וב' מהן ארוכין כשיעור רוחב העגלה נקובים כל אחד נקב בראשו ב' נקבים בכל אחד ואחד ומכניס אלו הקרשים נקביה בראשי העצים העומדים כמין כגופי הארוכין לאורך העגלה והקצרים לרוחב העגלה ונמצאו אלו העצים הנקראים אטבי כמין מסגרות ונמצאו העצים העומדין בארבעת מקצועי העגלה כמין קירום מחזיקין הקרשים שלא

ישמטו לא לארכן ולא לרחבן והן כמין מסגרות שסוגרין בעד הקרשים מכל הצד ואלמלא האטבי היו הקרשים דוחין העצים ונופלין ויש מי שעושין אטבי הללו מן ברזל כענין שפרשנו וכיון שפירק רב כהנא באטבי הקשו עליו וכי תמצא עגלה מגולה ואטבי עליה והלא אטבי לא נעשו אלא להנתן על גבי עגלה טעונה ובעת שהיא טעונה מקורה היא ונדחה רב כהנא ותירגמא שמואל ביתידות פי' יתידות שנים שלשה רחבות כמו טפח אגודות בעגלה שנמצא בין יתד ליתד כמו אמה ונמצאת העגלה כולו מגולה היא כולה. והוצרך שמואל להעמידה ביתידות משום דתני ר' חייא תחתיהן ואי אפשר להיות לעגלה תחת והיא אינה מקורה אלא ביתידות שיש ריוח הרבה ביניהן דליכא למימר בהן כלבוד דמי והוא כדבעינן למימר לקמן כי שיעור ב' עגלות מהלכות זו בצד זו בט"ו אמה ומיכן למדנו דרך רשות הרבים ט"ז אמה אלו ט"ו אמה ואמה יתירה למקום בן לוי כו'.

דף צט.

ת"ר קרשים מלמטה עוביין אמה מלמעלן כלין והולכין עד כו' ר' יהודה דרש יהיו תמים על ראשו מלשון כלוי כדכתיב תמו נכרתו והאי דכתיב יחדיו בעינן דליהוי משולבים כאחד כשמחברן דומין כאלו אחד הן ולא להוון משתלפי מהדדי ור' נחמיה דייק יחדיו שיהו שוין סופן עד ראשן והא דכתיב תמים דמיתי שלמים ולא מיתי דגיסרא בשלמא למ"ד כשם שמלמטן עוביין אמה כך מלמעלן עוביין אמה היינו דכתיב ולירכתי המשכן ימה תעשה ששה קרשים ושני קרשים תעשה למקוצעות המשכן בירכתים דל פלגא [דאמתא] לחללה בהאי גיסא ופלגא [דאמתא] לחללה בהאי גיסא דאישתייר מעשר אמות חללו של משכן כי חללו של עשר אמות והן ששה קרשים ט' אמות נשארה אמה תשלום עשר אמות למלאות עשר אמות אורך של משכן ואמתא סומכא דקרש מהאי גיסא ואמתא מאידך גיסא היינו דאתיא פותיא דב' קרשים שבמקצועות ממלא לסומכא דהני קרשים ולחללה דאמתא כדאמרן פירוש המשכן עשר אמות חללו כשמעמיד ברוח מערבית ו' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי הרי ט' אמות נשאר מלחלל אמה נמצא פתוח חצי אמה מיכן וחצי אמה מכאן היה מביא ב' קרשים כל קרש רחבו אמה וחצי ומעמידה במקצועות נמצא כל אחד תופס חצי אמה החלל וממלא אמה עובי הקרש האחרון העומד בקצה הצפון שהוא סוף לעשרים קרשים וכן כיוצא בו בקצה הדרום נמצאו מכוונים תמים מלמטן ותמים מלמעלן אין אחד מהם עודף ויוצא על חבירו אלא למ"ד כלין והולכין עד כאצבע האי מעייל. והאי נפיק כי אע"פ שהן מכוונים מלמטן כנגד עביו של קרש הסמוך להן מן הצפון והקרש הסמוך להן מן הדרום. אבל מלמעלן

מקום אשר כלו מכלפי עוביו ועומד על כאצבע נמצא כל אחד מב' קרשים הללו של מקצועות המשכן יוצא אמה חסר אצבע מקרשי צפון ודרום ופריק ר"י [כי טורין] דשפי להו כי מידי בלשון ערבי בניקא שעושין בבגדים והיא רחבה מלמטה ומשפיע ומיצר מלמעלן ובלע"ז גיירי כך באלו ב' קרשי המקצועות היה תחתיתו רחב אמה וחצי והיה הנגד אוכל ועולה כשיפוע עד שיכלה למעלה עד כאצבע כדי שישוו לקרשי צפון ודרום מבחוץ ולא יהיה קרש יוצא וקרש נכנס:

והבריח התיכון בתוך הקרשים משלש רוחות ואין עץ אחד מבריח ג' רוחות אלא במעשה נס:

כתיב אורך היריעה האחת שמנה ועשרים באמה רחב חללו של משכן עשר אמות כשתכסה היריעה על המשכן והוא המשכן עומד מכסה החלל עשר אמות נמצאו עודפות ט' אמות מזה הצד הצפוני משולשלת על הקרשים וכן בצד הדרומי כיוצא בו לר' יהודה שאמר כי הקרשים למעלה עוביין אצבע בלבד נמצא גג המשכן עשר אמות וט' אמות מצד צפון כיסה הקרש נשארו האדנים מגולין וב' אצבעות מן הקרשים כי כל קרש ארכן (ד') [י'] אמות אמה ממנו ידות מובלעות באדן אבל לר' נחמיה שאמר כי ראשי הקרשים נמי עוביין אמה נמצא חלל המשכן וראשי הקרשים מתכסין מן היריעה י"ב אמה נשארו מכ"ח אמה ט"ז אמה ח' אמות מכסות מקרש שבצפון י"ח אמה בקרש שבדרום נמצא מכל קרש בשני הצדדין אמה מגולה והאדן הנה זה החשבון לרחב המשכן ועוד כתיב ואת המשכן תעשה עשר יריעות כל יריעה רחבה ד' אמות הרי עשר יריעות מ' אמה והמשכן אורכו ל' כשתכסה המשכן ל' אמה נשארו י' אמות שמשתפעות ויורדות בקרשים אחורי המשכן ונתכסו לר' יהודה הקרשים והאדנים עד קרוב לקרקע אצבע אחת ולר' נחמיה נתכסו הקרשים ונשארו האדנים מגולין ועשו יריעות עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות אורך כל היריעה ל' אמה ורחבה ד' אמות נמצאו אלו י"א יריעות בעת שהן מחוברות ל' אמה במ"ד אמות כשמטיל אורך היריעות שהיא ל' אמה לרחבן של משכן מכסה הללו עשר אמות נשארו אמות משתפעות ויורדות ע"ג הקרשים בצפון וכיוצא בהן בדרום. לר' יהודה מיכסיא דאדנים לא נשארו מגולה מן האדן אלא אצבע לר' נחמיה מיכסיא אמה הקרשים ונשארו האדנים מגולין.

תניא נמי הכי כו' רוחב י"א יריעה מ"ד אמות כשתטיל ל' מהם לאורכן של משכן ושתים כפילת היריעה אל מול פני האהל הרי ל"ב אמה נשתיירו י"ב אמה משתפעות ויורדות אחורי המשכן לר' יהודה נתכסו הקרשים והאדנים ונשארו ב' אמות מוטלות על הארץ והיינו דכתיב חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן אלא לר' נחמיה הגג ל'

ושתי אמות הכפילה ואמה עובי הקרש הרי ל"ג אמות נשארו י"א י' אמות לקרש ולאדנים נשארה אמה אחת ואנן בעינן שתהיה חצי היריעה עודפת ופריק מאי תסרח תסרח מחברותיה שחברותיה לא כיסו האדנים וכשאתה מחשב אמה של אדנים וזו שעל הארץ הנה חצי היריעה ותנא דבי ר' ישמעאל על זה דותסרח העודף פי' שטוף וטווה מן העזים כשהן חיים העזים שטופים כדאמרינן (חולין דף קלז) השוטף את רחליו ומעל גבי העזים בלי גזיזה היו טוות אותן כדאמרי' (לעיל ד' ע"ד) הטוה מע"ג בהמה בשבת וטויה בענין הזה צריכה חכמה יתירה:

דף צט:

שתי גזוזטראות שתיהן רה"י הן כל אחת רשות לעצמה ורה"ר ביניהן. המושיט והזורק מזו לזו בתוך י"ט לדברי חכמים פטור אבל אסור וזה על עיקר משנתנו ששנינו מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרין אבל המושיט [והזורק] למעל' מעשרה אם היו שתיהן שלו ואין אחת גבוה מן האחרת אלא שתיהן מכוונות זו כנגד זו כבר פירשתי למעלה שמותר להושיט ולזרוק מזו לזו ואם אינן שתיהן שלו אסור להושיט ולזרוק מזו לזו משום [דלא ערבו] ואם חדא מידליא וחדא מיתתא אסור משום גזירה ואם היו הגזוזטראות הללו עומדות למעלה מעשרה ברה"ר מכוונות להיותן דיוטא אחת ורשות אחת כיצד שמרכיבין נסר מזו לזו ע"ג רה"ר רחבה ד' טפחים כדי להיותן דיוטא אחת ורשות אחת אם עשה כן מבע"י הרי הן כרשות אחת ומותר לטלטל מזו לזו ע"ג הנסר המתוח מזו לזו ע"ג רה"ר ותנן בעירובין (דף עח) חריץ שהוא עמוק י' ורחב ד' ונתן עליו נסר שרחב ד' טפחים וכן ב' גזוזטראות זו כנגד זו מערבין אחת ואין מערבין שתים פחות מד' מערבין שנים ואין מערבין אחד השתא אם הגזוזטראות הללו הן למעלה מעשרה וניתן עליהן נסר רחב ד"ט מבעוד יום מותר לטלטל מזו לזו שנעשו שתיהן רשות אחת אבל אם קדש [היום] ולא חוברו אסור להושיט מזו לזו בין נסר בין זולתי נסר אסור להושיט אחר שקידש היום והמושיט חייב הוא שכך היו עגלות במדבר היו ב' עגלות זו בצד זו ברה"ר והיו [מושיטין] קרשים ומציבין קרש על ב' עגלות ראשו (זה על זה) [האחד על זו וראשו השני על זו] כנסר שפירשנו ענינו למעלה וזהו היו שתיהן בדיוטא אחת המושיט מזו לזו חייב שכן היה דרך הלוים שהיו מושיטין הקרשים מזו לזו זו היא מלאכתן ולפיכך העושה כן בשבת חייב:

ירושל' ולא היו זורקין תני בר קפרא כדי שלא לנהוג בזיון בקדשים לפיכך הזורק מזו לזו פטור אבל אסור. וראוי לעמוד בפירוש זה להזהר בו כי עמוק הוא ועלה אמר רב

משום ר' חייא עגלות תחתיהן וביניהן וצידיהן רה"ר. אמר אביי בין עגלה לעגלה כמלוא רחב עגלה וכמה אורך עגלה ה' אמות ואקשינן אמאי כיון דג' קרשים מניחין בעגלה בדרא תתאה ועל גבה מניחין אחרים ועולין וכל קרש רחבו אמה וחצי די לעגלה ארכה ד' אמות וחצי כדי שיעור הנחת ג' קרשים ופרקינן הרויח להן חצי אמה כי היכי דלא נידחקו קרשים.

אמר רבא וצידי עגלות ב' אמות ומחצה כמלא רחב עגלה ואקשינן למה לי כוליה האי הלא אורך הקרשים מוטלין לרוחב עגלה קצה הקרש בעגלה זו ב' אמות ומחצה וקצתו השני של קרש זה מוטל על העגלה אחרת ב' אמות ומחצה ובין ב' העגלות ה' אמות אמצעיים הקרש תלוי ביניהן אפילו אמה אחת ומחצה מן הקצה שלו מכאן בעגלה וכן מן הקצה השני דיו למה ה' אמות בפחות מהכי סגי ושנינן כי היכי דלא לידדו קרשים פי' אם הן שתי אמות ומחצה מיכן ושתי אמות ומחצה מיכן מוטלין בעגלה אפשר שישמט וירד הקרש ולא יכון נמצא שיעור רוחב העגלה ב' אמות ומחצה וצידה ב' אמות ומחצה כשיעור עגלה וכן בצידה השני נמצא שיעור העגלה וב' צדדיה ז' אמות ומחצה וכשהיו מהלכים במדבר קרשי המשכן היו מוטלין מעגלה זו לעגלה זו והיו הקרשים מוטלין רוחב הקרשים לאורך העגלות נמצאו שיעור העגלות כשטעונות קרשי המשכן ומהלכות מתפשטות בדרך ט"ו אמה (דו זו) תחתיהן ובינהן וצידיהן. ואקשינן אלא הא דקיי"ל דרך רה"ר ט"ז אמה וכדתנן בפרק המוכר פירות לחבירו ובפרק הכונס צאן לדיר וגמרינן לה ממשכן ממהלך העגלות העגלות הנה אינם אלא ט"ו אמה ומשנינן הוה תמן בעגלות אמתא אחריתי פלגא דאמתא מהאי גיסא ופלגא דאמתא דהאי גיסא דהוה קאי בן לוי התם למחזי דאי משלפי קרשים נקיט בהו ומהדר אטבעי למקומן. וכן בגזוזטראות שמכוונות להיות דיוטא אחת ומושיטין נסרים מזו לזו המושיט חייב והזורק פטור שכך היתה עבודת הלוים:

מתני' חולית הבור. פי' העפר היוצא מן הבור מניחין אותן סביביו כדי שיהא לו כמעקה ואם החוליא גבוה י' ורחבה ד' הרי היא כרה"י.

דף ק.

וכן סלע כיוצא בה ואם נטל מרה"ר ונתן על גבו או נטל מעל גבו והניח ברה"י חייב ואם אינה גבוהה י' או גבוהה י' ואינה רחבה ד' אינה כרה"י והעוקר ממנה ומניח ברה"ר פטור וזה מפורש ביציאות השבת בארבע רשויות לשבת גדר ברה"ר גבוהה י' ורחב ד' זו היא רה"י גמורה אבל מקום שיש לו רחב ד' ואינה גבוהה י' אם [אין] גבוהה מן הארץ

ג' טפחים הא קיי"ל דכל פחות משלשה דארעא כארעא קאי ואם גבוהה ג' ורחב ד' ולא הגיע לעשרה ככרמלית וכמקום פטור הוא ואינו לא כרה"ר ולא כרה"י ואסור להוציא מרה"י אליו אבל [אינו] רחב ארבעה מותר לכאן ולכאן ובלבד שלא יחליף דהא תניא אדם עומד על האסקופה נוטל מן העני ונותן לו נוטל מבעה"ב ונותן לו ואמרינן האי אסקופה מאי היא ואוקימנא [באסקופת] כרמלית ואקשינן עלה סוף סוף איסורא דרבנן איכא ושנינן דלית בה ד' על ד' וכר' יוחנן דאמר מקום שאין בו ד' על ד' מותר לבני רה"ר ולבני רה"י לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו השתא דתנינן בחולית הבור והסלע פחות מכאן פטור אם הן פחות בגובה ואין פחות ברוחב הוא פטור אבל אסור ואם פחות ברוחב פטור ומותר בלבד שלא יחליף ודייקינן למה ליה למיתנא חולית הבור והסלע מסייעא ליה לר' יוחנן דאמר בור וחוליתו מצטרפין לעשרה והא דר' יוחנן בהמוצא תפלין (ד' צט) בענין בור ברשות הרבים וחולייתו גבוהה י' טפחים והיכי דמי כגון תל ברה"ר וחקק בו עד ארעית (כנגד) רה"ר מקצתו עשאו ביד ומקצתו עשאו חוליא על הבור וארעית הבור עם רה"ר שוה לו והבור עצמו גבוהה מרה"ר וחולייתו למעלה ממנו אם גבוה הבור וחולייתו שניהם יחדיו עשרה טפחים הרי הן מצטרפין ולמעלה מן החוליא רשות אחרת: וגרסינן בירושל' דקדוק אחד א"ר יוחנן (העומד) [העמוד] והחלול מצטרפין לארבעה והוא שהיה (העומד) [העמוד] רובה על החלל והחלל זהו פתיחת הבור (והעומד) [והעמוד] הוא רחב החוליא העומדת שהיא שפת הבור אם נמצא מן השפה אל השפה ד' טפחים אע"פ שיש חלל באמצע הרי הוא רה"י כמו שפירשנו:

בעא רב מרדכי מרבה עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' וזרק ונח על גביו מהו בעיא זו עיקרא כי רה"ר תופשות עד עשרה ומי' ולמעלה מקום פטור הוא לפיכך אם הגביה אדם חפץ מרה"ר ולא הגביה יותר מי' טפחים אלא לאלתר שהגיע לעשרה הניחו ע"ג העמוד חייב אבל זרקו למעלה מי' מעקם כשהוא ברה"ר ויש במחשבתו שאם יפול ינוח ברה"י אלא שבזריקתו יצא ברה"ר למקום פטור שהוא האויר ואח"כ חזר ונפל ונח ברה"י מי אמרינן הרי עקירה ברה"ר והנחה ברה"י ועביד עקירה והנחה נכנס למקום פטור חייב או דלמא כיון דממקום פטור הוא דקא אתיא פטור ופשטו ליה רבה ורב יוסף ואביי מתניתין היא הלא תראה חוליית הבור והסלע שגבוהין י' ורחבין ד' מכוונין הנותן על גבו חייב וכן הנוטל מעל גבו חייב ואי אפשר הנותן והנושא שאין מגביה משהו וימצא יוצא למעלה מעשרה ואח"כ יורד ונח בחוליא או לסלע וכן הנוטל מעל גבו ומניח ברה"ר ואעפ"כ חייב ואקשינן עלייהו ודלמא מתניתין בדבר דק כמו מחט דאפשר למשקליה ולאתוייה

בלא הגבהה השיבו לו מחט נמי אי אפשר דלא מידלא פורתא והני מילי דחיות הן ושניא הא שמעתא מדרב חסדא דיציאות השבת כדבעינן לפרושי לקמן:

א"ר מיאשא בעו ר' יוחנן כותל ברה"ר גבוה עשרה ואינו רוחב ד' ומוקף כרמלית ועשאו רה"י וזרק ונח על גביו מהו פי' כגון שהיה הכותל מחיצה בין רה"ר לכרמלית אח"כ בנה כותל בכרמלית שכנגדו ועשה הכרמלית ההיא רה"י מי אמרינן הרי הכותל זה בחזקתו וכיון שאין בו רחב ד' מקום פטור הוא או דלמא כיון שעשאו [רה"י] כמאן דמליא שאר ד"ט דמי. ופשטינן כשהיה כותל לכרמלית מקום פטור היה והשתא דהוה ליה כותל רה"י כיון שנח עליו כמאן דנח ברה"י דמי שאם זה הכותל הוא שעושה הכרמלית ההוא רה"י כ"ש שיעשה הכותל ההוא רה"י וכן אמר עולא ק"ו לאחרים נעשה מחיצה לעצמו לא כ"ש וסלקא בהאי טעמא:

בעי ר' יוחנן בור ברה"ר עמוקה ט' ועקר חוליא ממנו שיש בה טפח ובעקירת החוליא נגמר הבור רה"י כדתניא חריץ עמוק עשרה ורחב ד' זו היא רה"י גמורה והניח החוליא ההוא ברה"ר מאי מי אמרינן עקירת חפץ ממקומו ועשיית מחיצה בהדי הדדי קא אתינן וחייב או לא ופשיטא אם תמצי לומר כיון דבשעת עקירה לא מרה"י עקר ובעקירתו הוא דהוה רה"י לא מחייב אבל זו הבעיא השנית אם הבור עמוק עשרה שהוא רה"י גמורה ועקר חוליא מרה"ר ונתנה לתוכה ובנתינת החוליא לתוכו נתמעט הבור מעשרה מי אמרינן כיון דבשעת התחלת הנחה רה"י גמורה הוא מיחייב או דלמא כיון שבהנחת החוליא נסתלקה המחיצה ונתמעט הבור פטור ואקשינן והא לא נח וא"ר יוחנן בדבילה שמינה שנו הלא כיון שעמד ברחוק ד' אמות מצומצמות מן הכותל וזרק בכותל דבילה שמינה ונדבקה בכותל הרי מיעטה הדבילה הד' אמות שבינו ובין הכותל אעפ"כ הוא חייב הכא נמי כיון שהניח החוליא בבור עמוק י' אע"פ שמיעטו החוליא והא חייב ופרקינן שאני התם דדבילה לא מבטל לה ודעתו לנוטלה לפיכך לא ממעטא אבל החוליא בטולי מבטל לה לגבי בור ויש לומר דממעטא בבור ופטור וזו איבעיא לא אפשטא:

דף ק:

בעי רבא זרק דף ע"ג יתידות כגון טרסקל בראש קנה דנעשה רה"י ואמרינן מאי קא מיבעיא ליה הנחת חפץ ועשיית מחיצה בהדי הדדי היינו בעיא דר' יוחנן דאיבעיא ולא אפשיטא אלא כי קא מיבעיא ליה לרבא כגון שזרק דף ויש על גביו חפץ ונח הדף על גבי יתידות והחפץ על גביו מי אמרינן אפי' זה כהנחת חפץ ובהנחתו נעשית מחיצה דמי

או דלמא כיון דלא אפשר שלא מידלא החפץ מעט ואח"כ יפול על הדף נמצא שנעשה מחיצה ואח"כ נותן החפץ עליו וחייב ועלתה בתיקו:

אמר רבא פשיטא לי זרק מים על גבי מים או שעקר מים מרה"י והניחן על גבי מים ברה"ר חייב וזו היא הנחתן זרק או שהניח אגוז על גביהן וצף על גביהן לאו הנחה היא ופטור ואגוז בכלי וכלי ע"ג המים לא אפשיטא שמן על גבי מים פלוגתא דרבי יוחנן בן נורי ורבנן:

אמר אביי בור ברה"ר עמוק עשרה ורחב ח' זרק לתוכה מחצלת חייב דעדיין חדא רשותא היא אבל נתכוון לחלקה במחצלת הוויין להו ב' בורות עמוקין עשרה ואין בכל אחד רחב ד' שהרי מיעטן המחצלת מלהיות בכל אחד ד' ויצאו מתורת רה"י והרי הן מקום פטור והא דאביי פליגא אדר' יוחנן דהא ר' יוחנן בעי ליה חוליא מבטלא מחיצתא או לא וכיון דחוליא מיבעיא ליה מחצלת פשיטא ליה דודאי לא מבטלא מחיצתא ועדיין רה"י היא ולאביי דפשיטא ליה דמבטלא מחיצתא כ"ש חוליא דודאי מיבטלא מלתא דמיבעיא ליה לר' יוחנן פשיטא ליה לאביי ומים בבור לא ממעטי לה ולא מבטלי מחיצות אבל פירות (שביכר השומן) [שבכירה ושמין] בבור אם נתן כלום למעל' פטור דפירי מבטלי מחיצתא וה"מ דבטלינהו גבי בור אבל אי אצנעינהו לפירי בבור למהדר ולמיכל מינייהו לבתר הכי לא ממעטי בבור:

מתני' הזורק ד' אמות בכותל אם נתכוון לזרוק למעלה מעשרה טפחים בכותל הרי הוא כזורק באויר והזורק באויר פטור ואם נתכוון למטה מי' טפחים בכותל הרי הוא כזורק בארץ והזורק בארץ ד' אמות חייב ואקשינן עלה הזורק למטה מי' טפחים חייב והא לא נח ואוקמא ר' יוחנן בזורק דבילה שמינה שיש בה לחלוחית ונדבקת בכותל חייב שהרי נגמרת מחשבתו כאשר ניטוחה זו היא הנחתה הא דאמר ר' חייא זרק למעלה מי' טפחים בכותל והלכה ונחה בחור שהוא מחלוקת ר' מאיר ורבנן. פירוש כגון שהיה זה החור עצמו כגבוה י' טפחים ומקרקעית החור ולמטה עשרה טפחים מכוונים ואלו היה בחור ד' על ד' דברי הכל כרה"י וחייב הזורק מרה"ר לתוכו ושמעתין בחור דלית ביה ד' על ד' דר' מאיר סבר כל כי האי גוונא חוקקין להשלים וכיון שיש בעובי הכותל לחוק ולהשלימו לחור היה ד' על ד' רואין בכוונת הלב כאלו חקוק הוא ויש בו ד' על ד' וחייב וחכ"א אם יש בחור הזה ד' על ד' [חייב] אבל לחוק ולהשלים אין חוקקין כי האי גוונא חקיקה בלבו אלא הרי הוא כגדר גבוה י' טפחים ואינו רחב ד' שהזורק לתוכו פטור והא דר' מאיר וחכמים מפורש בפרק א' דעירובין כיפה ר' מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש ברגליה עשרה שחייבת אמר אביי הכל מודין אין ברגליה שלשה

ולא כלום יש ברגליה ג' ואינה רחבה ד' ולא כלום הוא כי פליגי היכא דרחבה ד' ויש ברגליה ג' ואינה גבוה י' ויש בה לחוק ולהשלימה לעשרה דר"מ סבר חוקקין להשלים וחכמים סברי אין חוקקין להשלים וזה הוא (ביוה"כ) [בסוכה] פרק א' דחוקקין להשלים ומפורש נמי בפרק המוצא תפלין בעניין מפתח שהוא למעלה מעשרה. אמר אביי ש"מ מהא מתניתא תלת וחדא מינייהו חוקקין להשלים:

ירושלמי אם יש חור בכותל מחלוקת ר' מאיר וחכמים על דעתיה דר' מאיר יש בו ד' על ד' בין אין בו את רואה את הכותל כגמום על דעתייהו דרבנן אין את רואה את הכותל כגמום אלא כסתום. והך דרב חסדא דיציאות השבת דאמר נעץ קנה ברה"י וזרק ונח על גביו חייב אפי' גבוה מאה אמה שרה"י שלה עולה עד לרקיע לא דמיא להא לא ליבעיא דמרדכי ולא להא דר' חייא דהני בעמוד עומד ברה"ר וחלק רשות לעצמו בגובהו וכותל שהוא ברה"ר ונח בחור שהוא למעלה מי' טפחים אבל דרב חסדא בעמוד ברה"י ועקר אדם חפץ מרה"ר וזורק ברה"י למעלה ונח ע"ג עמוד שהוא ברה"י אפילו ע"ג ק' אמה חייב שכבר זרק מרה"ר לרה"י וקא אמרי' בה אמר אביי ברה"י כ"ע לא פליגי כדרב חסדא והאי חור אם היה בתוך י' לא חשיב לא כרה"ר ולא כרה"י דאתמר חורי רה"ר אביי אמר כרה"ר דמו רבא אמר לא כרה"ר דמו והאי דתנן למטה מי' טפחים כזורק בארץ דקא מוקי לה ר' יוחנן בדבילה שמינה איתיביה רבא לאביי מינה וא"ל אי ס"ד חורי רה"ר כרה"ר למה לי לאוקמה בדבילה שמינה לוקמה בחור. זמנין משני ליה אביי שאני צרור וחפץ דעבידי דהדרי זמנין משני ליה בכותל דלית ביה חור ממאי מדקתני רישא למעלה מי' טפחים כזורק באויר ואי ס"ד בכותל דאית ביה חור אמאי כזורק באויר לוקמא דנח בחור וכי תימא דלית ביה ד' והא רב יהודה אמר רב א"ר חייא זרק למעלה מי' ונח בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן אלא לאו ש"מ בכותל דלית ביה חור ואע"ג דאביי פריק לנפשיה הלכתא כרבא:

אמר רב יהודה אמר רב תל המתלקט י"ט מתוך ד' אמות וזרק ונח על גביו חייב. פי' אדם שעומד ברה"ר ועקר מרה"ר והניחו בתל זה כיון דקיי"ל גדר ברה"ר גבוה י' רחבו ד' זו היא רה"י גמורה האי תל נמי רה"י הוא והיכא דמי מתלקט כגון שצידו אחד עומד בגידור י' טפחים מן הארץ כגדר והצד שכנגדו משופע כמדרון וכמין כבש שמתוך ד' אמות בשיפוע המדרגה גובה ועולה י' טפחים כגון זה ד' אמות י' טפחים הציור.

דף קא.

אם נח החפץ הזורק על גובהו של תל זה שהוא גבוה י' טפחים אע"פ שמצד אחר עולין בו בכבש כשיעור ד' אמות חייב ואפילו מכל סביביו משופע ועולה כיון שגובהו עשרה ושיפועו ד' אמות כרה"י דמיגבהו כגון זה ומפרש בגמ' זבחים (ד' סג). אמר רמי בר אבא כל כבשי כבשים ג"א ומחצה לאמה חוץ מכבשו של מזבח ג' אמות ומחצה ואצבע ושליש אצבע אבל אם אין התל עולה לגובה עשרה אלא מתוך שיפועו יתר מד' אמות לא מחשב כרה"י ומפורש במס' עירובין פרק עושין פסין בעא מיניה רחבה מרבה תל המתלקט י' מתוך ד' אמות ורבים בוקעין בו חייבין עליו משום רה"ר אי לא אליבא דרבנן לא תבעי לך השתא ומה התם דניחא תשמישתיה הא אמור רבנן דלא אתו רבים מבטלי מחיצתא הכא דלא ניחא תשמישה לא כל שכן כי תיבעי לך אליבא דר' יהודה ואע"ג דפשיט רבה אליבא דר' יהודה ואפילו במעלות בית [חרון] לאו הלכתא כר' יהודה (והא דרבי) דאמר אם היתה דרך הרבים מפסקתה יסלקנה לצדדין וחכ"א אין צריך דעיקר דשמעתא מעלות ומורדות שבא"י אין חייבין עליהן משום רה"ר לפי שאינן כדגלי מדבר ותנן נמי הגיע להר מבליעו וחוזר למדתו.

אמר רבא ל"ש אלא בהר המתלקט י' מתוך ד' אמות אבל הר המתלקט י' מתוך ה' מודדו מדידה יפה רב הונא מתני לה לקולא לא שנו אלא בהר המתלקט י' מתוך ה' אבל הר המתלקט עשרה מתוך ד' אמות אומדו והולך לו. זרק לתוך ד' אמות ונתגלגל חוץ לד' אמות פטור מ"ט שלא היתה מחשבתו חוץ לד' אמות זרק חוץ לד' אמות וחזר לתוך ד' אמות חייב והוא שנח בחוץ לד' אמות ע"ג משהו ואחר שנח התם חזר. זה כבר פירשנוהו למעלה בפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דתנן הזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרין דרבנן סברי אע"פ שזרק בתוך ג' ברה"ר שהן כלבוד צריך הנחה ע"ג משהו אבל קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא והתם בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ואע"ג דלא עבר ד' אמות ברה"ר אם נח ברה"ר ע"ג משהו וכן בזורק ברה"ר והעביר בזריקתו מתחלת ד' לסוף ד' אם נח ע"ג משהו חייב ואם לאו פטור אבל המעביר מתחלת ד' לסוף ד' אם כשיעור בבת אחת העביר אם נחה ע"ג משהו חייב ואם לאו פטור דאמרינן לענין המוציא מחנות דרך סטיו משום דר' יוחנן מידי דהוה המעביר חפץ ברה"ר לאו אע"ג דכמה דנקיט ליה ואזיל פטור כי מנח ליה חייב ואע"ג דהמעביר מחנות לפלטיא דרך סטיו לאו כי האי גוונא סלקא מיהו לענין מעביר שצריך הנחה הכין הוא והא דאמר רבא הוציא חצי גרוגרת והניחה וחזר והוציא חצי גרוגרת והעבירה דרך עליה חייב כלומר נצטרפת זו עם זו ונעשו כגרוגרת ואקשינן והא לא נח ושנינן כגון

דהעבירה למטה מג' דהוא כלבוד. איני והאמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו ופרקינן כי קאמר רבא בזורק הכא במעביר ולענין דבר שאיגודו בידו ונתגלגל מרה"י מידו ויצא לרה"ר צריך הנחה ברה"ר ע"ג משהו דתנן בענין הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל מידו ר' יהודה אומר אפילו אינו מסולק מן הקרקע אלא כמלא חוט גוללו אצלו ואמרינן עלה אלא הא דאמר רבא תוך ג' לרבנן צריך הנחה ע"ג משהו לימא כתנאי א"ל לשמעתיה. אלא כולה ר' יהודה היא והכי קתני הגיע לי' טפחים הופכו על הכתב. בד"א בכותל משופע אבל בכותל שאינו משופע אפילו למטה מג' גוללו אצלו דברי ר' יהודה שר' יהודה אמר אפי' אינו מסולק מן הארץ אלא מלא החוט גוללו אצלו מ"ט בעינן הנחה ע"ג משהו.

דף קא:

ור' יוחנן (אמר) [דאמר] להא שמעתא אמתניתין [הא מיירי] שאם זרק למקום מדרון שאין דרכו לנוח שם אם נח במקום מחשבתו ואח"כ נתגלגל חייב ואם לא נח פטור אבל רבא כי קאמר בזורק למקום שוה שסוף החפץ לנוח שם סד"א אם לא איתרמי ליה לנוח אלא נזדמן לו שיתגלגל משם כאלו נח דמי קמ"ל:

רקק מים ורה"ר מהלכת בו דקתני לה תרי זימני תלתא טעמי דאיתמרו בה איתכוון. חדא בין בימות החמה בין בימות הגשמים וחדא אע"ג דנפיש (כוותיה) לא תימא דאקופי מקפי ליה. וחדא אע"ג דלא הוי ההוא רקק ד' טפחים לא תימא כיון דמעט הוא לא מסגי ליה אינשי בגווה מפסע הוא דפסעי ליה קמ"ל אע"פ שהוא פחות מד' הזורק לתוכו חייב ודמי לגודא דגמלא:

הזורק מן הים לספינה ומן הספינה לים פטור אבל אסור שהים עצמו כרמלית הוא וספינה פעמים שהיא כרמלית ופעמים שהוא [רה"י ופעמים שהיא] מקום פטור וגרסינן בעירובין פרק כל גגות אתמר ספינה רב אמר מותר לטלטל בכולה מ"ט כיון דאית לה מחיצה רה"י היא שמואל אמר אין מטלטלין אלא בד' אמות מחיצות הללו להבריח מים הם עשוים והלכתא כוותיה דרב. השתא היכא דאיתא רה"י אין מטלטלין מתוכה לים ולא מים לתוכה ואם הכניס או אם הוציא פטורין וכן היכא דהויא כרמלית דקיי"ל אין מטלטלין מכרמלית לכרמלית וזימנין דמהני עירובא אבל היכא דהוי מקום פטור מטלטלין מיניה לרה"י ומיניה לכרמלית ולא חיישינן ובלבד שלא יחליף ומשום הכי אמרינן אין כרמלית פחות מד'.

אמר רב ששת ותופסת עד עשרה ופירשנו דעד עשרה הויא כרמלית למעלה מי' לא ואקילו בה רבנן מקולי רה"ר ומקולי רה"י. מקולי רה"י דאי איכא ד' דעד ד' הויא כרמלית ואי לא לא הויא כרמלית ומקולי רה"ר דעד עשרה הוא דהויא כרמלית למעלה מעשרה מקום פטור הוא והיכא דצריכא לעיולי מיא מן הים לספינה רב הונא אמר מוציא זיז כל שהוא וממלא ומעייל ליה לספינה קסבר כרמלית מארעיתא דימא או דנהרא הוא [ומשחינן] מהתם. ותופסת עד עשרה טפחים ומן כד מטי לי' טפחים שלימא כרמלית והוות ליה מקום פטור ובדין הוא דזיז נמי לא ליבעי והא דאצריכו ליה זיז כי היכא דלהוי היכירא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ד' וממלא קסברי כרמלית משפת מיא משחינן ומיא ארעא סמיכתא היא וצריך לעשות מקום ד' חוץ לספינה כדי שיהא מקום פטור שמעלה המים מן הים או מן הנהר שהן כרמלית לאותו מקום שהוא מקום פטור ומשם מעייל להן לספינה פי' מקום זה כגון תיבה פחותה או סל פחותה וגרסי' בירושלמי ואם הוציא מן הים לספינה הרי הוציא מכרמלית לרה"י ואקשינן לרב הונא דאמר מוציא זיז כל שהוא וממלא מן הים לספינה ומנין דליכא י' מארעית נהרא לשפת מיא וקא מטלטל מכרמלית לרה"י ומשני גמירי אין ספינה מהלכת במים שיש בהן פחות מעשרה. ומקשינן ודלמא מורשא איכא. פי' מורשא כמו חפירה שיש בקרקעית הים ליחוש דלמא האי ספינה קיימא בההוא מורשא וסביביו מקום שממלא משם אין בו מקרקעית הים שפת המים י' טפחים וכיון דליתא י' טפחים אותו המים הן כרמלית וקמטלטל מכרמלית לרה"י ופריש רב ספרא גשושי אזלי קמה. כלומר כיון שמגעת הספינה במקום שהמים מעטין מתייראין שמא תשב הספינה בקרקעית הים או שמא תהיה שם סלע ותעבור עליו ותשבר ולפיכך מהלכין בני אדם ספנים מגששין ורואין המים אם הן מי ברכים או פחות או יותר וכיוצא בהם ואם יראו מקום נמוך פחות מי' ומקום גבוה י' טפחים אין מעבירין אותה אלא מחזירין אותה לדרך אחרת.

דף קב.

תוב מקשו להני דאמרי עושה מקום ד' כמו שאמרנו כמו תיבה פחותה או סל פחותה וכיוצא בהן וממלא ואע"ג דליכא משפת מיא י' טפחים שופכין דספינה להיכי שדי להו כלומר שופכין שצריך לשופכן כגון מי רגלים וכיוצא בהן היכא שפיך להו וכי תימא באותו מקום (שעשהו ד' הוא ממלא אלא המים) [שעשהו למלא בו המים] הוא שופך שופכין לשם הא קא מימאסו ליה מיא. ומשני שדי להון בדופן של ספינה שהיא מכלל רה"י ואע"ג דשותתין ואזלי מדפני ונחתני לים כל כי האי גוונא כחו בכרמלית לא גזרו

רבנן וגרסינן בפרק ר' אליעזר דתולין אמר רב יהודה האי מאן דסחי במיא דנהרא בשבתא ניגנוב נפשיה וניסק דאי לא קמסיק מיא מכרמלית לרה"י והוא הספינה סוף סוף כי נחית למיסחי קא דחי להו למיא ונמצא מטלטל בכרמלית ושנינן שכוחו בכרמלי' לא גזרו רבנן ומנא תימרא דכחו בכרמלית לא גזרו רבנן דתניא ספינה שבים ר' יהודה אומר עמוקה י' ואינה גבוהה י' מטלטלין מתוכה לים אבל לא מן הים לתוכה ואוקימנא להאי דתני מטלטלין מתוכה לים על חודה של ספינה שהן דפני הספינה וש"מ כחו בכרמלית לא גזרו רבנן פי' עמוקה י' ואינה גבוהה י' כגון שנשתקעו מחיצותיה בים וכשאתה מודד עמוקה של ספינה מבפנים הויא זו טפחים ופעמים יותר אבל משפת הים ולמעלה עד שפת הספינה כיון שנשתקעו מקצת מחיצותיה בים לא הוי גבוהה י' ונמצאת הספינה רה"י והים כרמלית לפיכך הוצאה מן הספינה דרך כחו לא גזרו רבנן אבל להכניס דלא אפשר דרך כחו לא שרו:

ירושלמי א"ר אבין למה מן הים לתוכה אסור מפני הסכנה אמר רב הונא הני ביציאתה דמישן אין מטלטלין בהן אלא בד' אמות. פי' ביצייתא ספינות קטנות העשויות לתשמיש הגדולות כי כשבאות להיכנס בנמל מהלכות לפניה ורואין הקלו המים אם לאו ואם רואין כי קלו המים משליכין העוגין בים שהן ברזילים [גדולים] ומעמידין אותה שם ועוד עשויות לצאת בהם בני הספינה ליבשה וליכנס בהן ולטעון ולפרק האנתיקי שבה ומתוך שהן קלות ומהלכות על ביצת המים לפיכך הם נקראות ביצייתא:

מישן. שם מקום וגרסינן בהמוכר את הספינה מכר את ביציית סומכוס אומר מכר את הדוגית ואמר רבא הביצית ודוגית חדא מלתא היא ומפני שמישן הוא מקום אגמי מים עושין ביציית להלך בהן באגמים ויש להן דפנות שהן מחיצותיה וקרקעיתה עשויה נסרים נסרים וביניהם חלל ומי הים והנהר נכנסין בה. והיושבים בה כמו במים יושבין ועושין אותה כך שאפי' אם תתהפך על פניה אינה נטבעת לעולם.

ואמר רב הונא כיון שהיא פרוצה ככרמלית דינה ואין מטלטלין בה בשבת אלא בארבע ולא אמרו אלא בזמן שאין בה [בין] נסר לנסר חלל פחות מג' טפחים. אבל יש בין נסר לנסר חלל פחות מג' טפחים כיון דכל פחות מג' כלבוד דמי רואין אלו הנסרים כאלו מחוברין איש אל אחיו הן ואע"פ שהמים נכנסין בה לא חיישינן וכרה"י היא ומותר לטלטל בכולה וכן אם היו נסרין פחות מד' ויש בין זה לזה יתר מג' או ג' ומילא את החלל שבין הנסרים קני ואורבני מותר לטלטל בכולה ואתקיף עליה רב נחמן למה לך כולי האי לימא גוד אחית מחיצתא פי' ראה בלבך כאלו את חותך כמין קלף מן המחיצות שהן דפני הביצית (ומציעו) [ומעמיד] בקרקעיתא ונמצאו הנסרין כולן כאלו מחוברות

הן מי לא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל רחב ד"ט וזרק מרה"ר ונח על גביו חייב.

דף קב:

אלמא אמרי' גוד אחית מחיצתא ורואין כאלו דפני הטרסקל יורדין עד עיקרו של קנה וכאילו יש בעיקרו ד' טפחים הכא נמי נימא כאלו דפני הספינה עקומין ומסבבין הנסרים ודחי רב יוסף להא דרב נחמן ואמר ליה משם ר' חייא אמרו וחכמים פוטרין אלמא רבנן סברי לא אמרינן גוד אחית מחיצתא וחולקין על ר' יוסי ב"ר יהודה ודחי אביי להא דרב יוסף בשתי דחיות חדא הא איני והתניא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' ואין בעיקרו ד' ויש בקצה שלו ג' וזרק ונח ע"ג חייב אלמא אמרינן גוד אחית מחיצתא כלומר רואין בראיית הלב כאילו הרחב שעל ראשו מגיע עד עיקרו ועוד אפי' רבנן דפליגי עליה דר' יוסי ברבי יהודה התם בקנה שנעץ והניח בטרסקל בראשו דלא אמרינן גוד אחית מחיצתא התם טעמא מאי דכיון שהגדיים בוקעין בעיקר הקנה ועוברין תחת הטרסקל מוכחא מלתא דלית ליה מחיצתא כלל אבל בספינה כיון שאין הגדיים בוקעין באותו חלל שבין הנסרים אפי' רבנן מודו דכי האי גוונא אמרינן גוד אחית מחיצתא. ולא מצא רב יוסף תשובה בשתיהן והשיב רב אחא כלפי אביי ספינה נמי הא איכא בקיעת דגים וכשם שאין אומרין בקנה שיש בראשו טרסקל גוד אחית מחיצתא מפני הגדיים שבוקעין בו כך הספינה אין אומרים גוד אחית מחיצתא מפני הדגים שבוקעין בו כדגרסינן בעירובין פרק ראשון אמר רבא עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע ג' או שהפליגו מן הכותל ג' לא עשה כלום דהויא לה מחיצ' שהגדיים בוקעין בה ודחה רב אשי להא דרב אחא וא"ל בקיעת דגים לאו שמה בקיעה דהא מחיצה תלויה מתרת במים כרב ואע"פ שהגדיים בוקעין בה אלמא בקיעת דגים לאו שמה בקיעה ואין מחיצה תלויה מתרת בחורבה כרבא בלחי שהגביהו מן הקרקע דהויא מחיצה שהגדיים בוקעין בה וכיון דרב אשי מסייע ליה ואביי ורב נחמן ש"מ שאפילו אין בספינה בפחות מג' ד' מותר לטלטל בכל הביצית:

ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו כו' אמרינן פשיטא ואוקמה רב ספרא לא נצרכה אלא לערב ולטלטל מזו לזו ודוקא קשורות אבל מוקפות לא ותניא נמי הכי וסלקא דכל מחיצתא שנעשית בין בשוגג בין במזיד שמה מחיצה היכא דאיתעבידא מחיצה בשבת מותר לזרוק אליה ואסור לטלטל משם מפורש בעושין פסין לענין יבשו מים בשבת ובאו מים בשבת וספינה קשורה בחברתא לא שרי לטלטולי מינייהו עד דמיקטרן בדבר שיכול להעמידה ואפי' בחוט הסרבל ויכול להעמידה הכי הוא מתירה. אבל לענין טומאה פי'

שמואל אם הן ספינות קשורות בשלשלת של ברזל ממש שהיא כחרב ונגע בשלשלת זו מת מביאה הטומאה בספינה האחרת שכיון שנגע בה המת נעשת כמת עצמו דקיי"ל חרב הרי הוא כחלל פי' הא דתנן במסכת אהלות פ"ח (מ"ה) קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמיד כבש את האבן ע"ג הטלית מביאה את הטומאה. פי' שמואל זה השנוי במשנה זו בדבר שהוא יכול להעמידה. שלשלת של ברזל הוא ממש והוא כגון יש מת בספינה אחת וראש השלשלת נוגעת במת וזו השלשלת קשורה בספינה אחרת נמצאו בו הספינות קשורות זו עם זו בשלשלת. שלשלת זו הנוגעת במת נעשת כמת עצמו דקיי"ל חרב הרי הוא כחלל לפיכך מביא את הטומאה בספינה האחרת:

הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו שהיא שבת קלטה אחר או קלטה כלב או נשרפה פטור כו' בניינא דמתני' אינו חייב עד שתהיה מתחלת המלאכה עד תשלום המלאכה בשוגג. אבל אם היתה לו ידיעה אחת שגגה קודם תשלום המלאכה בידיעה פטור:

עד [שיהא] תחלתן וסופן שגגה. ודייקינן מרישא דמתניתין דקתני הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו קלטה אחר פטור וכן אם קלטה כלב וכן אם נשרפה פטור טעמא מאי פטור משום דלא נעשת מחשבתו הא אם נחה במקום שהיתה מחשבתו בעת שזרקה חייב ואע"פ שנזכר לאחר שיצאת מידו הנה היתה לו ידיעה אחר שגגה וחייב ופריק רב כהנא סיפא דקתני עד שתהא תחילתן וסופן שגגה אתאן ללכתא ומתנא. פי' קנה קשור בחוט ארוך שכשיזרקנו לא יאבד אלא מושך בחוט והוא נמשך אחריו כי האי גוונא בעינן תחילה וסוף שגגה שאע"פ שזרקו כיון שנזכר קודם שינוח יכול להחזירו אבל כגון אבן שכיון שיצאה מידו אינו יכול להחזירה אע"פ שנחה אחר זכירתו חייב ודחינן לכתא ומתנא איגודו בידו וכל איגודו בידו אינה זריקה ופריק רב כהנא כגון שזרק זה הקנה לעשות חבורה וקמ"ל עד שתעשה חבורה (במשכת) [בעינן שתמשך] שגגה. ונדחה טעם זה. ופריק רבה כי בעינן תחלה וסוף שגגה במעביר. אבל בזורק לא ורישא דהא מתניתין בזורק ואקשינן עלה והא כי קתני זה הכלל כל חייבי חטאות כו' אזריקה הוא דקתני ונדחה דרבה ופריק רבא מתניתין תרתי קתני חדא הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו אע"פ שנחה במקום מחשבתו פטור וחדא אם לא נזכר וקלטה אחר או כלב או נשרפה פטור דלא אתעבידא מחשבתו.

דף קג.

והא (דרבה) [דרבא] והא דרב אשי נמי לא איפריכו מיהו רב אשי דייק הכי כיון דמתניתין כוליה לענין שוגג היא דבבא דרישא קתני ונזכר ומיצעיתא נמי הזורק לעשות חבורה

ונזכר ובסיפא כולל זה הכלל כל חייבי חטאות כו' הלכך מתניתין כולה בשוגג היא ולא לענין נחה היא אלא חסורי מחסרא והכי קתני הזורק ונזכר לאחר שיצאת מידו וקלטה אחר או כלב או נשרפה פטור הא נחה חייב אימתי בזמן שחזר ושכח אבל לא חזר ושכח פטור שכל חייבי חטאות אין חייבין עד שתהא תחילתן וסופן שגגה פלוגתא דרבה ורבא בשתי אמות בשוגג וב' אמות במזיד וב' אמות בזורק ולא איפרשא בהדי' אי בזורק ובמעביר היא ודברי הכל בפלוגתא דרבן גמליאל וחכמים פליגי דתנן הכותב ב' אותיות בב' העלמות אחת בשחרית ואחת בין הערבים רבן גמליאל מחייב וחכמים פוטרין דאלו התם כתב אות אחת שהוא חצי שיעור ואמרינן בכלל גדול אמר רבינא כגון שהיתה לו ידיעה בנתיים ורבן גמליאל הוא דאמר אין ידיעה לחצי שיעור אבל הכא אע"פ דהני ד' אמות בשוגג בב' העלמות הן לא דמיא להתם אלא הכא אם מעביר הוא שהעביר שש אמות בבת אחת עלה אמר רבה פטור כגון שהעביר אמתים בשוגג ולאלתר נזכר והעביר אמתים אחרות במזיד ואלתר שכח והעביר אמתים אחרות בשגגה אמר רבה כגון זה אפילו דמאן דמחייב התם כגון שכתב אות אחת בשגגה ולא כתב כלום נזכר ושכח וחזר וכתב אות אחרת בהא מחייב רבן גמליאל דכי גמר שיעורא (דחייבא) [דהיינו] ב' אותיות בשוגג גמר אבל הכא דאינון שתי אמות ג' פעמים ב' אמצעיות שהן גמר ד' אמות שיעור החיוב במזיד הוה שנמצאת ידיעה מפסקת ורבה דפטר לא פטר אלא במעביר דקאמר אבל הכא כי קא גמר שיעורא במזיד ביניהו קא גמר ואילו זורק כיון שהיתה תחלת הזריקה בשוגג אע"פ שנודע לו לאחר שיצאת מידו כיון שאין בידו להחזיר לא חשיב מזיד ואם זורק הוא עליה אמר רבא חייב כגון שזרק שש אמות בבת אחת בתחלה היה שכח וכשהגיע החפץ לב' אמות נזכר וכשהגיע בסוף ב' אמות האחרונות חזר ושכח אמר לך רבא כגון זה חייב ואפי' לרבנן דפטרי התם דאלו התם לענין הכותב ב' אותיות בב' העלמות היה בידו שלא לכתוב אות [השניה] (וכיון) [והלכך אף] שחזר ושכח את השניה [אינה] מצטרפת עם הראשונה אבל הכא כיון שזרק ויש בכח זריקתו ללכת שש אמות כיון שאין בידו להחזיר את הזורק וארבע מהן בשוגג [היה] אע"פ שיש ביניהן שתים שאינן בשוגג הרי הארבע מצטרפות וחייב עליהן.

ורבא לא מחייב אלא בזורק והא קא' התם הוא דבידו אבל הכא לאו בידו ואילו מעביר בידו (ב') הוא. ואיתה לרבה דפטור במעביר ואיתה לדרבא דמחייב בזורק אמר רבא זרק ונחה בפי הכלב או בפי הכבשן חייב ואוקימנא כגון שכך היתה מחשבתו מעיקרא לנוח בפי הכלב או בפי הכבשן ומתני' דקתני קלטה אחר או כלב או שנשרפה פטור בדלא איכוון לכך ומשום דלא נעשית מחשבתו הוא דפטור ואע"ג דבעינן עקירה והנחה

במקום ד' ופי הכלב אין בו ד' כיון דאחשביה הוי ליה כאלו אית ביה ד' ומסייע ליה לרב ביבי מהא דתנן בכריתות פרק אמרו לו שנים אכלת חלב [יש] אוכל אכילה אחת וחייב כו' קתני מיהא שאם הוציא ואוכלו חייב ואע"פ שלא הניחו ע"ג מקום ד' אלא כיון שהוא עקרו והניחו בתוך פיו חייב ואקשינן והא אין דרך חיוב הוצאה בכך כלומר אין דרך החיוב אלא בעקירה ממקום ד' והנחה במקום ד' אלא כיון דאחשביה לאנוחיה בפיו מחשבתו משוי לפיו כאלו מקום ד' על ד' הוא ה"נ כיון דאחשביה לפי כלב או לפי הכבשן מחשבתו משויא ליה מקום ולא פליגי רבנן עליה דר"מ שחייב אלא כך אמרו לו אינו [מן] השם כלומר מן המנין ד' חטאות אאכילה אבל הוצאה לאו משום אכילה חייב אלא משום הוצאה ובהמוציא תפילין (ד' צט) נמי אמרינן דכיון דאחשביה משויא ליה מקום:

הבונה כל שהוא חייב וכו'. הוצרכנו בזאת לב' דברים. אחד להודיע מה צורך לבנין כל שהוא. שני לראות מה בנין כל שהוא היה במשכן.

ופירשוהו רבי ירמיה ואביי ורב אחא כל אחד דרך ידיעה ופשוטה הוא אמר שמואל המצדד את האבן חייב משום מכה בפטיש פי' מצדד מיישב האבן בקרקע כדי לבנות עליה ואסיקנא תלתא בניינא הוו תתאה צדודי ועפרא שכן דרך הבנאין באבני היסוד מצדדין האבנים ומושיבן אותן על העפר. וזהו שאמר שמואל. מציעאה בעי טינא עילאה בהנחה בעלמא והני תלתי המסתת והעושה נקב בלול ודמעייל שופתא בקופינא דמרא רב מחייב להו משום בונה ואם בנה בנין וסותת או בנה בנין או עשה נקב בלול או עייל שופתא בקופינא דמרא בהעלם אחד אינו חייב על הבונה ועשה אחד מאלו אלא חטאת אחת שלא עשה אלא אב ותולדותיה והעושה אב ותולדותיה אינו חייב אלא אחת ושמואל מחייב להני תלת משום מכה בפטיש ואי עביד בנין וחד מהנך חייב תרתי.

דף קג:

חד משום בונה וחד משום מכה בפטיש דלאו תולדה דבונה נינהו ובהא פליג רב סבר כיון שהמסתת אבני גויל הוא ואינון אבני דלא משפרין ומשוי להו גזית כדכתיב כל אלה אבני יקרות במדת גזית מגוררות במגירה והויא כמכה אבן בפטיש להשוות עקמו (מיהו) [וכן] נקב בלול נמי כיון דמשום אויר הוא לבנין דמו ותולדת בנין הוא ושמואל סבר נקב לפתוח פה בכלי דמי שהוא סוף מלאכה וכן מכניס ידי הקורדום (בעשהו) אע"פ שכלי הוא רב סבר דיש בנין בכלים ושמואל סבר אין בנין בכלים וגרסינן בכלל גדול משום דרבי יהושע כן כי המסתת חייב משום מכה בפטיש כשמואל ומותבינן לשמואל מהא דתניא

הקודח כל שהוא חייב בשלמא לרב דאמר משום בונה היינו דחייב הקודח דמחזי כמי שעושה חור בכותל כדי לבנות שם בנין ותולדת בנין הוא. אלא לשמואל דמחייב הנוקב משום מכה בפטיש שהוא גמר מלאכ' מאי [גמר] מלאכה איכא בקודח והלא הנוקב צריך לקבוע באותו [הנקב] מסמר נמצאת קביעת המסמר הוא הגמר מלאכה ומשני כגון שקדח בערב יום טוב במקדח והניח המקדח במקום שקדח במסמר קבוע באותו העץ שקדח כדי לחזקו שזהו גמר מלאכתו ואשכחן סוגיא דשמעתא בענין המחזיר מטה של טרסיים בשבת (לעיל ד' מז) כרב דסבר עיולי שופתא בקופינא והוא יד הקורדום בנקבו שהוא כהחזרת מלבנות המטה ורב ושמואל דאמרי תרווייהו [התם] המחזיר מטה של טרסיים בשבת חייב חטאת ומותבינן [מהא] המחזיר קנה מנורה בשבת חייב חטאת קנה של ציידין לא יחזיר ואם החזיר פטור. ר' הימאי אמר המרכיב קרן עגולה חייב קרן פשוטה פטור ופרקינן הוא דאמר כי האי תנא מלבנות המטה וכרעי המטה ולוחים של סקבס לא יחזיר ואם החזיר פטור אבל אסור לא יתקע ואם תקע חייב רשבג"א אם היה רפוי מותר ופשיטא לרבנן בתראי דהני כולהו משום בונה אינון. ומשום הכי מתרינן במן דעביד להו דאמרינן בי רב חמא הואי ההוא מטה גוליתא דהוו מהדרי ליה בשבתא. א"ל ההוא מרבנן לרב חמא מ"ט שריין דמשום בנין מן הצד הוא ונהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן [מיהא] איכא א"ל אנא כרבן שמעון ב"ג סברי לי דאמר אם היה רפוי מותר וגרסינן בירושלמי קנה מנורה למה הוא חייב. ר' אבהו בש"ר יוחנן ורב הונא תרווייהו אמרו משום בונה וקי"ל בהני כולהו כרב פי' חק קפיזא בקבא כגון שחקק חריץ בקב מקום שהוא מדת קפיזא ונמצא שעשה כמין השנתות שהיו סימנין בהין:

המכה בקורנס על הסדן בשעת גמר מלאכה חייב.

אמר רבה ורב יוסף מפני שמאמן את ידיו וסברי בני רחבה דהאי מאמן מלמד את ידיו אומנות הכאה היא ונדחת ופשוט אבייי ורבא שכן מרדדי טסי משכן עושין כן ותניא נמי הכי ופי' מאמן דאמר רבה ורב יוסף מרגיל את ידיו לאותה מלאכה היא שכן מנהג מרקעי פחים כשמניחין הטס על הסדן מכין תחלה בקורנס על הסדן כשמתחיל במלאכה ולרשב"ג מלאכה גמורה היא ולא דמי לנוטל מגל לקצור ולא קצר ולנוטל קורנס לרדד ולא רידד אלא אותה הכאה מלאכה חשובה (ליתא) [היא] החורש כל שהוא ראויה לעשות גומא לדלעת ובמשכן היו חורשים לקלח אחד של סממנים והמנכש והמלקט עצים קשיא לן מכדי המתקן קרקע בכל שהוא חייב למה לי למיתנא לבהמה כמלוא פי גדי ולהיסק כדי לבשל ביצה קלה אטו בהני לאו מייפה קרקע הוא למה לי שיעורא ומשני רבה ורב יוסף באגם שאין הקרקע מתייפה בליקוט עצים ולא בניכוש לפיכך

צריכין שיעור [להתחייב] אביי אמר היכא צריך שיעור בשדה דלא קא מכוין ליפותה ואע"ג דהוא מתייפה אינו חייב אלא בשיעור דקא מכוין ליה אם לבהמה אם להיסק ואקשינן עליה איני והא אביי ורבא דאמרינן תרווייהו מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות כלומר אפילו ר' שמעון דסבר דבר שאין מתכוין מותר כי האי גוונא דודאי לא אפשר לתלוש מן הקרקע אלא שהקרקע מתייפה מתלישתו ורצונו בכך מחייב ומשני בתולש מן הקרקע שאינו שלו שאין רצונו ליפוי הקרקע כלל לפיכך אינו מתחייב אלא במחשבתו שמתכוין לה:

הכותב ב' אותיות בין בימינו בין בשמאלו חייב והא אין דרך כתיבה בכך. ואוקמה ר' ירמיה באיטר שהוא דרכו לכתוב שנמצא שמאלו במקום ימין ואקשינן תוב אי הכי אימינו לא ליחייב דהא כל איטר שמאלו במקום ימינו ונמצא הימין של איטר כי הוא שמאלו ואין דרך כתיבה בכך ונדחה זה. ואוקמה אביי בשולט בב' ידיו דתרווייהו מיומנות הן שנמצא כותב בשתיהן ודרך כתיבה בשתיהן אבל מי שאינו שולט אלא בידו אחת לא מיחייב משום כותב בשבת אלא בזמן שהכותב בידו המיומנת אבל אם כתב בידו אחרת לא מיחייב שאין דרך כתיבה בכך לפיכך איטר שאין שולט אלא בשמאל שמאל דידיה כימין דעלמא היא וחייב עלה ואם כתב בימינו אין דרך כתיבה בכך ולאידך מיחייב עליה. ור' יעקב ברא דבת יעקב אוקמה למיתני' כר"י ומשום רושם הוא ומחייב לפיכך חייב הרושם בין בימינו בין בשמאלו שאינו כותב אלא רושם ואקשינן היכא יכלת למימר דמתני' ר' יוסי היא והא איכא בתר הכין מימרא דר' יוסי דאלמא רישא לאו ר' יוסי היא.

דף קד.

ומוקים לה לכולהו כר' יוסי. א"ר יהודה מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ונח מנחור שהן שתי אותיות מב' שמות. פי' ב' אותיות מב' שמות כגון שם משמעון שי"ן מ"ם והן ב' אותיות וב' שמות כדאמרן שי"ן מ"ם נח מנחור נו"ן חי"ת ודן כיוצא בהן אבל ב' אותיות שהן שם אחד כגון גג שזה וזה גימ"ל והן ב' אותיו' בשם אחד. כיוצא בו דד הה חח סס רר שש תת ולישנא דרבנן טט צץ אלו ב' אותיות שהן שם אחד שהן דד הה חח הא הא חית חית וכיוצא בהן. ואקשינן וכי ר' יהודה הכותב ב' אותיות והן ב' שמות כדאמרן הוא דמחייב אבל ב' אותיות והן שם אחד לא מחייב והתניא ועשה אחת יכול שאינו חייב עד שיכתוב את כל השם ת"ל מאחת אפי' מקצת (מאחת) אי מאחת ואפי' מקצתה יכול אפילו לא כתב מן התיבה אלא אות אחת יהא חייב ת"ל אחת הא כיצד אינו

חייב עד שיכתוב שם קטן משם גדול שי"ן מ"ם משמעון ושמואל ונח מנחור ודן מדניאל ר' יהודה אומר אפילו לא כתב אלא ב' אותיות והן שם אחד כגון שש רר גג חח הה הנה ת"ק שנה סתם שם משמעון ונח מנחור וכולהו ש"מ דכיוצא באלו ב' אותיות שהן ב' שמות הוא דמחייב ת"ק אבל ב' אותיות שהן שם אחד לא ופליג ר' יהודה עליה בהדיא וקתני כי הכותב ב' אותיות והן שם אחד חייב. קשיא דר' יהודה אדר' יהודה ופרקי' הוא דקתני ר' יהודה במתני' כי הכותב ב' אותיות מב' שמות הוא שהוא חייב כגון שם משמעון וכיוצא בו דידיה הוא. כלומר סברא דידיה שמעה ממאן דליתיה רביה וסברא ולא תנא לה משמיה לפום דפליג על רביה והא דקתני כי חייב אפילו כותב ב' אותיות משם אחד כגון שש תת משם רבן גמליאל רביה שנאה. ואקשינן נמי אליבא דר' שמעון דתני סתם עד שיעשה מלאכה שכיוצא בה מתקיימת. והלא תנא [קמא] לא חייב אות אחת ולא חוט אחד בבגד ולא בית אחד בנפה והלא שם משמעון ונח מנחור כיוצא בהן מתקיימת וכן בבגד וכן בנפה. ונמצא דברי ר' שמעון כת"ק. מה בא ר' שמעון לאשמעינן וכי תימא ב' אותיות שהן שם אחד איכא בינייהו דת"ק לא מחייב ור' שמעון מחייב אי הכי היינו ר' יהודה דהוא נמי ת"ק דר"ש ומחייב כי האי גוונא ולתרווייהו (תני) [קרי] להו ת"ק וכי תימא אין הכי נמי מיהו ר' יהודה אינו מחייב אלא בב' אותיות שהן מלה ידועה כגון שש שהוא מלשון ששה ותת שהוא מלשון נתינה ושש שהוא מלשון ששון. אבל אל"ף אל"ף או בי"ת שאין מהן מלה [בלתי] ידועה כלל אם נתכוין לכתוב באזרך וכתב א"א ר' יהודה לא מחייב בהני כיון דלא משכחת מינייהו שם ולא מלה ידועה ור"ש אמר לך כיון דאיכא בכתיבא כה"ג בגלטורי ומתקיימין כשאר כתיבה (שהיא) מלאכה מתקיימת אני קורא בה וחייב. פי' גלטורי קמיעין שכותבין בהן אותיות כגון אא יי וכיוצא בהן. ואקשינן תוב וכי ר' יהודה בה מיקל ור' שמעון מחמיר והוא מחייב והא שמעינן ליה לר' שמעון דמקיל בכי האי גוונא דתניא והקודח ר' שמעון אומר עד שיקדח את כולו כו' הנה ר' שמעון מיקל ולא מחייב אלא במאן דעביד כולה מלאכה וכן אינו מחייב אלא עד שיכתוב את כל השם. ואיך אתה אומר כי מחייב ר"ש א"א דאזרך ודחינן לה הכי וכי מצית אמרת דלא מחייב ר"ש אלא עד שיכתוב את כל השם כולו והתניא ר"ש אומר ועשה אחת יכול עד שיכתוב כל השם כולו ת"ל מאחת כו'. והנה אפילו לא כתב אלא מקצת השם חייב ומתרצינן להא מתניתא הכי יכול עד שיכתוב כל הפסוק כולו שנתכוון לכותבו או אפילו נתכוון לכתוב איגרת אינו חייב עד שיכתוב כל מה שנתכוון לו ת"ל מאחת. אפילו מקצת מן האגרת או מקצת מן הפסוק חייב ולעולם

מלה שלימה הא דר' יוסי דאמר משום רושם פשוטה היא ומקום שנתכוון לרשום ולא לכתוב חייב ואפילו אינו דבר ידועה ברשימה במה בין בימינו בין בשמאלו חייב:
ירושלמי (ה"ג) א"ר אמי והקמות את המשכן כמשפטו וכי יש משפט לעצים אלא [אי זהו] קרש שזכה לינתן בצפון ינתן בצפון לעולם וכן בדרום לפיכך היו רושמין עליהן שלא יחלפו. דבי רב הושעיא ודבי בר פזי הוו עיילין שאלין בשלמא דנשיא בכל יום והוו [אילין] דבי רב הושעיא עיילין ונפקין כו' תרתין זרעין [הוון] בצפורי בולבטיא ופגניא והוון בולבטיא עללין ונפקין ושאלין בשלמא דנשיא בכל יום עללין קודמוהי ונפקין קודמוי והוון פגניא עללין ונפקין בתריהון אזלין פגניא וזכין באורייתא ואתי למיעל קודמוי דבולבטיא אשתאלת לרבנן על ר' יוחנן ודרשה בי מדרשא (תניא) [דבי בנייה] אפילו ממזר ת"ח וכהן גדול ע"ה ממזר ת"ח קודם.

דף קד:

ולא תימא הני מילי לפדות ולהחיות ולכסות הא לישיבה לא אלא אפי' לישיבה. ת"ח קודם מ"ט יקרה היא מפנינים מכ"ג שנכנס לפני ולפנים. וקיי"ל כת"ק דמתני' דאפילו ר' יוסי דקיי"ל נמוקו עמו. הא (דאינך) [מדאמר] ר' יוסי ב"ר חנינא מ"ט דר' דדריש ועשה אחת ועשה הנה ומפרש אחת שמעון מאחת שם משמעון שמעינן מיניה דמודי ר' יוסי כי הכותב שם משמעון חייב משום כותב וגרסי' נמי בהזורק מלתא פשיטתא. פשיטא נתכוון לזרוק ח' וזרק ד' הרי כתב שם משמעון וכן נמי בכיצד הרגל וכבר פירשנוה התם. אמר מר א"ר יהודה מצינו שם קטן משם גדול שם משמעון ומשמואל מי דמי מ"ם דשמעון פתוח ומ"ם דשם סתום וכאשר יכתוב שם כזה אינו נקרא שם. ופריק רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר. ומותבינן עלה וכתבתם על מזוזות ביתך פי' וכתבתם כתב תם. שלא יקרא אלפין עיינין ביתין כפין כלומר שלא תהא צורת בית בלא תגין כמו כ"ף כו' קתני מיהת כו' ולא אותיות פתוחות סתומות ולא סתומות פתוחות כלומר אם יכתוב במזוזה אות שלימה פתוחה סתומה תיגנז מכלל שהיא פסולה. ופרקינן מתני' דמחייב הכותב שם משמעון ופריק רב חסדא זאת אומרת סתום ועשאו פתוח כשר. ר' יהודה בן בתירה היא דדריש סימן לימי החג דרמיזו קראי כלומר ונסכיהם כתוב מ"ם יתירה. ובכולהו כתיב ונסכה והכא כתיב ונסכיה יו"ד יתירה וכן בכולהו כתיב כמשפט והכא כמשפטם והרי ונסכיהם ונסכיה כמשפטם מי"ם ומצאנו נמי סתום באמצע תיבה כדכתיב למרבה המשרה ומדפתוח ועשאו סתום כשר כך סתום ועשאו פתוח כשר. ואקשינן בשלמא פתוח ועשאו סתום דעלויי עיילי' דכל אות שהיתה כתובה בלוחות

חשובה היא ומעולה מן האותיות שנתוספו אח"כ ובלוחות לא היה מ"ם אלא סתומה כרב חסדא דאמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין פי' מ"ם סתום מכל צד הוא סתום כמו סמ"ך וכיון שהיו האותיות כולן בלוחות חרוצות חרותות מפולשות הרי (כיס) [אות] האמצעי כגון הלובן שלהן אם יש במה להיסמך בהן עומד הלבן בלוח אבל מ"ם וסמ"ך שאין להן במה להיסמך בנס עומד הלבן שבתוכם. שאילו נפל הלבן היה נראה מקומו נקב ואין בו צורת האות. לפיכך המ"ם סתום כיון שהיה חרות בלוחות יש בו עילוי אלא המ"ם הפתוח גרוע הוא וכיון שעשה הסתום פתוח גרועי גרעי שהפתוחין מחודשין ולא היו בלוחות. וא"ר ירמיה ואיתיביה ר' חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום. ופריק לעולם מהוה הוו בלוחות הפתוחות והסתומות שאין נביא יכול לחדש דבר וכך היו מתוקנין להיות הפתוחות בראש התיבה ובאמצעה והסתומות בסוף התיבה ורוב העם מן הסופרים ההדיוטים שכחום. והיו כותבין הסתומין בין באמצע תיבה בין בסוף תיבה וכן הפתוחות עד שחזרו ב"ד ותקנום להם כאשר היו מסורין מיוסדין בידיהן וכיון שהיתה ירכתי הכתב מפולשות מצד זה לצד זה קיימא דרב חסדא שהיה נראה מאחוריו הפוך כדרך הנקרא כתב שע"ג זכוכית מאחוריו:

כתב אות אחת סמוך לכתב כגון שהיה כתוב נו"ן וכתב תחתיו חי"ת אף על פי כי נמצא נח והנה שם כתוב פטור הוא ודלא כר' אליעזר דאמר האורג חוט אחד על האריג חייב. אבל אם היתה מזוזה חסרה אות או ספר היה חסר אות והשלימו אע"פ שלא כתב אלא אות אחת חייב ואפילו לרבנן דקיי"ל להשלים שאני מי טריא בגס ממין שהיה ידוע באותה העת קומא שרף דגרסינן בפרק הראשון כל השרפין יפין לדיו ושרף קטף מן המובחר אבר ועופרת שיחור כלי ברזל שמשרפו. שחור בלשון ישמעאל אל סֻבאם ואל סודאי. מעשה בבן פטיא שהוציא כשפים ממצרים בשריטה על בשרו אמרו לו שוטה הוא ואין מביאין ראיה מן השוטים. כתב ע"ג כתב פטור אוקמה רב חסדא דלא כר' יהודה דאי ר' יהודה הא כתיבה מעליא היא דאמר מעביר עליו קולמוס ומקדשו:

ירושלמי תני עדים שאין יודעין לחתום. אמר ריש לקיש רושם להם בסיקרא והן חותמין בדיו או רושם להם בדיו וחותמין בסיקרא א"ל ר' יוחנן וכי מפני שאנו עוסקין בהלכות שבת נתיר אשת איש אלא מקרעין להן נייר חלק ומרחיב להן הקרע.

א"ר חייא בר אבא אילין בני מדינחא ערימין סגין כדבעי כתבין לחבריה כתיב ליה במי מיליו ומשדר לחבריה והוא שפיך עליה דיו שאין בו עפיץ וקליט מקום הכתב עשה כן בשבת מהו ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו דיו ע"ג סיקרא או סיקרא ע"ג דיו חייב ר' יצחק אמר חייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק.

א"ר אמי כתב אות אחת בטבריא ואות אחת בצפורי חייב כתיבה היא אלא שמחוסרת קריבה זה ששמענו פירוש זה כגון שכתב בקרקע של טבריא שי"ן ובקרקע כנגדו בצפורי [מ"ם] חייב. מ"ט כתיבה שהרי כתב ב' אותיות והן שם אלא שמחוסרת קריבה כלומר אין שם חסר דבר במלאכה אלא אילו האריך המ"ם עד שיקרבנו לשי"ן הרי נתברר הדבר אע"פ שגם עתה המכוון זה האות כנגד זה האות קורא השם הנכתב מחוסר קריבה הוא ואקשינן והתנן על ב' דפי פנקס ואין נהגין זה עם זה פטור. ופרקי' התם לגבי הפנקס מחוסר מעשה קריבה כלומר צריך מעשה לקרב דפי הפנקס שהוא מעשה אחר זולת מעשה הכתיבה. ואם לא קריבה ולא כלום הוא. שאין שם ב' אותיות.

דף קה.

ואם תאמר גם זה צריך להאריך האות האחת ולקרבה לחברתה להיותן נקראות יחדו לא דמי הא להא. דהתם כבר האות כתובה היא. מאי אמרת היא קטנה ורוצה לעשות גדולה. בין קטנה לגדולה לא איכפת לן. לפי' כתיבה [היא] וחייב. תנא הגיה אות אחת חייב. ואקשי' השתא כתב אות אחת פטור המגיה חייב. ופריק רבא כגון שהיה ספר שהיה חסר לרי"ש. ובא להגיהו שנטל [לגגו] של דל"ת ועשאו רי"ש והשלימו לספר דקי"ל כתב אות אחת להשלים דברי הכל חייב. וי"א (כיון) [כגון] שנטלו לתגו של דל"ת מחקו וכתבו רי"ש ודברי אביי פשוטין הן:

תנא נתכוון לכתוב אות אחת ועלתה בידו ב' חייב. והתניא פטור ושנינן בדבעי זיונא. פי' כגון צריך לכתוב טי"ת ומדי רהוטו לא הדביק בו (לצלם האחרון ונמצא כאילו פו) איבעי זיונא כדי שיתראו צורת האותיות פטור שעדיין אינה כתובה. ואם לאו חייב. ודוקא שצריך (פו) בענין שכתבו:

נוטריקון הוא לשון יון. וסופרי המלכים והשרים שלהם יש להן כתב שקוראין אותו נוטריק' ואומר המלך לסופר כתוב טופס והמלך מסדר לפניו בפיו והסופר כותב מפיו מילי שמשמשת כמה ובשיטה אחת כותב מגלה וזהו נוטריקו:

יש מי שאוכל חצי זית חלב בשגגה ונודע לו וחזר ונעלם ממנו ואכל חצי זית אחת רבן גמליאל אומר אין ידיעה לחצי שיעור וכאילו השיעור כולו בשגגה אכלו חייב חטאת וחכמים פוטרין:

רבי אליעזר אומר האורג ג' חוטין בתחלה ואחד על האריג חייב. בכלל גדול תנן סתמא. האורג ב' חוטין ולא שנינן בין בתחלה בין בראש הבגד ובין בסופו ע"ג אריג שהוא ארוג מאתמול. וכך הלכה כחכמים ור' אליעזר פליג דסבר פחות מג' חוטין אין מתקיימין אלא

נסתרין. הלכך אי בתחלה התחיל באריג צריך ג' חוטין שתהא מלאכה מתקיימת ואם יש חוט אחד ערב ארוג בשתי אם ארג ב' חוטין על גביו חייב. ואם לאו פטור ואם יש ב' חוטין ערב ארוגין בשתי וארג אחד עליהן חייב. וכן אם היו אלף באחד מהן חייב.
[הא בקטיני] פי' חוטין דקין אלימי חוטין עבין אמרי לה להאי גיסא ג' בקטיני שהן דקיקי כי השנים כאחד דומה מפני שאין מראין רחב ובאלימי שנים כי רחבן ניכר ואמרי לה להאי גיסא ג' באלימי שהן עבין וקשין ולא חלמי להדדי כי השנים מהן אין נכבשין ואין מתאלצין זה עם זה ובקטיני שנים כי דבק הן ונאחזין זה בזה וחלמי הדדי. והרי פירש במשנה אחרונה כי שיעור רחב ב' חוטין הארוגין מלא הסיט וכאן פירש כי היריעה הנארגת רחבה היא וארג ב' חוטין במקצת רחבה (ואם) [אם] הוא שיעור מה שארג ברחב היריעה מלא סיט חייב ואם היא פחות פטור. ואם זו היריעה הנארגת רחבה כולה פחות מסיט אם היא צרה אפי' ג' בתי נירין בלבד כמו צלצול קטן אם ארג בו ב' חוטין שנמצאת אריגתו מן השפה אל השפה אע"פ שאינן מלא הסיט חייב ולא עוד אלא שאם ארג מאצל שפת הבגד האחת שהוא קרועה אל השאיה שיעור ג' בתי נירין חייב אע"פ שאינן רחב מלא הסיט שדומה לארג צלצול קטן. וצלצול זה כמו אבנט הוא. אבל אם בתוך הבגד שלא מאצל השפה ארג ב' חוטין או יותר אם ישנם ברחב מלא הסיט חייב ואם לאו פטור. אבל האורג ב' חוטין ברוחב כל שהן אע"פ שאינן בג' בתי נירין על הגס שהוא מקום מעוקם כמין גמא יוונית חוט אחד לכאן וחוט אחד לכאן צבוע שנמצא עמו סימן או על האימרא שהוא רעלס ואל טראו בלשון ישמעאל והוא מלשון חטובות אטון מצרים דמתרגמינן האמרת חטבת שנמצא זה כמו כותב וחייב:
העושה ב' בתי נירין. פי' מכניס חוטי השתי בנירין שיעלה זה וירד זה. ויבא הערב ויחזור השתי יעלה התחתון וירד העליון ויבא הערב. קירום. הוא מצובייתא. פי' מסנות אורגין אותה מן הסיב או מן חוטי צמר ומכיוצא בהן ומסננין בהן:

דף קה:

הקורע על מתו פטור. ואקשינן וכי מקלקל הוא. והתניא הקורע על מתו ובאבלו אע"פ שחילל שבת יצא ידי קריעה. וכיון שיצא ידי קריעה נמצאת מלאכתו מתקיימת. ובשבת כי האי גוונא חייב. ופריק מתני' בקורע על מת דעלמא דכיון דלא מיחייב בקריעה מקלקל הוא ופטור. ובריייתא בקורע על מתו שלו שחייב לקרוע עליו. איני והא בין בזו ובין בזו על מתו קתני ופרקי' מתו דמתני' קרובו שאינו חייב לקרוע עליו מתו דברייתא במי שחייב לקרוע עליו.

ואם הוא זה המת שקרע עליו חכם או כשר או היה עומד עליו בשעת יציאת נשמה הקורע בכל אלה אינו חשוב כמקלקל אלא חייב. ואינו פטור אלא הקורע על מי שאין עליו לא חובה ולא מצוה לקרוע וקשה לן דתנן במתני' הקורע בחמתו פטור. ובברייתא תנינן הקורע בחמתו חילל השבת מכלל דחייב ושנינן מתני' ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה.

ברייתא ר' יהודה דאמר חייב עליה וראינו לרבותינו שפירשו הכי. היכא שמעינן לר' שמעון דשרי מלאכה שאינה צריכה לגופה מיהא דתנינן את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו את המת במטה חייב וכן כזית מן המת וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ לר' שמעון פטור ואוקימנא א"ר יוחנן פוטר היה ר"ש אפי' במוציא המת לקוברו ואע"ג דמת לקוברו קאי ואית למימר מלאכה שצריכה לגופה היא. כיון דלאו מידי דמיבעי ליה למיכליה ולא איתהנו מיניה מלאכה שאינה צריכה לגופה [היא] ושרי ר"ש בכה"ג והיכא שמעינן לר' יהודה דאסר [דאמרינן] (לעיל מב) בדבר שאין מתכוין סבר לה כר"ש במלאכה שאינה צריכה לגופה סבר לה כר' יהודה [וגרסינן] (בכתובות ה) מהו לבעול בתחלה בשבת דאמרינן במקלקל הלכה כר' יהודה או כר"ש. ותוב כופין קערה ע"ג הנר בשביל שלא תאחוז בקורה כו' א"ר יהודה מעשה בא לפני ריב"ז בערב ואמר חושש אני לו מחטאת. והא דאמרי בכל מקום ר' יהודה היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה לא אשכחן לה עיקר אלא מהא. וממאי דקא מפלגי ת"ק ור' יהודה בהא מתני' במלאכה שאינה צריכה לגופה דאמרי' (לקמן ד' קז.) איכא דמתני לה אהא הצד נחש בשבת ומתעסק שלא ישכנו פטור ואם לרפואה חייב מאן תנא א"ר יהודה ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. אבל דוכתא בהדיא דפליגי עלה בלשון הזה לא אשכחן אלא מהאי דיוקא דאמר הכא שנית מתו אלא אחמתו קשיא אחמתו נמי לא קשיא הא ר' יהודה הא ר' שמעון כדמפרש:

ומקשינן אימור דשמעת ליה לר' יהודה מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה במתקן דאע"ג דלא קא מכוין כיון דממילא לא הויא מלאכה דניחא ליה חייב במקלקל מי שמעת ליה ופרקי' הקורע בגדיו בחמתו נמי מתקן הוא דכד קניטה דעתיה בכעסיה מתרווח בקריעת בגדיו ונמצא עושה נחת רוח ליצרו. ואקשינן וכי האי גוונא מי מיחייב והתניא הקורע בגדיו בחמתו וכן המשבר כליו וכן המפזר מעותיו בחמתו יהא בעיניך כעובד ע"ז שכך היא אומנות של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עבוד ע"ז כו' ופרקינן לא עבוד בכעסיה הכי אלא מראה עצמו כועס להטיל אימ' אאינשי ביתיה ואית מן רבנן דטעו ותמהו היכי מקשינן וכי האי גוונא מי מחייב.

דף קו.

והא כעובד ע"ז חשיב אטו עובד ע"ז והעושה דברים מכוערים מותר ושניוה לקושיא וגרסי מסבריהן וכי האי גוונא מי שרי והתניא ר' שמעון בן אלעזר וכו' ואהדרינן להו ואיסורא מי הוי קשיא למ"ד מתקן וחייב הוא ולא מיתוסף בו איסורא אחרינא. אלא לישנא דיקא הכי היא וכה"ג [מי] מיחייב דכיון דאמר [ר' אבין] מתקן הוא משום דעביד נחת ליצרו ומשום הכי מחייב ר' יהודה על מלאכה שאינה צריכה לגופה. אקשינן עליה האי תיקונא הוא אדרבה האי קלקולא רבה הוא משום דמגרה יצרו בעצמו ומקלקל הוא. ולא שמעינן לר' יהודה במקלקל דמחייב נדחה ר' אבין ובטיל פירוקיה לגמרי ואוקימנא לא מחייב ר' יהודה בהא אלא משום דקא עביד למירמא אימתא אאינשי ביתיה וקא מחזי דבחמתיה עביד וקא מכוין לתקוני לאינשי ביתיה וכרב יהודה דהוא שליף מצבייתא כו' דכל כי האי גוונא תיקונא היא ולא קלקולא אלא מיהו מלאכה שאינה צריכה לגופה היא וכל מאן דעביד הכי בשבת לר' יהודה חייב לר' שמעון פטור ומתני' כר' שמעון: פיס' כל המקלקלין פטורין. תני סתמא ובריית כר' אבהו דמחייב חובל ומבעיר. ואע"ג דאמר ר' יוחנן אינה משנה אלא החובל בצריך לכלבו והמבעיר בצריך לאפרו דלא מקלקלין נינהו מיהו איצטרכינן לברר היכא אמירא החובל והמבעיר שלא לצורך חייב ואהדרינן מתניתין ר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור ובריית ר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב ואל תתמה דרישא דמתניתין כרבי שמעון במלאכה שאינה צריכה לגופה וסיפא כר' יהודה במקלקל בחבורה [דבהא] סבר לה כמר ובהא סבר לה כמר ומילתא דמקלקל בחבורה דקאמרי פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון היא לא ברירה לן עיקר פלוגתייהו דא היכי ניהו ומתניתא דמפרשא במקלקל בחבורה ר' יהודה פוטר ור' שמעון מחייב. לא שמיע לן אלא מגמרא בלחוד הוא דשמעינן ליה.

דף קו:

ובעושה חבורה ומתקן כ"ע לא פליגי דמחייב כי פליגי בעושה חבורה ומקלקל דר' יהודה פוטר וסתם מתניתין כוותיה ור' שמעון אסרי וגרסינן באלו דברים בפסח א"ל רב הונא בר חיננא לבריה כי אזלת לקמיה דר' זריקא בעי מיניה למאן דסבר מקלקל בחבורה פטור שחטו שלא לשמו ושלא לאוכליו כו' וכולא שמעתא דקא מפרש ליה בחדא חדא מאי תיקן ולא מפרש מ"ד המקלקל בחבורה פטור מאן הוא אלא מתניתין בהדיא היא כל המקלקלין פטורין בין חובל דמקלקל בחבורה בין דחד מיניה (וקרא) [וקאמר] ר"ש ור' יהודה היא דשמעינן פלוגתייהו וגרסינן בבתולה נשאת אם תמצא לומר דם חבורי

מחבר שהבועל בתחלה הוא עושה חבורה הא אמרינן אם תמצא לומר הלכה כר' יהודה דאמר שאין מתכוין אסור מי הואי האי בועל בשבת מקלקל בהאי חבורה אי לא. ואם תימצא לומר מקלקל הוא במקלקל הלכה כר' יהודה או כר' שמעון והכין פירושא הלכה כר' יהודה דאמר מקלקל בחבורה פטור או הלכה כר' שמעון דאמר חייב דאי אמרת הלכה כר' שמעון דאמר מקלקל בחבורה חייב או הלכה כר' יהודה דאמר דבר שאין מתכוין אסור אילו היה כך אסור לבעול בתחלה בשבת וחזינן דמפרש (בספינה) לעולם רב כר' יהודה סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוין אסור. אלא מיהו מקלקל בחבורה הוא ושרי לר' יהודה ואמרי' מ"ט דר' שמעון דאמר חובל ומבעיר אע"פ שמקלקלין חייבין מדאצטריך קרא למישרא מילה בשבת וגמרינן דמקלקל בחבורה בעלמא בשבת חייב ואקשינן מילה מתקן הוא כדרב אשי דאמר מה לי לתקן מילה מה לי לתקן כלי מה לי לבשל פתילה מה לי לבשל סממנין ולא גמרי' מינה למקלקלין ומקלקל לא אשכחנן דאיתמר:

שיעור המלבן צמר כמלא רחב הסיט כפול וכן המנפץ צמר וכן הצובע וכן הטווה רב יוסף מחוי [כפוף] מעיקר הגודל עד ראש אצבע כשהן דבוקות זו בזו רב חייא בר אמי מחוי פשוט מראש גודל עד ראש אצבע כשהן פשוטות דאעפ"כ אינן הוות זרת:

ר' יהודה אומ' הצד צפור למגדל כו' פי' מגדל זה של עץ הוא שחשוב ככלוב גדול אם פתח שער המגדל ועשה תחבולות עד שנכנס הצפור לתוכו וסגר עליו חייב כי כסגרו המגדל וגמרה הצידה וגם אם הולך אחר צבי והחזירו מיכן ומיכן עד שנכנס לבית חייב כי כיון שנכנס לבית והא סגר עליו הרי צידו חייב אבל אם טרד לצבי עד שנכנס לגינה או לחצר או לביבר בשבת.

דף קז.

הרי זו אינה צידה ופטור וחכ"א אפי' טרדו לגינה או לחצר או לביבר וכלאו שם הרי זו צידה וחייב ורמינן מתניתין אהדדי תנא (בביצה דף כג) אבל צדין חיה מן הביברין בי"ט כי חיה שהיא בביבר זו (צידה בביבר) צידתה. וכשנוטלה מן הביבר אינו חשוב כצידה ותניא ביברין של חיה [ושל עופות] אין צדין מהן ביום טוב שמעינן מינה כי חיה שבביבר לאו כצודה דמיא ועכשיו הוא צד אותה ואוקימנא למתני' כחכמים דאמרי הצד חיה לביבר חייב ומשום הכי צדין אותה ביום טוב ובריייתא כר' יהודה אלא עופות אעופות קשיא דמתניתין שריא למיצד עוף מן הביברין ובריייתא אוסרת וכי תימא כי שריא מתניתין מביבר מקורה ובריייתא כי אסרה מביבר שאינו מקורה והא בית דמקורה

הוא ור' יהודה ורבנן מודו כי הכולא צפור בתוכו בשבת אינו חייב דלא דמו לצד ולאו הוא צד אלא בזמן שצדו למגדל וכל מאן דפטר על זה בשבת אסיר למיצד מיניה בי"ט וכל מאן דמחייב עליה בשבת שרי למיצד מיניה בי"ט וכ"ע על צפור למגדל מחייב בשבת על צפור לבית לא מחייב והכין קשיא היכי שריא מתני' עוף מן הביבר בי"ט ובשבת פטור עליה או היכי אפטר בשבת ובי"ט אוסר אמר רבה בר הונא הכא בצפור דרור עסקינן כו' פי' כי קתני בשבת הצד צפור לבית פטור בצפור דרור ואפי' כד מיבחשה לא חבשה נפשה בצידה לפי שאינה מקבלת מרות אבל צפור אחרת דלא רגילה בבית מאלתר שיסגו' עליה בית מקורה מקבלת מרות וכצודה דמיא וחייב עליה בשבת וכיון שחייב עליה בשבת שרי לצודה בי"ט. השתא דאתית להכי לענין עוף ואוקימתה זו ששנויה בשבת בביבר שאינו מקורה והשנויה בי"ט בביבר מקורה ונקטינן מהדדי חיה אחיה [נמי כי אקשי] לן ואוקימתיה חדא לר' יהודה וחדא לרבנן לא צריכין להכין אלא מתני' דקתני צדין חיה מן הביברין בביבר קטן ובריית‌א דתני אין צדין בביבר גדול היכי דמי ביבר גדול [היכי] דמי ביבר קטן ופירשנו בה ג' פירושי וכולן קיימין ואתו הדין פירוקא קרוב לדר' שמעון בן גמליאל דאמר לא כל הביברין שוין אלא כל ביבר המחוסר צידה וצריך למיצדיה בתר הכין פטור עליו בשבת ואסור לצוד ממנו ביו"ט וכל ביבר שאינו מחוסר צידה חייב עליו בשבת וצדין ממנו בי"ט והלכתא כר' שמעון בן גמליאל. ומפורש בי"ט היכי דמי מחוסר צידה ואסיקנא שבאות לכלובן ולא בעיין לרבויי פי' רְבַיֵּי שאורב להן בדרך שהצייד אורב לצודו כדכתיב יארוב במסתר גו' ידכה ישוח ומצפיר להן מיכן ומיכן והכין הצד צבי פתי סומא וישן חייב משום רבויי חיגר או זקן או חולה מחמת אוצנא פטור דלא בעי רבויי חגבין גזין והן ממיני דבורים צירעין ויתושין כל שבמינו ניצוד הצדן בשבת חייב וכל שאין במינו ניצוד הצדן בשבת פטור וחגבים ודאי יש במינו ניצד בשעת הטל אין יכולות לפרוח שאין בהן כח ואין צריכין צידה אלא ניטלת ביד ובשעת השרב אם מלקחות ובאות כמים הנשפכין או כדבר (הירוי) שהן באות כמו נופלות למקום אחד ואין בהן כח לילך לכאן ולכאן פטור עליהן כאלעזר בן מהבאי ואם מפורחות הן לדעתן חייב:

דף קז:

צבי שנכנס לבית. עיקר דבר בעשותה אחת אחד שעשה חייב ב' שעשאו פטורין ומפרש בהמצניע בענין המוציא ככר:

אין צידת ארי אלא בהכנסתו (לגדונדקי) [לגורזקי] שלו פי' לכלובו:

ישב אחד על הפתח כו' אסיקנא שאם היה צבי רץ כדרכו ונתכוון אדם לנעול בפני עצמו ונעל בפניו ובפני הצבי פטור:

נכנסה צפור תחת כנפיו יושב ומשמרה עד שתחשך ומתני' ובא השני וישב בצדו אע"פ שעמד הראשון והלך לו השני מותר לישב ולשמור עד שתחשך:

אמר שמואל כל פטורי שבת פטור אבל אסור לבד מהני תלת דפטור ומותר ואלו הן כו' ומפרש (לעיל ג) אע"ג דעביד בהו מעשה איכא אחריני טובא פטור (אף דלא) [אם לא] עביד בהו מעשה:

שמונה שרצים האמורין בתורה הצדן והחובל בהן חייב. ודאי זו המפורשות במשנתנו הצדן לצורך חייב שלא לצורך פטור אפי' בח' שרצים היא דאי הוה שנו ח' שרצים לענין צידה והוה מיחייב הצדן בין לצורך ובין שלא לצורך ושאר שרצים ורמשים צדן לצורך [חייב] ושלא לצורך פטור (הוה) מפרש בגמ' טעמא דמילתא ופי' החובל העושה חבורה וכיון דמפרש כי חבורה זו אינה חוזרת שמעינן מינה כי עור הוא שאם נעשית בו חבורה ועשה מקומו צלקת וכיוצא בהו ומדקאמר בשמנה שרצים החובל בהן חייב מכלל שיש להן עור ומוקים לה שמואל כר' יוחנן בן נורי דאמר ח' שרצים יש להן עורות אבל רבנן לא דתנן בהעור והרוטב אלו שעורותיהן כבשרן ומנו האנקה והכח והלטאה והחומט ודקתני נמי והתנשמת דאלמא לית להו עורות דכל מאי דאית ליה עור לא מיטמא עורו טומאת נבלות וכד מיעבד טהור והני שרצים עורותיהן כבשרן ור' יוחנן בן נורי פליג בשאר ח' ואוקמה שמואל להא מתניתין כוותיה ורב אמר אפי' תימא רבנן לאו משום דאין להן (לעכבר ולצב ולחולדה) עורות טמאו רבנן למשכייהו אלא מדרבינהו קרא אלה הטמאים לכם ודרשי אלה הטמאים לרבות עורותיהן כבשרן אבל לענין חובל בשבת מודו רבנן בח' שרצים שיש להן עורות ואקשי' עלה דרב ולא פליגי והתניא הצד אחד מח' שרצים והחובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי וחכ"א אין עור אלא למה שמנו חכמים ואתמהינן אדרבה למה שמנו חכמים אין להן עור כי עורותיהן כבשרן הוא ופריק ר' אלעא הכי קתני וחכ"א אין עור מטמא כבשר אלא מה שמנו חכמים ואמרו אלו שעורותיהן כבשרן ודייקינן מדקתני חכמים דהני ששנוין במשנה ואלו שעורותיהן כבשרן הוא דעורן טמא כבשרן והנשארין לא מכלל דר' יוחנן בן נורי דפליג עליהן סבר דאפי' הנשארין מטמאו והא ח' שרצים יש להן עורות קתני דאלמא כולן לא מטמא עורן ונדחת דתריץ רב אדא הכי וחכ"א לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים כלומר אין להן עור אלא כבשר הוא חשוב. ור' יוחנן בן נורי פליג ואמר יש להן עורות ואקשי' וכי לענין טומאה פליגי לענין

שבת לא פליגי והתניא הצד אחד משמונה שרצים והחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עור ואי זו היא חבורה כל שאינה חוזרת נצרר הדם אע"פ שלא יצא.

דף קח.

ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות מדקתני בהא מתניתא בשרצים שיש להן עורות. אלמא דרבנן הוא דאית להו חלוקה במקצת שמונה שרצים ומקצתן אבל ר' יוחנן בן נורי אכולה מחייב ומחייב דהכא בשבת כוותיה וקשיא לרב ופריק רב אשי אליבא דרב ואמר ת"ק דמפליג בין מקצת שרצים למקצתן לאו חכמים אינון אלא ר' יהודה דאזיל בתר גישתא דתנן רבי יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי התם על ר' יוחנן בן נורי לענין טומאה פליגי. אבל לענין שבת מודו ליה. ואקשינן אי הכי הא ברייתא דתניא הצד א' מח' שרצים האמורין בתורה והחובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלקותו הוה ליה למיתנא דמשמע אפי' רבנן דפליגי עליה לענין טומאה הכא מודו ליה ופרקי' תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלקותו פירוש חבורה מלשון חברבורות. כגון יחת מחתחתים יגל מגלגל. מכלת מכלכול וכיוצא בהן וד״יקינן מדקתני החובל בהן פטור. מכלל שההורגן חייב. ומוקים לה ר' ירמיה כר' אלעזר דאמר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת ודחי רב יוסף ואמר אפי' תימא רבנן מחייבי ליה דלא פטרי רבנן אלא כגון כינה דאינה פרה ורבה אבל שקצים ורמשים דפרו ורבו מחייבי ההורגן ושניהן דרשו מאילים האמורים במעשה המשכן ועורות אילים שהורגים אותן ליטול עורותיהן כדפרישנן דכל מלאכה ממעשה המשכן גמרי להו. והריגת מזיקין מפרשינן לה בכל כתבי הקדש. ואקשי ליה אביי לרב יוסף שהקב"ה זן ביצי כינים והתניא הטפויין וביצי כינים אלמא יש ביצים לכינים והן בלשון ארמית נכי ובלשון ישמעאל ציבאן ופרעושים ודאי יש להן ביצים ולא פטר ר' יהושע את ההורגן ולא פטר את הצדן ואמר מר יהודה רב גאון זצ"ל דהוא מרבנן קשישי ראשונים דהוו מימנעי מלצוד פרעוש בשבת ואפי' על בשרם ולא מנעון למשקל כינים כדמפרש בריש מס' דא:

פיסקא הצדן לצורך חייב ושלא לצורך פטור כו' המפיס מורסא בשבת והצד נחש בשבת אע"ג דאוקמינהו רב לר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה קיי"ל כשמואל דאמר בהו דאינון פטור ומותר:

אמר שמואל [השולה] דג מן הים. אם הוציאו מן הים ולא שהה כדי יציאת נפש עד שהחזירו לים פטור שהרי לא עקר דבר מגידולו וגם לא הרגו ולא העתיקו נמי ממקום חיותו לגמרי אבל אם הניחו ביבשה עד שיבש בו כסלע לחלוחית המים חייב א"ר יוסי

בר אבין ולא אמרו שיבש אלא בין סנפירין של דג ששם חייו. וכיון שיבש שם כאילו מת וזו השמועה של ר' יוסי בר' אבין מפורש בתענית פ' סדר תענית האלו רב אשי אמר לא תימא יבש ממש אלא אפי' (דברירה) [דעבד רירי] פי' דרירי של דג יוצא מתוך פיו הנה נטה למות ואינו חוזר בחיותו וכמת הוא חשוב והשולה אותו חייב. הא דאמר שמואל הכניס ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב ואסיקנא חיוביה משום עוקר דבר מגידולו כדרב ששת דמאן דתלש [כשותא] מהיזמי והיגי [חייב] ומפרש בפ' בכל מערבין דקטלין לה להיזמתא ויבשה כשותא:

אמר אביי האי מאן דתלש פיטורא מאונא דחצבא חייב משום עוקר דבר מגידולו. פי' פיטורא זה ממיני כמהין ופטריות ומפורש בגמ' ברכות פ' כיצד מברכין אמר אביי מירבא קא רבו מן ארעא ומינק מן אוירא ינקי עיקר שלהן מן הקרקע ולא מיתמר בהן גידולי הארץ והכין נמי להעוקר פטריות מן אונא דחצבא אע"פ שהוא כלי חרס יוצא ונגדל ומאוירא ינקי. וכמה דאית לפיטורא במקום גידולו אית ביה כח דיניק מן אוירא. וכד מיעקר לא יניק מאוירא:

מותיב רבה אושעיא תולש מעציץ נקוב חייב ומשאינו נקוב פטור דאלמא פיטורא באונא דחצבא כעשב בעציץ [שאינו] נקוב דמי ופרקינן התם לאו היינו רביתיה. הכא היינו רביתיה.

דף קח:

מפרשי רבנן עשב בעציץ שאינו נקוב כתלוש דמי כדמפרש בסוף המצניע והאי פטורא באונא דחצבא לאו כתלוש דמי הלכך התם לאו עוקר דבר מגידולו (דהוא רביתיה) והכא עוקר דבר מגידולו:

והלכתא כדרב הונא שכותבין תפלין על עוף טהור ואע"ג דאית ביה ניקבי כיון שהדיו עובר עליו כשר ואע"ג דדחו אביי לסייעדיה מן ושסע אותו בכנפיו לרבות את העור וקאמר לעולם אימא לך לאו עור הוא ואיצטריך כו' דיחוי בעלמא הוא דדחי ומתניתין החובל בהן חייב:

בעא מר בריה דרב מרב נחמן מהו לכתוב תפלין על עור של דג טהור. אסיקנא אם יבא אליהו ויאמר פסקה זוהמא מיניה בשעובדין אותו ואי לא לא. (פי') דשמואל וקרנא דהוו יתבי וחזו למיא דדלו ועכירי כו' הוה שמיע ליה לשמואל דגברא רבה אתי ממערבא בההוא יומא וכיון דחזא למיא דעכירי. אמר בדעתיה אי אפשר דלא שתי מינייהו והוה בריר להו דכל מאן דשתי מהנהו מיא בעידן דעכירי חיישׁ במעיה. ועל זה אמר גברא רבה

דקא אתי חייש במעיה. תהי בקנקניה. פי' כגון טעום יין שבזה הקנקן מלשון קרנא הוה תהי בחמרא (כתובות ד' קה) כלומר חזי גמריה וכיון דחזא דהוא רב גדול צוה שמואל את קרנא ועייליה לביתיה ואכלי' אוכל דמשלשל ולא אודעיה מקום בית הכסא דאיכוון לאיסויי מן חשש דבמעיה וכיון דאיצער רב ולא ידע דלאסוייה הוא דעבד הכי לטייה לא לקיים ליה ברא למאן דמצערן לצעריה ולא איקיים ליה לשמואל ברא אלא בנתא וכיון דאיתידע ליה לרב דלאסויה הוא דעביד ליה הכי ולטותיה איתקיימא בשמואל חש דלא תחלש דעתיה ואדבריה על נפשיה כדמפרש בב"ק פרק מרובה (בבא קמא דף פ') והיינו מעשה (דיסוריה) [דסוגיין] ולטייה נמי לקרנא ונפקא ליה [קרן] של בשר בעינו. פי' קאלוס בלשון יון טוב כלומר הודה לדבריו. וא"ל טוב מה שאמרת. והלכה כת"ק דמתני':

מתני' אין עושין הילמי בשבת אבל עושה הוא מי מלח. וכי תימא היכי דמפרשא בברייתא אין עושין מי מלח מרובין לתת לתוך הכבשין שבתוך הגסטרא. אבל עושה הוא מי מלח מועטים (וטובל) [ואוכל] בהן פתו ונותן לתוך התבשיל וכן הלכה ואע"ג דר' יוסי אוסר מי מלח אין הלכה כמותו דגרסי' בתחלת עירובין אמר רב יהודה אמר שמואל אין הלכה כרבי יוסי לא בהלמי ולא בלחיים:

ירושלמי כל מי שנותנין לתוכה ביצה ושוקעת זו היא מי מלח אינה שוקעת הילמי תני ר' יהודה בר חביבא אין עושין מי מלח עזין והן שהביצה צפה בהן והלכתא כוותיה. ואם הביצה שוקעת בהן מותרין וכיון דאמר הביצה צפה בהן הזכיר לא טבע בימא דסדום כלומר כל מים מלוחים עזין צפן בהן:

למימלח פוגלא אסיר לטבולי במילחא שרי:

יין לתוך העין אסור ע"ג העין מותר.

כשמואל דאמר שורה אדם פתו ביין ונותן ע"ג העין ואינו חושש. רוק תפל אפילו ע"ג העין אסור. וכן קילורין שהוא שרן מע"ש או מי סדום ע"ג העין שרי אבל מיפתח ומימץ עיינא בין בסממנא וקילורי בין במיא דסדום כדאמר ליה מר עוקבא לבר לואי כוליה לא שרא מר שמואל. פי' חסודה בלשון ערבי אל מחגמא:

דף קט.

תניא ר' (יוסי) [נתן] אומר בת חורין היא. פי' רוח רעה ששור' על [גב] העין יש לה כבוד ברוחות כבן חורין בבני אדם ואינה עוברת עד ג' פעמים ופוך מעבירה.

אמר שמואל עלין אין בהן משום רפואה. פי' עלי ירק לצנן העין אין בהן משום רפואה ושרי וכן כסברתא וכן כשות אין בהן משום רפואה. ורב יוסף דהוי סגי נהורא הוה אמר אפי' אנא כוסברתא קשיא לי דאלמא מכאיב העין ורב ששת נמי סגי נהורא הוה ואמ' אפי' לדידי גרגירא מעלי דמשפה גלגל העין. כל מיני קישות מותר להניח ע"ג העין בשבת בר מטרוזה ולא בריר לן יפה מאי היא שריקא טויא גם היא ואמרו כי הן מי של מיעי אבטיחים שמסננין אותן במשמרת ושותין אותן לבדן ויפין הן לשילשול.

וכן פעפועי ביעי וזעירי דהוה שתי להן לטעמיה דאמר נותן אדם מים צלולין ויין צלול לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אלמא כיון דמישתתי הכי לאו מידי קא עבוד הכא נמי בשירקא טויא כיון שנאכל עם האבטיח ועם מעיו אף בזמן דשפי להו במשמרת לאו מידי עבוד. ומפורש בגמרא דיוה"כ כי זעירי רביה דרב חייא בר אשי תלמידו דזעירי הוא דהוא נמי תלמידו דרב הוה ניחא לי משום הכא דרב אשי הוה.

אמר מר עוקבא מי שנגפה ידו או רגלו צומתה ביין ואינו חושש אבל חומץ לא ואי מפנק אפי' חמרא אסור אא"כ ישנה מכה של חלל שמחללין עליה השבת:

מי גרר ומי חמתן המים שלהן חמין הן כמו חמי טבריא.

דף קט:

ושלשתן מותר לרחוץ בהן אע"פ [שהן] חמין. ואין רוחצין בימא של סדום אבל בים הגדול סבר לה ר' יוחנן פלוגתא. ר' מאיר אסר ור' יהודה שרי ואתקיף רב נחמן בר יצחק עליה עד כאן לא פליגי אלא לענין טומאה וטהרה אי עלתה לטבילה אי לא אבל לענין שבת לא פליגי ומשני אם נשתהה בים הגדול בשבת כדי להתרפאות אסור ואם לא נשתהה מותר ואקשינן במאי אוקימתא להא ברייתא דקתני רוחצין בים הגדול בדלא אישתהי אימא סיפא ולא במי משרה [ואי] לא אישתהי אפי' במי משרה נמי שרי.

דתניא רוחצין במי טבריא ובמי משרה וימא של סדום ואע"פ שיש לו חטטין בראשו בד"א בשלא נשתהה (אסור) אבל נשתהה אסור ופרקי' כי אמרי שהיה במי משרה אבל בים הגדול יפים ורעים אמרינן. הא דתניא רוחצין בים הגדול במים יפין שבו דלא מסו. הא דתניא אבל לא בים הגדול ברעים שבו דמסו.

מי דקלים. המעין היוצא במערבא מבין אותן ג' שתילים ובירושלמי שונין מי דקרין שדוקרין את המרה. אבוב רועה פי' בלשון ישמעאל אנבוב אל רעאי או עצאה אל רעאי:

דף קיא.

החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ איני והא תניא לא יגמע ויפלוט אבל מגמע ובולע ומשני אביי כי תנן נמי מתני' לא יגמע ויפלוט תנן.
רבא אמר אפי' תימא מגמע ובולע והא דתניא שרי לפני טבול כלום' קודם אכילה שרי. מתניתין דאסר לגמע ולבלוע לאחר והוא לאחר אכילה וממאי דטיבול לשון אכילה הוא דתנן הביאו לפניו מטביל בחזרת עד שמגיע לפרפרת הפת ותוב אבל מטבל במיני תרגימא. ר' יצחק מטבל בירקי. תניא נמי הכי השמש מטבל בבני מעים וטעמא מאי שהחומץ קודם אכילה אינו מרפא אבל לאחר אכילה מרפא. ומפורש בתלמוד א"י מודים חכמים לר' במגמע חומץ של תרומה אחר טיבולו שמשלם קרן וחומש. שהחומץ מיישב את הנפש. ודברי ר' מפורשי ביוה"כ ואקשינן לרבא' והא מדלפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי.
דשמעינן ליה לרבא דאית ליה הואיל דגרסי' בי"ט פרק [ב'] דתנן [התם] מטבילין כלים מלפני השבת. כ"ע מיהת כלים בשבת לא מ"ט וכל חד אמר טעמא. רבא אמר מפני שנראה כמתקן כלי. ואקשי' אי הכי אדם נמי. ושנינן אדם נראה כמקר ומהווינן בימות הגשמים ובמים הרעים ג"כ אית ליה אנפא שלא נראה כמתקן כלום ואקשי' התינח בשבת ויוה"כ מי שרי ברחיצה דאמרת נראה כמיקר.
אמר רבא הואיל ואישתרי טבילה בשבת אשתרי נמי ביוה"כ הכא נמי לימא רבא הואיל ולפני טיבול שרי לאחר טיבול נמי שרי וקמה קשיא זו על רבא ושנינן הדר ביה רבא ואמר בין לפני טיבול בין לאחר טיבול שרי. ומוקים לה למתני' כדאביי דאמר לא יגמע ויפלוט תנן אבל לגמע ולבלוע שרי. ואקשי' ממאי דהאי דטיבול הדר ביה דלמא מטבילה דיוה"כ הדר ביה ואמר אין טובלין. ושנינן לא דהא תניא בהדיא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בט' באב בין ביוה"כ. אלמא אמרי' הואיל והתירה טבילה בשבת התירה נמי ביוה"כ. וכך פירשנו שמועה זו ביום טוב:
החושש בשיניו לא יסוך יין וחומץ אבל סך הוא שמן ולא שמן וורדים כו'. שמעינן מינה דבני מלכים דרגילי בסיכת שמן וורד בחול לא מסי להו בשבת והוא חשוב להן. לפיכך בשבת אסור הלכך בני מלכים ושכיח להו ורגילי ביה לא מסי להו ושרי אבל שאר בני אדם דלא שכיח להו ולא רגילי ביה מסי לפיכך אסור. ר"ש אומר כל ישראל בני מלכים. כלומר כל ישראל מותרין בשמן וורד אמר רב הלכה כר"ש. ודייקינן (לרבי) [דרבי] שמעון לטעמיה לפיכך שנה כל אדם סך כדרכו ואינו מתכוין לרפואה ואם נתרפא נתרפא ואקשי' למימרא דרב כר' שמעון סבירא ליה דאמר דבר שאין מתכוון מותר. לפיכך פסק

הלכה כר' שמעון והאמרי משמיה דרב האי מסובריא דנזייתא אסור להדוקא ביומא טבא.

דף קיא:

פי' כגון מוך או כיוצא בו דבר שסותמין בו פי החבית אמר רב אסור לאמץ סתימתו דאתי לידי סחיטה והנה אע"פ שאינו מתכוין לסחיטה אלא לסתימת פי החבית בלבד כיון שסוחט אסור דלא כר' שמעון. ושנינן במסובריא דנזייתא אפי' ר' שמעון מודה כיון דאי אפשר ליה דלא להדוקי' ודאי מתחילה סוחט הוא וכי האי גוונא ר' שמעון מחייב דמודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות וכבר פירשנוהו למעלה. ואכתי רב כר' שמעון סבירא ליה והא בהדיא אמרי' רב הלכה כר' יהודה אמר ושמואל אמר הלכה כר' שמעון. ומשני (רב אמר) הכי אמר רב הלכה כר' שמעון ולאו מטעמיה דאילו ר' שמעון אע"ג דלא שכיח שרי וכו' ואע"ג דהוא דר"ש סלקא בפרק המקבל בשיטה. דגרסי' התם אמר אביי רשב"ג ור' שמעון ור' ישמעאל ור"ע כולהו סבירא להו כל ישראל בני מלכים ולית הלכתא כחד מינייהו ה"מ בהא סברא בלחוד דקם ליה בהדייהו. אבל דבר שאין מתכוין בהדיא קיי"ל דהלכתא כוותיה הלכך אע"ג דשמן [וורד] ע"כ מסי אם סך הוא כדרכו ואינו מתכוין לרפואה אע"ג שמתרפא בין בדוכתא דשכיח שמן ורד בין בדוכתא דלא שכיח שרי. פי' מודה ר' שמעון בפסיק' רישיה ולא ימות כל היכא דעביד מידעם בשבת דאפשר שיבא לידי איסור ולא מיכוון להההוא איסורא שרי למיעבד ההוא עבידתא ולא אסרינן ליה גזירה שלא יבא לידי אותו איסור והוא כגון הגורר מטה כסא וספסל דאפשר לעשות בגרירתו (להן) חריץ ואפשר לגוררן ברפיון בלא עשיית חריץ אע"פ שנעשה מותר אבל כגון האומר כוונתי לחתוך ראש זה העוף לאכילה לכלב ואין כוונתו להמיתו. כגון זה מודה ר"ש שחייב שאע"פ [שאינו מכוין כיון] שאי אפשר לו לחתוך ראש העוף אלא עד שימיתהו וכן המתקנח בספוג שאין לו עור בית אחיזה עתה אם יאמר להתקנח ואין כוונתו לסחוט נתירהו לו והלא אי אפשר לאדם להתקנח בספוג שאין לו עור בית אחיזה ולא יסחוט כגון זה אומר מי איכא דפסיק רישיה ולא ימות וכן מסובריא דנזייתא פי' נזייתא כדות של יין או של שכר. מסובריא הוא הנקב העשוי להוציא בו יין בזמן שהיין שותת ויוצא אם בא אדם לסתמו ולהדקו ואומר למנוע שפיכות היין אני מתכוון (נתכוונתי) ולא לסתום הפתח בהא קאמר רב מודה ר' שמעון. וכן לענין נר שהוא אחר הדלת ותניא פותח ונועל ואם כבתה כבתה. ואמרי' (לקמן קכ) דלייט רב עלה דכיון

דהמקום רחוק הוא אי אפשר לפתוח ולנעול אלא אם יכבה. ובענין הזה מודה ר"ש בפסיק רישיה ולא ימות וכבר פרשנו כל דבר שאינו מתכוון מותר:
ואלו קשרים שחייבין עליהן קשר הגמלים כו'. קשר גמלים קטרא.
אסיקנא קיטרא דזממא גופיה. פי' [עושין] נקבים לחוטמיה דגמל ומחתין ביה יתר וקטרין ביה אפסר קטן והיינו זממא וקשר של קיימא הוא ובתר כן קטרי בההוא אפסר חבל ארוך שמושכין בו הגמל והוא קיטרא דקטרין בזממא איסתדירא הוא אסקריא דספינתא והוא התורן וקטרין ביה חבל והוא קשר של קיימא. והדר קטרי בההוא איסתדירא חבל אחד דעייליה ביה ניגדי מושכי הקלע כשבאין להרימו על הספינה כדי שתסע והוא קטרא דקטרי באיסתדירא.
בעי רב אחדבוי מדאח"ה פי' (חדחאה) [אחה] שם מקום ידוע מתא דאחא. פי' עניבה כדבעינן למימר לקמן. ואסיקנא האי קטרא דקטרי בזממא ודקטרי באיסתדירא חיובא ליכא איסורא מיהא איכא אבל מפתחי חלוק אע"פ דאית ליה תרתי דשי כי (היכי דאית אשתא) למני שרי למיקטרינהו לתרווייהו ולא אמרי' דחדא מנייהו בטולי בטלה אלא תרווייהו שרי למיקטרינהו. פי' פסיקיא חגורה כדמתרגמינן (ישעיה ג') ותחת חגורה נקפה [ואתר דהוה אסרן פסקיא]. והוא המיין של נשים:

דף קיב.

פי' סבכה וקאיה בל' ערבי שרי למקטר בהנהו חוטי שערה דמשרא הוא דשריא ליה ולא שיפה להו מעוף.
רצועות מנעל וסנדל אית בהוא ג' בבי קיטרי דקטרי אושכפי להיא רצועה במנעל עצמו המתירה חייב חטאת. והני רצועות הנמשכות מגופו של מנעל שקושרין אותו על הרגל ועל השוק (אחד שני עלין המנעל) אחר שנועלין הנך מותר לכתחלה לקשרן ולהתירן וזהו דבני מחוזא והן נמי קשר חיצון של רצועות שהוא למעלה מן השוק ומן הרגל. אם מעיקרא קשרן לשום כך הרצען קשר של קיימא שכשנועל ההוא מנעל מכניס רגליו באותן הרצועות ואינו מתירן כל עיקר ההוא נמי המתירן חייב עליו חטאת אבל זה הקשר החיצון שלא קשרו האומן אלא כל אדם קושרו מהיכי דניחא ליה מרווח או צר או כגון מסני רבנן שכל אחד מעמידו על חפצו כד רויח למיסם ולמישלף בניחותא כגון זה המתירו פטור. שהרי מעשה הדיוט הוא אבל אסור להתירו לכתחלה דהוא קא מוקים ליה על חפצו וקשרו כמין קשר של קיימא לפי שאין דעתו להתירו ולשנותו. ומשני דבני מחוזא דעבידן להתירן ולקשרן בכל זמן דכד בעי למרהט שרי ליה וקמיט

ליה וכד בעי לסגויי בניחותא כי הלוכן דרבנן מרפי ליה כי הא גוונא מותר להתירו לכתחלה. וסנדל כי הלין אנפין אית ביה. סנדל דטייעי כגון קצת האי דקרו ליה השתא תאסומא דעביד ליה לפי מידת אסתורא דכרעיה וקטר ליה קיטרא מעליא. אם התירו חייב חטאת. ודחומרתא פי' מכנפין כולהי רצועות ומעיילין בחומרתא דכד בעי מעייק והדר קטיר מאבראי דחומרתא וכד בעי מרווח כגון האי פטור אבל אסור. וסנדל המוכן לשנים דחומרא דכד בעי האי למסיימיה מרווח ליה וכד בעי אחרינא למסיימיה קמיט ליה ודאי הני לא קטרי קשר של קיימא מעיקרא דניח ליה להתירו ונייח ליה נמי לאידך להתירו הלכך לכתחלה [שרי]. הא דר' ירמיה דאיפסיק ליה רצועה דסנדליה וא"ל ר' אבהו שקול גמי לח דחזי למאכל בהמה וכרוך עליה ואתייה. קיי"ל דהאי גמי לח דא"ל כי היכי דאיתכשר להנטל בשבת דהאי כיון דאחזי למאכל בהמה הוה ליה דבר הניטל בשבת. כמו ככר או תינוק ושרי לאיתויי פחות מד' אמות כר' יצחק דאמר מוליכו פחות פחות מד' אמות. ולא תימא כיס בלבד שרו ליה דאדם בהול על ממונו. ואי לא שרית ליה אתי לאתוייה ד' אמות בר"ה אלא כל דבר שצריך לו מדתנן המוציא תפלין מכניסן זוג זוג. ובשעת הסכנה מכסן והולך לו בד"א בסכנת גוים אבל בסכנת לסטין מוליכן פחות פחות מד' אמות וה"מ בדוכתא דלא מינטר. אבל בדוכתא דמינטר לישבקיה בדוכתא כרב יוסף ואע"ג דא"ל אביי אי בעינא אפיכנא ליה. לא חיישינן ליה. יש רבנן דהוו מפרשי אפיכנא ליה מימין לשמאל וכיון דאפיכנא ליה הויא לה רצועה דאיפסיקא (וסדורא דפיש לבראי ומיהדק קליל) ומסתגי ליה ואנן לא קא מתחזי לנא היכי הוי הכין אלא הפוך מקום עקיבו לראשו ואוחזו באצבעותיו ואמר ליה כיון דמסגינא ביה אע"פ בהיפוך כלי הוא ואמאי אסור לטלטוליה ואמר ליה רב יוסף מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דכד מפסיק סנדל אע"ג דאפשר להפוכיה לאו מנא הוא ש"מ דהלכתא כר' יהודה. מאי דר' יהודה דתניא סנדל שנפסקה אחת מאונה או אחת מתרסיותיו או שניטל כל הכף טמא ב' אזניו או ב' תרסיותיו או שניטל רוב הכף טהור ר' יהודה אומר נפסקה הפנימית טמא החיצונה טהור פי' קסבר ר' יהודה אע"פ שלא נפסקה אלא האוזן החיצונה של סנדל בלבד נפיק ליה מתורת כלי וטהור ות"ק סבר אם נפסק אחת מאזניו או אחת מתרסיותיו עדיין כלי הוא אינו יוצא מתורת כלי עד שיפסקו שתיהן ולר' יהודה כיון שנפסק האוזן החיצונה כבר יצא מתורת כלי וטהור הוא ואע"פ שיכול להפכו לזה הסנדל ברגלו האחרת ולשום האוזן החיצונה פנימית. וקמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה דאמר עולא ואיתימא רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן כמחלוקת לטומאה כך מחלוקת לענין שבת.

אבל לא לחליצה פי' כל דהוא כלי לקבל טומאה גם הוא כלי לינטל בשבת וכל שיצא מתורת כלי לענין טומאה אף יצא מתורת כלי לענין שבת ואינו ניטל ומשום הכי אצרכיה רב יוסף למישבקיה ודלא לטלטוליה בשבת. והיכי מתרץ דר' יוחנן אליבא דר' יהודה דקתני ר' יוחנן אבל לא לחליצה והוי בה רבא אליבא דמאן קאמר ר' יוחנן אבל לא לחליצה אילימא אליבא [דרבנן] דסברי בפסיקת אוזן אחת לא נפיק מתורת כלי ואמר ר' יוחנן כי לא נפיק מתורת כלי אליבא דרבנן לא לענין טומאה ולא לענין שבת.

דף קיב:

אבל לענין חליצה טומאה אינו כשר ולאו ככלי הוא. והא לדברי הכל אם נפסקה האוזן הפנימית כלי גמור הוא. ואי מפסק החיצונה מהפיך ליה לסנדל ומשוי ליה פנימית. ותנינן בהדיא לענין חליצה דאי אפיך לסנדל של שמאל בימין וחלץ כשר. דתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה. אלא כי קאמר ר' יוחנן אבל לא לחליצה אליבא דר' יהודה דסבר בפסיקת אוזן החיצונה יצא מתורת כלי לגמרי ולענין שבת ולענין טומאה מודה ליה ר' יוחנן לר' יהודה וסבר לה כותיה. אבל לא לחליצה. דסבר ר' יוחנן לחליצה כלי כשר הוא. ומדתנן חלצה בשל שמאל בימין חליצתה כשרה. ודחי' אימור דאמר רבנן חלצה בשל שמאל בימין כשר דבמקומו כלי מעליא הוא כלומר ברגלו השמאל סנדל מעולה הוא. אבל הכא שנפסקה אזנו החיצונה דילמא (אליבא דרבנן) קא' בלבד הוי באותה הרגל לאו סנדל מעליא הוא שהרי נפסקה אזנו החיצונה ומן שנפסל באתריה דלא הוי באתריה מנא. איך הוי מנא באתריה דלאו דידיה הוא ונדחו אלו הדברים. ולא עמדה כדרך שאמרנו כי לענין טומאה ושבת וחליצה יש ביניהן הפרש לא אליבא דרבנן ולא אליבא דרבי יהודה והדרנן לתירוצא וכן לחליצה. כלומר תורת כלי בחליצה כתורת כלי בענין שבת ובטומאה ואליבא דרבי יהודה דאמר בפסיקת אוזן החיצונה בלבד הוא יוצא מתורת כלי. ואקשינן וממאי דכי אמר ר' יוחנן וכן לחליצה למיפסל סנדל שנפסקה אוזן החיצונה. דילמא אליבא דרבנן קאמר דלא מיפסל עד דמפסקו ב' אזניו. ושנינן הא לא איצטריך ר' יוחנן לאשמעינן דהא תנינא החולץ משמאל בימין חליצתה כשרה הכא נמי כי משתני חיצונה למיהוי פנימית כשר. דהא לרבנן במקומה נמי כלי הוא. ולא הוה צריך ר' יוחנן למימרה ולא איצטריך אלא אליבא דרבי יהודה ומדקא מתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ הלכה כר' יהודה לענין שבת דאע"ג דיכול להפוכה לחיצונה ולהשוייה פנימה לא הויא מנא והני ב' אזנים דאמר ת"ק דמיפסקן לאו הני אזנים שמשני צידי סנדל אלא ב' אזנים מצד אחד. וסנדל זה יש לו ד' אזנים ב' מצד זה וב' מצד זה.

רבנן סברי [כיון] דלא מפסקן הני תרתי דמצד אחר לא נפיק מתורת כלי. ר' יהודה סבר מכד מפסקה חיצונה בטל מהיות כלי דסמכיה על אוזן החיצונה והיא שאוחזת את כף הרגל אבל פנימית לאו סמכא עלה והאי דקתני שאם נפסק כל הכף כולו עדיין טמא הוא ואם נפסק רוב הכף שלו טהור דייקינן מדקתני בנפסק רוב הכף שלו ולא קתני שלו בכל כולן אלא קתני כל הכף כולו סתמא והאי כף סתמא שאם נפסק עדיין טמא הוא ככף של תרסיות קתני והוא שבמקום העקב ומאוזן לאוזן הוא סביב העקב והאי דקתני הכף שלו שאם נפסק רובו טהור.

דף קיג.

הכף של סנדל שהוא מן הסנדל גופו אם ניטל רובו טהור. ואקשי' ומי סבר לה ר' יוחנן כר' יהודה והאמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה. ותנן סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס.

מאי לאו לא שנא פנימית ול"ש חיצונה כיון דמשתריא חדא מינייהו טמא. ודחי' לא נפסקה פנימית שנינן אבל נפסקה חיצונה טהור ואמרי' אי אישתביקא בכללא אפשר לשנויי כדקאמרת. אלא מדקתני סיפא נפסק שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס דהא פריט בה ומפרש סוף מאי דאית בה ואי דוקא פנימית קתני אדמפרש אם נפסקה אח"כ שניה ותיקנה נפלוג בקמייתא וניתני בד"א שנפסקה פנימית אבל נפסקה חיצונה טהור ופרקי' אמר רב יצחק ב"ר יוסף תהא משנתנו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיותים ובהאי סנדל תנינן נפסקה אחת מאזניו סתם משמע אפי' חיצונית והוא כגון סנדל שיש לו ב' אזנים פנימיות זו מצד זו וב' חיצונות זו מצד זו שאם תפסק אחת מן החיצונות הא קיימא חברתא בדוכתא דהיא נמי חיצונית ובחדא פנימית וכנגדה חדא חיצונה סגיא ומשום הכי טומאתו של סנדל בדוכתא קיימא אבל היכא דליכא חיצונה אלא חדא ונפסקה בטל ההוא סנדל מתורת כלי דפנימית לחיזוק בעלמא עבידא. ודרך הסנדל אזן אחת חיצונה ואזן אחת פנימית ויש שעוש' שתים שתים אם תפסק האחת תשאר האחרת במקומה ועל זה שנינו נפסקה טמא. כי אתא רבין אמר משמיה דרב הלכה כר' יהודה ור' יוחנן אמר אין הלכה כר' יהודה ואסיקנא אמוראי נינהו ואליבא דר' יוחנן כלומר יש אמורא שאומר מדמתרץ ר' יוחנן אליבא דר' יהודה ש"מ הלכתא כר' יהודה ויש מי שאומר כי בפירוש א"ר יוחנן אין הלכה כר' יהודה ואע"ג דמספקא לן הי מנייהו דוקא כיון דאשכחנא רב יוסף דעבד עובדא כר' יהודה ורב נמי אמר הלכה

כר' יהודה ורב יצחק בר יוסף נמי מתרץ וא' תהא משנתנו בסנדל שיש לו ד' אזנים וד' תרסיותים כדי שלא לשבור דבריו של ר' יוחנן עבדינן כר' יהודה:
תנן כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים בעי חזקיה ניקב כמוציא זית וסתמן וחזר וניקב נקב אחר דהוו נקבים זה בצד זה וכל אחד סותמו קודם שניקב הנקב האחר והוו להו כולהו במוציא רימון מי אמרינן כיון דאית בהו ככולהו שיעור רימון טהור אותו כלי מטומאתו או דלמא כיון דבעידנא דכד ניקב האי ניקבא הנקב הראשון סתום היה וכיון שנסתם כאילו לא ניקב הוא וכיוצא בה בעי בעושין פסין [כ"ד ע"א] פרץ אמה וגדרה פרץ אמה וגדרה עד שהגיע [ליותר מי'] מהו וא"ל ר' יוחנן לא שנית לנו סנדל שנפסקה אחת מאזניו ותיקנה טמא מדרס נפסקה שניה ותיקנה טהור מן המדרס אבל טמא מגע מדרס. פי' כשתפסק אחת מאזניו והוא טמא מדרס עדיין טומאתו עליו שבפסיקת אוזן אחת לא יצאה מתורת כלי ועמד ותיקנה כשתפסק השניה אע"פ שהראשונה מתוקנת היתה בשעה שנפסקה השניה בפסיקה שניה טהר מן המדרס שהיה טמא ופרחה אותה הטומאה אבל דומה כאלו נגע באותו ראשון שהיה טמא מדרס ונמצא זה השני טמא מגע מדרס ואליבא דרבנן איזו אוזן שנפסקה תחלה בין הפנימית בין החיצונית ונפסקה שניה אחריה כך דינה אבל אליבא דר' יהודה אם נפסקה החיצונית לאלתר טהור אבל אם נפסקה פנימית תחלה הרי היא בטומאתו וכשתפסק החיצונית טהור מן המדרס ולא יכלת לאוקומה הא מתני' אליבא דר' יהודה ולפום הדין פירושה דחזקיה ור' יוחנן בסנדל שיש לו ב' אזנים דקאמר מ"ש ראשונה אי מיפסקה אינו טהור דהא קיימא שניה אי אמרת חיצונה נפסקה תחלה הרי טהור מאלתר ואי אמרת פנימית נפסקה תחלה הכי [היכי] מקשי ליה שניה נמי אי מיפסקא לא לטהר דהא קיימא ראשונה ומ"ש (פנימית) [מפנימית] בדקיימא לר' יהודה אלא הכין אליבא דר' יוחנן איכא לאוקומה להאי בעיא כי ראשונה לר' יוחנן בסנדל שיש לו ד' אזנים וכו' מימרא באזניו החיצונות בלבד דאי מפסקא חדא סמיך על חבירתה והכי קאמר מאי שנא ראשונה דהא קיימא שניה ומקשינן שניה נמי הא מתקנא ראשונה [ודוקא] אי פסקי תרוייהו טהור.

דף קיג:

וא"ל ר' יוחנן לחזקיה דאמרת לן פנים חדשות באו לכאן כיון דתרוייהו איפסיקו בתר דאיטמי ליה אע"ג דחדא חדא איתקנא ההוא [תקנתא] חדש הוא וכמאן דליתיה דמי והכא נמי לענין כל כלי בעלי בתים כיון שנקבן נקבין הרבה עד שהגיע לשיעור הוצאת רמון אע"ג דמיתקני כיון דפנים חדשות אתקינו טהור והכין נמי לענין פרץ אמה וגדרה

כו' ואמר חזקיה על ר' יוחנן לית לן בר אינש אלא מלאך הוא אימא דאמר כגון דין בר אינש ומאן דליתיה הכי כבהמה הוא כנגד זה:

קיטרי נודות יין ושמן אע"ג דאית ליה ב' אוני שרי ליה להתירן לתרווייהו ולא אמרינן דחד מינייהו בטלה וכן קדירה של תבשיל מותר להתירה ואע"ג דאית ליה שלבא. פי' כגון דדי הכיור שמקלחין מים אע"ג דיכול לאודוקי המרק מן השלבא מותר להתירה:

קושרין דלי בפיסקיא. שהוא אבנט מפני שאינו קשר קיימא אבל לא בחבל. אוקימנא בחבל הגרדי ומשום גזירה. ור' יהודה מתיר סבר חבל דגרדי אי קטיר ליה בדלי קשר של עראי הוא ולאורתא שרי ליה מן הדלי משום דבעי ליה למלאכתו. לפי' כיון שאינו קשר של קיימא שרי ולא גזרי חבל דגרדי אטו חבל דעלמא ורמינן עלה [מי גזרי רבנן אטו חבל דגרדי] (איני דגרדי רבנן) הא תנן חבל דלי שנפסק לא היה קושרו אלא עונבו. ר' יהודה אומר כורך עליו פונדא וכו' ולא קא גזרו רבנן עניבה אטו קשירה. ושנינן קשירת חבל הגרדי בחבל דעלמא מיחלף לפיכך גזרינן אבל עניבה בקשירה הכירא רבה היא לפיכך לא גזרינן. לר' יהודה נמי דאסר בעניבה לאו משום דגזר עניבה אטו קשירה אלא משום דסבר עניבה קשירה מעולה היא. והאי דאמרי' בלולב הגזול כו' ובפרק המוצא תפילין דר' יהודה סבר עניבה קשירה מעולה היא הכא עיקרה ודרבא נמי תימא בחבל דגרדי דמתח ביה. דלא קטר ליה קשר של קיימא:

כלי קיואי הן כלי אומנות. האורג כגון האכסן והככר שהיריעה תלויה בו מלמעלה והככר שפשוטה עליו מלמטה מותר לטלטלו בשבת אבל העמודים התקועין בארץ אע"פ שכשעוקרן אינו מתכוין לעשות גומא והגומא ממילא קא מתגליא אעפ"כ אסור לטלו בשבת גזירה דילמא אתי לאשווי גומות ואע"ג כי הלפת וצנון הטמונים תחת הגפן אם היו מקצת עלין מגולין ניטלין בשבת ולא גזרינן דילמא אתי לאשוויי גומות התם שדה ולא איכפת ליה בגומות לפיכך לא גזרינן אבל בית דקפיד בגומא גזרינן דילמא אתי לאשוויי גומות. אדם אחד מקפל כלים מלילי שבת לשבת ובשבת מצפרא לפניא ולשבת אחרת אבל שנים אין מקפלין כלי אחד דהוה ליה כמעשה אומן ואחד נמי אינו מקפל אלא כלים חדשים אבל ישנים לא דקיפולן מחזירן כחדשים ונמצאת כי היא מלאכה וצבועים נמי פאכה (צבועים) [ציבעיה] בדלא מקפלן משום הכי כמלאכה היא חשוב וכי אמרינן שמקפל אדם מתחלת יום שבת לסופו בשאין לו בגדים אחרים להחליף אבל יש לו להחליף אינו מקפל:

דיבור שאסור בשבת מפורש בפרק שואל אדם מחבירו ודר' זירא אמר רב ואמרינן לה א"ר אבא אמר רב הונא אידחיא לה מדרבא והיכא דלא ניחא ליה לאקופי דלא לאפושי

הילוכא ולא ניחא ליה למיעבר במיא דלא ליתוסי מאניה ואתי לידי סחיטה קפיץ ליה לאמת המים ושרי אלא אוקימנא שלא יהא הילוכך של שבת כהילוכך של חול אלא כדי [שיניח] ראשונה קודם שתיעקר שניה ולא יהא מנהגו שיהיו פסיעותיו גסות בשבת. פי' רבב כגון קירא והילקוסתא הנודע בבבל חלב ונפטא וזפת וכיוצא בהם:

דף קיד.

ת"ח שנמצא רבב על בשרו חשוב ממשניאי התורה שאין ב"א דבקי' בו שלא יתלכלך מלבושם ממנו. רבד מל' מרבדים רבדתי ערסי. פי' דם יבש כדגרסי' בנדה פ' תינוקת ריבדא דכוסילתא. אמר רמי בר אבא האי ריבדא דכוסילתא עד ג' יומין לא חייץ מכאן ואילך חייץ.

כל תלמיד שנמצא דם על בגדו מכוער הוא שמא יראה ככתם. וזה הדבר אם הוא בטלית שמתכסה בה העליונה הרי זה מכוער אבל אם הוא שמציע תחתיו (או) [אולי] דם מאכולת הוא אפשר דלא הוה לי' טלית אחרת וגנא בה. כדתניא התם הרגה מאכולת תולה לא הרגה אינה תולה דברי ר' שמעון בן גמליאל. וחכ"א בין הרגה בין לא הרגה תולה. ארשב"ג לדברי אין (סוף) [קץ] לדבריהם אין סוף לדברי אין קץ שאין אשה טהורה לבעלה שאין מטה אלא שיש עליה כמה טיפי דמים לדבריהם אין סוף וכו'.

תנן התם במקוואות פ' ט' אלו חוצצין בכלים הזפת והמור כו' עד על המרדעת חוצץ כו' רבב זהו ממיני זפת הא דתניא בסיפא דהא מתניתין ר' יוסי אומר של בנאין מצד א' חוצץ כו' פי' ר' יוחנן בנאין אלו ת"ח שעוסקין בבניינו של עולם וקפדי על רבב שעל בגדיהן לכבסו ולהוציאו כדי שלא יהו מן המשניאין לפיכך אפילו בצד אחד נראה חוצץ ולא עלתה לו טבילה אבל בגדי הבורים אם עבר מצד לצד חוצץ ואם לאו אינו חוצץ וכן הלכה:

וא"ר יוחנן איזהו ת"ח כל שמחזירין לו אבידה בטביעות עין זה המקפיד על חלוקו להופכו וכן אמרו איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הצבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ואיזהו שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו מי שמניח חפציו ועוסק בחפצי שמים ר"ל אמר בנאין אלו אוליירין הבאים ממדינת הים. ואקשי' למימר דכלי אוליירין חיורי נינהו שהזפת מצד אחד נודע בהן.

והאמר ר' ינאי לבניה אל תקברוני בלבנים ולא בשחורים אלא באוליירין אלמא סומקי נינהו. ושנינן המלבושים לבנים הן כגון מני כסותא. והגלימא כגון מאני דמתעטפי בהן סומקי הוו:

ר' (שמעון) [ישמעאל] סבר חלבין שנתותרו ביוה"כ קריבין בשבת אבל שנתותרו מן השבת אין קריבין ביוה"כ. ור' עקיבא סבר לא של שבת קריבין ביוה"כ ולא של יוה"כ בשבת. וגרסינן ביומא בפרק א"ר אלעזר משום בר קפרא. אומר היה ר"מ איברי עולת חול שניתותרו עושה להן מערכה וסודרן אפילו בשבת. ואמרינן למאי איצטריך אפילו בשבת הא תנינא והיום חמש. א"ר אחא בר יעקב איצטריך אמינא הני מילי היכא דחל יוה"כ למיהוי אחר השבת דחלבי שבת קריבין ביוה"כ אבל באמצע שבת אימא לא קמ"ל: אמר רבא [האי] מאן [דלא] חש לקמחיה בכל יום תנו השתא הוא בפלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע:

דף קיד:

אמר ר' זירא כי הוינן בבבל הוה אמרי' הא דתניא יוה"כ שחל להיות ערב שבת לא היו תוקעין ובמוצ"ש לא היו מבדילין דברי הכל היא. כלומר מפני מה תוקעין בע"ש כדי להבדיל מן המלאכה כיון שע"ש יוה"כ הוא אין שם מלאכה שצריכין תקיעה להבטילן. וכן הבדלה כדי להתיר העם למלאכה וכיון שמוצ"ש יוה"כ אין בו התר מלאכה לפיכך אין צריך להבדלה. וא"ר זירא כי סליקי להתם ואשכחתיה ליהודה בריה דר"ש בן פזי דאומר הא מתני' ר"ע היא דלא שני ליה בין שבת ליוה"כ דהא לא חלבי שבת קריבין ביוה"כ ולא של יוה"כ בשבת לפיכך לא צריך הכירא בין האי להאי. אלא לר' ישמעאל דשני ליה ליתקע במ"ש ליוה"כ דליהוי הכירא לכהנים להקריב מה שנותר מחלבי שבת וא"ל ר' זירא אפי' לר' ישמעאל ושני ליה בין שבת ליום הכיפורים כהנים זריזין הן ויודעין שחלבי שבת קריבין ביוה"כ לפיכך לא בעי תקיע' ואבדלת' איני דכהנים זריזין הן והתנן ג' להבדיל בין [קודש] לחול ושנינן הא דתנן להבדיל בין קדש לחול אינה שנויה לגבי כהנים אלא לישראל בלבד.

כדאמר אביי התם ביומא לענין נברשת של זהב שעשת הילני על פתח ההיכל להודיע עת ק"ש דלאו לכהנים איתעביד אלא לשאר עמא דבירושלים. ואקשי' תוב וליתקע בהדי הבדלה לשאר עמא דנידעו דשרי להו קינובת ירק מן המנחה ולמעלה. דהא קי"ל דבשבת אסור לקנב ירק ולהניח לערב משום בורר. ואמרינן (לעיל ע"ד) אמר אביי בורר ואוכל לאלתר בורר ומניח לאלתר אבל שלא לאלתר לא יברור. ובסוף אמרוה קמיה דרבה ואמר דשפיר אמר נחמני. אבל ביוה"כ מותר לברור ולקנב מן המנחה ולמעלה ולהניח במוצאי יוה"כ.

ומפרק רב יוסף לפי שאין דוחין שבות להתיר. פי' תקיעה אסורה משום שבות. דדרשי כל מלאכת עבודה יצאו תקיעת שופר ורדיית הפת שהן חכמה ואינה מלאכה ולא דחו שבות לא בשבת ולא ביוה"כ בתקיעה להתיר קניבת ירק אי הוה איכא מילתא למיסרא משום מלאכ' [הוא] דדחי שבות ותוקעין אבל למישרא קניבת ירק לא דחו שבות ותקעי. רב שישא בריה דרב אידי אמר שבות קרובה התירו שבות רחוקה לא התירו. פי' אפילו תימא דוחין שבות להתיר מידי דאית ליה רשות למיעבדיה בקרובה דוחין שבות (משום) להתירו. אבל מידי דרחיק ולית ליה למיעבדיה בקרובה אין דוחין שבות להתירו. וקניבת ירק ביוה"כ לאלתר אלא מן המנחה ולמעלה.

איני והתנן יו"ט שחל להיות ע"ש תוקעין ולא מבדילין. ולאחר שבת מבדילין ולא תוקעין. ואי אמרת רשות קרובה התירו ליתקע במיעל יו"ט שחל להיות לאחר שבת כי היכי דנידעו דשרי לשחיטה לאלתר. ועמדה הקושיא. ונדחה הא דרב שישא. ואסיק' אלא מחוורתא כדר' יוסף. וקשי לן בהא שמעתא הא דאמר רב יהודה בריה דר"ש בן פזי הא מתניתא ר' עקיבא היא דאי ר' ישמעאל הא אמר חלבי שבת קריבין ביוה"כ ליתקע במ"ש ליוה"כ כי היכי דנידעו וחלבי שבת ביוה"כ קריבין. וקשיא לן וכי יש תקיעה במ"ש דאמר ליתקע במ"ש. והיו מן החכמים מפרשין ואמרי' האי גירסא מאן דגריס ליתקע טעותא הוא. אלא הכי קאמר דאי ר' ישמעאל היא ניבדיל כי היכי דלידעו דחלבי שבת קריבין ביוה"כ. וקמפרש בתלמוד א"י דגרסינן ר' זעירא בשם רב חסדא יוה"כ שחל להיות ע"ש אין תוקעין לאחר שבת אין מבדילין. אימא כר"ע ברם כר' ישמעאל מבדיל שכן חלבי שבת קריבין ביוה"כ. א"ר זעירא קומי ר' מנא אפילו כר' ישמעאל לא יבדיל כלום הוא אלא להתיר דבר שהוא אסור אילו הקטיר חלבי שבת בשבת שמא אינו מתיר ופירוקא דר' זירא בתלמודא דילן היינו טעמא דלא מבדילינן משום דכהנים זריזין טפי עדיף. וטעמא דרב שישא בריה דרב אידי נמי איגליא לן מהתם.

דף קטו.

דגרסי' התם א"ר ישמעאל אחוי דר' ברכיה ויבדיל שכן הוא מותר להדיח כבשים ושלקות. כלומר דברים שאסורי' בשבת ומותרי' ביוה"כ ומשני לא מן המנחה ולמעלה מותר להדיח דאלמא שבת דחוקה היא ויבדיל מן המנחה ולמעלה. ושנינן מה נפשך כוס אין כאן נר אין כאן במה מבדילין א"ר אבין בתפלה:

וראינו שפירש בה רבינו האיי הגאון נר ישראל יחיה ויפרה לעד. האי קושטא קושטיא היא מיהו מחויא מילתא דבערב יוה"כ נמי הות תקיעה להבטיל העם מן המלאכה

ולהבדיל בין קודש לחול ולערבי יו"ט נמי איכא טובא אלא מיהו כד הוי ערב יוה"כ ועיו"ט חול. אלא כד הוי קודש לא תקעינן. ואע"ג דלא מיפרשא בתקיעות שהיו במקדש. דייקינן מהא דתנן בפ' קמא דשחיטת חולין (דף כו:) כל מקום שיש הבדלה אין תוקעין וכל מקום שיש תקיעה אין הבדלה כיצד יו"ט שחל להיות ערב שבת תוקעין אבל לא מבדילין מכלל דביו"ט שאינו ע"ש היו מבדילין אבל לא תוקעין מכלל דאי הוה יו"ט בתר חול היו תוקעין וראוי לדעת דהני כולהו שמעתתא אליבא דאחרים. אבל לדילן לא מיתרמי לן יוה"כ סמוך לשבת לא מלפניה ולא מאחריה. ומפרש בגמרא דחליל. דכד מיקלע כפורים בחד בשבא מדחינן ליה. ומקשינן ומי דחינן והתנן חלבי שבת קריבין ביוה"כ. וא"ר זירא כי הוינא בבבל אמרי' הא דתניא יוה"כ שחל להיות ע"ש לא היו תוקעין ובמוצ"ש לא היו מבדילין דברי הכל היא. ופרקי' ההיא מתניתא אחרים היא דתניא אחרים אומרים אין בין עצרת לעצרת אין בין ר"ה לר"ה אלא ד' ימים. ואם היתה שנה מעוברת חמשה. וגרסינן בירושל' בתחלת מגילה.

א"ר יוסי לית כאן חל להיות בשני חל להיות בשבת דאם חל להיות י"ד בשני צומא רבא בחד בשבא. ואם חל בשבת צומא רבא בעירובתא שמעינן מינה דאע"ג דסתם משנה היא דחויה היא ומשנת יחיד היא ולאו דסמכא היא. וכן כל משנה והלכה שהיא כיוצא בה. וכולן בדן ואודן בה תלוין שהלכה למשה מסיני שלא לקבוע יו"כ סמוך לשבת בין מלפניה בין מאחריה ולענין קניבת ירק הלכתא יוה"כ שחל להיות בשבת אסור בקניבת ירק ואפילו מן המנחה ולמעלה. ואם חל להיות בחול מפצעין באגוזים ומפרכין ברמונים ומותר בקניבת ירק מן המנחה ולמעלה אבל [משום] מיגדר [מילתא אסרוהו]:

כל כתבי הקודש מצילין אותן מפני הדליקה בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן. פירוש קורין בהן בצבור. תורה הפרשה בתורה ואפטרתא בנביאים ושאין קורין בהן בצבור כתובים.

איתמר היו כתובין תרגום ובכל לשון רב הונא אמר אין מצילין אותן מפני הדליקה. רב חסדא אמר מצילין ובכתבי הקדש שמתורגמין בלשון אחר בין בכתב עברי בין בכתב אחר.

ר' יוסי אמר לא ניתנו לקרות בהן דא"ר יוסי מעשה באבא חלפתא שהלך אצל רבן גמליאל לטבריא ומצאו יושב על שולחנו של יוחנן בן הנזוף ובידו ספר איוב תרגום א"ל רבי זכור אני את רבן גמליאל אבי אביך שהיה עומד ע"ג מעלה בהר הבית והביאו לפניו ספר איוב תרגום ואמר לבנאי שקעהו תחת הנדבך.

אף הוא צוה עליו וגנזו ור' נמי הכי קאמר מניחו במקום התורפה והן כלין מאליהן. ולפום הכי תנא ר' יוסי אין מצילין אותן.

דף קטו:

ושאר תנאי (דתנן) [דאמרי] מצילין לא מסיים מן מינהון סבר ניתנו לקרות בהן. ומאן מנהון סבר לא ניתנו לקרות בהן אלא האי תנא דגפטית. דתני אע"פ שלא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן. ות"ק דר' יוסי בניתנו לקרות בהן פליג. וקי"ל כרב הונא דרב חסדא לגביה תלמיד הוא. והא דתנינן כל כתבי הקדש מוקים לה רב הונא בתרי בבי. כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה בין נביאי' שקורין בהן בין כתובים שאין קורין בהן. בד"א בכתבי הקדש הכתובים בלשה"ק [אבל אי הוי] אינון כתבי הקדש כתובי' בכל לשון אין מצילין אותן מפני הדליקה ואפי' הכי טעונין גניזה והא ברייתא דתניא הברכות והקמיעות אע"פ שיש בהן של שם ומעניינות של תורה הרבה אין מצילין אותן מפני הדליקה ונגנזין במקומן הלכה היא. והלכה כדתנא רב המנונא שאם היו כתובים בסם ובסיקרא מצילין אותן אע"פ שאינו דבר של קיימא. ולענין בעיא דרב הונא בר חלוב מרב נחמן סוגיא דשמעתא. כל ס"ת דאית ביה פיסקא דאית ביה שם אע"ג דאין בו ללקט פ"ה אותיות מצילין אותו. והאי דתניא יגר שהדותא מצילין אותו להשלים דאי איכא פ"ה אותיות אע"ג שמהן יגר שהדותא מצילין אותו. והלכתא כרב הונא דהני פ"ה אותיות מכונסות ולא מפוזרות. ופי' מכונסות כדתרגמא רב חסדא אליבא דרב הונא בתיבו' אי יכול ללקט פ"ה אותיות מס"ת מתוך תיבות שלימות מצילין אותו כגון דמשכחת בראשית והיא מנויה לשש. ויצא מנויה לארבע. ואלה מנויה לארבע. ויקרא מנויה לחמש כולן תיבות שלימות עשרים (וא"ו) [או] פחות או יתר שמנין אותיותיהן פ"ה. אבל אותיות שמתוך תיבות שאינן שלימות אין מצילין כגון ויאמ מכלל ויאמר. אבר מכלל אברם או אברהם וכיוצא בהן. כל שנמצאת תיבה שלימה מונין אותיותיה להעלות לפ"ה אותיות וכל תיבה מקצתה מטושטשת אין אותיותיה המוגהות עולות למנין פ"ה. ומשו"ה אמרן ללקט ואע"פ שהתיבות מפוזרו' במקומו' רחוקין זה מזה:

גליונים של ס"ת. איבעיא אם מצילין אותן ולא איפשיטא. ס"ת שנמחק מקום המחק אין בו קדושה דאמרינן כי קדוש היכא דאיכא כתב. ליכא כתב לא קדוש. ומשום דאית טעותא בנוסחאות בהא שמעתא כתבנא כולה. ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט פ"ה אותיות מצילין אותו ואם לאו אין מצילין אותו. וליפוק ליה משום גליון. בלה שאני כלומר אם מצילין מפני הגליונים לא הוה צריך לדקדוקי בתר פ"ה אותיות. ושנינן בלה

שאני מכלל כי אם לא בלה מצילין אותו מפני הגליונין אע"פ שאין בו ללקט פ"ה אותיות. ת"ש ס"ת שנמחק אם יש בו כדי ללקט פ"ה אותיות מצילין אותו ואם לאו אין מצילין אותו. ושנינן נמחק לא קא מיבעיא לן דכי קדוש כי איכא כתב. כי ליכא כתב לא קדוש. כי קא מיבעיא לי גליונות של מעלה ושל מטה ושבין דף לדף ושבין פרשה לפרשה שבתחילת הספר ושבסופו (מ"ט) [מאי]. ת"ש גליונין של מעלה ושל מטה שבין דף לדף שבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו מטמאין את הידים. ומשנינן דילמא כי חשיבי אגב ס"ת. אבל גליונים דלא מטמו את הידים לאו כוותיה אינון. וכיון דבעיא זו לא איפשיטא מחמרינן בבזיון כתבי קדש. ומצילין אותן הגליונין מפני הדליקה בשבת ותוב מהא דתניא הגליונין וספרי המינין אין מצילין אותן מפני הדליקה. מיגו דדחינן ומוקמינן לה גליונין של ספרי מינין. ואקשינן מכלל דספרי מינין גופיהן מצילין. ושנינן הכי ספרי מינין הרי הן כגליונין. כלומר כשם שהגליונין שאין כתיבה עליהן אין להן כבוד ואין מצילין אותן. כך ספרי מינין מכלל שהגליונין של ס"ת מצילין אותן. והני ספרי מינין. ספרי תורה שכתבן מין אינון דקי"ל כר"נ דאמר נקיטינן ס"ת שכתבו מין ישרף. כתבו נכרי יגנז. נמצא ביד מין יגנז. ביד נכרי אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו. אבל הספרים שחיברו אותן המינין דברי הכל ישרפו. דהא כתבי קדש שכתובין תרגום איפליגו בהן אם מצילין אותן מפני הדליקה אי לא.

דף קטז.

ספרי מינין מיבעיא. ואלו פ"ה אותיו' כנגד פרשת ויהי בנסוע הארון. ופרשת ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו הוא. ומקומו בדגלים ולמה נכתב כאן.
להפסיק בין פורענו' ראשונה שהיא ויסעו מהר ה' וגו' לפורענות שנייה. שהיא ויהי העם כמתאוננים וגו':
ספרי דבי אבידן. חצר ידועה ויש בה ספרי חכמות מכל אומה ויש בה ספרי תור' קדש ונביאים וכתובי' כתובי' בלשה"ק. ומפני שאינו ידוע מי כתבו או ישראל או זולתן. אמרו על ר' אבהו שהיה הדבר רפיא בידיה להורות עליהן להצילן או לא. וזה [בי] אבידן היו מתקבצין שם חכמי' ונבונים מכל אומה ונושאין ונותנין בדברי חכמה. וכן בי נצרפי. מהו בבי נצרפי היתה שם ע"ז. דגרסי' בע"ז איזו היא אשירה סתם. אמר שמואל כגון דאמרי הני תמרי נהווינן לשכרא דבי נצרפי ושתו ליה ביום אידם. אמר אמימר אמרו לי סבי (דשם בריתא) [דפומבדיתא] הלכתא כשמואל והני מילי אלה שהיו באותו זמן (הן) שעד אותה שעה לא טוכסין להן הטוכסוסין שהן עכשיו בידיהן אלא כתועין היו

יש מהן שומרין התורה ויש מהן שאינן שומרין וכולן קוראין אותה ויש מי שהיה קוראה בלשה"ק כיון דאסיקנא קוראין בהן בתורה ובנביאים. אבל בכתובים אין קוראין בהן.

דף קטז:

חזר ופירש מפני מה אין קוראין בכתובים מפני ביטול בהמ"ד ומסייעא לה הא דתני העוסק במקרא מדה שאינה מדה כו'. ובית תלמוד טפי עדיף [מהעוסק] במקרא. אמר רב לא שנו שאין קורין בהן אלא בזמן בית המדרש. פי' בשעה שהחכמים יושבי' במדר' ומתעסקין בתלמוד. אבל שלא בזמן בהמ"ד כגון שכבר עמדו בעלי מדרש ונכנסו לבתיהן קורין.

ושמואל [אמר] במקום שיש מדרש קבוע כו'.

ואסקה רב אשי הכי לעולם כדקאמרינן מעיקרא. אמר רב אין קורין בזמן בהמ"ד כדאמרן אבל בזמן שלא בהמ"ד קורין.

ושמואל אמר בין בזמן בהמ"ד בין שלא בזמן בהמ"ד אין קורין. דסבירא ליה כר' נחמיה וגזירה היא משום שטרי הדיוטות והלכתא כלישנא קמא בזמן בית המדרש אין קורין שלא בזמן בית המדרש קורין:

ירושלמי (ה"א) אמר ר' יהושע בן לוי הדא אגדתא הכותבה אין לו חלק. הדורשה מתחרך. השומעה אינו מקבל שכר. מיומוי לא איסתכלית בה אלא חד זמן. ואשכחית כתוב בה קע"ה פרשיו' דיבור אמירה צווי שכתוב בתורה כנגד שנות [של] אהע"ה. שנא' לקחת מתנות באדם. וכתיב האדם הגדול בענקים. קמ"ז מזמורו' שכתוב בתילים כנגד שנות יעקב אבינו ללמד שכל קילוסין שישראל (עושין הלויה) מקלסין להקב"ה כנגד שנותיו של יעקב שנא' ואתה קדוש יושב תהלות ישראל קכ"ג פעמים שישראל עונין הלויה כנגד שני אהרן שנאמר הלויה הללו אל בקדשו לקדושו לאהרן קדוש ה' אפילו כן הוינא מיבעיא ליליא:

מצילין תיק הספר עם הספר. אמרי רבנן דהאי תיק קאי לחודיה. ונוטלין ממקו' שהוא עם הספר וכן תיק [של] תפילין:

י"ד שחל להיות בשבת ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא אומר מפשיטין את הפסח עד החזה. סבר כיון דאיתעביד ליה צורך גבוה שיכול להוציא החלבים לא יפשוט יותר מזה. ורבנן סבר מפשיט כולו. וטעמא כל פעל ה' למענהו. מאי למענהו לעשות כבוד לקדשים:

פי' יומא דאסתנא יום שמנשבת רוח צפון שאין הבשר מסריח בו. רבא אמר שלא יהו קדשים מוטלין בעורותיהן כנבילה. אבל אם הוא מוטל בשלחן של זהב שהוא דרך כבוד לא יפשיט יתר למטה מן החזה וכו'. וגרסי' בפסחים בפרק תמיד [נשחט] שהיו מפשיטין. דתנן י"ד שחל להיות בשבת מניח ידו על כתף חבירו כו'. ואמרינן עלה. תנא כל אחד נוטל פסחו בעורו ומפשילו לאחוריו. אמר רב עילים טיית. פי' שהערביים מפשילין כליהן לאחוריהן.

ור' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקא מוקים למענהו שלא יוצא האמורין קודם הפשטת העור כדי שלא ידבק שיער העור בחלבים:

אמרו ליה רבנן (אין) [אי] מצילין תיק הספר עם הספר לא נפשוט (עור עם החזה) [את הפסח מעורו]. אמר להן מי דמי. הצלת תיק טלטול בעלמא הפשטת עור מלאכה דקא בעי ליה לעור. אמר רב אשי בתרי פליגי עליה במלאכה ובטלטול.

דף קיז.

והכי קאמרי ליה תינח הפשטה שהיא מלאכה טלטול מאי דאינון סברי מטלטלין העור ע"ג בשר מקום שחיטה כל חד לדוכתיה והוא אסר. ואהדרו ליה אם מטלטלין להציל תיק של ספר אנו לא נטלטל עור אגב בשר ואהדר להו מי דמי תיק נעשה בסיס לס"ת שמותר לטלטלו. עור נעשה בסיס לבשר אסור לטלטלו. אלא הכי קאמרו ליה כו' ודחה ר' ישמעאל מי דמי. התם תיק נעשה בסיס לס"ת שהוא מותר. ולמעות שהן אסורין הכא בבשר כולן אסור.

והדר רב אשי ואמר הכי אהדרו ליה אם מביאין מעלמא תיק שיש בו מעות להציל לו ס"ת אנו לא נטלטל עור אגב בשר. והא מנ"ל אי נימא דדייקית מינה מה התיק שיש בו מעות וס"ת אינך מסיר המעות מתוך התיק ומציל הס"ת לבדו אלא אתה מציל אפי' המעות כך אם יש מעות בתיק והצרכת להביאו להציל ס"ת אינך מסיר המעות מתוכו דילמא שני התם במקום שכבר הגיעה הדליקה עד הספר ואם יתעסק בהשלכת המעות תאכלם הלהבה. אבל במקום דהדליקה לא הגיעה [עדיין] והולכין להביא תיק להציל הספר. אם יש בתיק מעות אסור לטלטלן עד שישליכם. ושני רב אשי לעולם כדאמרינן מעיקרא. ודקא אמרת התם בתיק טלטול הכא בעור מלאכה כגון דמתכוין לגלות הבשר ואין כוונתו לעור.

ואקשינן והא אביי ורבא דאמרי תרווייהו מודה ר"ש דסבר דבר שאינו מתכוין שרי בפסיק רישיה ולא ימות כגון זה אמרינן באומר המפשיט דאינו מתכוין לעור דומה

לאומר הנני מחתך ראש זה העוף ואין כוונתי לשוחטו כגון זה אפי' לר' שמעון שוחט הוא. ואסקי' דשקיל ליה בברזי. פי' ברזי נקבים והכי קאמר מאן דמבזע ליה כשהוא מפשיטו מוכחא מילתא דלא בעי ליה לעור ולא דמי לפסיק רישיה ולא ימות.
ולהיכן מצילין אותו למבוי שאינו מפולש וכן הלכה. ולית הלכתא כבן בתירא דאמר אפילו למבוי המפולש והיכי דמי מבוי שאינו מפולש. שמצילין בו כתבי הקדש:

דף קיז:

אסקה רב אשי ג' מחיצות ולחי א' והוא מבוי שאינו מפולש שאין בו שיתוף ולא עירוב וזה להציל כתבי הקדש אבל אוכלין ומשקין אין מצילין אלא לחצר המעורבת דהלכת' כת"ק. והא דאמר רבה ב' מחיצות ולחי אחד זהו מפולש. ב' מחיצות וב' לחיים זהו שאינו מפולש. ואליבא דר' יהודה דאמר מי שיש לו ב' בתים בב' צדי רה"ר עושה לחי מכאן ולחי מכאן או קורה מיכן וקורה מיכן ונושא ונותן באמצע והכי פי' דכד פסיק לה לרה"ר לרחבה מב' צדיה ב' בתים עושה לחי מיכן ולחי מיכן ומערב ונושא ונותן באמצע. והתם איכא פלוגתא דת"ק (וחנינא) [וחנניה] ורב אמר הלכה כת"ק. ושמואל אמר הלכה (כחנינא) [כחנניה]. וקאי במבוי שיש בו ב' מחיצו' בלבד כנגד זו וב' פתחים יש לו זה כנגד זה והאי איכא עליה לחי או קורה מיכן ולחי או קורה מיכן. לר' יהודה דלא מצריך דלת יכול לערב אותו. א"ל אביי א"כ למר נמי כיון שמתערב יצילו לתוכן אוכלין ומשקין. ובא רב אשי ופירק. וסלקא כותיה:
מצילין מזון ג' סעודות. ואקשינן מכדי בהיתרא קא טרח דקתני להיכן מצילין לחצר המעורבת נציל טפי. ופרקי אמר רבה מתוך שאדם בהול על ממונו דאי שרית ליה להציל כל מאי דבעי אתי לכבויי. א"ל אביי ואלא הא דתניא נשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחד ויצרף. התם מ"ט לא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף והא בהיתרא קא טרח. אהדר ליה רבה התם נמי גזרו עליה דאי שרית לאתויי כלי [אחר יביא כלי] דרך רה"ר וכיון שנאסר מלהביא כלי אחר הרי זה מייאש ולא פשיט באיסורא. והא דמי שנשברה לו חבית בראש גגו. סלקא דלאו בפלוגתא דר' אליעזר ור' יהושע היא.
ולענין פת בתנור הלכתא כי הא דתניא שכח פת בתנור וקדש עליה היום מציל מזון ג' סעודות. ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. ולא ירדה במרדה אלא בסכין. ואע"ג דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו. יצא תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה. כמה שאפשר לשנויי משנינן:

אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת שנאמר והיה ביום הששי והכינו לאלתר. והלכתא כר' אבא דאמר חייב אדם לבצוע על ב' ככרות בשבת.

דף קיח.

ואיתא בפ' כיצד מברכין. ת"ר כמה סעודות חייב אדם לוכל בשבת ג'. פי' א' בלילה וב' ביום. וכן הלכה. ולפיכך שנינו שמציל מזון ג' סעודו' ומתני' מחוורתא דלא כר' חידקא: כלי מאכל אינו מדיח אלא מה שצריך לוכל בו בשבת. לפי זמן סעודותיו אבל כלי שתיה כל היום. שאין קבע לשתיה:

דף קיט.

ורבנן הני דעבדי צרכי שבת בנפשייהו. כגון ר' אבהו דהוה [יתיב] (הציבי) אתכתקא דשינא ומשייף נורא. ורב חנן דשגר תנורא ורב הונא גדיל פתילתא.
ורב חסדא מדליק שרגי ורב פפא פרים סילקי. רבה ורב יוסף צלחי ציבי כולהו כדמפרש בגמרא בריש האיש מקדש. שקיום המצוה באדם עצמו טפי עדיף יתר מבשלוחו:
וכבדתו שמשנה זמן סעודתו בהקדמה או באיחור. ויחיד המתפלל בעצמו אומר ויכולו:

דף קכ.

מצילין סל מלא ככרות ואע"ג שיש בו ק' סעודות. אקשינן איני והא תני רישא מצילין מזון ג' סעודות ותו לא ושני רב הונא לא קשיא רישא בבא לקפל. פי' כגון שמקבץ מתוך הבית ממקומות [הרבה] ונותן בכמה כלים שאין לו להציל אלא מזון של ג' סעודות בלבד. סיפא במציל כולו בכלי אחד כמות שהוא. ואע"פ שאין זה הטעם כאשר פירשנו. כי רישא במקפל ונותן בכלים שנים ושלשה. וסיפא במציל סל אחד כמות שהוא מפורש (היבננוהו מז'). בעי רב הונא בריה דר' יהושע פירש טליתו וקיפל והניח וקיפל והניח מהו. כבא לקפל דמי או כבא להציל דמי. דמגלי לן שאם קיפל בכלי אחד ונטלו. וחזר וקיפל בכלי אחד ונטלו זהו לקפל פשיטא שאינו מציל אלא מזון ג' סעודות. וכי קא מבעיא שקיפל והניח בתוך טליתו וחזר וקיפל והניח בתוך טליתו מי אמרינן כיון שמקפל ומביא כמקפל דמי ואסור. או דילמא כיון שהוא מניחן בתוך טלית אחד אחד ונוטלן כאחד כבא להציל דמי ושרי. ומיפרשא נמי הא בגמ' בסוף יציאות השבת. הנהו תרי תלמידי. מר מציל בחד מנא ומר מציל בתרי מני קמפלגי בפלוגתא דר' אבא בר זבדא ורב הונא. הכין גמרא ומיגמר מינה דלקפל בתרי תלתא מני כדפרישנא לעילא דאסיר לרב הונא ושרי לר' אבא בר זבדא ומסתייע נמי בתלמוד א"י דאמרי על מצילין

סל מלא ככרות מכיון שכולו גוף אחד כמין שכולה סעודה אחת היא והאי במימרא דרב הונא ובא ר' אבא בר זבדא ופירק פירוק אחר. ואמר רישא דמתני' במציל לחצר אחרת שאין לו להציל אלא מזון ג' סעודות בלבד בין בכלי א' בין בב' ג' כלים. וסיפא במציל באותו חצר שיש לו להציל אפילו ק' סעודות בין בכלי אחד בין בכמה כלים. ולענין בעיא דרב הונא בריה דר' יהושע פשיט מדאמר רבא הא מילתא אטעייה רב שיזבי ודרש ובלבד שלא יבא כלי אחד מחזיק יתר מג' סעודות. ש"מ כבא להציל דמי ש"מ. והכי קא גמרין מדקאמר רבא דבטעותא דרש רב חסדא שלא יביא כלי מחזיק יותר מג' סעודות. שמעינן מינה כי אפילו אם יביא כלי שמחזיק כל מה שהוא חפץ ויקפל ויניח בו ויטלנו כולו בבת אחת שפיר דמי. א"ל רב נחמן בר יצחק מאי טעותא. פירוש מנ"ל דטעותא היא דילמא דוקא אמר רב שיזבי. אהדר ליה רבא לא ס"ד מדקתני לענין מי שנשברה לו חבית בראש גגו מביא כלי ומניח תחתיה ובלבד שלא יביא כלי אחר ויקלוט כלי אחר ויצרף. כלי אחר לא יביא. הא בכלי אחד כמה דבעי נהוי וכן הלכה. וכיון שדרך בני אדם להזמין אורחים בשבת אומרים לאחרים בואו והצילו לכם. אבל להציל הוא ואח"כ להזמין אסור:

ואם היו פקחין עושין עמו חשבון לאחר השבת. אוקימנא בירא שמים ולא ניחא ליה לאיתהנויי מאחריני ובחנם [נמי לא ניחא ליה למטרח]. והכי פירושא דמתני' אם היו פקחין שיודעין דכי האי גוונא לאו שכר שבת הוא הואיל ומהפקירא קא זכו ואינון האי דמהדרו ליה לבעה"ב כגון מתנה מדידהו הוא עושין חשבון כשיעור שכרן ושקלי ליה. ושארא שבקי ליה לבעה"ב. סוגיא דשמעתא שהחסיד גדול הוא מירא שמים.

ולשם מוציא כל כלי תשמישו. לרבנן בחצר המעורבת. לבן בתירא אף לשאינה מעורבת. ולובש כל מה שהוא יכול ללבוש ועוטף כל מה שהוא יכול להתעטף. ואפי' יתר מי"ח כלים. וכן הלכתא. וקי"ל שמותר להערים:

ירושלמי תני אין מערימין. ר' יוסי בר אבין אמר מערימין.

דף קכ:

ועל זו אמרינן בגמרא דפורפת על האבן ועל האגוז כו' תיבעי למאן דאמר מערימין תיבעי למ"ד אין מערימין. ואמר לאחרים בואו והצילו עמי שכן דרך בני אדם להשאיל כליו בשבת. פי' י"ח כלים דקא"ר יוסי [מקטורין] כמו מעיל. ובלשון ישמעאל כרכום שיש לו בית ראש ועוטה לו הלובשו ויש לו לולאות וקרסים (שהוא הווה) [שמחברן והוא] כמו מלבוש:

אונקלי. בגד דקיקי שנקרא מערקה שלובש אדם על בשרו וחולם כל גופו וכן שנינו (מגילה כ"ד) בענין תפלין של יד ציפהו זהב ונתנו על בית יד של אונקלי שלו הרי זה דרך החיצונים:

פונדא. גם היא מגעת עד למטה מטבורו של אדם וקורין לו בלשון פרסי פֻּשְׁת. ונקשר כחשב אפודה והיא אפוד האמורה בתורה ויש בה כסים כסים כנגד הלב ותחת הידים: קנבוס של פשתן. חלוק התחתון שלובשין אותו ונקרא גלאלה. חלוק הוא המלובש העליון וקורין לו ורבנין:

שני. ספרקים ויש שגורס סובריקין והם בלשון יון המכנסים ושמענו שאמר הגאון נט' דח' דם תפנקי שמלבישין בהן הידים עד האציל ויש בהן בתי אצבעות שני מנעלים כמשמען:

שני פרגוד. בלשון ישמעאל גודאבי:

אנפליאות. גם הם מנעלים לשוקים עליון האנין שעל השוקים מן העור. ומעפורת וחגור שבמתנים וכובע הרי י"ח כלים:

ר' שמעון בן ננס אומר פורשין עור של גדי כו'. אמר רב יהודה טלית שאחז בה האור מצד אחד נותן עליה מים מצד אחר ואם כבתה כבתה. והא ודאי גרם כיבוי הוא. ואקשינן עליה ממתנית' דקתני פושטה ומתכסה בה אבל מים שהן גרם כיבוי לא קתני ואתנינן לאוקומיה לרב יהודה ב"ר שמעון בן ננס ולא קם.

דר' שמעון בן ננס לא קאמר אלא מפני שהוא מחרך הא גרמא בידים לא קאמר אלא קם רב יהודה כרבנן. דתנן עושין מחיצה בכל הכלים בין מלאים בין ריקנין דשרו גרם כיבוי ור' יוסי אוסר גרם כיבוי והלכה כרבנן וכרב יהודה:

נר שעל גבי טבלא איתא דאוקמה דבי ר' ינאי בשכח נר שעל גבי טבלא. אבל המניח נר על טבלא נעשה טבלא בסיס לנר שהיא מוקצה מחמת איסור ואסור לטלטוליה. ודתנא תנא קמיה דרב ולייט עלה רב. היכא דידע שבודאי כשפותח ונועל יכבה הנר מפני שהדלת נוגעת בו ומכבתו שאסור דבהא אפי' ר"ש מודה דהוי פסוק רישיה ולא ימות. אבל אי גרם בעלמא שרי:

אמר רב יהודה אמר שמואל פותח אדם דלת כנגד המדורה בשבת ואינו חושש. ואע"פ שהרוח מלבה את האש לייט עלה אביי דחשיב ליה כמבעיר את האש ואי רוח שאינה מצויה היא והוא שמניף ומושבה לא פליגי דאסיר. כי פליגי ברוח מצויה. (רב) [אביי] סבר גזרינן ברוח מצויה אטו רוח שאינה מצויה. ומר סבר לא גזרינן והלכתא כאביי וקאמרינן בגמרא דהכונס צאן לדיר בנזיקין המלבה ואין בליבויו כדי ללבותה פטור.

ואקשינן אמאי פטור. ליהוי כי זורה ורוח מסייעתו. ואמרינן בה כמה טעמי. סימן ברו"ש. אמר אביי כגון שליבה מצד זה וליבתה הרוח מצד אחר רבא אמר כגון שליבה ברוח מצויה וליבתו הרוח שאינה מצויה. רב זירא אמר דצמדא צמידי. רב אשי אמר היכא אמרינן זורה ורוח מסייעתו לענין שבת דמלאכת מחשבת אסרה תורה. אבל הכא גרמא בעלמא היא וגרמא בנזקין פטור. ש"מ דכיון דמשוי אורחא אפי' לרוח מצויה ללבות ומחשב לכן אסור בשבת דהיינו מלאכת מחשבת:

סוגיא דשמעתא דר' יוסי מתיר בכלים מליאין מים כגון כלי מתכות וכלי כפר חנניה וכפר שיחין שחרש שלהן חזק ואינן מתבקעין באור. ואע"פ שאין גרם כיבוי אסור כגון הני שקי.

דף קכא.

ור' יוסי דשרי גרם מחיקת שם משום דאמר לך התם עשייה אסור גרמא שרי רבנן בשבת גרמא כמו מלאכת מחשבת היא ואסור. ואע"ג דכתיב לא תעשה כל מלאכה. (כל מלאכה) מדאורייתא עשייה אסורה מיהו גזרו רבנן אפי' גרמא משום דקי"ל אדם בהול על ממונו אי שרית ליה אתי לכבויי. תוב אקשינן דרבנן אדרבנן. התם בגרם מחיקת השם מצרכי ליה גמי לח. והכא שרו בגרם כיבוי. ואקשינן עלה האי גמי לח היכי דמי אי דקטור ומיהדק הוא גופיה חייץ בטבילה. ואי לא מיהדק עיילי ביה מיא ומסקי לשם ולא מהני גמי לח לשם שכתוב על בשרו מידי ולא איפרקא הא קושיא. תוב אקשינן עליה ותיפוק ליה דדיו גופיה שהשם כתוב בו שחוצץ. ופרקינן הב"ע בדיו לחה שאינ' חוצצת. דתניא הדם והדיו והדבש והחלב יבישין חוצצין לחים אין חוצצין. ופרקי' על קושיא הראשונה רבנן דאסרי לטבול עד דכריך על השם גמי לח לאו משום דסבירא להו גרם מחיקת השם אסור דכל גרמא שרי. והכא משום דאסור לעמוד בפני השם ערום מצריכי גמי לח. וכיון דלא צריך אלא לכסויי השם וממילא ידעינן שאין מהדק הגמי לח ולא איכפת ליה אי עיילי מיא דלא חייש לגרם מחיקה. ואקשינן וכי ר' יוסי מתיר לעמוד בפני השם. ושנינן לר' יוסי מכסהו לשם בידו ויטבול. אי הכי לרבנן נמי ניכסייה בידיה ונדחוה זה הפירוק. ופרקינן לדברי הכל אסור לעמוד בפני השם ערום. ואי איכא גמי וכיוצא בו לכרוך על השם ולטבול בזמניח דכ"ע דכריך. כי פליגי היכא דליכא מידי מצוי וצריך להדורי ולאתויי.

ר' יוסי אומר טבילה בזמנה מצוה ואתיא מצוה זו ודחה לעמידת ערום בפני השם וטביל בדלא מיכסי. ורבנן סברי טבילה בזמנה לאו מצוה הלכך לא הדרי. ואקשינן איני דר'

יוסי סבר טבילה בזמנה מצוה והתנן בעל קרי טובל כל היום כולו. ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה אינו צריך לטבול ואוקימנא בדצלי. ואמרינן אי צלי ליה מנחה מקמי דליחזי קרי מ"ט דרבנן דמחייבי ליה למיטבל ביומא ליתעכב עד לאורתא ולטבול.

דף קכא:

ומסקינן משום דסברי רבנן אע"ג דצלי ליה טבילה בזמנה מצוה ור' יוסי סבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא האי ר' יוסי בר' יהודה דגרסינן בנדה פרק המפלת בענין טועה. ר' יוסי בר"י אומר דייה לטבול באחרונה דקסבר טבילה בזמנה לאו מצוה היא. וזה רבי יוסי דהיה (אומר) שם כתוב על בשרו. אסיקנא בגמרא דשבעת ימים (ביומא דף ז') דטבילה בזמנה מצוה פליגי ונתבררה בסוף יום הכפורים דהא לר' יוסי בר"י יהודה היא ואיכא אחריתי התם לר' יוסי דאמר כל היום כולו כשר לטבילה. דאלמא סבר טבילה בזמנה מצוה] היא:

א"ר אמי בדליקה התירו לומר כל המכבה אינו מפסיד. וכן הלכה:

נכרי שבא לכבות אין אומרים לו כבה ואל תכבה אלא מניחין אותו. ואין אומרים לו כבה וגם אין מונעין אותו מלכבות. אבל קטן העושה לדעת אין מניחין אותו לכבות:

אריב"ל כל המזיקין נהרגין. אסיקנא כשהן רצין אחריו. אבל אין רצין אחריו אין נהרגין אלא אלו בלבד. זבוב שבארץ מצרים. וצירעה שבנינוה ועקרב שבחדייב ונחש שבא"י וכלב שוטה בכ"מ. פי' נישופין כדכתיב הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב:

רוק וכן נחש וכן עקרב אם דורסן לפי תומן שפיר דמי ושרי:

א"ר חנינא פמוטות של בית רבי מותר לטלטלן בשבת. א"ל ר' זירא בניטלין בידו אחת או בב' ידים.

דף קכב.

אמר ליה כאותן של בית אביך ש"מ דניטלת בידו אחת שרי. ניטלת בב' ידים לא איתבריר לן בהדיא.

וכן קרונות של בית רבי הניטלין בב' בני אדם לא איפשיטא. והתיר ר' חנינא לשתות יין הבא בקרונות של נכרים בחותם אחת ולא ידענא אי משום דסבר לה כר' אליעזר אי משום אימתא דבי נשיאה:

נכרי שהדליק את הנר. ת"ר נכרי שליקט עשבים מאכיל אחריו ישראל ואם בשביל ישראל אסור. וכן מילא מים להשקות בהמתו וכו'.

דף קכב:

בד"א בנכרי שאינו מכירו אבל אם מכירו אסור. ת"ש עיר של ישראל ונכרים דרין כו': כל הכלים ניטלין בשבת כו'. באנו לפרש מתי נפרקו בשבת או אפי' בחול. ואוקמה אביי להא מתני' אע"פ שנתפרקו בחול ניטלין בשבת לפי שאינן דומין דלתות הכלים לדלתות הבית. כי דלתות הבית קבועין בקרקע ולא הוכנו להיטלטל. אבל הכלים הוכנו לטלטול וכ"ש דלתותיהן. ופשוטה היא.

ומפרקינן גזירה שמא יתקע. פי' שמא יתקע בה מסמר או יתד וכדומה להן:

נוטל אדם קורנס לפצוע בו אגוזים וכו'. בא רב יהודה להעמיד משנתנו זו בקורנס המוכן לפצוע אגוזים. ולא כל קורנס מותר. אלא זה בלבד. אבל קורנס של נפחים וכדומה להן אפילו לצורך גופו אסור. ואקשי' עלה רבה אלא מעתה סיפא דקתני ואת הרחת ואת המלגז לתת עליו לקטן.

פי' לתת עליו מאכל לקטן כגון תבשיל. רחת ומלגז [מי] מכינין בנ"א לתבשיל וכדומה לו.

דף קכג.

ולא מצא רב יהודה פירוקי והעמיד רבה משנתנו בקורנס של נפחים וה"ה לכל קורנס. ושמעינן מינה דכל דבר שמלאכתו אפי' לאיסור כגון מלאכת הקורנס של נפחים שהן עושי מלאכת כלי נחשת וברזל. ומלאכתם [זו] שהוכנו לכך אסורה בשבת. אם הוצרכו (לומר) [לדבר] שהוא מותר בשבת. כגון פיצוע האגוזים שהן הכנת מאכל ואינה מלאכה מותר. ואקשינן עליה והא מדוכה אם יש בה שום מטלטלין [אותה] ואם לאו אין מטלטלין אותה. דכיון שמלאכתה לאיסור היא אפי' לצורך גופה אין מטלטלין אותה.

ופריק ליה מני מתניתא ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו. פי' מצאנו ר' נחמיה שאמר בפי' אפי' טלית ואפי' [תרווד] אין ניטלין אלא לצורך והיא טלית ללבישה. ותרווד לאכל בו ומתני' דקתני נוטל אדם קורנס לפצוע בו [וקרדום] (ומדוכה) דלא כר' נחמיה. ותוב אקשי' עליה ושוין שאם קצב עליו בשר ופשוטה היא. ומוקמינן להני מתניתא לדברי הכל ואפילו לרבנן ומודו רבנן במדוכה ובעלי דכיון דקפיד עליה מכין עליה מקום וגמר בדעתו שלא לטלטלן מאותו מקום. לפיכך אסור לטלטלן מן המקום המוכן להם. ודין אלו כדין סיכי זיירי ומזורי. פי' סיכי הן יתדות המכונין לנער בהן משי וכדומה לו. והן תרגום של יתדות סיכי.

זיירי. כלי עץ כגון קרשים שכובשין בהן הבגדים. כדתנן מכבש של בעלי בתים. מזורי כלי עץ שהכובס מכה בו הבגדים על אבן בעת שמלבנן. ואלו כולן קפיד עליהן שלא

יתעוותו או יפגמו. שאם יפגמו יקרעו הבגדים והמשי. לפיכך מסיח דעתו מטלטולן ונעשו מוקצים ועל כן אסור לטלטלן. וכך זה מפורשין בתלמוד א"י. בזייר די [במכונה] עצר ביה. במזורה. די חבוט ביה (בכיבאנא) די כתיש ביה. ונתבררו דברי משנתנו כי כל הקורנס מותר לפצוע בו אגוזין ואפי' קורנס של זהבים.

ובקורנס של בשמים חלקו בו ר' חייא בר אבין ורב שמן בר אבא משמיה דרבי יוחנן. ר' חייא אוסר. ורב שמן מתיר. ומסתברא כר' חייא חדא דכיון דקפיד עליה דלא ליפגום כזיירי דמי. ותוב דהוא אשכחן דהוה תדיר קמי ר' יוחנן דהוה גריס ודייק. והוה מהדר תלמודיה עליה כל תלתין יומין:

ת"ר פגה שטמנה בתבן וחררה שטמנה בגחלים אם מגולה מקצתה מותר לטלטלה ואם לאו אסור. אלעזר בן תדאי [אומר] תוחבן בכוש או בכרכר והן ננערות מאליהן. פי' פגה כדכתיב התאנה חנטה פגיה והן פירות שלא נתבשלו באילן וטמנן בתבן להתבשל בחמות התבן להוכשר לאכילה. וחררה ע"ג גחלים טמנה בהן ליאפות מבעו"י ובא בשבת לנוטלן ת"ק סבר אסור להסיר הגחלים או התבן מעליהן וליטלן. אלא אם מקצתן מגולין אוחז בידו המקום המגולה ושומטן ואם אין בהם מקום מגולה בחררה בלא גחלים. ובפגה בלא תבן אסור לטלטלן.

ואלעזר בן תדאי סבר אע"פ שאין בהן מקום מגולה תוחבו בכוש או בכרכר. פי' נועץ בהן כוש והוא דתנן כוש שבלע את הצינורא או כרכר שהוא וכו'. ומגביהין ונופלין התבן או הגחלים מאליהן ואח"כ נוטלן בידו שלא נמצא טלטול הגחלים והתנן כדרכן אלא מן הצד. ואמר רב נחמן הלכה כאלעזר בן תדאי. ומקשינן וכי רב נחמן סבר דטלטול מן הצד לאו שמיה טלטול.

והא רב נחמן בפרק ר' אליעזר אומר תולין. בסופו בגמרא הקש שע"ג המטה לא ינענענו בידו כו'.

אמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלן למטן שרי.

דף קכג:

ממטן למעלן אסיר. פי' אם יש לאדם פוגלא טמונה בתבן או אפילו בעפר תיחוח עומדת כעין נטועה ראשה טמונה ועליה מגולין עכשיו כשבא לנוטלה אם אוחזו בעלים ומושך הראש ומסלקה זהו ממעלה למטה. אע"פ כשמגביה התבן והעפר משתרבב במקומן ויורד שרי אבל לאחוז קצה הראש הטמונה ולהגביהה ממטה למעלה לא. אלמא שטלטול מן הצד שמיה טלטול. ומפרקינן הדר ביה מההיא. מחט שניטל חררה או

עוקצה. פי' חרירה הנקב שלה. עוקצה ראשה הוא. חידודה תרגמה אביי אליבא דרבא בגלמי והן פשוטין כדתנן גלמי כלי מתכות טהורין פשוטיהן טמאין ואלו הן וכו'. והן חוטי ברזל משוכין וחתך אותן חתיכות חתיכות ולוקח מהן האומן כשיעור אורך מחט ומחדד ראשה האחת ונוקב הקצה השני ונעשה מחט. וקודם שיחדדנה וינקבנה נקראת אותה החתיכה גולם. כגון זו וכיוצא בה שהן עומדות להעשות כלי ניטלין בשבת. אבל מחט שניטל חררה או עוקצה אסור. גרוטאות הוא לשון יון. ופתרונו כלי מוכן להטיל בו התגר כלי נחושת או כלי ברזל שבורין שיזדמנו לו לקנותם קונה ומשליכם לאותו כלי כדי להתיכם. ונקראין גרוטאות ומיכן נהגו לקרות לתגר גרוטאות:

אסובי ינוקא. פי' כשנופל ערלת הגרון של תינוק משימה החיה את אצבעותיה בפיו ומסלקת אותה הערלה. ופעמים שמקיא התינוק ועל זה אקשינן עלה והא אין עושין אפיקטויזין בשבת כו'. ורבותינו הגאונים אמרו פי' אחר. ואנן כתבנו מה שקבלנו מרבותינו:

מתני' קנה של זיתים כו'. ואמרינן אמאי פשוטי כלי עץ הוא ואין מקבלין טומאה. ומפרקינן תנא משמיה דר' נחמיה בשעה שמהפך בו את הזיתים הופכן ורואה בו. ולא פי' מה הוא רואה בו. אבל פירשו בתלמוד א"י. קנה שהתקינו להיות בודק בו הזיתים. כיצד הוא יודע אם מלוכלך במשקה בידוע שנגמרה מלאכת המעטן. ואם לאו בידוע שלא נגמרה מלאכת המעטן. א"ל ר' מנא לא תני שמואל אלא להיות שולה בו הזיתים. כלומר יש בו בית קבול:

אמר רב נחמן האי אובלא דקצרי כיתד של מחרישה דמי. ואסור לטלטלה. אובלא. אבן גדולה שנותן הכובס עליה היריעה שרוצה ללבנה והיא שרויה במים ומכה עליו במזורי. מכה ומהפך ומכה. ועוד שורה ומכה. ואחרי שישלים שוטחה ומייבשה. ועוד חוזר ושורה אותה פעם אחר פעם עד שתתלבן היטב. וי"א כלי חרס מנוקב שכופין אותו ע"ג גחלים ומקטרן בגפרית הכלים ללבנן.

אמר אביי חרבא דאשכפתא. וסכינא דאשכבתא וחצינא דנגרי כיתד של מחרישה דמו ואסור לטלטלם. חרבא דאושכפי. איזמל של שכף כדמתרגמינן עשה לך חרבות צורים. איזמלין חריפין. סכינא דאשכבתא. סכין המיוחדת לשחיטה בלבד. חצינא דנגרי הוא גרזן. והוא המעצד של חרש כיון דקפדי אפגמיהו קבע ליה מקום ומסיח דעתו מלעשות בהן מלאכה אחרת הללו וכיוצא בהן שהן מוקצה מחמת חסרון כיס אסור לטלטלן בשבת. והרי מפורש בסוף פרק מי שהחשיך דכולהו הני היינו טעמא דאסירי משום דמוקצה מחמת חסרון כיס נינהו. ואפילו ר' שמעון מודה דתנן סתמא לדברי הכל כל

הכלים ניטלין בשבת חוץ מן המסר הגדול ויתד של מחרישה. מקצוע של דבילה כלי ברזל שחותכין בו דבילה. זומליסטרון תרווד שמהפך בו הקדירה. כדתנן זומליסטרא שנוטל כפה טמאה מפני המזלג וכו'. א"ר חנינא בימי נחמיה בן חכליה נשנית משנה זו דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גיתות בשבת. כיון שראום כך שהקילו בשבת אסרו להן כל הכלים ושרי להן הא דתנן רבנן.
בראשונה היו אומרים שלשה כלים ניטלין בשבת מקצוע של דבילה וזומליסטרון של קדירה. וסכין קטנה. כיון שנגדרו וחזרו לדקדק בשמירת שבת היו מתירין להן והולכין עד שהתירו הכל חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה. וכך הוא מפורש בתלמוד א"י:
א"ר אלעזר קנים ומקלות וקלוסטרא ומדוכה כולם קודם התרת כלים נשנו. ולפיכך שנשו באיסור. קנים הם קנים של לחם הפנים.

דף קכד.

והן שנוין במס' מנחות שאסור בשבת סידורן ונטילתן מתוך לחם הפנים. מקלות מפורש במס' פסחים. בזמן שחל י"ד להיות בשבת אסר ר' אלעזר לטלטל מקל ולהניחו על כתיפו ועל כתף חבירו לתלות הפסח בו ולהפשיטו. וכן גלוסטרא. היא משנה בכלים פ' י"א שאסר ר' יהושע לטלטלה בשבת. תוספתא דכלים בתחלת בב"מ קלוסטרא ר' טרפון מטמא וחכמים מטהרין.
ברוריה אומר שומטה מפתח זה ותולה בחבירו בשבת. כשנאמרו דברים לפני ר' יהושע אמר יפה אמר ברוריה. והוא בענין הזה בעירובין בסופו. מדוכה זו שאמרנו למעלה אלו כולן כלים הן וקודם התרת כלים נשנו שאסור לטלטלן בשבת.
אבל אחר התרת כלים מותרין הן וחלק רבא על רבי אלעזר ואמר דלמא אחר התרת כלים נשנו ואסורין הן לעולם. ודבריו פשוטין הן:
מתני' כל הכלים הניטלין לצורך ניטלין לצורך ושלא לצורך כו'. פירש רבא משנה זו לצורך דבר שמלאכתו להיתר כגון קערות וכוסות וכדומה להן. שמותר לכתחלה לטלטלן לאכול ולשתות בהן הללו מותרין לטלטלן בין לצורך גופו לאכול בהן בין לצורך מקומו לפנותן כדי לישב במקומן. דבר שמלאכתו לאיסור כגון קורנס של נפחים וכדומה לו לצורך גופו לאכול בהן (מותר) [כגון] לפצוע בו אגוזין מותר. אבל לצורך מקומן אסור.
ורבי נחמיה אמר אפילו דבר שמלאכתו להיתר כגון קערות וכדומה להן לצורך גופו לאכול בהן מותר. אבל אחר שיאכל בהן אסור לטלטלן [לצורך] מקומן. ועל זה הקשה ליה אביי לרבה למר אליבא דר' נחמי' הני קערות כלומר שאינו מטלטלן אלא לצורך

אכילה בהן אחר שיאכל אדם היאך מטלטלן ומסלקן מן השולחן. והשיבו לו כבר נתקשה זה לרב ספרא חברין. ופירק מידי דהוה אגרף של רעי שמותר לטלטל לדברי הכל. דתניא בתוספתא גרף של רעי ושל מימי רגלים נוטלן ושופכן וכו'. ובזמן שאמר רבה דברים הללו השיבו רבא לצורך מקומו שלא לצורך קרית ליה.

אלא אמר לצורך דבר שמלאכתו להיתר בין לצורך גופו לצורך גופו בין לצורך מקומו. שלא לצורך אפילו מחמה לצל. ודבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו אין. מחמה לצל לא. ואתא ר' נחמיה למימר דאפילו דבר שמלאכתו להיתר לצורך גופו ולצורך מקומו אין. מחמה לצל לא.

מותיב אביי (לרבה) [לרבא] לדידך דאמרת דבר שמלאכתו לאיסור אפילו לצורך מקומו מטלטל והרי מדוכה שאינה מטלטלת אלא לצורך גופה אם יש בה שום. אבל אין בה שום לצורך מקומה אסור לטלטלו ופירק ליה הכא במאי עסקינן בשצריך לטלטלה להסירה מן החמה שלא תיבקע ולהניחה בצל.

דף קכד:

וכן שאר השמועה כולה פשוטה היא והלכתא כרבנן וכדמוקים לה רבה. דהכין סוגיא דשמעתא כולה. וזה שאמר רב שקולו שיתא מקמי כהנא. פי' שיתא שריתא והיא קורה כדמתרגמינן בצל קורתי בטלל שַׂיְרוֹתִי. וי"א חבילה. וי"א רשת כדכתיב ויפרשו עליו גוים בשחתם נתפש. ושיתא היא שחתא. פי' מכבדת מטאטא שמכבדין הבית בהן.

הנהו בי סדוותא. פי' כסתות והוא כגון כרים וכסתות:

מתני' כל הכלים הניטלין בשבת שבריהן ניטלין [עמהן] ובלבד שיהו עושין מעין מלאכה וכו'.

ר' יהודה אומר ובלבד שיהו עושין מעין מלאכתן כו'. פי' מקפה. מרק.

בא רב יהודה משמיה דשמואל להעמיד מחלוקת ר' יהודה ות"ק כשנשברו מע"ש. ולא עמד אלא כשנשברו בשבת.

דת"ק סבר מוכן הוא. ור' יהודה סבר מעין מלאכה אחרת כנולד הוא כדמפרש בגמרא דהכל שוחטין. אבל מע"ש דברי הכל מותרין. ואפילו לר' יהודה הואיל והוכנו למלאכה אחרת מבעו"י ואינו כנולד בשבת וקיי"ל כרבנן. וכלישנא בתרא דשמואל בין נשברו בשבת בין נשברו מע"ש. מעין מלאכה סגיא.

תני חדא מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים. פירוש בקעת שברי עצים שמסיקין בהן כדכתיב ויבקע עצי עולה. ותניא אידך כשם שמסיקין בכלים כך מסיקין בשברי

כלים. ותניא אידך אין מסיקין לא בכלים ולא בשברי כלים לא קשיא הא ר' יהודה הא ר"ש הא ר' נחמיה. הא דתני אין מסיקין בשברי כלים ר' יהודה דמתניתין היא דחשיב בשברי כלים בנולד. והא דתני מסיקין בזה ובזה ר"ש היא דלית ליה מוקצה. ומיפרשא בגמ' דבמה מדליקין. והא דתני אין מסיקין לא בזה ולא בזה ר' נחמיה היא דאמר אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו. ומפורש במס' יו"ט פרק המביא כדי יין. והא דאמר רב נחמן אמר שמואל לענין ליבני דאישתייר מבניינא שרגינהו אקצינהו אפילו לר' שמעון דהני כגרוגרות וכצמוקים דמו. דאית ליה מוקצה. וזה שאמר חרס קטנה מותר לטלטלה בחצר. הואיל וראוי לכסות בו כלי שבחצר.

אבל בכרמלית שאין בו כלי לא ורב נחמן סבר כיון שהמוציא מרשות הרבים לכרמלית או המכניס אינו חייב זימנין דעייל ליה לחצר וחזי ליה. ורבא סבר אפילו ברה"ר חזי לכפורי ביה טינא ושרי לטלטולי בטעמיה. וזה שאמר רב יהודה אמר שמואל מגופת חבית שנכתתה מותר לטלטלה. פי' מגופת כסוי שסותם פי החבית מלשון יגיפו הדלתות [ולא יספות]. פי' לא יחתוך הוא. כדתנן סופת באבטיח.

ותניא נמי הכי כולן פשוטות הן.

דף קכה.

אתווסאי מסאני טינא. נטנפו מנעלין בטיט. פי' קרומיות. שירי מחצלאות שבלו. וזה שאמר ר' זירא אמר רב שירי פרוזמיות אסור לטלטלן בשבת.

פרוזמיות. פירושו טליתות. כדאמרינן התם.

רב יהודה רמי תכלתא בפריזמא דאינשי ביתיה. פי' תלא ציצית בטלית של אשתו. ופשוטה היא:

ת"ר שברי תנור ישן. ס"א שירי תנור ישן הרי הן ככל הכלים וניטלין בחצר דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר אין ניטלין. העיד ר' יוסי וכו'. ואמרינן במאי קא מיפלגי בעושין מלאכה ואין עושין מעין מלאכתן. ור"מ לטעמיה דהוא ת"ק דמתני'. וקיי"ל סתם משנה ר"מ דשרי. אע"פ שאין עושין מעין מלאכתן.

ור' יהודה לטעמיה דאסר ולא קא שרי אלא בעושין מעין מלאכתן. ואתקף עליה רבא ולא מצא פירוק. ואוקים רבא פלוגתיהן בשברין דהאי תנור. דכיון דתנינן בפ' המביא כדי יין ת"ר תנור וכירים חדשים הרי הן ככל הכלים הניטלין בחצר. אבל אין סכין אותן שמן וכו' הוצרכו להודיע כי תנור חדש הראוי לאפות בו ניטל בחצר ושבריו כיוצא בו. ומצאנו חלוקה בתנור חדש לענין טומאה והאומר מקבל טומאה סבר הואיל ויתכן לאפות בו

כלי גמור הוא. ושבריו כיוצא בו. והואיל וככלים חשובין ניטלין. ופירשו חלוקתן לענין טומאה וה"ה לטלטול.
דתנן נתנו ע"פ הבור או ע"פ הדות ונתן שם אבן. ר' יהודה אומר אם מסיק מלמטה והוא ניסוק מלמעלה טמא ואם לאו טהור. וחכ"א הואיל והוסק מ"מ טמא. וכך פירושו תנור שנתנו ע"פ הבור או ע"פ הדות ונתן שם אבן בפי הבור או בפי הדות. סבר ר' יהודה אם מסיק מלמטה בבור או בדות וניסק מלמעלה התנור הרי הוא כבנוי בקרקע ונגמרה מלאכתו ונעשה כלי לאפות בו ומקבל טומאה ואם לאו לא נגמרה מלאכתו וחשוב הוא כקדירה שלא בפת' לה פת או לתת לתוכה תבשיל. שאין דרך התנור לאפות בו והוא תלוי. וחכ"א כיון שנתן בפי הבור אבן ויכול להסיקו על האבן הרי הוא יכול לאפות בו. והיא כלי לקבל טומאה. וחלוקתן בזה הפסוק תנור וכירים יותץ.
ר' יהודה סבר מדאמר קרא יותץ מכלל שצריך להיות בנוי ואם [לאו] אינו כלי. ורבנן סברי טמאים מ"מ ואפילו אינו בנוי:
תוספתא ומודה ר' יהודה בתנור שנתנו ע"פ הבור או ע"פ הדות ונתן שם אבן ומירחו בטיט מן הצדדים שהוא טמא. וחכ"א בין כך ובין כך טמא. ועל זו הדרך סוגיא דהא שמעתא.
ואתקיף לה רב אשי לרבא על זה שאמר ולא מצא פירוקי והעמיד רב אשי דברי אביי וחיזק דבריו ולא בטעמו. אלא העמיד חלוקתם בשברי תנור שאופין עליהם מעשה טפקא. ופירושו שנותנין זה השבר ע"ג אבנים ומסיקין אש מלמטה ומרתיחין אותן השברין ומדבקין הפת מלמעלה וקיי"ל כר' אליעזר ור"מ דהא רבינא פירש דמטלטלינן כיסוי דתנורי כר' אליעזר:
מתני' האבן שבקירויה וכו'. פי' מביאין קרא יבשה ומוציאין בני מעיה ועושה אותה חללה. ועושין אותה כגון זרנוקא לדלות בה מים מן הבור והיא קלה ואינה שוקעת במים אלא היא צפה ע"פ המים ואין יכולין למלאות בה מים וכשרוצין להכבידה נותנין בתוכה אבן מהודקת שלא תהיה מתנדנדת וממלאין בה מים מן הבורות. וזה פי' האבן שבקרוי':

דף קכה:

וזה שאמר רבי צאו ולמדום עשו להם לימודים. יש מי שאומר עיינוי בהן. כלומר לימוד בעינן בלא מעשה וי"א לימודים כגון זה ששנינו במסכת משקין. ר' יהודה אומר עושה לו לימודים בשביל שלא יחמיץ. והן כיסויי עצים ועליהם טיט (שרוצים מעשים) [שהצריכן למעשה] וראייתן הא דגרסינן בבמה טומנין תני רבה בר רב הונא קמי דרב חריות של

דקל שגרדום לעצים ונמלך עליהם לישיבה צריך לקשר רשב"ג אומר אין צריך לקשר. ואמרינן מאן תנא דפליג עליה דרשב"ג. ר' חנניה בן עקביא היא שהלך למקום א' ומצא חריות של דקל שגררום לעצים כו':

פיסקא זמורה שהיא קשורה בטפיח כו'. זמורה היא כגון אמיר והיא זמורה של כרם ארוכה כמו חבל וטפיח הוא כלי בדלי. ואמרה המשנ' אם זמורה זו היתה קשורה בזה הכלי ממלאין בה בשבת שעשאה מאתמול במקום חבל ועשה בה מעשה ואם לאו אסור לחשב עליו בשבת להיותו בחבל. ואמרינן לימא מתניתין דלא כרשב"ג. דהא רשבג"א בחריות שגרדן לעצים ונמלך עליהן לישיבה אין צריך לקשר. ופירק רב ששת זמורה זו מחוברת באַבְיָה. כלומר מחוברת בקרקע.

ואם לא קשרה מאתמול לא ביטלה. ואינה דומה לחריות של דקל שהן גרודין.

ואקשינן אי הכי היכי משתמש במחובר ופרקינן למטה משלשה. כדתנן היו שרשין גבוהין מן הארץ שלשה טפחים לא ישב עליהן. אם גבוהין ג' טפחים הוא דאסירו. הא בפחות מותר לישב עליהן. מיהא שמעינן דפחות מג' במחובר לקרקע כקרקע דמי ומותר להשתמש בו. ויש שאומרים כי המים הם קרובים בפחות משלש' ולא אתי למחתך. רב אשי אמר אפילו תימא בתלושה גזירה שמא יקטום:

מתני' פקק החלון. כגון מסך העשוי לסתום החלון בין אם הוא מבגד בין מזולתו בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו. ואם לאו אין פוקקין בו. אמר (רבא) [רבה] בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודין שאין עושין אהל עראי בתחלה ביו"ט. ואין צ"ל בשבת. לא נחלקו אלא להוסיף. פי' שאם היה בו פקק פוקק במקצת החלון. ר' אליעזר אוסר למושכן כנגד כל החלון. וחכמים מתירים (וזהו) להוסיף כיוצא בו בסוף המוצא תפילין הנהו דכרי דהוו לרב הונא דבימא בעו טולא ובליליא בעו אוירא.

ואמר ליה רב כרוך בודיא עלייהו ושייר בה טפח ולמחר פרסיה עליהן מוסיף על אהלי עראי הוא ושפיר דמי.

דף קכו.

וחכ"א בין כך ובין כך פוקקין בו. ומיבעיא לן מאי בין כך ובין כך אמר רבה בר כהנא בין קשור בין שאינו קשור אותו פקק פוקקין בו.

והוא שמתוקן. כלומר שהתקינו לפקק בו. היכי דמי תיקון זה כדאמרינן בסוף המוצא תפילין:

ת"ר סיכי קמצים וחבילי עצים שהתקינן לפירצה שבחצר. בזמן שקשורין ותלוין נועלין בשבת ואין צ"ל ביו"ט. א"ל ר' ירמיה ולימא מר בין תלוי בין שאינו תלוי והוא שקשור כלומר כבר נעשה בו מעשה לשום כלי.
דאמר רבה ב"ב חנה א"ר יוחנן כמחלוקת כאן בפקק החלון כך חלוקתן בנגר הנגרר בקשור ותלוי בלבד. אבל לא לענין מקדש ומדינה. ותניא בסוף עירובין.
איזהו נגר הנגרר שנועלין בו במקדש אבל לא במדינה:
שומטו ומניחו בקרן זוית. דייקינן מינה מדקתני ושומטו ומניחו מכלל שאם הוא קשור שאם אינו יכול לשומטו ולהניחו בקרן זוית שפיר דמי.
ואמרינן מאן תנא נגר הנגרר צריך להיות קשור ותלוי ר' אליעזר והא ר' יוחנן סבר כי חכמים חלוקין על ר' אליעזר סבירא להו כר' יהודה דאסר בשאינו קשור ולא תלוי ולא בתלוי אבל אם הוא קשור אע"פ שאינו תלוי שרי. וא"ל ר' אבא לר' ירמיה אנא דאמרי והוא שמתוקן אע"פ שאינו לא קשור ולא תלוי כי הא מתניתא דתני בקנה שהתקינו בעה"ב להיות פותח ונועל בו.
ואמר רשב"ג מתוקן אע"פ שאינו קשור ואמר משמיה דר' יוחנן הלכה כרשב"ג דקאי רשב"ג כחכמים.

דף קכו:

ואקשינן היכי אמר ר' יוחנן הלכה כרשב"ג ורשב"ג שרי אע"פ דליכא תורת כלי עליו. ור' יוחנן שמעי' ליה דבעי תורת כלי. ואוקימנא בקנה שהתקינו להיות נועל ופותח בו בדאיכא תורת כלי עליו ובהא א"ר יוחנן הלכתא כרשב"ג. אבל בחריות של דקל שגדרן לעצים דשרי רשב"ג בלא קישור לא סבר לזה ר' יוחנן כוותיה. ועליהן [אמר דר'] יוחנן סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא:
דרש ר' יצחק נפחא אפתחא דבי ריש גלותא הלכתא כר' אלעזר שאין פוקקין (עליו) [בו] אם [לא שהוא] קשור ותלוי. ואותבה ר' (עולא) [רב עמרם] מהא דתנן בסוף שבת מדבריהן למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת. א"ל אביי לרב (עזרא) [עמרם] למה אותיבתיה מהא מפני שהיא שנויה סתם. וקיי"ל הלכה כסתם משנה.
נגר הנגרר נמי סתמא היא. והיא שנויה סתם אליבא דר' אלעזר. ושני ליה אע"פ דהא סתמא והא סתמא. הא סתמא דפוקקין ומודדין וקושרין בשבת עבדו בה עובדא ומעשה רב וזו הלכה למעשה והלכתא כחכמים ונדחה דרישא דר' יצחק נפחא. ואמרינן בתלמוד א"י.

א"ר יוחנן אתיא יחידאה דהכא סתמא דתמן. ויחידאה דתמן כסתמא דהכא. פי' יחידאה דהכא דהוא ר' אלעזר דפקק החלון בסתמא דנגר נגרר [ויחידאי דנגר הנגרר] (דהוא ר' יהודה כסתמא) [דפקק החלון דחכ"א] בין כך ובין כך פוקקין בו:
כל כסויי הכלים שיש להן בית אחיזה ניטלין בשבת. א"ר יוסי בד"א בכסויי קרקעות וכו'. א"ר יהודה בר שילא א"ר אסי א"ר יוחנן והוא שיש תורת כלי עליהן. ואמרינן כולי עלמא בכסוי קרקעות אם יש להן בית אחיזה שרי ואי לא אסיר לטלטלן. כגון כסויי הבארות וכסויי הדות וכיוצא בהן. כסויי כלים כגון כדות ופיטסים וכיוצא בהן אע"פ (שהן) [שאין] להן בית אחיזה מותר לטלטלן לגלותם ולכסותם.
כי פליגי בכסויי כלים וחיברו בקרקע. ר' יוסי לא גזר ות"ק סבר גזרינן והלכתא כוותיה:
מפנין אפילו ד' וה' קופות של תבן. פי' מפנין מעתיקין התבואה ממקום למקום מלשון וצוה הכהן ופנו את הבית. אקשינן על משנתנו. השתא ה' מפנין ד' מיבעיא ופריק רב חסדא ארבע מחמש וה' מאוצר גדול.
ומאי אבל לא את האוצר שלא יתחיל באוצר תחלה ומני ר"י היא דאית ליה מוקצה ובא שמואל ופריק פירוק אחר ודברים פשוטין הן. אבל סוגיא דשמעתא כרב חסדא דמתניתא סתמא תנן כוותיה.

דף קכז.

שאין מתחילין באוצר תחלה ולא בתבואה צבורה. ומדבעא רב נחומי כמה שיעורי תבואה צבורה.
ותנא כמה שיעור תבואה צבורה לתך ש"מ דהלכתא כהני מתניתא מדקט[ר]חינן לפרושי טעמייהו ויש מי שאומר הלכתא כשמואל דמוקים למתניתין כרבי שמעון דלית ליה מוקצה והלכתא כוותיה. ולתך זה האמור כאן הוא שיעור הקופות ששנינו במשנתנו.
ואע"ג דלא איתאמרא בהדיא בגמרא דילן הא איתפרש בתלמוד א"י. ר' זעירא שאל לר' יאשיה כמה שעור הקופות. א"ל נלמד סתום מן המפורש דתנינן תמן בג' קופות של ג' ג' סאין תורמין את הלשכה. ושיעור לתך חצי כור והוא ט"ו סאין. נמצא שעור המשנה והברייתא שיעור אחד. וכדאוקמה רב חסדא למתני' ד' מה'. והכין שמעתא דא סלקא ועלה קמבעיא לן מעוטי בהלוכא עדיף או מעוטי במשוי עדיף.
ואמרי' ת"ש דתני חדא מפנין אפילו ד' וה' קופות של כדי יין וכדי שמן. ותניא אידך בעשר ובחמש עשרה. ואוקימנא להו דכ"ע מעוטי בהילוכא עדיף. ושיעורם אחד הם.

ואכדין קאי ולא אקופות והא מתניתא דקתני חמש הכין פירושא. חמש כדות גדולות שאין מכילה הקופה יותר מכדה אחת. והא מתניתא דקתני בעשר ובחמש עשרה בעשר כדות בחמש קופות והן בינוניות שנמצאו ב' כדות בכל קופה והא דתני ט"ו ג' כדות בכל קופה והא דמשתקלי תלת כדי בכל קופה כגון דקורי הרפניא פי' כדות שעושין בהרפניא והן קטנות ונוטלות ג' ג' בקופה שנמצא שיעור משקל כל כדה קטנה סאה והבינונית סאה וחצי. והגדולה ג' סאין. ותוב איבעיא לן הני דקא מפנינן ד' או ה' קופות מפני האורחין אע"פ דאית ליה אורחין הרבה אין לו רשות לפנות יותר מזה השיעור או דילמא הכל לפי האורחין ועוד בעיא אחרת כשמפנין אחד מפנה לכולן או כל אחד מפנה לעצמו ואיפשיטא שמעתא הכל לפי האורחין אם יש לו אורחין הרבה מפנין להן כל צרכן. ובאנו לדקדק מדקתני ועימר רבי את כל השדה שאחד מפנה לכולן (ולא עמר) [ודחינן וליטעמיך] וכי ר' בעצמו עימר אלא צוה ועימרו.

ולעולם כל חד וחד לנפשיה וכיון דלא איפשיט בהדיא חד מפנהו לכולהו מחמרינן לפנויי כל דחד וחד לנפשיה דאיסורא הוא. וסתמא לחומרא. זה נכון לפנות כל אחד לעצמו ומסתייעא הא מילתא מהא (לעיל דף קכ"ה ע"ב) דא"ר חנניה פעם אחד הלך למקום אחד ומצא נדבך של אבנים ואמר לתלמידיו צאו וחשבו כדי שנשב עליהן למחר ולא סמך במחשבתו שלו אלא הצריך כל אחד לעצמו וכדר' אסי ור' אמי אליבא דר' יוחנן כל אחד כטעמיה. פי' נדבך של אבנים אבנים סדורות זו ע"ג זו. ושפשפום לפשפשם ברגליהם. סואר של קורות קורות נתונות זו ע"ג זו. גשוש בלשון ישמעאל עירים ספינות. נגדר בלשון ישמעאל מתרו ופינוי לבית המדרש ולאורחים והכנת מקום לישיבתם שניהם שוין בדבר מצוה ושאר השמועה פשוטה היא. והא דתנן מפנין ד' ה' קופות.

דף קכז:

ה"מ לדבר מצוה מדקתני מפני האורחין ומפני ביטול בהמ"ד שהן מצות כדרב יהודה אמר שמואל דאמר גדול הכנסת אורחין. וכדר' יוחנן דאמר אחד משה דברים שאדם אוכל מפירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא:

מפנין תרומה טהורה אע"פ שהיא בביתו של ישראל הואיל וראויה לכהן היום מטלטלין אותה ושפיר דמי וכן דמאי והדמאי כיון דאילו הפקיר כל נכסיו ויהיה עני מותר לאוכלו אע"פ שעכשיו לא הפקיר נכסיו מותר לטלטלו. והוא הלוקח תבואה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו כי התרומה לא נחשדו עמי הארץ עליה (ודאי) והיו מפרישין אחד מחמשים והוא בבינונית ונתנו לכהן אבל המעשר היו הרבה ע"ה

שלא היו מפרישין אותו ונותנין ללוי. וחייבו חכמים הקונה מעם הארץ שאינו יודע אם הוציא מעשר ממנה אם לאו להפריש מזו התבואה חלק אחד ממאה שהיא תרומת מעשר שהוא א' וכל תרומה כאוכל תרומה והוא עון מיתה. וזה פירושו ישראל שיש לו מאה סאין תבואה חייב לתת לכהן ב' סאין מהן והיא נקראת תרומה גדולה וחייב לתת עשרה מהן פחות מעט והוא נקרא מעשר ראשון וחייב הלוי לתת מן העשרה סאין שנתן לו ישראל סאה אחת לכהן והוא שאמר הכתוב והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר. נמצא הסאה שביד כהן שהיא תרומת מעשר שנתן לו הלוי אחד ממאה מן התבואה שביד ישראל וכיון שראו שע"ה לא היו מפרישין מעשר לכהן שחייב בו מיתה [לכן חייבהו להפריש] אבל המעשר שהוא בלאו לא חייבהו מספק. וזה מפורש בגמרא יומא פ"ק דיוחנן העביר הודיית המעשר בסוף מס' סוטה ודמאי זה כיון שהוא ספק מעושר ספק אינו מעושר התירוהו מפני חיי נפש לאכסניא ולעניים (בפירושו). וזה שאמר ר"ל מעשר ראשון שהקדימו בשבלין פטור מתרומה גדולה פי' חייבה התורה להפריש תרומה ומעשר מן הדגן שכבר נעשה גורן כדכתיב ראשית דגנך תירושך ויצהרך כו' ואינו נקרא דגן אלא אחרי דישתו בגורן והעמדתו כרי והתורה אמרה להפריש מן הדגן ראשון תרומה גדולה ואחריו מעשר ראשון. ואחריו שנה ראשונה ושניה מעשר שני. ושנה שלישית אינו מפריש מעשר [שני] אלא מעשר עני. ואינו חייב להפריש כל אלו אלא אחרי שיקצור ויגדוש ויזרה ויעמיד כרי בגורן לפיכך אמר ר"ל אם בא ישראל מי שהיו לו עשרה עומרין שבלין וקודם שיכניסן לגורן לדוש נתן מהן עומר אחד מעשר ללוי הלוי אינו חייב לתת ממנו אלא תרומת מעשר לכהן שהשבלין לא נתחייבו אלא בתרומה ולא במעשר והביא טעם לדבריו מן המקרא הזה והקשה עליו רב פפא למה הוצרכת לדחוק הדבר בשבולין אפילו בכרי הקדים והפריש המעשר קודם שיפרוש התרומה ליפטר ולא יהא חייב הלוי להפריש ממנו אלא תרומת מעשר. ופירק לו כיון שהעמידו כרי אידגן וקרינא ביה מכל מתנותיכם תרימו שכולל הכל.

ומעשר שני והקדש שנפדו הוצרך להזכירו התנא להודיע שאם לא נתן החומש מעכב:

דף קכח.

אסימון מטבע שאין עליו צורה.

ולא את הלוף ולא את החרדל. רשב"ג מתיר בלוף וכו' והא דרשב"ג פשוטה חבילי קש וחבילי עצים וכו'. חצבי עשב הוא והוא העשב (שכן) [שבו] תיחם יהושע לישראל את הארץ. הא מתני' סתמא היא וכוותה עבדינן דהא מתנית' נמי דברי הכל הוא. ורשב"ג

דאמר אין מותר לטלטל אלא חבילה הניטלת בידו אחת מוקמינן ליה בחבילות שהכניסן למאכל בהמה דכל סתם של תורה לחומרא עבדינן. ותוב מתניתין סתמא תני וכוותה עבדינן וליכא לאוקמא רשב"ג מפרש דהא לא קתני אימתי ולא במה:

חבילי סיאה. ציתרי. אזוב אברתא. וקורנית (האשי) [חשי] כולן מיני אזוב הן. הכניסן לעצים להדליק מהן אין מסתפק מהן בשבת למאכל בהמה מסתפק מהן בשבת דקי"ל אכל דחזי ליה וקוטם ואוכל ובלבד שלא יקטום בכלי ובמלילה חלקו ר' יהודה וחכמים והלכה כחכמים שאמרו מולל בראשי אצבעותיו ואוכל ובלבד שלא ימלול בידו הרבה כדרך שהוא עושה בחול.

וכן באמיתא וכן בפיגם וכן בשאר מיני תבלין וקי"ל כחכמים. אמיתא. נענע:

בשר תפוח חלק בו רב הונא ורב חסדא.

רב הונא אמר מותר לטלטלו ורב חסדא אמר אסור לטלטלו. והלכתא כרב הונא דרב חסדא לגבי רב הונא תלמיד הוא.

ותוב רב הונא קאי כר' שמעון דקיי"ל כוותיה ואפילו רב דסבר כר' יהודה במוקצה לאכילה במוקצה לטלטול כר' שמעון סבירא ליה ואי חזי לאומצא פי' ואם ראוי להיאכל נא אפי' רב חסדא מודה שמותר לטלטלו:

דף קכח:

דג תפל אסור לטלטלו בשר בין חי ובין מליח מותר לטלטלו. ת"ר מטלטלין את העצמות מפני שהן מאכל לכלבים בשר תפוח מפני שהוא מאכל לחיה וזו היא דתניא כוותיה דרב הונא מים מגולין מפני שהן ראוין לחתול. ומתניתא אלין הלכתא אינון דליכא דפליג.

ואליבא דב"ה נשנו דתנן ב"ה אומרים מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין:

כופין את הסל לפני האפרוחים שיעלו ושירדו.

בהמה שנפלה לאמת המים אם אפשר לה בפרנסה עושין לה פרנסה במקומה. ואם אי אפשר לה בפרנסה מביא כרים וכסתות ומניח תחתיה ואם עלתה עלתה ואף על גב דמבטל כלי מהיכנו. מדרבנן היא.

וצער ב"ח דאורייתא ואתא דאורייתא ודחה דרבנן.

תרנגולת שברחה דוחין אותה עד שתכנס אבל אין מדדין אותה אפי' בחצר משום דמקפיא נפשה ואע"פ ששאר בהמה חיה ועוף מדדין בחצר אבל לא ברה"ר תרנגולת אפילו בחצר לא אלא אסור לדדותם אפילו בחצר.

האשה מדדה את בנה ברה"ר וכ"ש בחצר והא דאמר ר' יהודה אימתי בזמן שנוטל אחת ומניח אחת אבל אם היה גורר אסור [היינו] ברה"ר בלבד שאם נוטל התינוק רגלו אחת

ונשען על רגלו האחרת נמצא כמהלך אבל אם אינו נשען על רגליו אלא כשמדדתו גורר רגליו נמצאת נושאתו ברה"ר ואסור אבל בחצר מותר לטלטלו ולשאת אותו והא דאמר אביי מאן דשחיט תרנגולת ליכבשינה לכרעתא בארעא.
אי נמי תידלינהו דילמא מנח להן לטופראה בארעא ועקרה להו לסימנים הלכתא היא:
מתני' אין מילדין את הבהמה ביו"ט אבל מסעדין כיצד מסעדין.
רב יהודה אומר אוחז בולד שלא יפול לארץ והלכתא כמותו. דתניא כוותיה.
כיצד מסעדין אוחז בולד שלא יפול לארץ ונופחו לו בחוטמו ונותן דד לתוך פיו כדי שיינק כו'. וקיי"ל דמסעדין ומרחמין דתנינן ביו"ט אבל לא בשבת ומילדין את האשה בשבת וקורין לה חכמה ממקום למקום ומחללין עליה את השבת.
ואסיקנא שמדלקת לה חברתה את הנר ואפילו אם היא סומא מותר להדליק לה נר בשבת דקיי"ל ייתובי מייתבא דעתה סברא אי איכא מידי חזייא חברתאי ועבדא לי. ואם היתה צריכה לשמן מביאה לה שמן כרב אשי דאמר מביאה לה בכלי דרך שערה נועצת כלי של שמן בשערה כדי שלא [יהא] הוצאה ביד כדרך המוציאין ומסקנא כמה דאית לשנויי משנינן ואם צריכה למאכל מביאין לה. מר זוטרא מתני אמר רב יהודה אמר שמואל חיה כל זמן שהקבר פתוח. פירוש הקבר בית הרחם.
בין אמרה צריכה אני ובין אמרה איני צריכה מחללין עליה את השבת.

דף קכט.

נסתם (הכלי) [הקבר] אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת ומסקינן לה לשמעתא דא"ל מרימר לרבינא הלכתא כי הא דמר זוטרא ספק נפשות להקל והוצרכנו לדקדק מאימתי פתיחת הקבר כדי לחלל באותו העת את השבת לעשות צרכי החיה.
ואמר אביי משתשב על המשבר. ואמר רב הונא בריה דרב יהושע משעה שהדם שותת ויורד כו' ודייקי מדלא אמר רב הונא עד שיתחיל הדם להיות שותת ש"מ קודם שתשב על המשבר קאמר וכאביי עבדינן ולא מחללי שבתא אלא עד שיהא שותת. קדם שותת ויורד ותשב על המשבר אבל דהא דאמר אביי משום רב יהודה עד מתי פתיחת הקבר ג' ימים בלבד אין הלכה כמותו. ולא כרבא דאמר משמיה דרב יהודה שבעה. אלא קיי"ל כנהרדעא דאמרי חיה ג' ז' ושלשים.
ג' בין אמרה צריכה אני בין אמרה איני צריכה מחללין עליה את השבת. ז' אמרה צריכה אני מחללין עליה את השבת אמרה איני צריכה אין מחללין עליה את השבת. סתמא

עבדינן כמר זוטרא לקולא. שלשים אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה את השבת. אלא עושין לה ע"י ארמאי כדרב עולא בריה דרב עילאי דאמר כל צרכי הולד נעשין ע"י ארמאי בשבת וכדרב המנונא דאמר דבר שאין בו סכנה אומר לנכרי ועושה. חיה לא תטבול בתוך שלשים יום שמא תצטנן אמר רבא לא אמרן אלא שאין בעלה עמה. אבל בעלה [עמה בעלה] מחממה.

אמר רב יהודה אמר שמואל עושין מדורות לחיה בשבת סבור מינה לחיה אין לחולה לא [בימות הגשמים אין] בימות החמה לא וכו' ומסקינן משמא דשמואל הקיז דם ונצטנן עושין לו מדורה ואפילו בתקופת תמוז. שמעינן מינה אפילו לחולה ואפילו בימות החמה.

שמואל צלחו ליה תכתקא דשאגא. פי' שמואל הקיז דם ולא היה לו עצים מוכנים להדליק ולהתחמם בהן ובקעו לו שידה שהיו עציה עצי שאגא והן יקרים להודיע שאם יתמהמה עד שיביאו לו עצים יסתכן וכדתרגם ויבקע עצי העולה וצלח אעי דעלתא. רב יהודה צלחו ליה פתורא פי' שולחן העשוי מעצי יַוְנָס והן יקרים פי' יאבנוס. ורבה צלחו ליה שרשיפא והוא הדום לכסא וכולן טעם אחד. שאם לא ימהרו להתחמם יסתכנו.

דף קכט:

פי' זוזא מכא. זוז מעוך שנמעך מטבע הצורה ונראה כאסימון.

דעביד מלתא. באותו היום שמקיז דם.

פורסא דדמא כל תלתין יומין. פי' גבול הדם לבחורים כל שלשים יום. בין הפרקים הגיע לחמשים שנה ימעט. יוציא משנים חדשים [או] ג' חדשים. פעם אחת עוד בין הפרקים בא בימים יחזור ימעט ששה חדשים לששה חדשים או משנה לשנה וזה הפי' קיבלנוהו מרבותינו קבלה:

בתלתא קאי מאדים בזוזי. פי' בשתי שעות שהן זוגות יום שלישי שעה שמינית מאדים ושעה שתים ועשרים מאדים ושכך סידור הכוכבים חל"ם כצנ"ש בימים נמצא יום אחד שעה ראשונה כוכב חמה יום שני שעה ראשונה כוכב לבנה. יום ג' שעה ראשונה כוכב מאדים יום ד' שעה ראשונה כוכב [כוכב]. יום ה' שעה ראשונה כוכב צדק יום ו' שעה ראשונה כוכב נוגה יום ז' שעה ראשונה כוכב שבתי וסידורן חל"ם כצנ"ש בימים כצנ"ש חל"ם בלילות וסידוריהן חנכ"ל שצ"ם. וכיון שביום ג' עומד מאדים בשעה שמינית והן זוגות ובשעה כ"ב והן זוגות חיישינן לסכנה. וכיוצא בזה בשני ובחמישי משום הכי

חיישינן לסכנה. כי מאדים הוא ממונה על הדם ואקשינן עלה והא יום ו' הוא דמעלי שבתא דקאי מאדים בשעה ששית ובשעה עשרים והן זוגות.
ואמרת פורסא דדמא חד בשבא וארבעה ומעלי שבתא. ולא מצאו לו פירוק. והשיב אע"פ שהוא כן כיון דרשו בה רבים להקיז ביום ששי שומר פתאים ה'.
מאה רישי בזוזי מאה קרני בזוזא שפמי ולא כלום פי' היה מנהג קצוב כי הספר מגלח מאה ראשי כלומר מאה ראשי בני אדם נוטל שכרו זוז אחד וכן (א' מדוגמא) [חמשים] מאה קרן כלומר מאה קרן של זכוכית והוא ריבדא דכוסילתא נוטל בשכרו בק' קרן זוז אחד. אבל לתקן הזקן וליטול השפה ולתקנו לא היה מנהג ליקח האומן כלום אלא אותן בני אדם שמגלח ראשם או עושה להן ריבדא דכוסילתא נוטל שכרו כאשר אמרנו מתקן זקנם ונוטל שפמם בחנם. וכן היה הדין ויום שהיה האומן עושה השפמות לא היה נוטל שכר והיה הולך לביתו ריקם. ועל כן היה למשל כל מי שהיה יגע ולא [היה] עולה בידו (סבר) [שכר] היה קורא אותו יומא דשפמי. מיפגרי תשש כחם והוו מתחלשי יגעים ויעפים ולא יכלי למיגרס כדכתיב וירדף דוד הוא וארבע מאות איש ויעמדו מאתים איש אשר פגרו מעבור וגו' הוו אמרי יומא דשפמי:
וקושרין את הטיבור. ר' יוסי אומר אף חותכין את הטיבור כל צרכי מילה עושין בשבת אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כרבי יוסי שחותכין בשבת טיבור תינוק אחד וכ"ש טיבור ב' תינוקות שבזה אפילו חכמים מודים שמחתך מ"ט משום (דמתחזי) [דמנתחו] אהדדי.
ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה אמר דבכל האמור בפרשת תוכחה עושין לחיה בשבת שנא' ומולדותיך ביום הולדת אותך מיכן שמיילדין לחיה בשבת לא כרת שרך מיכן שחותכין את הטיבור בשבת ובמים לא רוחצת למשעי מיכן שמרחיצין את הוולד בשבת והחתל לא חתלת מיכן שמלפפין הולד בשבת ואמרינן בתלמוד א"י ומחללין עליה את השבת שמואל אמר עושין לה מדורה אפילו בתקופת תמוז וקושרין את הטיבור כהדא אמתיה דבר קפרא נפקא מיילדה בשבת אתת ושאלת לר' וא' לה אזלון ושאלון לחייתא. אמרה לה ליכא חייא. אמר לה זילי עבידי כמנהגך אמרה ליה ליכא מנהג אמר לה איזיל חתיך כר' יוסי כבמתניתא וכל צרכי חיה עושין בשבת תני השליא הזאת בשבת עשירין טומנין אותה בשמן והעניים בתבן ובחול אלו ואלו טומנין אותה בארץ כדי ליתן ערבון בארץ [לארץ]:

דף קל.

רבי אליעזר אומר אם לא הביא כלי מערב שבת מביאו בשבת מגולה וכו' ואיבעיא לן האי דקתני ר' אליעזר אומר מביאו מגולה משום חבובי מצוה הוא או משום שלא יחשדוהו שהוציא חפציו טמונים לפיכך מגליהו שיראו שסכין של מצוה הוא. ופשטנא דמשום חבובי מצוה הוא היכא דליכא סכנה ותוב איבעיא לן האי דתנא במתניתא רבי יהודה משום רבי אליעזר [אומר] נוהגים היינו בסכנה מביאין אותו (בסכנה) מכוסה ע"פ עדים הני עדים שנים אחרים זולתו המביאו או דלמא הוא ואחרים ולא איפשטא בהדיא:

לוי איקלע לבי יוסף רישבא קריבו ליה רישא דטווסא בחלבא לא אכל כי אתא לקמיה דר' א"ל מ"ט לא שמתינהו א"ל אתרא דר' יהודה בן בתירא ואמרי דלמא דריש להו כרבי יוסי הגלילי דסבר יצא עוף שאין לו חלב אם:

א"ר יצחק עיר אחת היתה בא"י שהיו עושין כר' אליעזר והיו מתיה מתין בזמנן ולא עוד אלא שפעם אחת גזרה מלכות הרשעה גזרה על ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרה כל השבח ואין הלכה כר"א ולא כר' יוסי הגלילי שמתיר בשר עוף בחלב ולא כרבי ינאי שאמר תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים ומפרשי רבנן כי לא אמר רבי ינאי אלא בשעת הגזרה וסמיך דהוא עריק ועבדי ליה נס אמר ראבין בר רב אדא א"ר יצחק פעם אחת שכחו ולא הביאו איזמל מע"ש והביאוהו בשבת שלא כרצון רבי אליעזר ושקלינן וטרינן בה ואוקמא רב אשי שלא כרצון ר' אליעזר דשרי אפילו דרך רה"ר ושלא ברצון מחלוקתו והם החכמים שחולקים על ר' אליעזר ואומרים אפילו דרך גגות ודרך חצירות וכו' דרבי עקיבא סבירא ליה כוותיהון אלא כרצון ר' שמעון דשרי דרך גגות דתנן ר' שמעון אומר אחד גגות ואחד חצירות ואחת קרפיפות כו'.

דף קל:

בעא ר' זירא מר' אמי מבוי שלא נשתתפו בו מהו לטלטל בכולו כו' ושתק ר' אמי ולא השיב לו זמנין אשכחיה דאמר אמר ר"ל משום רבי יהודה נשיאה פעם אחת שכחו ולא הביאו אזמל מע"ש והביאוהו בשבת והיה הדבר קשה לחכמים היאך מניחין דברי חכמים ועושין כר' אליעזר שהן דברי יחיד ועוד רבי אליעזר שמותי הוא כלומר מתלמידי שמאי הוא.

א"ר אושעיא שאילית את ר' יהודה הגוזר פי' המל ואמר לי מבוי שלא נשתתפו בו הוה ואתיוה מהאי רישא להאי רישא אמינא ליה סבירא ליה למר מבוי שלא נשתתפו בו

מותר לטלטלו בכולן א"ל אין כו'. אתמר ר' זירא אמר רב מבוי שלא נשתתפו בו אין מטלטלין בו אלא בארבע.
ר' זירא לא פירש שמועה זו היטב עד דאתא רב נחמן אמר רבה בר אבוה ופרשה משמיה דרב הכי מבוי שלא נשתתפו בו אם עירבו חצרות עם בתיהם אין מטלטלין בו אלא בארבע לא עירבו חצרות עם בתיהם מותר לטלטל בכולו א"ל רב חנינא חוזאה לרבא מפני מה כי עירבו עם בתיהם אין מטלטלין באותו מבוי אלא בארבע דניתקו חצרות ונעשו בתים כלומר כיון שעירבו נעשו בתי החצר והחצר רשות אחת ורב לטעמיה דאמר אין מבוי ניתר בלחי וקורה עד שיהו בתים וחצרות פתוחין לתוכו והכא כיון שערבו כאלו אין שם חצר וכולן (בתים) [חצרות] נינהו ואפי' נשתתפו כיון שאין שם בתים אין שתוף מועיל באותו מבוי.

דף קלא.

כך יש לומר כי לא עירבו נמי כיון שהן אסורין להוציא מן הבית לחצר חשוב אותן הבתים כאלו סתומין הן שאין להם רשות להשתמש מן הבתים לחצר וחצר איכא בית ליכא. לטעמיה דרב היאך מטלטלין במבוי שאין לו בית ומפרק יתכן שיבטלו כל בני החצר רשותם לגבי חד וכיון שמבטלין רשותם לגביה יש לו להוציא מן הבית לחצר כדתנן נתנו לו רשותם הוא מותר והם אסורים וקיי"ל הא דתנן נתנו לו רשותם רשותם מעיקרא מקודם שיבטל הויא רשותא לגבייהו ואקשינן וכיון שבטלו כל בני חצר רשותם לגבי חד נעשו כל הבתים שלו וכולן כבית אחד הן חשובין ורב לא אמר אלא בתים ומיעוטי בתי' שנים והכא ליכא שני בתים והיאך מתיר רב. ופרקינ' עוד כגון שבני חצר בטלו רשותן מן הבקר עד חצי היום לגבי ראובן בפירוש ומחצי היום ולהלן לגבי שמעון שנמצאו ראובן ושמעון שניהם מותרין בחצר זו דהא שמעינן לרב דאמר מבטלין וחוזרין ומבטלין ואקשינן תוב סוף סוף בעת שמותר לזה להשתמש בחצר זה אסור לחבירו ואותה העת אין שם בחצר אלא בית ראובן בלבד ומחצי היום ולהלן בית שמעון לבדו ואין לראובן בה רשות להשתמש. ומ"מ לא תמצא ב' בתים מותרין בחצר זו בעת אחת.
ופירק רב אשי פירוק אחר ואמר מי גרם לחצרות הללו הפתוחות למבוי להיאסר בהן טלטול בתים מפני אלו הבתים שהן פתוחין לתוכן ולא עירבו שאלו לא היו בהן בתים מותרין היו השובתים שם לטלטל בה בכולה. שהן כמו קרפף שמותר השובת בו לטלטל בכולן וגם המבוי לא נאסר בהן טלטול אי לא מפני הבתים שהן פתוחים לתוכה ואינם. כלומר כיון שלא עירבו תחשבם כאלו סתומים הם ואינם כלל. הלא אילו היו סתומין

היה הטלטול מותר בהם עכשיו יהיה מותר ועמדו דברי רב אשי ועיקר דברי רב ופירושם בעירובין פרק הדר עם הנכרי בחצר ופירשנום שם.

דף קלא:

ושמעינן מינה דרבנן פליגי על ר' שמעון דשרי דרך גגות ודרך חצירות ודרך קרפיפות ואע"ג דאמר רב הלכתא כר' שמעון בפרק כל גגות העיר רשות אחת הן לגבי אזמל לא שרינן בכי האי גוונא דבהדיא קיי"ל הלכתא כרבנן וככלליה דרבי עקיבא דאמר כל מלאכה שאפשר לה לעשות מע"ש אינ' דוחה את השבת והבאת אזמל כיון שאפשר לו להביאו מע"ש ולא הביאו אין הבאתו דוחה את השבת אפילו לענין עשיית פסח דכרת הוא לא מייתינן אזמל למול בנו או עבדו כדי שיותר לו לעשות פסח ולא שנא להו לרבנן לא דרך רה"ר ולא דרך גגות וקרפיפות וחצרות הכל אחד הוא ובכל אסור ואשכחנן בתלמוד א"י עובדא ולא הביאוהו בשבת. ואמרינן בכל מקום (רב עביד) מעשה רב דגמרינן מינה. וזה הוא המעשה. ר' שמואל בר אבודומי הוה ליה עובדא למגזר לרב ששעא בריה אנשיון למיתי אזמל שאל לר' [מנא]. אמר להון ידחה למחר. שאל לר' יצחק בן אלעזר אמר להון משחוק [קונדיטון] לא אנשיתון ומיתי אזמל אנשיתון ידחה למחר: א"ר חייא בר אבא. א"ר יוחנן לא לכל א"ר אליעזר מכשירי מצוה דוחין את השבת שהרי שתי הלחם חובת היום הן ולא למדם ר' אליעזר אלא מג"ש נאמרה הבאה בעומר שנאמר והבאתם את עומר וגו' ונאמרה הבאה בשתי הלחם שנאמר ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתים וגו'. מנין שהעומר דוחה שבת. גרסינן באחרית פרק ר' ישמעאל אומר העומר היה בא בשבת מג' סאין וכו'. ת"ר תקריב את מנחת בכוריך מה ת"ל לפי שמצות העומר להביא מן הקמה מניין שאם לא מצא קמה יביא מן העומרין ת"ל תקריב כו' עד תקריב לפי שמצותו לקצור בלילה. מניין שאם קצר ביום כשר ודוחה שבת ת"ל תקריב כל שהוא תקריב מ"מ תקריבו אפי' בשבת אפילו ביום בטומאה. ותוב תניא (בתו"כ) בסוף פרשת אמור אל הכהנים (ובפסחים עז ובמנחות ע"ב) רבי אומר וידבר משה את מועדי ה' מה ת"ל לפי שלא למדנו שדוחין את השבת אלא הפסח והתמיד שכתוב בהן במועדו מניין לרבות העומר והקרב עמו. שתי הלחם והקרב עמהן שידחו שבת ת"ל וידבר משה את מועדי ה' קבעו מועד אחד לכולן ופשוטה היא זו ההלכה כולה. ואפי' ר' אליעזר שמתיר במכשירי מצוה מודה. שאם צייץ טליתו ועשה מזוזה בפתחו בשבת שהוא חייב ואמרינן מ"ש הני ואוקימנא הואיל ובידו להפקירן. פי' כי הציצית הוא חובת הבגד וכיון שהפקיר אינו בגדו וכן הבית כיוצא בו.

דף קלב.

עד כאן לא פליגי ר' אליעזר ורבנן אלא במכשירי מילה אבל במילה עצמה דברי הכל דחיא שבת. מנלן עולא ור' אסי ור' יצחק נפחא כולהי אימרי הלכה ומותבינן עליהן. מניין לפקוח נפש שדוח' שבת נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר ומה מילה שהיא אחד מאבריו של אדם דוחה שבת ק"ו לפקוח נפש שדוחה את השבת ואי ס"ד הלכה ק"ו מהלכה (מייתי) [מי אתי].

והתניא א"ל ר' עקיבא עצם כשעורה הלכה ורביעית דם ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכו' לבטלו וזה מפורש בנזיר פר' כ"ג ונזיר אין מטמאין לקרוביהן וכו'. ובטלו דברי מי שאמר הלכה היא ובא ר' אלעזר ללמדו בג"ש באות אות משבת. ונדחו דבריו ובא רב נחמן בר יצחק ולמדו באות ברית ודורו' בשבת כתיב לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם במילה כתיב ואתה את בריתי תשמור אתה וזרעך אחריך לדורותם וכתיב ונמלתם את בשר ערלתכם והיתה לאות ברית ביני וביניכם.

ר' יוחנן אמר אמר קרא וביום השמיני ימול בשר ערלתו ביום אפילו בשבת אקשינן עליה ר"ל אי הכי אפילו מחוסרי כפרה כגון מצורע והזבה דכתי' בהן וביום השמיני יקח שני כבשים וגו' ובזבה כתיב וביום השמיני תקח לה שתי תורים הכי נמי כיון דכתיב בהו וביום יקריבו קרבנותיהם אפילו בשבת והא קיי"ל אין קרבן יחיד דוחה את השבת ופירק לו זה שכתוב במחוסרי כפרה וביום למעוטי לילה. עוד הקשה לו ר"ל וכל קשיא שהקשה לו פירק ר' יוחנן וחזר רבינא להתקיף על פירוק ר' יוחנן ופריק סד"א הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות בלילה נמי ליתי קמ"ל וביום. התקיף רבינא אי הכי אמ' דחס עליהן או אינו כשר בהן ולא יטריחם להמתין עד שימצאו כהן טהור כשר לטהרם ופריק הא אהדריה קרא כלומר אע"פ שחס עליו והקל בקרבנו החזיר לטהרת הכהן שנאמר והביא אותם ביום השמיני לטהרתו אל הכהן וגו' ואתא רב אחא בר יעקב עוד להוציאו שהמילה מותרת בשבת מדכתיב וביום השמיני ימול כלומר איזה יפול שמיני אין לך לא להקדים ולא לאחר ונתקשה ולא עמדו דבריו ואמרינן אלא מחוורתא כר' יוחנן דאפקיה מן וביום. וסוגיא דשמעתיה כר' יוחנן ודתניא כוותי'. ולא כר' אחא בר יעקב:

דף קלב:

ת"ר מילה דוחה צרעת בין בזמנה בין שלא בזמנה. פי' כתיב בצרעת השמר בנגע הצרעת ואמרו חכמים כ"מ שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בל"ת. כלומר השמר אזהרה הוא

שלא לעשות וכיון דכתיב השמר הנה הזהיר שלא לחתוך הצרעת (מכל מקום) [בכל מקום] שהיא והתיר במילה אם יש צרעת בערלה מותר לו לחתוך הערלה והצרעת עמה בין ביום השמיני שהוא זמן המילה כדכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו. בין אירע לו אונס כגון חולי לקטן וכדומה לו ולא מל בשמיני חייב לימול כל זמן שיסור האונס והיא הנקראת מילה שלא בזמנה כלומר שאינה ביום השמיני וגם במילה שאינה ביום השמיני יש למל לחתוך הערלה אע"פ שיש בה צרעת והתורה שהזהירה שלא לחתוך הצרעת לגבי מילה התירה. ובאנו לברר זה הפי' שפירשנו מזו הברייתא.

דת"ר ימול בשר ערלתו ואע"פ שיש שם בהרת ומה אני מקיים השמר בנגע הצרעת בשאר מקומות חוץ ממילה או אינו אלא אפי' מילה ומה אני מקיים ימול בשר ערלתו בזמן שאין שם בהרת ת"ל בשר אע"פ שיש שם בהרת לא תעשה בצרעת שנאמר השמר פן עשה שנא' ולעשות ופשוטה היא תינח גדול כתיב ביה בשר שנאמר וערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא מעמיה את בריתי הפר. מדכתיב ונכרתה שמעינן מינה שהוא גדול ואם לא מל אותו אביו ונשאר ערל וגדל חייב למול עצמו קטן נמי כתיב ביה בשר שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו. ודרשת בשר אע"פ שיש שם בהרת אלו השנים הגדול שהוא בר עונשין והקטן שהוא בן שמונה ימים שכתב בהם בשר מילה דוחה את ערלתם אבל בינוני שאינו לא גדול בן עונשין ולא קטן בן שמונת ימים אלא בינוני שהוא מבן שמונה ימים ולמעלה הן חסר והן יתר עד שיגיע להתחייב בעונשים מנ"ל שמילתו דוחה צרעת. ופירק אביי ואמר אתיא מביניא כלומר משניהם מן הגדול ומן הקטן. ודברים פשוטין הן. ודברי רבא ורב ספרא פשוטין הן.

אמר רב אשי היכא אמרינן דאתי עשה ודוחה לא תעשה כגון מילה בצרעת כלומר אם יש צרעת בערלה בחתיכת הערלה והצרעת עליה נתקיימה המילה שפיר וכן כלאים בציצית. אבל זה שאמר ויקוץ בהרתו ויעבור חתיכת הצרעת להכשיר הכהן לעבוד עבודה אינו דומה לאלו שיתכן שיחתוך הצרעת מעליו והוא לא יעשה עבודה והנה נעקרה אזהרתו שלא לחתוך הצרעת שהוא לאו כמו שפירשנו למעלה. ולא נתקיימה עבודתו שהוא עשה נגעים טהורין שפוסלין בכהנים מפורש בבכורות פ"ז (מה:

דף קלג.

) דתנן הכושי והגיחור והלווקר והננס והחרש והשוטה והשכור ובעלי נגעים טהורין פסולין באדם וכשרין בבהמה כו' פי' כל זמן שיש בכהן נגעים טהורים פסול לעבודה חתכו טהר מיד ואין צריך טבילה:

מודה ר' שמעון בפסיק רישי' ולא ימות פי' כי ר' שמעון מודה בדבר שהוא ברור כגון אדם שחותך ראש אדם ואומר שאין כוונתו להמיתו אלא להוציא את ממונו שאין שומעין לו אלא דנין אותו דין כל הורג נפש כך כל דבר שמתברר (מעשין) [שיעשה] לאותה מלאכה אין אומרין שלא היתה כוונתו לכך. וכה"ג אפילו ר' שמעון מודה.

ואביי אליבא דר' שמעון קודם שישמע מרבא. מודה ר' שמעון בפסיק רישיה ולא ימות דהוה מוקים ליה כר' יהודה ולא כר' שמעון הוה אמר דר"ש פליג נמי בהא דסבר ר' שמעון חתיכות הערלה והצרעת עליה דבר שאין מתכוון הוא שאין כוונתו לחתוך הצרעת אלא למול בנו וכי האי לר' שמעון שרי ולא צריך קרא למשרייה אם כן אביי אליבא דר' שמעון האי בשר ערלתו מאי עביד ליה אמר רב משרשיה באומר לקוץ בחרתו הוא מתכוין כלומר בדבר מוכיח שמתכוין לקוץ בהרתו בא הכתוב להתירו ואקשינן תינח גדול פי' שיש בו דעת יש לומר כן מתכוין לקוץ בהרתו קטן שאין בו דעת למה כתוב בו בשר להתיר חתיכת צרעת במילה ואמרי' קטן נמי מתכוין אביו בזה במולו לבנו לחתוך בהרת בנו ואמרי' בעת שיש בהרת בערלת הקטן ימול אחר זולתו אבי הבן. שהאחר אין מתכוין לחתוך הבהרת ודבר שאין מתכוין לר' שמעון שרי ולא הוה צריך קרא למישריה דאמר רבי שמעון בן לקיש כל מקום שאתה מוצא עשה ולא תעשה פי' כגון זה עשה שנאמר וביום השמיני ימול בשר ערלתו.

לא תעשה השמר בנגע הצרעת שהוא לאו כאשר פירשנו למעלה. ואם יש בהרת בערלה וימול אחר זולתו אבי הבן נתקיימה המילה שהיא עשה ונתקיימה חתיכת הצרעת שלא בכוונה שלא הזהירה התורה אלא במתכוין והאחר לא נתכוין ואין אומר יבא עשה וידחה לא תעשה אלא אם אין כח כלל לקיים שניהם ופרקינן דליכא אחר ואם נאמר להמתין עד שיבא אחר וימול ביטלנו וביום השמיני ימול שהוא עשה:

ובאנו לפרש עוד תשלום הברייתא:

אמר מר י"ט אינו דוחה אלא בזמנו. פי' אין מילה דוחה י"ט אלא הנימול ביום ח' שהוא זמנו בלבד ואמרינן מנא הני מילי ופירשו חזקיה מן הקדשים שטעונין שריפה והוא עשה כדכתיב והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו ואין שריפת קדשים דוחה י"ט דתנינן בגמרא בפ' כיצד צולין את הפסח.

דף קלג:

דתנן העצמות והגידים והנותר ישרפו בששה עשר חל ששה עשר להיות בשבת ישרפו בי"ז שאינו דוחה את השבת ולא את יו"ט וקיימא לן דמילה שלא בזמנה אפילו יו"ט אינו

דוחה דתנן שני יו"ט של ר"ה נימול לי"ב ללמדך שאין עשה דוחה י"ט כן המילה שלא בזמנה אינה דוחה י"ט ואין לומר אי הכי אפי' מילה בזמנה כי מילה בזמנה בפירוש אמרה תורה וביום ואפי' בשבת וכ"ש י"ט אבייי פירשו מעולת שבת בשבתו כו' רבא אמר הוא ולא מכשיריו פי' עשיית אוכל נפש דוחה י"ט ולא מכשירי אוכל נפש. כגון חטיבת עצים מן היער לבשל ביו"ט וכדומה (לו) [הוא] לבדו ולא מילה שלא בזמנה הבאה בק"ו וזהו ק"ו שאמר רבא ומה אוכל נפש שאע"פ שהיא באזהרת שמחה אינה (מנוח שדוחה) [דוחה] יו"ט לשחוט ולבשל ולאפות וכיוצא בהן מילה שלא בזמנה שאע"פ שהיא בלא זמנה מצוה היא ומעכבתו מלאכול בתרומה. אינו דין שדוחה י"ט בא לבדו למעט המילה שלא בזמנה.

רב אשי אמר שבת שבתון עשה הוא וי"ט עשה ול"ת עשה שבתון ולא תעשה כל מלאכה לא תעשה נמצא כתיב ביו"ט עשה ול"ת והמילה עשה בלבד. ולא אתי עשה דמילה ודחי את לא תעשה ועשה דיו"ט:

מתני' כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר [לעשות] מע"ש דוחה את השבת וכו'.

אמר רב יהודה אמר רב הלכה כר' עקיבא:

מתני' עושין כל צרכי מילה בשבת מוהלין ופורעין כו' אמרינן כי מכדי קתני מוהלין ופורעין ומוצצין כו' עושין כל צרכי מילה למה לי לאתויי הא דתנו רבנן המל כל זמן שעוסק במילה חוזר בין על ציצין המעכבין את המילה בין על הציצין שאינן מעכבין את המילה פירש על ציצין המעכבין את המילה חוזר על שאין מעכבין אינו חוזר. ואמרינן מאן תנא פירש ואתא רבה בר בר חנה לאוקומה כר' (שמעון) [ישמעאל] בר' יוחנן בן ברוקה.

דף קלד.

ולא קמה ופשוטה היא ובא רב אשי להעמידה כר' יוסי דנראה בעליל ואיפשיטא במנחות בתחלת פ' ר' ישמעאל הכי לאו א"ר יוסי התם כיון דאפשר לא טרחינן הכא נמי כיון דאפשר לא טרחינן ונדחת גם זו ואתו נהרדעי ואוקמוה כרבנן דפליגי עליה דר' יוסי במנחות פרק שתי הלחם נילושות דתנן ד' כהנים נכנסים ב' בידם ב' סדרים וב' בידם ב' בזיכין וד' מקדמין לפניהם ב' ליטול ב' סדרים וב' ליטול ב' בזיכין המכניסין עומדין בצפון ופניהם לדרום והמוציאין עומדים בדרום ופניהם לצפון. אלו מושיכין ואלו מניחין טפחיים של זה בצד טפחו של זה שנא' לפני תמיד. ר' יוסי אומר אפילו אלו נוטלין ואלו מניחין אף זו היתה תמידי. שמעינן מדבריהם שאו' אלו מושכין ואלו מניחין. פי'

מושכין את לחם הפנים לא שמערין אותו מעל השלחן כולו אלא מושכין אותו מעט מעט ומתגלה מקצת השלחן ובאותו מקצת המגולה מניחין הלחם המכניסין החדש. וכן עושין טפחו של זה בצד טפחו של זה וסבירא להו שאם נטלו הישן מעל השלחן אין מחזירין אותו אלא כיון שסילק הלחם הישן ונשאר השלחן שעה אחת בלא לחם עברו על הכתוב לפני תמיד ואע"פ שיש לו רשות להדר הא חדש [הוא] מהא שמעינן שהפורש מן המצוה אין לו עוד לחזור עליה להדרה. ומצאנו בתלמוד א"י המל ימול מיכן לשתי מילות אחת למילה ואחת לפריעה. אחת למילה ואחת לציצין כדברי ר' עקיבא ולר' ישמעאל דסבירא ליה דברה תורה כלשון בני אדם נפקא ליה מהא דא"ר יהודה בן פזי אז אמרה חתן דמים למולות מיכן ב' מילות למילה ולפריעה למילה ולציצין:

ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הלקטו ענוש כרת. פי' מהלקטין יש מי שאומר מלקטן הציצין המעכבין את המילה כולן וכן סבירא לן ויש מי שאומר מהלקטין מלשון ילקוט שהערלה היא כמו ילקוט ובתוכו העטרה וצריך לחתוך הילקוט כולו לגלות העטרה ואם לא חתכו כולו כאלו לא מל והמל אם לא הילקט בשבת כל הציצין המעכבין את המילה כאלו לא מל וחילל השבת וענוש כרת. והאי דאמרו לא מספקת אינה התראה ואינו מתכוון לחלל את השבת אלא לעשות מצוה מכוון וכיון שלא עשה חייב (כדרבי) [כרת] מפני שלא הניח כיון שנכנסה השבת מוצצין. אע"ג דהאי דם מחבר הוא כיון דאי' סכנה דמיא לאספלנית וכמון ועבדינן לה בשבת פי' אספלנית:

רטייה קירא שעוה והיא פסולת הדבש:

חספניתא כעין קרום הצומח בעור הפנים ומתקלף ובלשון ישמעאל אל כופה סילקא בלשון ישמעאל סילק:

טורפין. מערבין.

דף קלד:

פי' סילתא שיליא מקוטמא לאולמא ממקום הדק לעבה:

ת"ר דברים שאין עושין למילה בשבת עושין לה ביו"ט שוחקין כמון וטורפין לה יין ושמן יין בפ"ע ושמן בפ"ע אבל ע"י ליכא [אסור]. פי' ליכא עירוב יין ושמן להוליך השמן בתוך היין על [ידי] עירבוב. (אבל) א"ל אביי לרבה מהו לגבן. פי' לגבן ביו"ט לקפות גבינה לקבץ פיתותי החלב הקפוי ולעשותם חריץ של גבינה. א"ל אסור לגבן. א"ל והלא גיבון כמו לישת העיסה שנותן מים בקמח ומולל בידיו ועושה פתיתין ומוסיף מים ומקבץ הפתיתין ועושה אותם עיסה. כך מקפה החלב בטוכמסו ואחר שיקפה בכלי ויעמוד

מכניס ידו ופיתתו. ואח"כ מכניס ידו ומגבן מתוך הכיס. הנה גיבון ולישה מלאכתן שוה מפני מה זה מותר וזה אסור ופירק לו קמח אי אפשר לאוכלו אלא ע"י לישה ביומו. והחלב אפשר לאכלו חלב או לעשותו גבינה בערב. אקשינן עלה והא אמרו נהרדעי גבינה בת יומא מעליא והנה היא כמו הלישה וכשם שהפת חמה מעליא כך הגבינה בת יומא מעליא ופריק ליה הכי קאמר אפילו בת יומא מעליא מכלל שבת שנים ושלשה ימים מעליא טפי ואפילו בת יומא מעליא:

אין עושין למילה חלוק לכתחילה אבל כורך עליה סמרטוט:

מתניתין מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה ומזלפין עליו אבל לא בכלי. ואקשי היאך קתני מזלפין מכלל שרחיצה אסורה והא רישא דמתניתין קתני מרחיצין ופרקי' רב יהודה ורבה בר אבוה אמר כך סידור המשנה מרחיצין את הקטן בין לפני המילה ובין לאחר המילה. והרחצה זו כיצד היא ע"י זילוף היא ביד אבל לא בכלי. ואקשי עליהו רבה והא מרחיצין קתני וזילוף אינה רחיצה ופריק רבא משנתנו הא דקתני מרחיצין ביום ראשון של מילה אם היא שבת רחיצה כדרכו בין לפני המילה בין לאחר המילה וביום השלישי שחל להיות בשבת מזלפין ביד אבל לא בכלי ותניא כוותיה דרבא ואע"ג דתניא כוותיה לפום דקדוקא דמתניתין לא מיתוקמה כתירוציה דהא רבה כנפשיה אורי כשמעתיה ואיחלש ועיין במתניתין שפיר וחזא דלכאורה כתירוציה רהטא.

דף קלה.

וכי עיין בה יאות איתברר ליה כתירוציה דרב יהודה ורבה בר אבוה. דאי כתירוצי' דידיה דאוקמא למתניתין שאמרו חכמים מרחיצין ביום ראשון בשבת כדרכו ומזלפין ביום שלישי שחל להיות בשבת ר' אלעזר בן עזריה אומר אף מרחיצין ביום שלישי שחל להיות בשבת היה צריך לומר מפני שאמרו חכמים יום ג' שחל להיות בשבת מזלפין בא הוא ואמר מזלפין ואף מרחיצין אלא מכיון (כולא) [דלא] אמר כך שמעינן מינה שלא הזכירו חכמים ביום ג' שחל להיות בשבת לא רחיצה ולא זילוף. וממילא שמעינן דלית להו לרבנן ביום השלישי לא רחיצה ולא זילוף. ר' אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים וכ"ש ביום ראשון וקיי"ל כר' אלעזר בן עזריה דאמרי' א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כר' אלעזר בן עזריה בין בחמין שהוחמו בשבת ובין חמין שהוחמו בע"ש. בין הרחצת כל גופו בין הרחצת מילה. מפני שסכנה היא לו:

גופא אמר רב אין מונעין חמין ושמן מע"ג מכה בשבת ושמואל אמר נותנין חוץ למכה ושותת ויורד למכה. ואע"ג דקיי"ל רב ושמואל הלכה כרב באיסורי הכא הלכה כשמואל דתניא כוותיה. אין נותנין חמין ושמן ע"ג מכה בשבת אבל נותן חוץ למכה ושותת ויורד למכה. תני רב נותנין ע"ג מכה מוך יבש וספוג יבש אבל לא גמי יבש ולא כתיתין יבשין. קשיא כתיתין אכתיתין. רישא קתני נותנין ע"ג המכה מוך יבש והוא כתיתין והדר תני ולא כתיתין יבשין ופרקינן לא קשיא הא בחדתי והוא מוך יבש מותר שאין חשובין כרטיה. אבל כתיתין ישנין אסורין. ועלה אמר אביי ש"מ האי נקרא מסו. פי' נקרא היא כתיתין והן סמרטוטין יבשים שיש עליהם טינוף צואה ריעי. כדגרסינן בע"ז ליתו נקרא מקיקלתא כו':

ת"ר ערלתו ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא ספק דוחה את השבת ערלתו ודאי דוחה את השבת ולא אנדרוגינוס דוחה את השבת וכו' אמר מר ולא ספק דוחה את השבת לאתויי הא דתנו רבנן בן ז' מחללין עליו את השבת בן ח' אין מחללין עליו את השבת ספק בן ח' אין מחללין עליו את השבת בן ח' הרי הוא כאבן ואסור לטלטלו בשבת.

אבל אמו שוחה עליו ומניקתהו מפני הסכנה. (צריך לכתוב תשלום הברייתא כמות שהיא בתוספתא).

אתמר רב אמר הלכתא כת"ק דברייתא דאמר הא דתני ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת שבית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א אין צריך להטיף ממנו דם ברית ושמואל אמר הלכה כר' שמעון בן אלעזר שאמר לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית דכיון שר' שמעון בן אלעזר סתמא א' יש לומר לא אמר אלא בחול אבל בשבת לא אמר דומיא דסיפא דקתני סיפא על מה נחלקו על גר שנתגייר כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובה"א אין צריך וברור הוא שאין מילה לגר בשבת ועל זה אמר שמואל הלכה כר' שמעון בן אלעזר והוא בחול ולא בשבת. וחלקו עוד בנולד כשהוא מהול רבה ורב יוסף רבה אמר חיישינן שמא ערלה כבושה היא ורב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה היא וראינו דברי רבה שהן שוין בשבת דרב אמר הלכה כת"ק ודקדקנו דברי ת"ק שאמר ולא נולד כשהוא מהול דוחה את השבת ועל זה חלוקת ב"ש וב"ה ועליו אמרו ב"ה אין צריך להטיף ממנו דם ברית בשבת. ויש לומר אפילו בחול דהא סתם קאמר אין צריך להטיף ממנו דם ברית ומסתברא כרבה דאמר שמא ערלה כבושה היא.

ומשמא אין מחללין את השבת ובירור דבר זה דברי רבה שאמר מנא אמינא לה.

דף קלה:

דתניא ר' אליעזר הקפר ב"ר אומר לא נחלקו ב"ש [וב"ה על הנולד כשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית ועל מה נחלקו לחלל עליו את השבת שבית שמאי] אומרים מחללין ובה"א אין מחללין ודייק רבה מדברי ר' אליעזר הקפר מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין ואמר רבה אנא דאמרי כת"ק לדברי הכל ואקשינן על הדין דוקיא דרבה א"כ ר' אליעזר הקפר טעמא דב"ש אתא לאשמעינן כלומר אם ת"ק אמר דברי הכל מחללין ור' אליעזר הקפר אמר כי ב"ה סבירא להו אין מחללין למה חלק על ת"ק. ת"ק אמר דברי הכל אין מחללין והוא עוד אמר כי בה"א אין מחללין והלכה כמותם. לא בא אלא לפרש טעמא דב"ש מה הוצרך לזה. והא בהדיא קיי"ל ב"ש במקום ב"ה אינה משנה פריק רבה דלמא ת"ק אמר לא נחלקו אלא בלהטיף ממנו דם ברית ור' אליעזר הקפר אמר לא נחלקו בזה אלא לחלל עליו את השבת נחלקו. וביקש רבה להעמיד דבריו כד"ה אליבא דתנא [קמא] ולא נתברר אבל עמדו דבריו כב"ה אליבא דר' אליעזר הקפר ונמצאו דבריו ודברי רב שאמר הלכה כת"ק דבר אחד. וקיי"ל הלכתא כרב באיסורי. ועוד רבה ורב יוסף הלכתא כרבה בר משדה קנין ומחצה הלכך כוותייהו עבדינן וקיי"ל דנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית בחול שמא ערלה כבושה היא. ואם חל ח' שלו בשבת אין מחללין עליו את השבת וכן הלכה. ומעשה דרב אדא בר אהבה ברור הוא והזכירוהו בתלמוד א"י כלשון הזה. רב אדא בר אהבה איתיליד ליה חד בר (בן) [כי] ממסמס ביה מית רבי אבין אמר פצוע דכא נעשה ונתענה עליו ומת. גר שנתגייר כשהוא מהול אין לו תקנה אבל הוא בעצמו לא:

אמר רבה אמר רב אסי כל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה כו' מסתברא שלא בא רבה אלא למעט בן הנכרית שאין אמו טמאה לידה. אם יקנהו אין נימול לח' שבן בת ישראל ובן הגיורת ובן השפחה אמה טמאה לידה שכך שנינו בענין אשה כי תזריע בני ישראל בענין הזה. ואין הנכרים בענין הזה או בני ישראל אין לי אלא בני ישראל מניין לרבות את הגיורת ואת השפחה בין משוחררת ובין שאינה משוחררת ת"ל אשה כי תזריע וילדה זכר וטמאה גו' הא אפילו שפחה טמאה ומקשינן עלה וכל שאמו טמאה לידה נימול לשמונה ומי שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמנה. והרי יוצא דופן שאין אמו טמאה לידה דתניא וילדה עד שתלד ממקום הולד פרט ליוצא דופן ר' שמעון אומר יוצא דופן הרי הוא כילוד וחייבין עליו קרבן ובלבד שהוא פטור מחמש סלעים ואתמר יוצא דופן ומי שיש לו ב' ערלות רב הונא ורב חייא בר רב חד אמר מחללין עליו את השבת וחד אמר אין מחללין עליו את השבת. עד כאן לא פליגי לחלל עליו

את השבת אבל ודאי לשמונה מהלינן ליה. ופרקי' הא בהא תליא האומר מחללין עליו את השבת סבר נימול לח' והאומר אין מחללין סבר אינו נימול לשמונה ואמרי דדברי רבה כתנאי זה התנא שאמר לקח שפחה ועוברה עמה נימול לח'. פי' קנה שפחה גויה ועוברה נמצא זה העובר מקנת כסף וקודם שיטבלנה עודה בגיותה ילדתו כיון שיגיע ליום שמיני חייב למולו ואע"פ שילדתו בגיותה שאינה טמאה לידה ואמר התנא זהו מקנת כסף הנימול [לשמונה]. דלא כרבה ורב אחא אמר ילדה כו'. קיי"ל דכולהו תנאי מא"י אינון לפיכך קרי להו רבי בר מתלת דוכתי. ואע"ג דתנאי אינון קרי להו רב. רב אבא בהאשה שנפלו לה נכסים. ורב אבא נמי בג' שאכלו כאחד. ורב חמא בהדא דוכתא. ורב אחא אמר ילדה ואח"כ הטבילה מאחר שאין אמו טמאה לידה אינו נימול לשמונה אלא ליום אחד כרבה. וזהו שאמר רבה לרב חמא דבעי טבילה משכחת לה יליד בית נימול לשמונה כגון שהטבילה ואח"כ ילדה.

מקנת כסף נימול לשמונה כגון שלקח שפחה ועוברה עמה. וגם זו הטבילה ואח"כ ילדה ומפני מה לא פירש בה טבילה כיון שההפרש מקודם לזה בין הטבילה ואח"כ ילדה ובין ילדה ואח"כ הטבילה. (מימי) [מי] לא שמעת לה לקח שפחה ועוברה עמה. זהו מקנת כסף שנימול לשמונה. לקח זה שפחה וזהו עובר זהו יליד בית שנימול לאחד דברי הכל הוא. כי פליגי בילדה ואח"כ הטבילה ת"ק סבר גם זה יליד בית נימול לשמונה. ורב אחא סבר זה יליד בית נימול לאחד. ושאר השמועה פשוטה היא:

דף קלו.

תניא רשב"ג אומר כל ששהה באדם שלשים יום אינו נפל שנאמר ופדויו מבן חדש תפדה. שמונת ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה וגו'. הא לא שהה ספק הוי וזה שאנו מלין כל קטן בן ח' ימים הלא אמר רשב"ג קודם ל' יום ספק נפל הוא ואין מחללין עליו את השבת ומלין אתו בן ח' ימים שמא נפל הוא.

ופרקי' מלין אותו ממה נפשך אי חי הוא שפיר קא מהיל. ואי נפל הוא מחתך בבשר הוא ולא מלאכה היא ומקשינן אלא הא דתניא ספק בן ז' או בן ח' אין מחללין עליו את השבת אמאי (נימא) [נימהליה] ליה ממ"נ ופרקינן מימהל ה"נ ומהלינן ליה לא נצרכה אלא למכשירי מילה ואליבא דר' אליעזר ולית הלכתא הכי דשנויא היא ואשינויא לא סמכינן ואם יש להקשות עוד אי הכי אם המילה חיתוך בשר היא ואינה מלאכה אפילו מילה שאינה בזמנה יהא נימול בשבת מחתך בבשר הוא. ופירקו כי מילה דחי מלאכה היא כי מתקן הוא כי כיון שחותך הערלה מתקנו לאכול תרומה ולשחוט עליו אביו את הפסח:

לאכלה להביא בן ח' שאין שחיטתו מטהרתו פי' זו בהמה גסה טהורה שיולדת לט' חדשים היא. ומיבעיא לן רשב"ג פליגי רבנן עליה אי לא ופשטינן דפליגי רבנן עליה והלכתא כוותיה דאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג ואי לא דפליגי הלכה למה. אמר אביי נפל מן הגג ואכלו אריה. דברי הכל כמו חי הוא. [כי] פליגי שפיהק ומת ומקשינן עליה מדרב פפא ורב הונא בריה דר' יהושע דאיקלעו לבי בריה דרב אידי בר אבין ועבד להו עיגלא תלתא ביומא דשבעא ואמר ליה אי אהרתו עד לאורתא הוה אכלינן מיניה. והרי זה נשחט ולא אכלו ממנו שאמרו כיון שלא שהה ח' ימים כנפל חשוב ואין שחיטתו מתירתו באכילה. והדר ביה ואמר אלא שפיהק ומת דברי הכל מת הוא כי פליגי בנפל מן הגג או אכלוה אריה ושמעינן מהאי מעשה דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע שאם נשחט קודם ח' ימים אסור באכילה ואינו מותר אלא מלילי ח' והלאה (לקרבן) הלכך לילי שמיני מותר באכילה ולקרבן פסול. ואין כשר לקרבן אלא מיום השמיני והלאה וזה שאמר אביי. וכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה להביא בן שמונת ימים שאין שחיטתו מטהרתו. ר' יוסי בר יהודה ור' אלעזר בר' שמעון אומרים שחיטתו מטהרתו:

ברייתא זו שנויה בתורת כהנים. לח' חדשים חלוקתם.

דף קלו:

דתני בהדיא במתניתא דבי ר' חייא ודבי ר' אושעיא איזה בן ח' כל שלא יצאו לו חדשיו. ר' אומר סימנים ניכרין בו שערו וצפרניו שלא גמרו וכדרך שבן שמנה חדשים באדם נפל כך בן ח' בבהמה גסה וכן ד' בדקה נפל. רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל' יום אינו נפל וכו'. והלכתא כת"ק דאמר בן שמנה אין שחיטתו מטהרתו אלא אמרינן מת היה ונבילה היא ומטמאה שאין שחיטה מועלת בנבילה דתנינן מתניתין סתמא כוותיה בפרק בהמה המקשה לילד ופירשנוהו שם. מי יש במינו שחיטה מי אין במינו שחיטה בן ח' חי אין שחיטתו מטהרתו. לפי שאין למינו שחיטה. וסוגיא דשמעתא שאין שחיטתו מטהרתו בפחות משמנה ימים אלא בדמוחזק לן שכלו חדשיו כגון שהיתה בהמה קשורה לו בביתו ט' חדשים לגסה וד' לדקה וילדה וברי לן שלא עלה [עליה] זכר בביתו וזה ששנינו במשנתנו סתם תינוק בן יום א' מטמא בזיבה. ומטמא בנגעים ומטמא בטמא מת. וזוקק ליבום ופוסל מן היבום ומאכיל בתרומה ופוסל בתרומה ונוחל ומנחיל וההורגו חייב והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם ואמרינן בגמרא למאי הלכתא אמר רב פפא לענין אבלות לימא מתניתין דלא כרשב"ג דתניא רשב"ג אומר כל ששהה באדם ל'

יום אינו נפל הא לא שהה (ספק) ספיקא הוי. ומפרקינן דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו. ודין כל השנוים במשנה זאת דינם אחד במוחזק לן ביה שכלו לו חדשיו ומיהא הוו (מיתא) [מתאבלין] באלי בריה דרב דימי בריה דרב יוסף ורב כהנא בינוקא דשכיב בגו תלתין יומין דהוו מוחזקין שכלו לו חדשיו:

אתמר מת בתוך ל' ועמדה ונתקדשה אמר רבינא משמיה דרבא אם אשת ישראל היא חולצת אם אשת כהן היא אינה חולצת ורב שרביא משמיה דרבא אמר אחת זו ואחת זו חולצת.

א"ל רבינא לרב שרביא באורתא אמר רבא הכי כי דאמרת לצפרא הדר ביה. א"ל יהא רעוא דתשרי תרבא כלומר עתה תאסר ואחר שעה תתירה. יהי רצון שתתיר אף החלב. והלכתא כרבינא משמא דרבא. והאמר רבינא והדר ביה רבא מההיא:

ר' יהודה מתיר באנדרוגינוס פי' למולו בשבת אמר רב שיזבי אמר רב חסדא לא לכל א"ר יהודה אנדרוגינוס זכר הוא.

דף קלז.

שאם אי אתה אומר כך יערך ומנ"ל דלא מערך דתניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס כו' ופשוטה היא ומסקינן בה ומאי שנא גבי מילה דכתיב המול לכם כל זכר כל לרבות. ויש מי שאומר הלכתא כרבנן דאמרי ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת ואין הלכה כר' יהודה ומדחזינן רב חסדא דריש לטעמיה דר' יהודה ש"מ הלכתא כוותיה:

מתניתין מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב וכו' [ואמרינן בגמ'] רב הונא מתני חייב ורב יהודא מתני פטור פי' רב הונא מתני חייב דמוקים ליה למתניתין לר"ש דאמר ר"ש לא נחלקו ר' אליעזר (ור"ש) [ור' יהושע] על מי שהיו לו דקיי"ל סתם משנה ר' מאיר ובהא תנא דבי ר' חייא פליגי עליה ורב הונא דמוקים לה כר' שמעון כוותיה עבדינן וחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע דברים ברורין הן. (שנים) ושניהם מע"ז למדוה דהא איתקשא כל התורה כולה לע"ז ר' אליעזר סבירא כע"ז מה ע"ז אמרה תורה לא תעבוד ואם תעבוד ע"ז בשגגה מכל מקום חייב חטאת. כן אמרה תורה בשבת. המחלל השבת בשגגה מ"מ חייב חטאת. ור' יהושע סבר התם לגבי ע"ז לא נתכוין לקיים המצוה הכא בשבת נתכוין לקיים מצות מילה. לפיכך פטור הוא והלכתא כר' יהושע וכדמתניתין ר' שמעון:

אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של שבת בע"ש ואת של ע"ש בשבת פטור כי מ"מ מצוה עשה. ואע"פ שמל בט'. אבל בזמן ששכח ומל את של אחר

השבת בשבת כיון שלא עשה מצוה כי בז' מלו אפילו ר' יהושע מודה שחייב חטאת. וכן הלכה וכל היכא דפליג ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע חוץ ממקומות ידועים. וזה אינו מהם.

וכן רב הונא הלכתא כוותיה דשכיח גבי ריש גלותא וגרסינן הלכתא כוותין או הלכתא כוותייכו כו':

מתניתין קטן נימול לשמונה לתשעה כו' קטן חולה אין מלין אותו עד שיבריא.

אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו והלכתא כשמואל דיהבינן ליה מאחר שחלצתו חמה שבעת ימים מעת לעת להבראותו.

דף קלז:

וזה מפורש ביבמות בפר' הערל וכל הטמאים:

מתני' ואלו הן ציצין המעכבין את המילה.

א"ר אבינא א"ר ירמיה בר אבא אמר רב בשר החופה את רוב גובהה של עטרה וכו' וכן הלכתא.

ואם הוא בעל בשר מתקנו מפני מראית העין כלומר אע"פ שהציצין הללו אינן חופין רוב גובהה של עטרה מתקנו מפני שלא יהא נראה כערלה:

אמר שמואל קטן המסורבל בבשר רואין אותו כל זמן שמתקשה [ונראה מהול אין צריך למול במתניתא תנא רשבג"א קטן המסורבל בבשר רואין אותו כ"ז שמתקשה] שאינו נראה מהול צריך למול ואמרי' מאי בינייהם איכא בינייהם [נראה] ואינו נראה צריך למול לרשב"ג דאמר ואינו נראה מהול כלל צריך למול אבל אם נראה ואינו נראה אינו צריך למול. פי' מסורבל מסובב בבשר כדכתי' כפיתו סרבלתהון וכו'.

מל ולא פרע את המילה וכו'. פי' מי שמל ולא פרע את המילה כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאלו לא מל:

הדרן עלך ר' אלעזר אם לא הביא..

עז ותהלה לאל אבי.

שית עזר גלילין.

חלץ באזר וההלין.

בפ' ר' אליעזר תולין:

ר' אליעזר אומר תולין את המשמרת ביו"ט וכו' ואקשי' עלה השתא ר' אליעזר להוסיף באהל עראי מחמיר ואמר אין מוסיפין לכתחלה (שאי) [מאי היא].

דתנן פקק החלון ר' אליעזר אומר בזמן שקשור ותלוי פוקקין בו כו' ופקק זה כגון מסך לסתום בו חללו של חלון ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הכל מודים שאין עושין אהלי עראי בתחלה ביו"ט ואין צריך לומר בשבת לא נחלקו אלא להוסיף שר' אליעזר אומר אין מוסיפין ביו"ט ואין צ"ל בשבת וחכ"א מוסיפין בשבת ואין צ"ל ביו"ט ומפרקינן ר' אליעזר סבר לה כר' יהודה דתניא אין בין יו"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבד. ר' יהודה אומר אף מכשירי אוכל נפש וזה שמתיר ר' אליעזר לעשות אהל לכתחלה ביו"ט לתלות המשמרת מפני שהוא מכשירי אוכל נפש כדי לשמר היין לשתות בשמחת יו"ט ונמצא ר' אליעזר מיקל מר' יהודה שר' יהודה אינו מתיר אלא במכשירין שאי אפשר לעשותן מעיו"ט אבל במכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט כגון שימור היין וכדומה לו אוסר ור' אליעזר מתיר אפילו בזה. ואין הלכה כר' אליעזר:

דף קלח.

מתני' וחכ"א אין תולין את המשמרת ביו"ט. איבעיא לן תלא מאי וסליקא חיובא מדרבנן (ובלבד) שלא יעש' כדרך שהוא עושה בחול.

מנקיט אביי חומרי מתנייתא ותני הגוד והמשמרת כילה וכסא [גלין] לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור כלומר איסורא דרבנן. אהל קבוע לא יעשה ואם עשה חייב חטאת אבל המטה והכסא והטרסקל והאסלא מותר לנטותו בתחלה. פי' משמרת הא דאמרן והיא מסננת של יין. גוד הוא חמת מים. בלולב [וערבה] (הגזול) (דף מח) משכיה דההוא גברא דעבדינן ליה גודא. ומלינן ביה מיא והולכי דרכים נועצים יתידות בארץ וקושרין (אחת) [אותו] זה בחוטין עבין ותולין אותו באלו היתידות להצטנן מימיו. כילה שיש בגנה טפח כסא גלין הוא של חוליות. טוענין עליו קרשים ויושבין עליו וכשעומדין פורקין אותו מטה כגון הא דידן ולא ברירא לן מלאכתה אלא דברים מוכיחין שהיא מטה (גיליתא) [גללניתא]. והכרעים שמחזיר רפויין הן ולפיכך היא מותרת כדאמרינן (לעיל מז ע"ב) אם היה רפוי מותר. ולגבה היא עשויה במסמרים והיא זקופה ומרביצה לישן עליה הואיל ולגבה עשויה אינה חשובה כאהל וכן כסא לשבת בו וזה שאמר גורר אדם מטה וכסא וספסל שלשתן טעם אחד הן. טרסקל הוא קערה פשוטה כגון שלחן קטן וכדתניא ר' יוסי בר' יהודה נעץ קנה ברה"ר והניח בראשו טרסקל וזרק ונח על גביו גם זה לגביו עשוי לאכול בו. או לתת בו חפצים. אסלא הוא ספסל של ברזל. דתנן האסלא טמא המדרס וטמא מת (פרשה) [ופירושו] היא טמאה מדרס. והברזל טמא טמא מת. וספסל זה של ברזל. ועליו עור נטוי לישב עליו. ותנן עור האסלא וחלל שלו מצטרפין לטפח ואמרינן

בתחלת עירובין מאי עור אסלא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן עור אסלא עור כסא של בית הכסא והוא שאמרנו ספסל של ברזל נטוי עליו עור נקוב באמצע כשיעור סיט הן חסר הן יתר ויושב עליו אדם ותחתיו גרף כדי לקבל בו הרעי לפיכך נקרא עור כסא של בית הכסא אלו כולן מותר לנטותן בתחלה.

ואין נותנין לתלויה בשבת ר' אליעזר דתני ונותנין לתלויה בשבת סבר מותר לשמר בתחלה בשבת וחכמים אוסרין ואיבעיא לן אליבא דרבנן שימר מאי ואמר רב כהנא חייב חטאת ופי' שימור בשוגג חייב חטאת דלא אשכחן במזיד בשבת חייב חטאת. אלא כל שהוא בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב מיתה ועל זה הטעם אמרו משום מאי מתרינן ביה רבה אמר משום בורר ר' זירא אמר משום מרקד. סבר בורר ומרקד שניהן אבות מלאכות הן ובורר ומרקד כעין דבר אחד הן ולא נחלקו בשמותן אלא מפני שהיה במקדש ולמה (רבא) [רבה] ור' זירא אלא להודיעך שאם התרו בו משום מרקד אליבא דרבה אינו חייב וכן אליבא דר' זירא אם התרו בו משום בורר. והלכתא כר' זירא:

תאני רמי בר יחזקאל טלית כפול לא יעשה ואם עשה פטור אבל אסור. פי' אדם שקפל טלית וקשרה בין ב' כתלים והדביק קצוות הטלית בארץ ונכנס לישן תחתיה בגגה כאמצע ושופעת ויורדת למטה בארץ כמלוא קומת אדם ברוחב אהל עראי הוא. ומפני שאין בגגה טפח ולא בפחות משלשה לפיכך פטור אבל אסור. ואם היו עליה חוטין מאתמול ונטה אותה מותר. והא דבעי רב כהנא מרב כילה מהו א"ל אף מטה אסורה מכלל שגם כילה אסורה פי' מטה דקרמינא. היא מטה של פרסיים. ורב לטעמיה דאשכחינן בסוף כירה רב ושמואל דאמרי תרווייהו המחזיר מטה של פרסיים בשבת חייב חטאת ומסתברא דהאי מטה של פרסיים לא יתכן לו להחזירה אלא אם יתקע לפי שמלבנותיה וכרעיה דחוקין ואינן נשלבין אלא אם יתקע בהן וכיון שתקע בהן חייב כולה היא כילה שיש בגגה טפח או בפחות משלשה סמוך לגגה טפח.

דף קלח:

שמצינו באהלי טומאה טפח והנה נטה אהל קבוע וחייב חטאת במטה של פרסיים כדאמרן תוב בעא מיניה כילה מהו וא"ל אף מטה מותרת מכלל ששתיהן מותרות כילה שאין בגגה טפח ויש עליה חוטין קשורין מאתמול והוא כגון הטלית שאמר רמי בר יחזקאל ומטה היא גליתא מטה שהמחזירה אין צריך לתקע שמלבנותיה וכרעיה אינן דוחקות וברפיון נכנסין ויוצאין. תוב בעא מיניה כילה ומטה מהו. א"ל כילה אסורה ומטה מותרת. פי' כילה אסורה שיש בגגה טפח. ומטה מותרת כדידן. והיא מטה גליתא

שהיו מחזירין אותה בשבת בבית רב חמא ומפורש בסוף פרק כירה. והני כילי דבי רב הונא ודבי רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע דהוו מאורתא נגידין ובצפרא חביטא רמיין. יש מי שאומרים משלבות היו בארץ שאסור לטלטלן בשבת ואנו קבלנו מרבותינו כי נטויות היו מע"ש ומשוכות למעלה כמין כפולות ובבקר הי' משפיעין ומשרבבין אותן למטה ונמצאו מוסיפין כחכמים שחולקין על ר' אליעזר ואומרים מוסיפין באהלי עראי בשבת ואין צ"ל ביו"ט וכדאמרינן בהמוצא תפילין הנהו דיכרי דהוו בי רב הונא דביממא בעי טולא ובליליא בעו אוירא אתו לקמיה דרב א"ל זיל כרוך (פוריא) [בודיא] ושייר בה טפח ולמחר פושטה דמוסיף על אהל עראי הוא ושפיר דמי. ובתרה א' הא שמעתא דשמואל כילת חתנים וכו' שמעינן מינה דכולהו חד טעמא אינון אמר רב משום ר' חייא וילון פי' פרוכת מותר לנטותו ומותר לפרקו וזה בזמן שכרוכין עליו ב' חוטין או משיחות דלא גרע מטלית כפולה כילת חתנים כדאמרן שאין בגגה טפח ולא בפחות מג' סמוך לגגה טפח וגם אינה יורדת למטה מן המטה טפח. צ"ע שכעין שמועה זו בפרק מי שהוציאוהו גוים:

גמ' פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה ונתקשה בעינינו הדבר מכמה פנים וכולן נכוחים למבין. ועוד מפני מה כשנתפרקו אפי' על הארץ למה מניחין אותן ובין לצורך גופן ובין לצורך מקומן שרי. ואנו פירשנו מה שקבלנו. ולפי שהוא מלאכת שמים הזכרנו דברים ודברי זולתנו שאמרו מוטלות ומושלכות לארץ היו לא כתבנו הפירכא שעל הדברים הללו. וראינו סיוע על הטעם שהזכרנו כי קבלנוהו וסוגיין של דברים הללו בפרק המוצא תפילין שגזרום רבותינו בענין תוספת אהלים. כלומר טעם אחד הן. ולולי כן הקושיא היה מקשה מהן:

סיינא. כובע שמשימין בני אדם בראשיהן יוצא כמין פסל מן הראש כשיעור טפח הן יתר. ואנן ראינוהו פעמים רבות ועושין אותו להאהל על הפנים שלא יכם השמש. וכשהוא מהודק ביותר ואינו נכפף כבגד חשוב כאהל ואסור:

הא דתנן גוד בכיסנא מותר פי' חמת שיש עליה חוטין או משיחות קשורין מצדדיה מותר לנטותה בשבת באותן היתידות המוכנין לה. אמר רב בשני בני אדם מותר אבל באדם אחד אסור. כי צריך לתת חוטי הצד האחד ולפיכך אסור שנמצא נוטה אהל. וזה שאמר אביי בכילה שיש בגגה טפח שאסור לנטותה בשבת אפילו בעשרה בני אדם אי אפשר דלא מימתחא ביה פורתא פשוטה היא.

והא דתניא כירה שנשמטה אחת מירכותיה מותר לטלטלה ב' אסור לטלטלה. כירה זו כלי מתכות היא וכל זמן שתורת כלי עליה מותר לטלטלה לצורך מקומה. לפיכך אם

נטלה אחת מירכותיה עדיין כלי היא שיכולה לעמוד בג' אבל אם ניטלו ב' בטלה מתורת כלי שאינה יכולה לעמוד בשתים. רב אמר אפילו אחת אם ניטלה אסור לטלטלה גזירה שמא יתקע והלכתא כרב:

אמר רב עתידה תורה שתשתכח מישראל שנאמר והפלא ה' את מכותך וגו' ושאר השמועה פשוטה היא. והא דרב אדא בר אהבא דאמר ליה לרבא ליחזייה לתנור כמאן דמלי טומאה ותהוי פת ראשונה הכא הוא מפורש בפסחים בסוף פ"א:

דף קלט.

וזה שהשיב רב מנשיא לבני בי בשכר על הכילה ועל הכשות בכרם ועל המת ביו"ט כולן לאיסור לפי שאינן בני תורה. מהא שמעינן שאפילו דברים המותרים כגון אלו וכדומה להן המסורין לעם הארץ אין אדם רשאי להורות להן להיתר אלא יחמיר עליהן לאיסור.

דף קלט:

וזה שאמר מתעטף אדם בכילה וכוסכיא ויוצא בה לרה"ר פי' כוסכיא חוטין ומשיחות שעליה. הלכה היא דקא מקשינן עלה מדרב הונא דאמר היוצא בטלית שאינה מצוייצת כהלכתה כגון שתלה ציצית בג' כנפי הטלית והניח הרביעית אותן חוטי הציצית כיון שאינה מצוייצת בד' כנפות שלה אינה חשובה ציצית דמצוה. וכחוטין דעלמא הן חשובין והיוצא בה חייב חטאת ופרקינן ציצית לגבי טלית חשיבי ולא בטלי שלב האדם רוצה בקיומן כי בדעתו שיתלה הרביעית וילבשנה. אבל כוסכיא לגבי כילה אינו צריך להן ובטלי:

והא דאמר רבה בר בר חנה מערים אדם על המשמרת ביו"ט לתלות בה רמונים ותולה בה שמרים אליבא דרבנן שאסורים לתלות ולשמר לכתחלה ואע"פ שהיא אסורה והוא דתלה לה רמונים כרב אשי ואע"ג דאמרינן מ"ש מהא דתניא מטילין שכר במועד וכו' התם בשכר במועד לא מוכחא מלתא הכא במשמרת מוכחא מילתא ולשמר הוא תולה ואם תלה בה רמונים אין ואי לא לא. והא דאמרו ליה לרב אשי על רב הונא בר חיון.

ואמרי לה בר חילון דהוה שקיל ברא דתומיא ומנח בבירזא דדנא פי' שהיה נוטל ראש שום ונותנן בנקב של חבית שיוצא ממנו היין ולא היה מסתפק מאותה חבית אלא חבית שבאוצר והיה מערים וסותם הנקב בראש השום והיה אומר להצניע ראש השום אני צריך ועוד היה הולך וישן במעברא וכו' אמר להו רב אשי הערמה מדרבנן היא והערמה לכתחלה ת"ח לא עבדי:

ונותנין המים על השמרים בשביל שיצלו אמר זעירי נותן אדם יין צלול ומים צלולין לתוך המשמרת בשבת ואינו חושש אבל עכורין לא.
ואם בין הגתות הוא שעדיין היין תוסס ואינו צלול טורד אדם חבית יינה ושמריה בשבת ואינו חושש ואפילו אליבא דרבנן וליכא דפליג בהא ומסננן את היין בסודרין אמר רב שימי בר חייא ובלבד שלא יעשה גומא. פי' שלא ימשוך קצות הסודר למעלה וישאר כמו גומא באמצעיתו.
ובקפיפה מצרית. ואמרינן משמיה דרב שלא יגביה מקרקעיתו של כלי טפח. שכן מצינו באהלי טומאה טפח:
וכל מקום שיש בו חלל טפח כאהל חשוב ואין עושין אהלי עראי לכתחלה בשבת:
פראנקא. פי' כסוי בפי הקנקן ויש בו נקבים קטנים קטנים. לסנן בו היין כאשר יציקוהו בקנקן. אם יהיה זה הכיסוי בחצי פי הכלי אינו מסנן. ואם הוא בכל הפה של כלי הרי הוא כמסננת ונראה כמשמר היין במשמרת:
וי"א פרונקא מטלית של בגד שעשאו לכסוי כובא כדאמרי' בתחלת במה טומנין ומ"ש מפרונקא דמר ואומר עוד בע"ז פרק אין מעמידין בהמה בפונדקאות פש ליה חמרא בכובה צייריה בפרונקיא פי' נשאר לו יין בכלי קשר פי הכלי בסמרטוטין:
לא ניהדוק צבתא בפומא דכוזא משום דמחזי כמשמרת. פי' צבתא בפומא דכוזא מוך חדש וכדומה לו והוא מלשון מצאי צבתים או כרוכות וי"א לוף של דקל וכדומה לו:
ונותנין ביצה במסננת של חרדל תני יעקב קרחה לפי שאין עושין אותה אלא לגוון.

דף קמ.

פי' לצבעו להתראות בו גוונא של ביצה מאכל המרס. פי' זה המאכל ממורס הוא כדתנן (נתן) [נטל] את הדם ונתנו לממרס בו על הרובד הרביעי וי"א מאכל חמורים הוא כלומר אינו מאכל ב"א אלא מאכל חמורים הוא:
חרדל שלשו מע"ש חלקו עליו רב ושמואל ור' יוחנן ור' אלעזר ודבריהן פשוטין הן ומר זוטרא דהוא בתרא אמר לית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דתניא חרדל שלשו מע"ש למחר מניחו בין ביד בין בכלי ונותן לתוכו דבש ולא יטרוף אלא מערב.
שום שריסקו מע"ש למחר נותן לתוכו פול או גריסין ולא ישחוק אלא מערב. וממשיך את האמיתה לתוכה מאי אמיתה נגחה.
אנומלין יין ושמן ודבש ופלפלין אלונתית יין ישן ומים צלולין ואפרסמון:
אין שורין את החלתית בפושרין אבל נותן לתוך החומץ ומיבעיא לן שרה מאי. ומסקנא שרה אמר אביי איסורא מדרבנן וא"ר יוחנן מתניתין יחידאה היא והוא ר' יוסי אבל חכ"א

בין בחמין בין בצונן אסור וסוגיא דשמעתא אם שרה מאתמול לשתות חלתית בשבת מותר. אבל לשרותו אסור אפילו בצונן. ואם שרה קודם השבת ועכשיו בשבת חושש אם לא ישתה מסתכן מותר לו לשרות בתוכו ולהניחה בחמה:

לכסכוסי כיתונתא. פי' לרכוכי קא מיכוון ושרי או דלמא לאולודי וכו'. פי' לקבץ מקצת הבגד של פשתים לתוך ידו לשופו מפני שרוחצין הבגד ומתייבש בשמש או ברוח עומד אנסו פי' קשה ורוצה לרככו נותן הבגד לתוך ידיו ומוליך ומביא ידיו עד שיעשה הבגד ההוא כמו קפולין קטנים כמין קמטין כי הא דא"ר זירא בפ' חבית (דף קמז) מאי מרזב כגון כסכוסי מאני דמתחזי כמרזב וכי הא דתנן בפ' האשה שהיא עושה צרכיה:

צריכה לכסכס ג' פעמים על כל דבר ודבר ואמרי' בגמ' בעי ר' ירמיה אמטויי חד ואיתויי [חד] או דלמא אמטויי [חד] ואיתויי [תרתי] תיקו:

וכן עוד מפורש בתלמוד א"י בענין מוליך ומביא שבלולב. מהא שמעינן דכיסכוס כעין שפשוף הוא ומתקבץ הבגד פי' יתכמש ונראה קמטין קמטין וכשלובשו מתפשט וכדאמרינן אמר רב כהנא ואיתמא רב יהודה טיט שעל בגדו מכסכסו מבפנים. ומרקדי להאי כיתונתא. שמעינן מנה דסודרא ליתיה כתינתא ולא יתכן לומר שהוא צמר שאם הוא צמר איך אומר לו היה לך ללמוד פשתים מצמר. והדבר רחוק ביניהם ואינה אלא צמר גפן שזה קרוב לזה ופשט רב חסדא דלרכוכי מיכוון ושרי.

דף קמ:

אמר רב חסדא הא כיתניתא משלפה לדילא מקניא:

פי' למשוך הבגד ששוטחו בקנה להנגב ונעשה נגוב וישאר הקנה במקומו. ולא מטלטלין מותר אבל למשוך הקנה מן הבגד ולטלטלו בשבת אסור שהקנה אינו כלי להטלטל בחצר. אמר רבא ואם כלי קיואי מותר. פי' אם הוא הבגד שטוח בכלי האורג וכלי האורג נקראין כלי קיואי כדאמרינן בפרק ואלו קשרים שחייבין עליהן.

אתמר אמר רב נחמן אמר שמואל כלי קיואי מותר לטלטלו בשבת ואפי' כובד העליון וכובד התחתון אבל לא את העמודים ותוב בעא מיניה ר' יוחנן מרבי יהודה בר ליואי כלי קיואי כגון כובד העליון וכובד התחתון כו'.

האי תלא דבשרא פי' יתד של עץ עשוי לתלות בו בשר ופעמים שתולין בו זולתו [שרי לטלטולי] אבל העץ שתולין בו דגים. כיון שהדגים ריחם רע וקשה אין תולין בו דבר אחר ומסיחין דעתן ממנו ומוקצה מחמת מיאוס הוא ואסור:

מדנהר אבא. שם מקום הוא:

ציפיתא חדתא. פי' מחצלת חדשה בזרא בחדא ידא. כגון אבן שאין לה דמים ולא צורך. ומפני שהסתירה מהן נתייקרה בעיניהם ופייסוהו להראותה להן:
מתני' אין שולין את הכרשינין ולא שפין כו' גורפין מלפני הפטם ומסלקין לצדדים כו'. פי' גורפין המאכל של בהמה מלפני הפטם ומאכל שאר בהמות מסלקין לצדדין דברי ר' דוסיא חכמים אוסרין ואיבעיא לן רבנן אריש פליגי והיא גורפין [או] אסיפא פליגי והוא שמסלקין לצדדין ואמרינן ת"ש וחכ"א אחד זה ואחד זה לא יסלקנו לצדדין. ש"מ רבנן אתרווייהו פליגי.
אמר רב חסדא מחלוקת באבוס של כלי ואפי' בזה חכמים אוסרין אבל באבוס של קרקע דברי הכל אסור לגרוף הקש שע"ג המטה לא ינענעו בידו אבל מנענעו בגופו:

דף קמא.

אמר רב נחמן האי פוגלא מלמעלה למטה שרי ממטה למעלה אסור. יש מי שאומרים לא יגררה ויש מי שאומרים מותר לגררה ממעלה וכבר פירשנו דברי רב נחמן בפרק כל הכלים.
אמר רב יהודה [הני] פלפלי [מידק] חדא חדא בקתא דסכינא שרי למידק. פי' ביו"ט אבל בלדכן אסור דהא אין מפיגין טעמן והוה ליה למידק מעיו"ט. רבא אמר כיון דמשני אפי' טובא והלכתא כרבא ביו"ט ויש מי שמתיר כי האי גוונא אפי' בשבת:
טיט שע"ג רגליו הלכתא כמר בריה דרבנא דאסר בין בקרקע ובין בכותל ולא שרי אלא בקורה בלבד.
ואמר רבא לא לצדד איניש כובא בארעא דלא אתו לאשויי גומות ואמר רבא לא ליהדוק איניש אודרא בפומיה דשישא דלמא אתו לידי סחיטה. פי' לא ידחוק אדם מוכין שרויין בפי אשישא שמא יבא לידי סחיטה טיט שעל בגדו מכסכסו מבפנים ואין מכסכסו מבחוץ או מגררו בצפורן כסכסו כבר פירשנוהו למעלה.

דף קמא:

וכל אלו שאמר רבא אסור אחד בשבת ואחד ביו"ט לא שנא וגירור מנעל הלכה כדתני ר' חייא אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן.
ולא יסוך רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל. אבל סך את רגלו בשמן ומניחה בתוך המנעל או בתוך הסנדל וסך כל גופו שמן ומתעגל ע"ג קטבליא. פי' ספרה.
ואינו חושש ואמר רב חסדא לא שנו אלא אם נתן שמן מעט שיעור לצחצחו אבל שיעור לעבדו אסור. [אבל] לצחצחו אסור וכ"ש לעבדו. וכן הלכה:

ת"ר לא יצא קטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול. פי' של אדם גדול ולא תצא אשה במנעל מרופט רפוי שמשתרבב מן הרגל כמו שאמור אם יטעום עבדך את אשר אכל ואת אשר אשתה מיכן [ואמר לקמן] (קלב) ששפתותיהן של זקנים מתרפטות ואין יכול לקפוץ שפתותיו לטעום החך המאכל וכן עוד לא תצא אשה במנעל חדש בשבת אא"כ יצאה בו שעה אחת מבע"י:

תני חדא שומטין מנעל מע"ג האימום בשבת. אימום זה דפוס של מנעל ואליבא דרבנן שאומרין מנעל שע"ג אימום כלי הוא ומקבל טומאה. ותניא אידך אין שומטין הא לרבי אליעזר דאמר מנעל ע"ג אימום אינו כלי ואינו מקבל טומאה דתנן בסדר טהרות בבא בתרא פ' סנדל עמקי וכיס של שנצות מנעל על האמום ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין. פי' ר' אליעזר מטהר סבר מנעל על האמום אינו כלי לפיכך אינו מטמא ובשבת אסור לשומטו וחכמים שמטמאין סברי מנעל על האמום כבר נגמרה מלאכתו וכלי הוא לקבל טומאה. וכיון שהוא כלי מותר לשומטו בשבת והלכה כחכמים ואקשינן עלה הניחא לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור כגון האימום וכיוצא בו מכלי אומנות מלאכה בין לצורך מקומו מותר לטלטלו שפיר לטעמייהו דרבנן דסברי שומטין מנעל מעל אמום בשבת אלא (לאבין) [לרבא] דאמר לצורך גופו בלבד שרי אמום מאי לצורך גופו איכא דשומטין ומפרקינן הכא במאי עסקינן ברפוי כלומר מנעל זה רפוי הוא על האמום ואינו צריך להגביהו אלא מושך המנעל מעליו ונשאר האמום במקומו דתניא ר' יהודה אומר אם היה רפוי מותר וחזרנו להקשות על זה הפירוק לרבא ופשוטה היא ופריק רבא הא ר' יהודה משום ר' אליעזר היא כלומר אפילו ר' אליעזר שאמר אין שומטין סבר הני מילי כשהוא מהודק דצריך לטלטוליה ולאשמוטיה אבל אם היה רפוי שמושך המנעל והאמום נשאר במקומו מותר לשומטו אבל חכמים סבירא להו אע"פ שאינו רפוי אלא מהודק אם אינו לצורך גופו מותר לטלטלו לצורך מקומו:

נוטל אדם את בנו והאבן בידו כו'.

אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי לו בצווארו חייב משום כיס תינוק מת וכיס תלוי לו בצווארו פטור.

דף קמב.

פי' תינוק מת לקברו והכיס עמו כדאמר ריש לקיש פוטר היה ר' שמעון במוציא את המת לקברו והלכתא כרבא דקאי כר' שמעון דסבר כל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. ובפרק יציאות השבת אוקימנא להא דתני זב שיצא בכיס שלו בשבת פטור

כר' שמעון דסבר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור ולא תימא מלאכה צריכה לגופה כגון מר לעשות טס וס"ת להגיהו אלא אפי' מר לחפור בו וס"ת לקרות בו מלאכה צריכה לגופה היא וכי לא פטר ר' שמעון אלא מלאכה שאינה צריכה לגופה אבל מלאכה שצריכה לגופה אפי' ר' שמעון מחייב ותניא כרבא המוציא כלים מקופלין ומונחין לו על כתפו וסנדליו וטבעתו בידו חייב. ואם היה מלובש בהן פטור.
המוציא אדם וכליו וסנדליו ברגליו וטבעתו בידו פטור. שאלו הוציא כמות שהן חייב והלכתא כוותיה:
מתני' מטלטלין תרומה טמאה עם הטהור' אוקמה רב חסדא למתניתין הא בשטהורה למטה וטמאה למעלה ואותבוה הא מטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין בין טהורה למטה וטמאה למעלה ובין טהורה למעלה וטמאה למטה. ופרקה רב חסדא מתני' לצורך גופו כדי לאכלו. שאינו מותר לו לטלטלו אלא הראוי לו לאכילה.
ובריית‍א לצורך מקומו שצריך לפנות המקום לבית המדרש או לאורחים שמותר לו לטלטל לצורך מקומו. אפילו מה שאינו ראוי לאכילה.
ואמרינן מאי דוחקיה דרב חסדא לאוקימנא למתני' לצורך גופו אמר רבא מתניתא קשיתיה דקתני סיפא מעות שעל הכר נוער את הכר והן נופלות ואוקימנא ר' יוחנן לצורך גופו דאי לצורך מקומו אפי' עודן עליו מטלטלן ואמר רב חסדא לא מוקמינן מתניתין בתרי טעמי ומדסיפא לצורך גופו רישא נמי לצורך גופו:
פיסקא דמתני' ר' יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה. פי' מדומע תרומה שנפלה בחולין ודימעה מעלין אותה אם יש שם מאה ואחד.

דף קמב:

ואקשינן אמאי והא קא מתקן טיבלא תמצא עושה מעשה בשבת ופרקי' ר' יהודה דאמר כי מעלין את המדומע כר' אליעזר סבירא ליה דאמר תרומה בעינא מחתא. פי' תרומה שנפלה בחולין אין מחשבין אותה שנתערבה בכל החולין אלא כאילו נתונה במקום אחד היא וכשנוטל ממאה ואחד סאין סאה אנן אומרין כי היא היא התרומה. אבל שאר החולין מתוקנין היו מקודם. ולא היה אסור אלא זו הסאה שנוטלה במקום התרומה שנפלה בלבד. דתנן סאה של תרומה שנפלה לפחות ממאה ונדמעו ונפל מן המדומע למקום אחד. ר' אליעזר אומר מדומע כתרומה ודאי. פי' סאה תרומה שנפלה לתוך חמשים סאין חולין ועוד נפלה מאלו החמשים ואחד סאין סאה אחת לששים סאה חולין ר' אליעזר סבר הכל אסור חמשים הראשונים וששים האחרונים שאני אומר הסאה של

תרומה עצמה היא שנפלה בששים האחרונים לפי שאין המדומע עולה אלא בא' ומאה ואין באחד מהן מאה בעת נפילתה בהן וחכ"א אין המדומע מדמע אלא לפי חשבון פי' סאה שנפלה לחמשים סאין ונפלה מאלו החמשים סאין לפחות מחמשים מדמעת אבל אם נפלה סאה לששים סאין עולה לפי שאילו היתה סאה במאה סאין ואחת היתה עולה וחזרנו עוד להקשות אימור דשמעת ליה לר' אליעזר שמחשב מכלל נ"א סאין הללו הסאה האחת שנפלה לס' סאין אחרות תרומה כולה. ומדמעת עד מאה ואחת לחומרא לקולא לתקן בשבת מי שמעת ליה ולא עמדה ופירקנן פירוק אחר והוא ר' יהודה סבר לה כר' שמעון דתנן סאה של תרומה שנפלה למאה חולין ונדמעו ולא הספיק להגביהה עד שנפלה האחרת הרי זו אסורה ור' שמעון מתיר ת"ק סבר כיון שלא הגביהה נמצא שנפלו ב' סאין למאה סאין ואין עולין כי פחות ממאה הן. ור' שמעון סבר מאותה העת שנפלה סאה תרומה למאה חולין הותרו המאה. ונשארו חולין בהכשרין. וסאה אחת בתוכן תרומה התרומה היא אסורה בלבד וכשנפלה אחר כן עוד סאה אחרת תרומה עליהן על מאה חולין נפלה ועולה כו' ופרקי' לה ודברים פשוטין הן. והדרנן ומוקמינן ר' יהודה דמתני' כר' שמעון בן אלעזר דאמר נותן עיניו בצד זה כלומר מחשב להוציא התרומה מצד זה ואוכל מצד אחר ש"מ כי התרומה מחתא במקום אחד. ואקשינן וכי ר' יהודה בר' שמעון בן אלעזר סבירא ליה והא מפלג פליג עליה דתניא ר' יהודה אומר מעלין את המדומע באחד ומאה ר' שמעון אומר נותן עיניו בצד זה ואוכל מצד זה ומפרקי' דר' יהודה עדיפא שר' יהודה מתיר אפי' להעלותה ור' שמעון אינו מתיר להעלותה אלא לתת עיניו בצד זה ולאכול מצד זה. ותרווייהו סבירא להו סאה תרומה שנפלה למאה חולין בעת שנפלה למאה מותרין הן ובתקונן הן ואין צריכין תיקון אלא סילוק סאה אחת מהן בלבד במקום התרומה:

דף קמג.

פיסקא האבן שעל פי החבית מטה על צדה והיא נופלת.
אמר רב הונא אמר רב לא שנו אלא בשוכח אבל במניח נעשה בסיס לדבר האסור. פי' נעשת החבית כַּן לאבן ואסור להטות החבית כלל. והלכתא כוותיה דרבא דר' אמי אמר ר' יוחנן קאי כוותיה. בפרק כל הכלים:
היתה בין החביות מגביהה מטה על צדה כו'. תניא (א') ר' יוסי אומר היתה החבית מונחת באוצר או שהיו כלי זכוכית מונחין תחתיה מגביהה למקום אחד ומטה על צדה ונוטל מה שצריך לו ומחזירה למקומה. מעות שעל הכר נמי אוקמוה משמ' דרב בשוכח

אבל במניח נעשת הכר בסיס למעות ואסור אפילו לנערן ואמר רבה משמיה דר' יוחנן לא שנו אלא לצורך גופו כגון שצריך (סבר) לישב עליו אבל אם הוא צריך למקומו מטלטלין ועודן עליו. וכן תני חייא בר רב מדפתי והא דא"ר הושעיא שכח ארנקי בחצר ור' יצחק דאמר שכח לבינה בחצר ויהודה בר שילא דאמר שכחו דסקיא מלאה מעות בסטין ואמרו שמניח עליה ככר או תינוק ומטלטלו ואמר מר זוטרא הלכתא ככל הני שמעתתא בשכח ולית הלכתא כוותייהו אלא הלכתא כרב אשי דהוא בתראה דאמר לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד. אביי מנח כפא פי' תרווד אכיפי הן כגון כיפה של צמר ורבא מנח סכינא אבר יונה והוא מליח אבל היה מבושל והיה מטלטל בן יונה אגב סכינא אמר שאלו מותרין לטלטלן בשבת דתניא בראשונה היו אומרים ג' כלים מותרין בשבת מקצוע של דבילה וזומלוסטרין וסכין קטנה שע"ג השולחן וכפה היא זומליסטרון כדתנן ניטלה כיפה טמאה משום מזלג. ואקשינן על רבה טעמא דחזי לאומצא הא לא חזי לאומצא לא דהא מוקצה הוא כלומר כר' יהודה סבירא ליה ולא כר' שמעון דאי ר' שמעון לית ליה מוקצה אלא אפילו בשר תפוח שרי לטלטוליה וכל בשר אחר בין חי בין מליח. ותוב אקשינן עליה ומי סבר לה רבא כר' יהודה והא א"ל רבא לשמעיה טוי לי בר אווזא ביו"ט ושדי מיעיא לשונרא כר' שמעון דאי כר' יהודה הא אמר כל דבר שאינו מוכן לאכילה אסור לטלטלו ואפילו בהמה לא היה מתיר לבודקה אלא באשפה שאם תמצא טריפה יניחנה באשפה. ומסקנא דשמעתא דרבה כר' יהודה ס"ל ופשוטה היא:
מתני' בה"א מגביהין מעל השולחן עצמות וקליפין וכו'. אמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר' שמעון מעבירין מעל גבי השלחן פירורין פחות מכזית מסייע ליה לר' יוחנן דאמר פירורין שאין בהן כזית מותר לאבדן ביד.
ספוג אם יש לו עור בית אחיזה מקנחין בו ואם לאו אין מקנחין בו אפילו לר' שמעון דהא אי אפשר שלא לסחוט באחוז בספוג אלא אם יש לו עור בית אחיזה.
גרעינין דתמרי. ארמי ארמייתא שרי לטלטולי הואיל וחזיין על גב אימן. פי' רכים הן ונאכלין עם התמרים עצמן.
דפרסייתא שמואל מטלטלינהו ואגב ריפתא וכו' שמעתא:

דף קמג:

חבית שנשברה מצילין הימנה מזון ג' סעודות וכו' תנא לא יספוג ביין בכפיו ולא יטפח בשמן ביד כדרך שהוא עושה בחול.

לא יטפח כדאמרינן בכל מקום טופח ע"מ להטפיח וכדתנן בפרק החובל בחבירו וכו'. מעשה באחד שפרע ראשה של אשה כו' עד שמרה עומדת על פתח חצירה ושיבר הפך בפניה. ובה כאיסר שמן. גילתה ראשה והיתה מטפחת ומנחת על ראשה וכו':

ת"ר נתפזרו לו פירות בחצירו מלקט על יד על יד ואוכל. אבל לא לתוך הסל ולא לתוך הקופה שלא יעשה כדרך שהוא עושה בחול וכו' וחלקו רב יהודה אמר שמואל ורב ועולא כל חד וחד מעמיד חלוקת ר' יהודה וחכמים ור' יוחנן אמר הלכה כר' יהודה בשאר פירות ואין הלכה כמותו בזיתים וענבים.

א"ר אבא אמר רב יהודה אמר שמואל מודה היה רבי יהודה לחכמים בזיתים וענבים ומודים חכמים לרבי יהודה בשאר פירות.

ובמאי פליגי בתותים ורמונים דתניא זיתים שמשך מהן שמן וענבים שמשך מהן יין והכניסן בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן אסור.

תותים שמשך מהן מים ורמונים שמשך מהן יין והכניסן לאוכלין היוצא מהן מותר למשקין ולסתם היוצא מהן אסור דברי ר' יהודה וחכ"א בין לאוכלין בין למשקין היוצא מהן אסור. נמצאת חלוקת ר' יהודה וחכמים בתותים ורמונים ובה א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה בשאר פירות וכיון שפסק ר' יוחנן הלכה כר' יהודה הוצרכנו לברר דבריו ולפיכך אמרינן וסבר ר' יהודה סתם אסור והתנן במס' מכשירין אמרו לו זיתים וענבים יוכיחו שהמשקין היוצא מהן לרצון טמאין פי' מקבלין טומאה.

דף קמד.

מפני שהן משקין והמשקין אין צריכין הכשר ושלא לרצון טהורין כלומר אוכלין הן. וכיון שלא הוכשרו אינן מטמאין. ובאנו להעמיד משנה זו לרצון דניחא ליה.

שלא לרצון בסתמא להודיע כי אפילו זיתים וענבים דבני סחיט' נינהו סתמא אוכל הן. וכ"ש תותים ורמונים. ואמרינן לא. פי' לרצון דמתניתין בסתמא. וכל סתם משקה הוא חשוב.

ופי' שלא לרצון דגלי אדעתא בפי' שאין רצונו להוציא מהן משקין. (איכא) [איבעיא] תימא שאני סלי זיתים וענבים כיון שהסלין לאו בני קיבול משקה הן דבר ידוע הוא שכל משקה השותת מהן לעפר והולך וזהו לאיבוד כאילו מעיקרא הפקירן וכשאינן חשובין ולפיכך הן טהורין. תוב אתינן לפרושי דרבנן מודו לי' לר' יהודה בשאר פירות מהא דתניא סוחטין בפגעים. יש מי שאומר ספיגיל ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים. ואוקימנא אפילו תימא רבנן כיון דלא בני סחיטה נינהו אפילו לכתחלה. ושל בית מנשיא

היו סוחטין בחול ברמונים ועושין ממנו יין של רמונים כלומר שהרמונים בני סחיטה נינהו כזיתים וענבים ואסור לסוחטן בשבת. אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם. ואמרינן וכי מנשיא תנא הוא.

דף קמד:

ואוקימנא האי תנא דאמר סוחטין בפגעין ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים וסבר לה כמנשיא בן מנחם שסוחט בחול ברמונים להוציא מהן מים וכן כמו זיתים וענבי' וקיי"ל כוותיה ואקשינן וכי מנשיא הוה רובא לעלמא. ומהדרינן אין. כי הא דתנן המקיים קוצים בכרם וכו' ואוקימנא אע"פ שאין דרך בני אדם לקיים קוצים בכרם כיון שבערביא מקיימין קידש הכא נמי אע"פ שאין דרך בני אדם לסחוט רמונים בחול כיון שסוחטין של בית מנשיא בחול בשבת אסור לסחוט ודחינן ערביא מקום בני אדם רבים ומנשיא אדם אחד הוא ובטלה דעתו אצל [כל] בני אדם ואתינן לטעמא אחריתי אלא האי תנא כטעמיה דרב חסדא דאמר תרדין שסחטן ונתנן למקוה פסלו המקוה בשנוי מראה וכיון שהזכרנו פסולות המקוה אמרינן.

תנן התם [נפל] לתוכו יין ומוהל כו' פי' מוהל המים היוצאים מעוקל בית הבד עת שטוען קורות בית הבד על הזיתים הטחונין והוא מי הזיתים ויש בהן צחצוחי שמן:

איצצאי דוחק. כדגרסינן בפרק המפקיד (בבא מציעא דף מ ע"א) אמר ר' יהודה אמר שמואל סוחט אדם אשכול של ענבים בתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה.

אמר רב חסדא מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה אלמא קא סבר משקה הבא לאוכל אוכל הוא.

ואותביה רמי [בר חמא] זב שחלב עז החלב טמא. כלומר (טמא) [שטימא אותה] הזב בנגיעתו.

דף קמה.

וא"ת אוכל הוא במאי אתכשר ופרקינן כר' יוחנן דאמר איתכשר בטפה המלוכלכת על פי הדף שנפסלה מאוכל והיא מכשרת במשקה ואותיב רבינא טמא מת שסחט זיתים וענבי' וכו' ופרקינן בסוחט לתוך הקערה שהוא ודאי משקה. ומפני מה לא פירק פירוק זה לגבי חולב עז חדא מתרי תלתא טעמא קאמר.

א"ר ירמיה כתנאי. המחלק בענבים לא הוכשר. פי' מחלק משפשף פעמים שמתמצה בהן משקין. ומחליקן בו.

ולפיכך אמר ר' יהודה הוכשר שכך משקה גמור הוא. ות"ק אמר משקה הבא לאוכל הוא וכאוכל הוא חשוב ואינו מכשיר ובא רב הונא ופירש כי התנאין החולקין במחלק במחליק בענבים פליגי במשקה העומד לצחצחו ואלו החולקין במפצע זיתים בידים מסואבות פליגי. במשקה העומד לאיבוד.

א"ר זירא א"ר חייא בר אשי אמר רב סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה וכן פירושו כל דבר הנסחט בקדירה הוא אוכל ומותר ולתוך הקערה משקה הוא ואסור. זולתי הדג שאפילו סחיטתו בקערה שרי. והא דאתמר כבשים שסחטן אמר רב לגופן מותר וכו'. דברים פשוטין הן. ואין צריכין לפנים ולא לפני פנים. אמנם צריכין אנו לברר כמי ההלכה. לפיכך אנו מזכירין דברי כולן:

גופא כבשים שסחטן כגון ירקות וראשי לפתות וכרוב וכל הדומה להן. אמר רב לגופן מותר כלומר סחטן להסיר מימיהן ולאכלן מותר. אבל אם כוונתו למימיהן והוא צירן פטור אבל אסור. ושלקות כגון ירקות וכדומה להן שלקן מקודם השבת ונשארו מימיהן בהן וכן דגים מלוחין בין לגופו בין למימיהן מותר. ושמואל אמר אחד כבשים ואחד שלקות לגופן מותר למימיהן פטור אבל אסור ור' יוחנן אמר אחד כבשים וא' שלקות לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ומותבינן עלייהו סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת אבל לא למוצ"ש.

זיתים וענבים לא יסחוט ואם סחט חייב חטאת קשיא לרב וקשיא לשמואל וקשיא לר' יוחנן וכל אחד מהן מתרץ מתניתא דא לטעמיה ודבריהן פשוטין הן אבל אנחנו כותבין תירוץ. טעמא דר' יוחנן דהלכתא כוותיה דקיי"ל כל היכא דפליגי רב ושמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן. ולפיכך מדקדקינן בדבריו להעמיד הלכה על בוריו. ר' יוחנן מתרץ לטעמיה סוחטין כבשים בשבת לצורך השבת.

אבל לא למוצ"ש ואחד כבשים ואחד שלקות לגופן אבל למימיהן לא יסחוט ואם סחט נעשה כמי שסחט זיתים וענבים וחייב חטאת. ולא הפריש בסחיטתן למימיהן בין קדירה לקערה אלא הכל אסור. דהא סחיטת זיתים וענבים בין לקדירה ובין לקערה למימיהן הוא צריך. וא"ר יוחנן שהסוחט כבשים ושלקות למימיהן כסוחט זיתים וענבים וחייב חטאת. ומתוך אלו הדברים מתברר שאין הלכה לא כשמואל ולא כרב שאומ' סוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה. ויש שמעמיד דברי (רבינו) רב ושמואל ביו"ט. מדדייק רב חסדא מדברי שמואל. ואמר מדברי רבינו נלמד חולב אדם עז לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה כדי לקיים דבריהם להיות הלכה ואינן דבריהם נכונים שאפילו ביו"ט כל אילו אסורין ולינק בפיו מן הבהמה ביו"ט אסור וכ"ש לחלוב

כדגרסינן בסוף פרק חרש [שנשא] פקחת. אבא שאול אומר נוהגין היינו שיונקין מן בהמה טהורה ביו"ט ואקשינן עליה היכי דמי אי דאיכא סכנה אפילו בשבת שרי אי דליכא סכנה אפילו ביו"ט אסור. ומפרקי' לא צריכא דאית בה צערא (וסברא) [וקסבר] מפרק כלאחר יד הוא. שבת דאיסור סקילה הוא גזור רבנן. י"ט דאיסור לאו לא גזור רבנן. הנה אפי' לינק ביו"ט לא התירו אלא במקום שיש צער כ"ש לחלוב במקום שאין צער שודאי אסור. ואין לנו להדורי אפירכי ולאפוקי שמעתא מדוכתא אלא ודאי זה שאומר סוחט אדם לתוך הקדירה אבל לא לתוך הקערה בשבת אמרו. ושאמר רב חסדא ביו"ט הוא ואין הלכה כמותם לא בשבת ולא ביו"ט וכך קיבלנו מרבותינו והא דתנא דבי מנשה דבר תורה אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים בלבד. לא קשיא הא דר' יוחנן ושאר פירות זולתי זיתים וענבים סלקא שמעתא כר' יהודה דאמר לאוכלין היוצא מהן מותר למשקין היוצא מהן אסור.

דף קמה:

והא דתניא סוחטין בפגעים ובפרישין ובעוזרדין אבל לא ברמונים דשל בית מנשיא בן מנחם היו סוחטין ברמונים אמר רב נחמן הלכה כשל בית מנשיא בן מנחם וסלקא שמעתא דאסור לסחוט ברמונים בשבת והא דתני אין עד מפי עד כשר אלא לעדות אשה בלבד. אוקימנא לעדות שהאשה כשרה לה והלכתא עד מפי עד כשר לבכור. פי' עד מפי עד נאמן להעיד על בכור בהמה טהורה שזה המום שיש בו אפי' שראוי לבוא בידי אדם הוא לא נפל בו מידי אדם ובזו העדות החכם מתירו להאכל במומו וכ"ש בעדות גדולה מזו. ומפורש כך בבכורות פ' כל פסולי המוקדשי'. וסלקא שמעתא התם דהלכתא כרשב"ג דאמר אפילו בנו ובתו נאמנים ויש מי שאומר כי עד מפי עד נאמן בבכור אדם וטעות הוא בידו:

חלות דבש שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורין ור' אלעזר מתיר. כי אתא רב הושעיא מנהרדעא אתא ואייתי מתניתא בידיה זיתים וענבים שריסקן מע"ש ויצאו מעצמן אסורים. ור' אלעזר ור"ש מתירין. והא מתניתא מסייעא נמי לר' יוחנן:

מתני' כל שבא בחמין מלפני השבת וכו'. ומיבעיא לן כגון מאי.

ואמר רב ספרא כגון תרנגולתא דר' אסא שהיתה מלוחה ביותר וכשמבקשין לאוכלה שורין אותה במים חמין. אמר רב ספרא כגון זו התרנגולת אם הובאה בחמין מלפני השבת מותר לשרותה בחמין בשבת ולאוכלה.

דף קמו.

ואם לאו אסור לשרותה ומותר להדיחה והמליח הישן וקולייס האיספנין אם לא הביאם בחמין מלפני השבת אפילו להדיחן בשבת אסור ואם עבר והדיחן חייב חטאת שגמר מלאכה. פי' מכותא מכותתא היא. ויש מי שאומר כותא כותחא היא בדיחי במערבא חולים שבמערב:

מתני' שובר אדם את החבית לאכול ממנה גרוגרות כו'. א"ר הושעיא לא ששובר את החבית לאכול ממנה גרוגרות אלא דרוסות אבל מפורדות אינו שובר החבית אלא מוציא גרוגרות ואוכל ואינו שובר. ואוקימנא למתניתין כר' נחמיה. מדקתני גרוגרות ולא קתני פירות. והא דתניא רשב"ג אומר מביא אדם חבית של יין ומתיז ראשה בסייף ומניחה לפני האורחים בשבת ואינו חושש לרבנן. וכן הא דתני חותלות של תמרים ושל גרוגרות ומתיר ומפקיע וחותך לרבנן והא דתני מתיר אבל לא מפקיע ולא חותך ר' נחמיה דאמר אפילו תרווד ואפילו חולית אין נוטלין אלא לצורך תשמישן:

בעו מיניה דרב ששת מהו למיברז חביתא בבורטיא. פי' לנקוב חבית ברומח. ויש שאומר במקדח ומסקנא לפיתחא קא מיכוין ואסירי:

פיס' אין נוקבין מגופה של החבית. פי' מגופה כסוי החבית דברי ר' יהודה וחכמים מתירין והלכה כחכמים. והני מילי שיהא הנקב בגג הכסוי אבל לנקב נקב בצד הכסוי אסור כדתנן לא יקבנה מצדה שהוא דברי הכל. וכרב הונא דהלכתא כוותיה. דהוא לגביה דרב חסדא רבו וליתא לדרב חסדא:

ת"ר אין נוקבין נקב חדש בשבת. ואם בא להוסיף מוסיף ואקשינן עלה למה אסור לנקוב נקב חדש שנמצא מתקן פתח גם בהוסיפו בנקב ומרחיבו נמצא מתקן פתח. ולמה מותר ופריק רבא מן התורה כל פתח שאינו עשוי להכניס ולהוציא אינו חשוב פתח. ואלו הנקבים כולן אין מכניסין בהן אלא להוציא הן עשויין בלבד ומותרין. ורבנן גזרו על כל נקב מפני שלא יפתחו נקב בבית התרנגולין והוא הנקרא לול של תרנגולים כדכתיב ובלולים יעלו. וזה לול של תרנגולים עשוי להכניס רוח ולהוציא בהמות והוא כמין פתח ואסור. ומפני שהוא פתח גמור אסור מן התורה. גזרו על כל נקב אבל ההרחבה שאין אדם מרחיב בלול של תרנגולים כי מתיירא אם מרחיב הלול יכנס ממנו הנחש ויזיק אותן. וכיון שאין דרך בני אדם להרחיב בלול של תרנגולים לא גזרו בהרחבת כל נקב וזהו טעם ת"ק.

דף קמו:

וי"א אין מוסיפין דזמנין דלא תקניה מעיקרא ואתי לארווחי ביה הלכתא כוותיה דדרש רב נחמן בר רב חסדא משמיה דר' יוחנן הלכה כי"א.
ושוין שנוקבין בנקב ישן לכתחלה ואמר רב יהודה משמיה דשמואל אינו מותר לפתוח נקב ישן אלא במקום העשוי לשמר פי' להוציא היין מן השמרים אבל לחזק אסור פי' היה נקב בחבית וסתמו שלא יהא שותת. וחלקו רב חסדא ורבה והלכתא כרבה דתניא מסייעתו ואלו דברי רבה רבה אמר למטה מן היין נמי זהו לשמר ומותר לפותחו והיכי דמי לחזק כגון שנקבה למטה מן השמרים דמוכחא מלתא שאין אדם עושה נקב בקרקעיתא של חבית להוציא יין ולא לשמר. עשאו מפני כשמפנה החבית הופכה על פיה. וזה הנקב כיון שסתמו נעשה סתום. זה בגופה של חבית ובטל מלהיות נקב בו וחשוב כפתח בית הנסתם בפירוץ פצימין שנסתלק ממנו דין פתח לגמרי. גובתא שהיא שפופרת של קנה או של עצים שנותנין בנקב החבית או ביד הנוד של יין להיות מושכין ממנו יין מן החבית או מן הנוד.
רב אסר ושמואל שרי ואקימנא חלוקתן בשפופרת חתוכה ואינה מתוקנת להכניסה לנקב אבל לחתוך דברי הכל אסור. ואם היא חתוכה ומתוקנת דברי הכל מותר להחזירה בנקב החבית או בנוד למשוך ממנה יין. והעמדנו עוד חלוקת רב ושמואל כתנאי.
דתניא אין חותכין שפופרת ביו"ט ואין צ"ל בשבת. נפלה מחזירין בשבת. ואין צ"ל ביו"ט. ור' יאשיה מיקל ודייקי' עלה ר' יאשיה אהייא מיקל אילימא ארישא שאמר ת"ק אין חותכין כלומר אין חותכין מקנה גדול חתיכה לעשות' שפופרת הא ר' יאשיה מיקל בהא קא מתקן כלי בשבת אלא שאמר ת"ק נפלה מחזירין אותה. בהא לימא ר' יאשיה מיקל מי החמיר שיאמר בזה מיקל הלא בזה גם ת"ק מותר קאמר. ותריצנא אלא לאו דחתיכה ולא מתקנה איכא בינייהו וכך הציעה. אין עושין שפופרת ביו"ט ואין צ"ל בשבת. ואפי' חתכה ולא מתקנה אסור אבל אם היתה כבר בחבית ונפלה מחזירין אותה בשבת ואין צ"ל ביו"ט ור' יאשיה מיקל בחתיכה ולא מתקנה נמצאו דברי רב כת"ק ודברי שמואל כר' יאשיה והלכה כר' יאשיה ודרש רב שישא בריה דרב אידי משמא דר' יוחנן הלכתא כר' יאשיה וזה שאמר חתכה ולא מתקנה לאו שצריכה תיקון כלי כגון סכין וכדומה לו אלא תיקון ביד בלבד. ואם צריכה תיקון בסכין או זולתו סכין כלי אחר אסורה.
ואם היתה החבית נקובה לא יתן עליה שעוה מפני שממרח. כלומר סותם כדאמרינן התם לענין חבית שניקבה וסתמה שמרים כו' מורח מן הצדדין. וכיון דר' יהודה דמתניתין

וריב"ז ורב ושמואל אמרי ש"מ שאסור לתת שעוה בחבית. וכן משחא. רב אסר גזירה במשחא אטו שעוה. והלכתא כוותיה:
טרפא דאסא. פי' עלה הדס שנותנין על הנקב של חבית להיות מקלח בו היין ולא יהיה שותת בדופני החבית. לדברי הכל אסור ליטול עלה של הדס בשבת ולשומו בנקב של חבית כמרזב. ואפילו רב אשי לא התיר אלא שאם היה הנקב מושך ממנו אבל לתתו לכתחלה אוסר:
בי סדיא רב אסר ושמואל שרי אין זה מקומו אלא בשביל שהזכיר השמועות שחלקו בהן רב אסר ושמואל שרי נסבה בגררא. ופשוטה היא. כסת זו שחלקו בה כסת בינונית לא דקה ולא קשה. ומסקינן בה אפילו זו מותר לטלטלה:
נותנין תבשיל בתוך הבור בשביל שיהא שמור. פי' בור זה אין בו מים ונותן התבשיל בקרקעיתו מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאשויי גומות קמ"ל דלא גזרינן. ואת המים היפים ברעים פשיטא ואת הצונן בחמין פשיטא מהו דתימא לגזור דלמא אתי לאשויי גומות ברמץ קמ"ל דלא גזרינן:
מתני' מי שנשרו כליו בדרך כו'. אמר רב יהודה אמר רב כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. איני והא תנן שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם ואוקימנא ליה דרב כתנאי:

דף קמז.

אמר רב הונא המנער טליתו בשבת חייב חטאת. פי' המנער כדכתיב התנערי מעפר וכדגרסינן התם ומנערה אחת לשלשים. אם יש אבק בבגד חדש שחור ומקפיד עליו. או אם יש עליו דבר טינוף אוסר רב הונא לנפצו. אבל אם הוא בגד ישן או לבן או אדום ולא קפיד עלייהו שרי וכן הלכה. וזה שראה עולא לרבנן דהוו נפצי גלימייהו ואמר הני מחללי שבתא. רבנן דפומבדיתא במלבושין דלא קפדי עלייהו הוו נפצי. (אמתא) [כומתא] הוא כמין כובע של ראש במקום סודר כדאמרינן בפרק השולח גט לאשתו האי אמתא דהוה שכיב מרה אתת בכת קמיה. ואמרה ליה עד אימת תיתעבד ותזיל ההיא אמתא שקל כומתיה ושדא בה אמר ליה קני הא וקני נפשיך. כלומר קני נפשיך בחליפין. וי"א כומתא הוא כגון כאן דומה לגביע והוה באותו הטמנ' טינוף. והוה אבי' מהסם. כלומר מתיירא כדאמרינן התם חזייה דהוה קא מהסם. א"ל רב יוסף לאביי נפוץ שדי אנן לא קפדינן מידי:

היוצא בטלית מקופלת ומונחת לו על כתפו כגון אלו מוכרי כסות שמקפלין ומפשילין אותן על כתפייהו.
אתמר משמיה דר' יוחנן חייב חטאת ותניא כוותיה והכי הלכתא וכן נמי היוצא וצרורין לו בסדינו מעות חייב חטאת אבל הרטנין שהם הרצים יוצאין בסודר שעל כתפיהן. ולא אלו בלבד אלא כל אדם. והנכון להיות כרוך בצוארו. או נימא כרוכה לו באצבעו. כהורקנוס בר' אליעזר. ואע"ג דאמר משמא דר' יוחנן הלכה אע"פ שאין נימא כרוכה לו על אצבעו:
עולא איקלע לבי אסי בר (חני) [היני] בעא מיניה מהו לעשות מרזב בשבת א"ל הכי אמר ר' אלעזר אסור. כך קבלנו מרבותינו שיש בידם קבלה כי מרזב זה כשיתעטף אדם טליתו ויקפל ב' קצוותיה כמין כרך קיפול ויניחה על כתפו השמאלית ויחזור ויקפל שאר הטלית המשולשל בצידו הימין מניחה בכתפו הימין ונמצאת טליתו מקופלת מהנה ומהנה ומופשלת על כתפיו וחלל כנגד השדרה ונראה כמין מרזב. וכענין זה היה קשר (כישי) [כישא] בבלייתא שהיו קושרין ב' כריכות וקורין אותה כישא וכיסכוסי מאני. וי"א זולתי פירוש זה. אבל חובה עלינו לומר בלשון רבותינו ומה שקיבלנוהו. וכרב פפא שהוא בתראה עבדינן ואמר כללא כל אדעתא לכנופי אסור. כל להתנאות שפיר דמי וכדרב שישא בריה דרב אידי שהיה מתנאה בסדינין כי אתא רב דימי אמר פעם אחת יצא רבי לשדה והיו ב' צידי טליתו מונחין לו על כתפו ושאר הטלית כרוכה ומופשלת לו לאחוריו.
אמר לפניו יהושע בן זירוז בן חמיו של ר"מ בזו לא חייב ר"מ חטאת. כלומר זה המעשה דומה לרטנין שיוצאין בסודרין בסדינין מקובצין ולא משולשין על כתפיהן ור' מאיר לא היה בזה מחייב חטאת אי לא אסורה מדרבנן. א"ל ר' דקדק ר"מ עד כאן שלשל רבי טליתו:

דף קמז:

מתני' הרוחץ במי מערה כו'. אוקימנא למתני' הרוחץ בחמין דיעבד אבל לכתחלה לרחוץ בחמין אסור. ולהשתטף בחמין נמי אפי' כל גופו מותר כר"ש דתניא לא ישתטף אדם בין בחמין בין בצונן דברי ר"מ. ור"ש מתיר. ר' יהודה אומר בחמין אסור ובצונן מותר. אע"פ דתנינן סתמא כר"ש לית הלכתא כוותיה דהא בפירוש נמי תנינן סתמא כוותיה (לעיל דף לח). מעשה שעשו אנשי טבריא כו' (ואע"ג דאמר עולא הלכה כאנשי טבריא הא אמר ליה רב נחמן תברינהו לסילונייהו אנשי טבריא) ואוקימנא כר"ש. ופסקי' בגמרי'

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן הלכה כרבי יהודה ודקדק רב יוסף על רבה בר בר חנה וא"ל בפירוש שמיעא לך דהלכתא כר' יהודה או מכללא אמרתיה. א"ל בפירוש שמיעא ליה. וכיון דפסק ר' יוחנן בפירוש הלכה כר' יהודה כוותיה עבדינן:

ומסתפג אפי' בעשר אלונטיות ולא יביאם בידו ואע"פ שאין בהם מים מרובין.

דכיון דחד הוא. דלמא מינשי ועביד סחיטה. אבל אם היו ב"א הרבה אפילו אם מסתפגין כולן באלונטית אחת והיא שרוי במים כיון דרבים נינהו מדכרי אהדדי ולא אתו לידי סחיטה. ומותר להביאה בידים בחצר או מן הגג וכדומה לו מקום שמותר לו לטלטל:

אוליירין הם השמשים בני אדם הנכנסין במרחץ והן חשודין בזמה שמא יטמאו לונטיות זו בשכבת זרעם.

א"ל אביי לרב יוסף והלכתא מאי כו' והלכתא כי הא דא"ר חייא בר רבה א"ר יוחנן הלכה מסתפג אדם באלונטית ומביאה בידו לתוך ביתו. ומקשינן עלה הא"ר יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן מסתפג אדם אפילו בעשר אלונטיות ולא יביאם בידו. ומפרקי' מתני' ר' יוחנן לא תאני לה סתמא.

אלא כבן חכינאי מתני לה. בתלמוד א"י בפ' כירה ר' חנניה בן עקיבא התיר הבאת לונטיות:

סכינתאי א"ר אבין בר רב חסדא א"ר יוחנן צריך לקשר ב' ראשיה למטה.

א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן למטה מכתפים. וכן זה שאמר רבא לבני מחוזא כי מעבריתו מני דבני חילא שרביבו להו למטה מכתפים. שלא להראות משא בכתף:

בלרין נשים לבי בני. פי' דהא קן של נשים כשמביאין להן האוליירין במרחץ לא התירו אלא עד שיתכסה בהן ראשו ורובו:

סכין וממשמשין והלכתא כר' יוחנן דאמר סך וממשמש בבת אחת והוא משמוש ביד בקלות.

אבל לא מתעמלין. פי' פושטין ומקפלין זרועותיהם לפניהן ולאחריהן וכן רגליהן ע"ג ירכותיהן ומתחממין ומזיעין והוא כמין מעשה רפואה ואסור. וכן אסור לעמוד בשבת בקרקעיתה של דיומסת מפני שמעמלת ומרפאה:

חמרא דפרוגתא יין של פרוגיתא והוא שם מקום ומיא דרמיסת גם הוא שם מקום. כלומר יין של פרגיתא ומיא של דיומסת טובים הם וערבין ונמשך לב שותה אותן בהן ואינו רוצה להניחם ומתאחד שם ואותן מקומות אין בהן בני תורה והמתאחר שם זמן הרבה מתקפח ושכח תלמודו.

אבל לא מתגרדין. גירוד זה הוא חיכוך בכלי כי הא דתנן רבנן אין גורדין במגרת בשבת רשבג"א אם היו רגליו מלוכלכות בטיט ובצואה גורד כדרכו ואינו חושש. רב ושמואל בר יהודה עבדא ליה אמיה מגרדתא דכספא להתחכך בה:

אין יורדין לקירומא. ס"א לפילומא פי' בקעה ויש שם מים ותחתיו טיט כמו טפל. ואם יבקע ויטבע בו אינו יכול לעלות עד שמתקבצין הרבה ב"א ומעלין אותו משם. יש מי שאומרים הרוחץ באותה בקעה מצטנן ואותן המים משלשלין בני מעיו. וזה פי' ביקא. פי' אפיקטויזין קיא.

אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן לא שנו אלא בסם שהוא אסור אבל ביד מותר.

ואין מעצבין את הקטן כו'. פי' מושכין אבריו של קטן ומיישב בידו חוליות של שזירה אחת על חברתה וזהו עיצוב מלשון עצבון:

לפופי ינוקא לחבר אברים של תינוק. וכדתרגם ויחבר ולפיף:

ואין מחזירין את השבר אמר רב הונא בגדתאה אמר שמואל מחזירין את השבר.

דף קמח.

רבה בר בר חנה לא על (פי') לפירקי' דרב יהודה שדריה לאדא דייאלא א"ל זיל גרד ביה אזל גרביה. פירוש משכיהו והביאהו מלשון פרץ נחל מעם גר כלומר הבריחהו. כדגרסינן בפרק בנות כותים נדות מעריסתן. שילא בר אבינא עבד עובדא כרב. כי קא ניחא נפשיה דרב. א"ל לרב אמי זיל צניעיה ואי לא צאית גרדיה הוא סבר גרדיה א"ל ופי' הכהו וכו':

מי שנפרקה ידו או רגלו פי' שף מבוכניה לא יטרפן בצונן אבל רוחץ כדרכו ואם נתרפא נתרפא ורב אויא דשניא ליה ידיה והיה אומר לרב יוסף ומראה בידו אם יעשה בידו כך או כך מותר או אסור עד שהיה מראה לו כדי שיראהו מה שהתירו חכמים חזרה ידו למקומה ונתרפא:

שואל אדם מחבירו כדי יין וכדי שמן ובלבד שלא יאמר לו הלויני כו'. ואוקימנא דחיישינן שמא יכתוב וכן שאם יאמר לו הלויני גוערין בו ואומרים לו אסור לומר כן ביום שבת לשון הלואה מינכרא מלתא ולא אתי למכתב וכיון שהזכיר א"ל רבא בר רב חנן לאביי נסיב להא.

דף קמח:

דא"ל תנן לא מספקין ולא מרקדין ולא מטפחין. בגדרא. ופשוטה היא. ומיפרשא נמי בגמ' דהמביא כדי יין במס' יו"ט וכן שואלת אשה מחברתה ככרות. ודייקינן מינה בשבת

הוא דאסור מכלל דבחול שרי מתניתין דלא כהלל כו' ומסקינן בה אפילו תימא כהלל באתרא דקייצי דמי.
ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו ועושה עמו חשבון לאחר שבת. אתמר הלואת יו"ט רב יוסף אמר לא נתנה ליתבע רבא אמר ניתנה ליתבע ואתינן למיגמר מן מתניתין תנן ואם אינו מאמינו מניח טליתו אצלו כו' ולא גמרינן מינה דלא מיפרשא בהדיא כחד מינייהו ומותבינן לרב יוסף מהא דתנן השוחט את הפרה וחילקה בראש השנה אם היה חדש מעובר משמט.
פי' אם היה אלול מעובר נמצא יום. לקיחתו חלק מן הפרה יום חול שר"ה מחר הוא וכיון שנושה בו דמי בשר הפרה שלקח מאתמול דכיון שנכנסה שנה שביעית משמטת לדברי רבא ניחא כי נתנה ליתבע ומלוה נושה בו וכשנכנסת שביעית משמטת אלא לרב יוסף דאמר לא נתנה ליתבע אמאי צריך למיתנא משמטת בלאו הכי פטור הוא מלשלם.
ואפילו בשאר שני שבוע דהא לא ניתנה ליתבע. ופריק רב יוסף שאני התם דכיון דאיגלאי מלתא דחול היא (ניתנה ליתבע דהא מלוה דחול היא) ואנן לא קאימנא אלא הלואת יו"ט ואסיקנא למשמע מסיפא ואם לאו אינו משמט לרבא דאמר ניתנה ליתבע דתובעו ונפרע ממנו [ניחא] אלא לרב יוסף דאמר לא ניתנה ליתבע קשיא כיון דתני אינו משמט הלא משמע דתובע ונפרע ממנו ואינו יכול לומר לו כי השביעית השמיטתו ופריק רב יוסף לעולם לא נתנה ליתבע והמלוה אינו יכול ליתבע אלא אם יביא הלה ויפרינו יקבל ואינו צריך לומר משמט אני. ואקשינן עליה מכלל דרישא אי יהיב ליה מעצמו לא שקיל.
ופריק רב יוסף ואמר רישא אם מחזיר לו צריך שיאמר לו משמט אני. דהא נושה בו מלוה. אבל ספק שאינו נושה בו מלוה אם יבא לחשבון אינו צריך לומר לו משמט אני אלא יקבל כדתנן המחזיר חוב בשביעית צריך שיאמר משמט אני.
ואם אמר לו אעפ"כ יקבל ממנו משום שנאמר וזה דבר השמטה. ומפורש ענין זה בפ' השולח גט לאשתו. וראינו רבותינו שהיו מעמידין השמועה זו כרב יוסף. חדא (דרבה) [דרבא] לגבי רב יוסף תלמיד הוא ועוד סוגיא דשמעתא רובה כרב יוסף ריהטא ועוד מדחינן רב אויא מקבל משכונא מכלל שאם אין בידו משכון אינו יכול ליתבע.
ותוב רבא בר עולא מיערם איערומי כלומר לא היה תובעו בהדיא אלא היה אומר לו הלויני וכאשר יתן לו ויבאו המעות לידו אומר לו יש לי אצלך הלואת יו"ט נשתלמתי אתם מכלל כי הלואת יו"ט כי האי גוונא יתכן אבל בהדיא לא ניתנה ליתבע וראינו תשובה לגאון ופסיק כרבא. ואמר רבא בתרא הוא. וקיי"ל דהלכתא כבתראי וכן הדעת נוטה:

וכן ערב פסחים בירושלים כו'. א"ר יוחנן מקדיש אדם פסחו בשבת וחגיגתו ביו"ט נימא מסייעא ליה וכן ערב פסח כו' ופשוטה היא. הא דתני ר' הושעיא ומקדישו אוקמינא. הקדיש עלוי מדרבנן ואקשינן עלה והא תנא דאמר הלכה כסתם משנה ותנן אין מקדשין ואין מעריכין ואין מחרימין ומפרקינן הא דא"ר יוחנן מקדיש בשבת בחובות הקבוע להן זמן. כגון פסח שאם לא יעשנו היום אינו יכול לעשותו למחר והיא מצוה עוברת והא דתנן אין מקדישין בשבת ולא ביום טוב בחובות שאין קבוע להן זמן.

דף קמט.

מונה אדם את אורחיו ואת פרפריותיו מפיו אבל לא מן הכתב. ואמרינן מן הכתב מ"ט לא. רב ביבי אמר גזירה שמא ימחוק אבייי אמר גזירה שמא יקרא בשטרי הדיוטות ופירושו כיון שיראה אדם קורא כמה אורחים צריך להביא כמה פרפריות אצלו אף הוא אומר מותר לקרוא בשטרי הדיוטות מאי בינייהו דכתיב אכותל במקום גבוה שאינו יכול למחוק דרב ביב בכי האי גוונא שרי. ואבייי אסר. ואקשינן על רב ביבי והתנן לא יקרא לאור הנר ואמר רבה אפילו גבוה ב' קומות או ב' מרדעות ואפילו עשרה בתים זה ע"ג זה לא יקרא. והא הכא דליכא למיחש אלא שמא יטה ואפי' גבוה כמה אמר (רבא) [רבה] חיישינן ואסור. ואע"ג דסלקא כתנאי הלכתא (כרבא) [כרבה] דסתם מתניתין כוותיה ולא חיישינן אמחלוקות דברייתא וחזרנו להביא טעם אחר לומר כי אינם חלוקים אלא אם הוא הכתב בכותל נמוך שמגעת לה ויכול למחוק דלרב ביבי אסור כטעמיה ולאבייי שרי דכותל בשטר לא מיחלף. ואקשינן על אבייי וליחוש שמא ימחוק הואיל והכותל נמוך הוא וגם זה הטעם נדחה ואתינן לאוקמי פלוגתיה בכתב דחייק אטבלא ופנקס וגם זה נדחה. וחזרנו על הטעם הראשון דכתוב אכותל ומידלי. לרב ביבי מותר ולאבייי אסור. וזה שהקשינו לרב ביבי מדברי רבה שאסר אפילו גבוה כמה. אמר לך רב ביבי דרבה תנאי היא ואנא דאמרי כתנא דשרי.

דתניא מונה אדם את אורחיו ואת פרפרותיו מפיו אבל לא מן הכתב. ר' אחא מתיר מן הכתב שעל גבי הכותל ואוקימנא דכתוב אכותל ומידלי.

ואמרינן הני תנאי כי הני תנאי כלומר ר' אחא ות"ק חולקין במחלוקת ר' ות"ק דיליה דלר' אחא צחצוח הסיג מן המראה הוא מוחק לפיכך קתני אין רואין במראה ור' מתיר במראה הקבועה בכותל כת"ק דר' אחא ודמיא להא דאמרינן בכלל גדול (דף עה) דשף בין העמודים [חייב] משום מוחק שדומה למוחק כתב. ותלמוד א"י השף את העור ע"ג העמוד ר' אחא בשם ר' יהודה בן לוי משום מוחק ואקשינן עלה מ"ש מראה הקבועה

בכותל דאדהכי והכי מדכר. ולא פירש מהו שיזכור וימנע. יש מי שאומר כי נאסר הראיה במראה בשבת שמא יראה כי עלה בו כעין חלודה (וכעין חלודה) בזה המראה ויצחצחנו בשבת ונמצא מתקן מנא. גם בהיות המראה למטה במקום נמוך עד שיתעסק להביא סכין כדי לצחצחו יזכור ששבת הוא וימנע ונדחה זה הטעם. ועמד כר"נ דאמר מפני מה מראה של מתכת אסורה מפני שאדם עשוי להשיר בה נימין המדולדלות ור' שמתיר אומר כיון שהיא גבוה לא גזרינן. ות"ק סבר גזרינן:

ת"ר כתב של תחת הצורה של תחת דיוקני. פי' דיוקני צורת אדם והכתב שתחתיו אסור לקרותו בשבת ולא גרע משטרי הדיוטות דאסור בשבת. ודיוקני עצמה אסורה. אפילו בחול כטעמיה:

מפיס אדם עם בניו ועם כו' פי' מפיס אדם מלשון פיוס כההיא דאמרי מי מפיס. וכמו שאמר על השכר (פסחים קז) מיסרו ומפיס.

דף קמט:

בניו ובני ביתו אין אחרים לא. משמיה דר' יהודה אמר שמואל דאמר בני חבורה המקפידין זה על זה פי' שמדקדקין זה על זה שאומר אחד לחבירו המנה שלך שלקחתה גדולה תן לי אני כמותה והוא שוקלה בידו. ואם היה דג אומר לו לקחת דג או כדומה לו שהוא ארוך זרת צריך לתת לו (שמדתו) [תמורתו] זרת דגים או קישואין או אבטיחים וכדומה להן ואם היו אגוזים ושקדים וכדומה להן אומר לקחת עשרים או אומר לו בעת (שניטלו) [נוטלו] המתן עד שאשקול המנה ועד שאמדוד אורך הדגים והקישואים ואמנה הביצים והאגוזים והשקדים שאתה נוטל שאטול גם במשקלם וכמדתם וכמניינם. וכדברי ב"ה שאומרים לא תלוה אשה מחברתה ככרות כו':

ומטילין חלשים כו'. פירוש מטילין גורלות אבל לא על המנות אוקמוה על המנות של חול ביו"ט:

נבוכדנאצר אנס צדקיהו בעברה וכיון שנענש נ"נ ע"י צדקיהו נענש גם הוא שנאמר שבעת קלון מכבוד זה נבוכדנאצר שתה גם אתה והערל זה צדקיהו ואמרינן האי קרא כוליה בנ"נ כתיב ועוד צדקיהו צדיקא מאי הוה ליה למעבד.

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעשה אותו רשע לאותו צדיק כן נמשכה ערלתו וכו':

דף קנ.

[מתני'] לא ישכור פועלים בשבת ולא יאמר לחבירו שכור לי פועלים:

גמ' ואקשינן עלה מ"ש הוא ומ"ש חבירו.

ובא רב פפא לאוקמיה למתני' בחבירו נכרי. רב אשי אמר אפילו תימא בחבירו ישראל הא קמ"ל דלשכור פועלים הוא דלא יאמר לו אבל אומר לו הנראה שתעמוד עמי לערב כלומר אסור שיאמר לו לערב לך לשכור לי פועלים או כיוצא בו. אבל אם יאמר לו הא נראה שתעמוד עמי לערב ובדעתו שיאמר לו לערב לך לשכור לי פועלים או עשה לי מלאכה כך וכך מותר כר' יהושע בן קרחה.

ואמר ר' יוחנן הלכתא כר' יהושע בן קרחה ודייק ר' יוחנן ואמר טעמיה דר' יהושע בן קרחה דיבור בפירוש' אסור אבל הרהור מותר דכתיב ממצוא חפצך ודבר דבר. ואקשינן עליה והא הוא דאמר בכל מקום מותר להרהר חוץ ממרחץ ובית הכסא כו' ואמאי לא אמרינן הכא נמי הרהור מותר. ומפרקינן האי קרא מיבעי ליה לאסור אפילו ערותו של נכרי דאשכחנן קרא דאמר וערות אביהם לא ראו. ואקשי' תוב ודבור מי אסור והביאו ה' שמועות אחת שאפילו דבור אמ' מותר בשבת. ואלו הן חשבונות ופוסקין צדקה לעניים ומפקחין פיקוח רבים. והולכין לבתי כנסיות ולבתי מדרשות לפקח על עסקי רבים והולכין לבתי טאטראות ולבתי קרקסאות לפקח על עסקי רבים.

ותנא משדכין על התינוקות ליארס. ועל התינוק ללמדו ספר וללמדו אמנות. ומפרקי' אלא אמר קרא ממצוא חפצך ודבר דבר חפצך אסורין כדבור חפצי שמים מותרין. ואלו כולן חפצי שמים הן:

חשבונות של מלך. פירוש מילך אורחים ובא הלך לאיש העשיר כלומר מותר לאדם לחשב אורחים הקרואים להסב אצלו בסעודה וכדתנן מונה אדם את אורחיו ואת פרפריותיו פי' חשבונות של מה בכך כמו שיחשב אדם חשבון כגון חיילות המלך כך וכך אלף וכיוצא בו אומ' לו מה בכך. כלומר מה הנאה יש לך ומה צורך לך בזה כגון אלו מותר בשבת.

דף קנ:

וזה שאומרים מחשבין חשבונות שאין צריכין ואין מחשבין חשבונות שצריכין. כיצד אומר אדם לחבירו כך וכך פועלין כך וכך דינרין הוצאתי על שדה זו. אבל לא יאמר כך הוצאתי וכך אני עתיד להוציא. ואוקימנא אם נשאר עליו שכירות במה שעבד אסור לומר לו ואפילו כך הוצאתי שרצונו ליחשב ולידע סכום הנשאר עליו והן חשבונות שצריכין ואסור.

אמר רב יהודה אמר שמואל מותר לאדם לומר לחבירו לכרך פלוני אני הולך למחר שאם יש בורגנין הולך אפילו בשבת.

תנן אין מחשיכין על התחום לשכור פועלין ולהביא פירות הדא משנה היא וקשיא אקשיאו בהא. ומקשינן בשלמא לשכור פועלין היינו טעמא דאין מחשיכין על התחום ובשבת אסור לאוגורי פועלין אלא פירות נימא שאם יש מחיצות מותר להביאו ומותר למחשיך ולהביאם. ומפרקינן הא דתני אין מחשיכין להביא פירות בפירות מחוברין שאסו' לחותכן בשבת ועוד אקשינן מדתני ר' אושעיא ומפרקינן בתיבנא חדיא דלא חזי ותוב אמרינן ת"ש מחשיכין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת כו'.

ומפרקינן לפקח על עסקי כלה למיגז לה אסא לבי גננא על עסקי המת נמי למיגר ליה גלימא לתפור לו תכריכין והללו דמשום מצוה התירו רבנן. הא אחר כגון דברים הללו אסור. אבל מחשיך הוא לשמור ומביא פירות בידו ואקשינן ואע"ג דלא אבדיל כלומר עושה מלאכה קודם הבדלה והאמר ר' אלעזר וכו' אסור לעשות מלאכה קודם הבדלה. ואם יש לומר זה שמביא פירות התפלל הבדיל בתפלתו והאמר שמואל המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס ואוקימנא מן הגיתות שנו. כלומר בשעת הגיתות מצוי בשדה בימי הבציר יין והבדיל על הכוס. וסלקא שמעתא שאסור לעשות מלאכה עד שהבדיל ואפילו לא אמר אלא המבדיל בין קודש לחול דיו.

דהא רב אשי דהוא בתרא אמר כי הוינן בי רב כהנא הוה אמרינן המבדיל בין קודש לחול ואפכינן סלתי כלומר היינו מתעסקין במלאכה ולא [בא] רב אשי למעט אלא שאינו צריך לומר הבדלות. כאשר חלקו בפרק ערבי פסחים אבל צריך להזכיר ברכה בשם ומלכות דלית גרעה מברכת הפירות וברכת המצות. וכן הלכה:

כלל אמר אבא שאול. כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו. והוצרכנו לדקדק לידע באיזה בבא דמתניתין אמר אבא שאול כלל זה.

דף קנא.

ואמרינן אם על רישא דקתני אין מחשיכין על התחום לשכור פועלין וכו'.

כל (שאני) [שאיני] זכאי בחשיכתו (אני) [איני] זכאי באמירתו היה לו לומר כי אין מחשיכין אמרה משנתנו בפירוש ומכללו נלמד האמירה כלומר מאחר שאין לי להחשיך בתחום לשכור פועלין כן אין לי לומר לחבירו השכר לי פועלין עם חשכה. אלא אסיפא. אבל מחשיך הוא לשמור וכו' כלומר כשם שמותר לו להחשיך כך מותר לו לומר לחבירו החשיך והביא לי פירות האי כל שאיני זכאי בחשיכתו זכאי אני באמירתו היה לו לומר ואוקימנא כדרב פפא דאמר מותר לאדם לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך וכו'

כלומר כשם שאני זכאי לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך כך מותר לי לשמר פירות שבתחומי.
ולהחשיך עליו ואמרינן עוד ולמה ליה כלל לתנייה בהדיא ופרקינן כלל להביא הא דת"ר מחשיכין על התחום להביא בהמה היתה עומדת חוץ לתחום קורא לה והיא באה.
ולפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין אומרים לו לך למקום פלוני לא מצאת במקום פלוני הבא ממקום פלוני לא מצאת במאה הבא במאתים ובלבד שלא יזכור את הדמים. ר' יוסי ב"ר יהודה [אומר] ובלבד שלא יזכור לי סכום המקח:
מתני' מחשיכין על התחום. עד אא"כ באו ממקום קרוב מאי ממקום קרוב רב אמר קרוב ממש.
ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו. ופירוש לן מרן דברי שמואל הללו והיאך מתני' דייקא כוותיה ומה טעם חלילים שהביאם גוי בשבת שלא יספוד בהם ישראל ולמה לא ימתין בכדי שיביאו או דלמא משום דלא ידעינן מהיכן באו ועוד המותר לספוד בהן ביום ראשון ובשאר ימי החול או לאו מה פירק לו הלא אפילו אם המת מונח בדרך צריך להמתין בכדי שיחפור בקבר והדר קושיין לדוכתיה וכן בארון ליסברה לן מרן. ועוד אם הדברים הללו על עיר שרובן ישראל הם או לא.

דף קנא:

כי אם רובן גוים למה צריך להמתין והלא לענין מרחץ אמרו מותר לרחוץ בה מיד ושמואל אמר חיישינן שמא חוץ לחומה לנו ואע"ג דאיסורא הוא וקיי"ל הלכתא כרב באיסורי הכא הלכתא כשמואל דדיקא מתניתין כותיה דתנן במס' מכשירין עיר של ישראל ונכרים דרין בתוכה והיתה בה מרחץ המרחצת בשבת אם רוב נכרים מותר לרחוץ בה מיד אם רוב ישראל ימתין עד בכדי שיחמו חמין. מחצה על מחצה ימתין בכדי שיחמו חמין.
ר' יהודה אומר באמבטי קטנה ואם יש רשות רוחץ בה מיד. ומפרש רב יצחק בריה דרב יהודה מאי רשות כגון אדם חשוב שיש לו עשרה עבדים שמחממין לו עשרה קומקמין בבת אחת מותר לרחוץ מיד:
עשו לו ארון וחפרו לו קבר יקבר בהן ישראל ומקשינן אמאי והא ישראל ונכרי כמחצה על מחצה דמי ימתין בכדי שיעשו ומפרק עולא כגון בנכרי מת המוטל באיסטרטא דמוכחא מלתא שזה הקבר לזה הנכרי נחפר שדומה לרוב נכרים שאין צריך להמתין בכדי שיעשו תוב אקשינן תינח קבר ארון מאי ופריק ר' אבהו בארון המוטל על הקבר שנמצא הארון בקבר דאילו דברי ר"מ נסבייה בדרך גררה. בפרק כירה בענין דברים של

(חול) [קדש] אסור לאומרם (בלשה"ק) [בלשון חול] אלא אם הוא לאפרושי מאיסורא כגון זה שא"ר מאיר לתלמידיו אין מדיחין ואין סכין בלשה"ק אבל הרואה שסכין ומדיחין המת לא יתיר הדחה וסיכה בקרקע ולפיכך התיר ר"מ הדחת המת וסיכתו ולא גזר סיכת המת והדחתו מפני סיכת מרחץ והדחתו. כל צרכי המת כלל זה להביא הא דת"ר מביאין כלי מיקר וכלי מתכות ומניחין לו על כרסו בשבת שלא תפוח. ופוקקין נקביו בשביל שלא תכנס בהן הרוח ואף שלמה אמר בחכמתו עד אשר לא ירתק חבל הכסף וגו' ופשוטה היא:

אין מאמצין את המת בשבת וכו'. פי' מאמצין סותמין את עיני המת. ת"ר המאמץ עם יציאת נפש אפילו בחול הרי זה שופך דמים משל לנר שכבה כו'.

תניא ר"ש בן אלעזר אומר תינוק בן יומו חי מחללין עליו את השבת שעומד ומשמר שבתות הרבה.

דף קנב.

דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת לפי שבטל מן המצות והיינו דא"ר יוחנן מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות:

א"ל קיסר לר' יהושע מ"ט לא אתית לבי אבידן. פי' בי אבידן בית שמתקבצין שם החכמים ונושאין ונותנין בדיני כל אומה ולשון השיבו ר' יהושע טור תלג סחרנוהי גלידין כלבוהי לא נבחין טחנוהי לא טחנן בבי רב אמרי (או לא או דן פי' בו) [אדלא אבדן בחשנא] ופירושו ההר כסהו שלג ודומה האדם להר כלומר ראשו כיסתו השיבה. וסביבותיה שהן הלחיים נעשו גלידין והוא הקרח שנקרא גליד. והגרון והלשון אינן מרימין קול. ככי שהן השניים אינן טוחנין המאכל. אדלא אבדן בחשנא. כלומר הזקן שאינו מביט מה שבפניו מתייירא שמא יכה ראשו באבן או בכיוצא בה וממשש בידו ונראה כאלו ממשש בדבר שאבד לו וזהו כמין משל ממשש הזקן מה שלא אבד.

טבי תרי מתלת. פי' יותר הוא טוב המהלך על ב' רגליו מן הזקן שצריך משען כגון מקל או שבט להישען עליו והוא כמו רגל שלישי. חבל על דאזלא ולא אתיא. פי' הבחרות הולכת כשמזקין האדם ואינה חוזרת אליו. ינקותא כלילא. דוורדי הבחרות כתר של וורד ריחו נודף ושל זקנה כתר של חילף שריחו מאוס. דוק בככי ותשכח בנגרי. טחון בככי בשניים כלומר אכול כדי שיהיה לך כח להלך ברגליך. א"ל ההוא גאזא חתוך (הערוה) [הביצים] והוא סריס א"ל ר' יהושע בן קרחה מהכא לקרחוניא כמה. ביקש להודיעו שהוא קרח והן ביר לו דברים כמלעיג והשיבו ר' יהושע כמו הכא לגזוניא כלומר אתה

גזוי. עוד אמר ליה ברחא קרחא בארבע. פי' (או) [עור] כבש גדול בד' כספים. השיבו ר' יהושע הדברים מוכיחין שגם אלו דברי הסריס הם שבקשו להודיעו כי השלוף ביוקר יותר מן הקרח. ילמדנו רבינו איקא שליפא בתמניא. פי' עור תיש נתוק ביצים בשמונה כספים. שמבקשין אותו לעשותו נודות של שמן.
חזייה דלא מסיים מסאניה. פירוש ראהו יחף כו'. א"ל קרחה מצוי. פי' א"ל קרחה מריבה סחרחר. כדכתיב הן לריב ומצה וגו' השיבו ר' יהושע תיש נתוק תוכחה אינם דברי ריב אלא דברי תוכחה.
מפני מה לא הקבלנו פניך. למה לא באת אלינו להתראות פנים:
מיכן ששפתותיהן של זקנים מתרפטות. פי' מתרפטות משתרבבות והוא מתרופפות אינם מתאמצת להסתם הפה בחזקה. גבשושית פי' גב קטן של עפר. קליבוסת פירוש מן הפקוקלות ומפורש באלו טרפות. תרבא דאקליבוסתא.
יתפר האביונה. זו חמדה (כמו) [כי] בטלה ממנו תאות אשה. פי' טלוניתא כמו על שאין בה ממש. גשייה שם ידו עליו מלשון נגששה:

דף קנג.

איזה בן עולם הבא כל שדעת רבותיו נוחה הימנו כך שמעתא דא סלקא:
מי שהחשיך בדרך נותן כיסו לנכרי וכו' ואוקי' למתניתין דאין מעמיד עצמו על ממונו והתירו לו לתת כיסו לנכרי בשביל שלא ישאנו הוא בעצמו. ובא רבא ודקדק ואמר דוקא כיסו אבל מציאה דלא אתא לידיה לא התירו לו לתתו לנכרי ובמציאה דאתאי לידיה ללישנא בתרא עלתה בתיקו. וכל תיקו דאיסורא לחומרא והלכתא כרבא דאוקמא (לידיה) [למתני'] בכיסו ממש. אין עמו נכרי מניחו על חמור דייקינן מינה בעת שמצויין ביחד נכרי וחמור לנכרי יהיב ליה מפני שאינו מצווה על שביתתו של נכרי ולכן לא התירו לו לתת כיסו על החמור שהוא מצווה על שביתתו אלא אם אין שם נכרי אלא חמור. וישראל חרש או שוטה או קטן אינו נותן כיסו לאחד מהן אלא נותן כיסו על החמור ולעולם לגרוע שבהן נותן כגון חרש ושוטה לשוטה נותן שוטה וקטן לשוטה נותן והשוטה גרוע בבני אדם שאין הפרש בין אדם לבהמה אלא הדעת והתבונה וזה כיון שאין לו דעת כבהמה חשוב:

דף קנג:

בזמן שאין עמו נכרי ולא חמור אלא חרש וקטן לאיזה מהן יתן כיסו יש מהן שאומר לחרש יש מהן שאומר לקטן ואם עשה כאחד מהן עשה. ואם אין עמו נכרי ולא חמור ולא חרש ולא שוטה ולא קטן. א"ר יצחק יש שם דרך להתיר לו להביאו במקום הראוי לשמירה והוא הבאתו פחות פחות מד' אמות ולא רצו חכמים לגלותה ואמרי' אמאי לא רצו חכמים לגלותה ואמרו גזירה דלמא אתו לאתויי ד' אמות ברה"ר.

תניא ר' אליעזר אומר בו ביום גדשו סאה פי' בו ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בראש גדשו סאה. מדת הסאה ששת קבין והיא מחוקה הוסיפו רבותינו כמה דברים מדבריהם כגון הגדישה שהיא יתירה על העיקר והדברים שהוסיפו מהן להיתר ומהן לאיסור והכל להיות העיקר שמור ומוזהר והוא כמו זה ששנינו נותן כיסו התירו לו לתתו לנכרי שלא יביאהו בעצמו ויחלל את השבת. זה וכיוצא בו. ולאיסור כל גזירות שגזרו מקצת מן היתר המותר לעשות גדר לנשאר שהוא אסור מן התורה. ורבי יהושע אומר בו ביום מחקו סאה פי' העמידו כל דבר על עיקרו לא פחתו ולא הוסיפו. אלא התירו העיקר המותר מן התורה. שאלו באו להוסיף מדבריהן חוששין שמא יפסדו גם דברי תורה שהן העיקר שיבוא אדם להרהר ולומר כשם שזה אינו מן התורה אלא מדרבנן גם זולתי זה יש מן המצות האחרות מדרבנן כמותן ובאו לגדור נמצאו פורצים:

אמר מר [אין] עמו נכרי מניחו על החמור ואקשינן עלה והלא מחמר הוא ורחמנא אמר לא תעשה כל מלאכה. ואוקימנא כדתנא כשהיא מהלכת מניחו עליה.

כשהיא עומדת נוטלו הימנה. אי הכי חבירו נמי שרי ולמה חמור ולא אמר חבירו ופירק רב פפא כל שבגופו חייב חטאת בחבירו פטור אבל אסור פי' כל מלאכה שהעושה חייב חטאת כגון טעונת משוי ד' אמות ברה"ר אם יטעון חבירו פטור אבל אסור ואם יטעון בהמתו מותר לכתחלה ובלבד שלא תהא עקירה והנחה וזה שאמר רב אדא בר אהבה היתה חבילה מונחת בין כתיפו רץ תחתיה עד שמגיע לביתו מדדייקינן למימריה דווקא רץ ומפרקינן לטעמי' ש"מ הלכתא כוותיה ותו דליכא מאן דפליג עליה ופירוש' דזריק לה כלאחר יד לאו שמכניסה ומפרקה אלא מהלך בריצה וכשמגיע לפתחו מחזיר אחוריו כלפי פתח החצר ופניו לחוץ וזורק החבילה מעל כתיפו בחצר דרך הפתח ע"י ריצה בלא עמידה וזה פי' דזריק לה כלאחר יד שזורקה שלא כדרך מפרק ומכנס חבילות:

אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת. במזיד חייב סקילה. פי' המחמר המנהיג בהמתו ועליה משוי חייב ודמי המנהיג בהמה טעונה משאוי כנושא

משאוי על כתיפו מדכתיב לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך הקיש בהמתו לו. והשיב רבא ב' תשובות בדבר חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה.

דף קנד.

והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה לע"ז וכו' דעביד מעשה בגופה ופשוטה היא ומפורשת נמי בפרק כלל גדול ועוד תנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה מאי לאו מכלל דאיכא מידי דאין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו סקילה ומאי נינהו מחמר ופריק ליה דלמא בתחומין ואליבא דרבי עקיבא דסבר תחומין דאורייתא ועיקרו בסוטה פרק כשם שהמים בודקין אותו וחייב לאו כדכתי' אל יצא איש ממקומו ביום השביעי והבערה אליבא דר' יוסי דתניא הבערה ללאו יצאת דברי ר' יוסי ר' נתן אומר לחלק יצאת רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג פטור במזיד חייב סקילה ואקשי עליה רבא המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה ופריק ופשוטה היא.

רבא אחוה דרב מרי בר רחל (או') [ואמרי לה] כי רבא הוא אבוה דרב מרי בר רחל והוא מישראל קשיא ליה הא דרב אשי דאכשריה דכיון דאימיה מישראל מקרב אחיך קרינא ביה מכלל שלא היה אביו מישראל אלא אמו. ומפורש בפרק החולץ ליבמתו. ומפרקי' דלמא תרי רב מרי בר רחל וזה אביו מישראל וכן תירוץ שמועה זו רבא אבוה דרב מרי בר רחל:

א"ר יוחנן המחמר אחר בהמתו בשבת פטור מכלום בשוגג לא מחייב חטאת (והוקשה) [דהוקשה] כל התורה כולה לע"ז במזיד נמי לא מחייב (חטאת) [סקילה]. דתנן בפרק ארבע מיתות נמסרו לבית דין [המחלל את השבת וכו'] ואוקימנא התם בתחומין ואליבא דר"ע בהבערה ואליבא דר' יוסי דתנן המחלל את השבת בדבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה הא אין חייבין על שגגתו חטאת אין חייבין על זדונו סקילה לאו נמי לא מיחייב דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד אין לוקין עליו ואפי' למאן דאמר לוקין א"כ לכתוב קרא לא תעשה כל מלאכה ובהמתך אתה למה לי אלא לומר לך כל מלאכה ניהו דכי עביד מיחייב בבהמתו לא מיחייב.

דף קנד:

והלכתא כר' יוחנן דהא דרמי ליתא דרבא אהדר עליה ופריך לטעמיה. ואע"ג דפריק לנפשיה לא שבקינן דברי רבא וסמכינן אשנוייה:
הגיע לחצר החיצונה נוטל הכלים וכו'. אמר רב הונא היתה בהמתו טעונה כלי זכוכית מביא כרים וכסתות ומתיר הכלים והשקין נופלים ואקשינן עלה והתנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת וכלי זכוכית ניטלין בשבת ולמה אין ניטלין בפני עצמן.
ופריק רב הונא מי סברת הא דאמרי' היתה [בהמתו] טעונה כלי זכוכי' ככוסות ואשישות קאמינא דשרי לטלטלן בשבת קאמר בקרני (דאוני) [דאומנא] קאימנא שמוצצין בהן הדם שאסור לטלטלן ולמה אסור לטלטלן והא קיי"ל דדבר שמלאכתו לאיסור אפי' לצורך גופו ומקומו שרי. תוב אקשי' עליה הא אמרת מביא כרים וכסתות ומניח תחת משאוי הבהמה כדי שיפלו כלי זכוכית הללו על דבר רך שלא ישברו והלא אסור להשתמש באותן הכרים והכסתות כל זמן שאלו כלי זכוכית עליהן ואינו יכול לישן בהם והנה מבטל כלי מהיכנו ופריק רב אשי בשליפי זוטרי. פי' שמנער את הכר או את הכסת מעט והן נופלות כי הא דתנן מעות שעל הכר מנער את הכר והן נופלות. ואקשינן עליה היתה בהמתו טעונה עששיות מתיר חבלים והשקין נופלים.
ואע"פ שמשתברין ופריק רב הונא אלו העששיות אינן כלי זכוכית עשוין אלא פולסא פי' חתיכות גדולות כדכתיב ברזל עשות ורוצה להכניסם לבור לעשות מהן כלי זכוכית והלכתא כרב הונא דאע"ג דאיתותב הא שני לה ושנוייא שינויין אינון דהא מתרץ לה מאן דמותבה ואמרינן דיקא נמי דקתני דומיא דטבל מה טבל דלא חזו ליה פי' אלא אחר שיתקנן אף האי נמי לא חזי ליה. והא דתניא רבי שמעון בן יוחי אומר היתה בהמתו טעונה שליף של תבואה מכניס ראשו תחתיו ומסלקו לצד אחר הלכתא כוותיה שאינו מפרק אלא מכבידו לצד אחר ונופל מעצמו ובאנו להקשות ממשנתנו אדרבן גמליאל שהיתה חמורו טעונה דבש דלא רצה לפרק חמורו. והא אנן תנן נוטל את הכלים הניטלין בשבת וזה הדבש הוא ראוי לאכילה היה לו לנוטלו ומפרקינן דבש זה הדביש פי' הופסד כדמפרש בפרק המפקיד. ותוב אקשינן עליה היה לו להתיר החבלים ומעצמו יפלו השקין. ופרקי' חייש דלמא כשיפלו השקין בקרקע מצטרו זיקו ופי' מתבקעין הנודות שהדבש בהן כדכתיב וילכו ויצטיירו. ותוב אקשינן עליה היה לו להביא כרים וכסתות ויניח תחתיהן ויפלו השקין בהן ולא יתבקעו דהכי שרי למעבד כרב הונא ופרקי' אם יפלו זיקי אילין על הכסתות נמצא מבטל כלי מהיכנו ואם תאמר ינערם ויטול הכסתות כמו שאמרנו למעלה אע"פ שינערם אינן ראויין להשתמש בהן היום דקא מיטנפי עוד

אקשינן עליה ולמה הניח חמורו טעונה הא איכא צער ב"ח ופריק רשב"ג צער בעלי חיים דרבנן.
אביי אשכחיה לרבה דקא משפשף לבריה אגבה דחמרא. פי' שפשוף כדאמרינן ואם מבערב ישפשף כלומר יוליך ויביא ידו על גופו שיוסר מעליו טינוף הקרי כן רבא היה מעלה ומוריד בנו כעין שפשוף ע"ג החמור מן הצד לא על שדרו של חמור כדרך רכיבה אלא היה מושיבו ע"ג החמור והתינוק ומתגדר ונחית ואביו מחזיק בו ומחזיקו שלא יפול לארץ. א"ל אביי משתמש מר בבעלי חיים.

דף קנה.

כלומר המשתמש בב"ח עובר משום הא דתנן ולא רוכבין על גבי בהמה השיבו רבה אינו שדרו של חמור אלא בצידי החמור אני משפשף (ויגדלן) [וצדדין] לא גזרו בהו רבנן מדתנן מתיר החבלים והשקין נופלין מאי לאו בחבר גואלקי ולא גזרו בהו רבנן פי' חבר גואלקי כשטוענין הבהמה מביאין שק וטוענין אותו מצד אחד ושק האחר מצד השני ומביא חבל וקושרן ומחברן (ומשרכבן) [ומשכיבן] בצדי הבהמה וכשמבקשין לפרק משאוי מגביה השקין לרפרף קשר החבל להיות נוח להתיר ומתיר ומניח השקין והן יורדין מצדי הבהמה ויורדין לארץ נמצא מגביה ומוריד השקין בצידי החמור כאשר אני מגביה ע"ג החמור והוא יורד בדרך שפשוף אמר לך אביי אינו אומר מתיר החבלים בחבר גואלקי אלא באבר גואלקי כדתנן כיצד מאברין את העדים ומפרשינן ליה מלשון אבר כן מוסיף כמין אבר בגואלקי והוא למעלה כדאמרי' בפ' לא יחפור (ב"ב כד:) באברווירי הוו יתבי פי' אברווירי למעלה מן המשאוי כגון שהיה צד המשאוי האחד כבד והשני קל ורצינו להשוות המשאוי שלא יהיה מטרטן ומוסיף על הצד הקל דבר להשוות המשקל שלא יהיה אחד מהן מכריע ועליו אמרה משנתנו מתיר החבלים והשקין נופלים שהקשר למעלה הוא. ואין צריך להגביה שק ולא להוריד אלא כשמתיר החבר נופלין אבר גואלקי נמצאו גואלקי על צידי בהמה ואם זה על גואלקי נמצא אבר זה צדי צדדין אי נמי בגואלקי דגואלקי עצמו אינן קשורין בחבלים אלא כמנהג שהי' לאורחים המהלכים בדרכים שעושין בראש השקין כמין קרסים ולולאות מן החבלים ומכניס הלולאות בקרסים אי נמי לולאות בלבד ומכניס בהן עץ ומחברן וכשרוצה לפרקן מושך העץ ההוא והן נופלים ונקרא עץ ההוא לכתא ואינו מגיע לצדדין ואותו האבר נמי שמוסיפין על המשאוי הוא צדדי צדדין והוא מותר אבל הצדדין אסורין. ועוד אקשי ליה אביי לרבה הא ב' בידי אדם ואחת באילן כו' ופריק רבה התם דכפייה לאילן וסיכך על גביו שנמצא משתמש באילן

עצמו. תוב אקשינן עליה מסיפא דקתני ג' בידי אדם ואחת באילן כשרה ועולין לה ביו"ט ואי כפייה לאילן וסיכך ע"ג אמאי עולין לה ביו"ט הא משתמש באילן ואסור ופריק ליה התם ופרסי כאנא פי' ג'יהא ופרסיכנא תרתב מאבקא ועלה דייקינן זה הכלל כל שינטל האילן ויכולה לעמוד עולין לה ביו"ט לימא כתנאי אין עולין לה ביו"ט כו' סברי לה כגון דחק באילן ונתן הנסרין שהן הסכך באותה החקיקה והן הצדדין זה אוסר להשתמש בצדדין וזה מתיר אמר אביי כולי עלמא צדדין אסורין והכא בצידי צדדין פליגי פי' כגון דחק באילן ונתן באותה החקיקה עץ חזק כמין קורה ושם ראשי הנסרים שהן הסכך על אותו העץ הנתון כמין קורה שנמצא העץ הוא צדדי האילן והנסרים הנתונין על גביו צדדי צדדין רבא א' צדדין וצדדי צדדין דינם אחד האוסר בצדדין אוסר גם בצידי צדדין והמתיר צדדי צדדין גם בצדדין מתיר ובא רב משרשיא לאותובי לרבה דאמר המתיר בצידי צדדין גם בצדדין מתיר הא דתניא נעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה למטה מעשרה עירובו עירוב למטה מי' טפחים אין עירובו עירוב. ודייקינן מינה טעמא דנעץ יתד באילן ותלה בו כלכלה פי' דהוה לה יתד צידי האילן והכלכלה צידי צדדין ולפיכך למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב אבל אם לא נעץ יתד ותלה בו אלא תלה באמירי האילן אפילו למטה מעשרה אין עירובו עירוב דהוה לי' צדדין הדר נתברר כי זה התנא אוסר בצדדין ומתיר בצידי צדדין.

דף קנה:

ופריק רב פפא אליבא דרבא הכא בכלכלה דחוקה וכו'. ודברי רב פפא פשוטין הן ומפקינן בה והלכתא צדדין אסורין צדדי צדדין מותרין:

דרגא דמדלא סולם העשוי לעלות בו בערסל והוא (שכתוב) [שת"י] כמלונה במקשה [כערסל]. והוא מלונה לשומרי פירות ודקדק רב אשי מזו ההלכה שאסור להניח סולם על הדקל ולעלות בו שנמצא משתמש בצידי האילן ואסור. ופירוש שאם יחקוק באילן ויניח באותה חקיקה גואזי שהן עצים ויניח באותו העצים הסולם נמצא הסולם נתון בעצים כמין הכלכלה ביתד ושרי וגם אסור להניח רגלי העולה באותה סולם בעצים הנעוצין באילן מפני שהן צדדין והצדדין אסורין. וכי אינו מותר לו להשתמש ולעלות אלא בקנים שהן מעלות הסולם והן שליבותיו שהן ודאי צדדי צדדין:

[מתני'] מתירין פקיעי עמיר כו'. פי' פקיעי אגודות כדתנן פקעת גמי בא רב הונא לפרש משנתנו ואמר הפקיעין והכיפין שניהם אגודות קשורות הן. אלא הפקיעין ב' אגודות כפקיע והכפין ג' אגודות בכף זירין דארזי כשמתגזאין ומתקשין נקראין דארזי והן אחד

אחד ואינן נאגדין באגודה. ואם אגדן בחזקתן עומדין ותרצה רב הונא למתניתין הכי מתירין פקיעי עמיר לפני בהמה ומפספסין פי' מפספסין מפרכין כעין פיתות (לרכנן לייתות) [לרככן] לאכלה ומצינו בתלמוד א"י שאמרו בענין (תינוק פתילה) מפספסין ופי' מחרכין כדכתיב ושער ראשיהון לא התחרך ונראין הדברים שהחריכה מרככת כעין הפתיתה דהוא מעין פסיסה. כדאמרינן בידות האוכלין שכססן לגורן וכשם שמתירין ומפספסין הפקיעין הוא הדין לכפין אבל הזירין לא יפספס ולא להתיר אם נקשרו ובא רב חסדא ופי' טעמא דרב הונא ואמר שהעמידו למשנתנו שמתירין ומפספסין הפקיעין והכפין שהן מקודם אוכל ויכולין להיאכל כמות שהן וכן ההתרה והפספוס לא להוסיף להם אלא הכשר לאכילה בלבד דייקינן מדבריו הללו דקסבר מותר למיטרח באוכל ומוסיף לו הכשר אבל אם אין יכול להיאכל כגון הזירין שהן דארזי אלא אחרי התר ופספוס אסור וזהו לשוויי אוכלי לא משוינן ורב יהודה חלק על רב הונא לדברי רבה דאוקמינהו לדברי רב יהודה שוויה אוכלא לא משווינן ואמר רבה מדתרצה למתניתין שהפקיעין [והזירין שניהן אגודות מפספס למה הן מיהו הפקיעין שתים באגודה והעמירן ג' מותר להתיר הפקיעין שקשרן מתירן] ואם לא יתירם אינן נאכלין בטוב ושלש אין קשרן אמיץ ונאכלין וכיון שיכולים להיאכל קסבר אטרוחי באכילה טרחינן ואם יש לומר מניין לנו ראיה שיש הפרש בין ב' לג' שאלו קישרם אמיץ יתר מאלו מצאנו לדבריהן שאומרים נימה אחת קשורה חוצצת ג' אין חוצצת ב' איני יודע פי' ג' אינן חוצצת שאין קשרן מתחזק ומרפרף הוא והמים באים בתוכו לפיכך אינן חוצצין אבל הכפים שהן דידי והן קשין כמו שאמרנו למעלה מפספסין כדי לשוותם אוכל וכ"ש שמתירין ובאנו להקשות לרב הונא מסיפא דהא מתניתין דקתני אין מרסקין לא את השחת ולא את החרובין ופשוטה היא. ופריק רב הונא לא שהחרובין רכין הן כמות שהן (שהדות) [שהדתאה] שהן רכין ויכולין להיאכל אין מרסקין אותן אלמא לא מטרחינן באוכלא אלא שחת דומיא דחרובין מה חרובין דאשיני פירוש יבישין וקשין ואין יכולין להיאכל אף שחת כמותן שנתייבש ונתקשה ואינו אוכל והריסוק משווייהו אוכל ומתניתין כוותי דאמרי שוויי אוכלא לא משווינן ואזו היא בהמה שאינה יכולה לאכול השחת אלא אחרי ריסוק ואמרנו בעילי זוטרי פי' עיירים קטנים. ותוב אקשינן על רב הונא מדרב יהודה נשמע לרבנן לאו ר' יהודה מתיר בחרובין לדקה לדקה [אין] לגסה לא מכלל דרבנן סברי כיון שיכולין להיאכל כמות שהן לא טרחינן לדחוקינהו להו דמטרח באוכלא לא טרחינן. וא"ל רב יהודה לת"ק התינח לגסה שיכולה לאכול כמות שהיא בלא ריסוק אלא לדקה שאינה יכולה לאוכלה כמות שהיא בלא ריסוק שוויי אוכלא הוא ושוי דאם נאמר כי ת"ק

סבר מטרח טרחינן שוויי אוכלא לא משוינן וריסוק זה שוויי אוכלא לדקה ולגסה הוא ואסור וא"ל ר' יהודה לדקה אוכלא הוא ומיטרח באוכל שרי ואם הוא אוכל לדקה כ"ש לגסה ולא היה צריך לומר אלא ר' יהודה מתיר סתם בין לדקה בין לגסה. ועלתה בקשיא לרב הונא וחזרנו להקשות על רב יהודה דתנן מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים ופריק ליה ופשוטה היא וכן הא דתני רב חנן מנהרדעא מפריכין תבן ואספסתא ומערבין אלמא טרחינן באוכלא ופריק גם זו ואע"ג דרוב סוגיא דשמעתא כרב הונא ריחשא הא איתותב ולא אשכח לה פירוקא ועלתה בה קושיא ותוב רב יהודה ורבה רישי מתיבתא הוו דאמרינן האי שיפורא מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף בי רבה וחלכתא כוותיה ומשוינן אוכלא ולא קא טרחינן באוכלא מכלל דרב הונא לא הוה ריש מתיבתא והא אמרינן כי הוו מפטרי רבנן מבי רב הונא הוו פיישי כו' ואמרינן ואמרי במערבא קמא לה מתיבתא דהונא בבלאה:

[מתני'] אין אובסין את הגמל כו'. פי' אובסין מפטמין כדכתיב וברבורים אבוסים והוא מאכילין את הגמל הרבה כרב ירמיה דאמר אנא חזיתיה להההוא טייעא דאכלא כו' כורא ואטענה כורא וכן הלכה דאסור לפטם בהמה בשבת ולא אפילו עופות. אין ממרים את העגלים אבל מלעיטין איזו היא המראה ואיזו הלעטה.

אמר רב יהודה המראה למקום שאינה יכולה להחזיר. פי' המראה שמוריד בידו המאכל בבלועו של עגלים במקום שאינו יכול להחזירו מתוך בלעו אבל חשוב הוא כבלוע כגון זה אסור להמרות. אבל להלעוטי כדכתיב הלעיטני וגו' לתת המאכל בחך שלו מותר וזה וזה ביד.

דף קנו.

ורב חסדא אמר אידי ואידי למקום שאין יכול להחזיר והמראה בכלי והלעטה ביד ואותביה רב יוסף לרב יהודה מהלקטין לתרנגולין ואין צ"ל שמלקטין כו' ופריק רב יהודה הכי לעולם פי' מתניתא דאמר כך היא מהלקטין דספו ליה בידיה והיא פחותה מהלעטה שאמרנו ומלקטין שמשליך לפניה שעורים וכיוצא בהן דברים שהן מאכל לעופות. ואין משליכין מאכל לפני יוני שובך ויוני [עליה] לפי שאינן [בני] תרבות ואין מזונותן עליך וכי [הא] דתניא נותנין מזונות לפני הכלב ואין נותנין מזונות לפני חזיר ומה הפרש בין זה לזה כלב מזונותיו עליך חזיר אין מזונותיו עליך ובא רב אשי לסייע דברי רב יהודה ולומר שנויא דשני שינויא היא מדוקיא דמתניתין דקתני אין נותנין מים לפני דבורים ולפני יונים שבשובך אבל נותנים לפני אווזים ותרנגולים ולפני יונים הרדוסיית

מ"ט לאו משו' דהני מזונותיו עליך והני אין מזונותיו עליך ולא עמדו דברי רב אשי והלכה כרב יהודה דתניא כוותיה דתניא איזו היא המראה ואיזו היא הלעטה המראה מרביצה ופוקס את פיה ומאכילה כרשינין ומים בב"א. הלעטה מאכילה מעומד ומשקה מעומד ונותן לה כרשינין בפ"ע ומים בפ"ע:

מהלקטין לתרנגולים ונותנין מים למורסן אבל לא גובלין אוקימנא לר' יוסי ב"ר יהודה דתניא אחד נותן את הקמח ואחד נותן לתוכו מים האחרון חייב דברי ר' ור' יוסי בר יהודה אומר עד שיגבל אלמא אמרינן [דנתינת מים זהו גיבולו] ממאי דלמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי ב"ר יהודה עד שיגבל אלא בקמח דבר גיבול הוא. אבל מורסן דלאו בר גיבול הוא אפי' ר' יוסי ב"ר יהודה מודי שנתינת מים למורסן אסור שזהו גיבולו ואשכחנן תניא בהדיא אין נותנין מים למורסן דברי ר' [ר'] יוסי ב"ר יהודה אומר נותנים מים למורסן ואע"ג דבכל מקום הלכתא כרבי מחבירו הכא הלכה כר' יוסי דתנינן מתניתין סתמא כוותיה. ותוב מהא דכתוב אפינקסיה דלוי אמרית קדם רבינו הקדוש והוא רבי עד דהוו גבלין שתיתא בבבל והוא צווח רבי דלית דשמע ליה ולית חילא בידיה למיסר מדר' יוסי ב"ר יהודה מהא נמי שמעינן דהלכתא כר' יוסי ב"ר יהודה דהוא בר פלוגתיה לא אסר ונפק עובדא כוותיה:

ת"ר אין גובלין את הקליא וי"א גובלין ואמרינן מאן י"א ואמר רב חסדא ר' יוסי ב"ר יהודה היא והוא דמשני היכי משני אמר רב חסדא על יד על יד פי' מעט מעט מדמתרץ רב חסדא אליבא דר' יוסי ב"ר יהודה הלכתא כוותיה ונתברר שהלכה כר' יוסי ב"ר יהודה שנותנין מים למורסן וגובלין את הקליא מעט מעט.

דף קנו:

ושוין שבוחשין את השתית בשבת. פי' השתית היא שתיתא דאמור רבנן בכיצד מברכין (דף ל"ח ע"א) ודברי הכל מותר לבחוש בשבת והוא נתינת השתית שהוא הקליא בכלי ואחר כך יתן בו חומץ ויערבנו שתי וערב בתרווד או כיוצא בו כלי הניטל בשבת וינער אח"כ את הכלי לכלי אחר אבל לא יערבנו כדרך מריסה שמריץ התרווד סביבות כל הכלי שבתוכו השתית אלא שתי וערב בלבד. והני מילי דבחיש בה רכה אבל לבוחשה עבה גיבול הוא ואסור. ואקשינן עלה היכי אמרת דשוין שבוחשין את השתית ומי שרי והא אמרת רישא אין גובלין את הקליא. כלומר ת"ק וי"א (אסור) [מתיר] גיבול הקליא וקתני סיפא דשוין שבוחשין את הקליא מכלל דאפי' [ת"ק] שרי ומפרקי' ל"ק הא דתני אין גובלין בעבה וסיפא דקתני ושוין שבוחשין ברכה והוא דמשני ממעשה דחול שדרכו

בחול נותן החומץ ואחר כך הקמח ובשבת ישנה יתן השתית ואחר כך יתן החומץ ואפילו נתינת מים למורסן כעין גיבול בשנוי שרי כדאמרי משמיה דרב ירמיה בר אבא גובלין ולא מספין ודלא לקיט בלשניה מלקיטין והני מילי גיבול בשנוי והוא עירוב שתי וערב וניעור מכלי אל כלי אחר אבל מירוס כעין טוחן ברחים של יד שמסבב ומוליך ומביא אסור. אמרו לו לרבי חנינא מהו לגבל אמר להו אסור לפרק מאי אמר [להו] מות' ולמה לא פירש מהו לפרק ומהו חד קמי חדא ותרי קמי תרתי כו' שראיתי בין הגאונים חילוקם בפירושם והלכתא כעולא דאמר אפילו כור אפילו כוריים שרי ואפילו לשלשה ועוד ובלבד ע"י שינוי כאשר פירשנו למעלה ושאר השמועה פשוטה היא:

אבלט שהיה רבן שמואל אומר גוי הוא דאמרינן בפרק אין מעמידין בהמה בפונדקאות של גוים שמואל ואבלט הוו יתבי כו:

מתני' מחתכין את הדלועין לפני הבהמה ואת הנבלה לפני הכלבים. רבי יהודה אומר אם לא היתה נבלה מע"ש אסורה:

אתמר ע'ר'ל' אמר הלכה כר' יהודה. פי' ע'ר'ל' סימן שמות החכמים דאמרו דהלכה כר' יהודה והם ע'ולא ור'ב ול'וי אילו שלשתן כר' יהודה עולא בפירוש אמר הלכה כר' יהודה רב מכלל חלוקתו על שמואל בכראכי דזוגי פי' מחצלאות הכרוכות זוגות זוגות העומדות לתפירה דרב אסר להתירן ולישב בהן שמעינן מינה כיון שהן לסחורה מוקצות הן מכלל דסבר הלכתא כר' יהודה לוי נמי מכללא דכי הוו מייתי טרפה לקמיה דלוי ביו"ט לא הוה חזי ליה אלא אקיקלתא סבר דלמא לא מכשרא ואפילו לכלבים לא חזי שמעינן מינה דכר' יהודה סבירא ליה דאמר לפי שאינה מן המוכן:

ש'ז'ח' סימן והן שמואל זעירי ור' יוחנן:

שמואל ור' יוחנן בהדיא אמרי הלכתא כר' שמעון זעירי מכללא מדחזינן ליה לזעירי דמתרגם להא דתנן בהמה שמתה לא יזיזנה ממקומה דבבהמת קדשים [מיירי] מכלל דחולין שרי כר' [שמעון] דלית ליה מוקצה.

דף קנז.

ומקשינן על ר' יוחנן וכי סבר רבי יוחנן הלכה כרבי שמעון והא אמר ר' יוחנן הלכה כסתם משנה ותנן אין מבקעים עצים מן הקורות ולא מן הקורה שנשברה ומפרקינן האי כר' יוסי ב"ר יהודה מתני לה רבי יוחנן ולית סתמא. ואמרינן תוב ת"ש מתחילין בערימת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה ומפרקינן התם בארזי ואשכחי [ואשוחי] דמוקצה מחמת חסרון כיס. דאפילו ר' שמעון מודה. פי' ארזי ואשוחי עצי ארזים וברושים העשויין

לקורות שאין דעתו של אדם עליהן להסיקן תחת תבשילו וגמר והקצה אותן. ואמרינן תוב אין משקין ושוחטין את המדבריות אבל משקין ושוחטין הבייתות והנה סתמא כר' יהודה ורבי יוחנן סבירא ליה הלכתא כסתם משנה קשיא הלכתא אהלכתא ומפרקינן ר' יוחנן סתמא אחרינא אשכח בה"א מגביהין מעל השלחן עצמות וקליפין בש"א מסלק את הטבלא כולה ומנערה.

ואמר רב נחמן אנו אין לנו אלא ב"ש כר' יהודה וב"ה כר' שמעון והלכתא כר' שמעון וכדפסק ר' יוחנן פליגי בה רב אחא ורבינא הד אמר בכולה שבת הלכתא כר' שמעון בר ממוקצה מחמת מיאוס.

דף קנז:

וחד אמר במוקצה [מחמת] מיאוס נמי הלכתא כוותיה לבר ממוקצה מחמת איסורו כגון הנר שהדליקו בה באותה שבת וכיוצא בו אבל מוקצה [מחמת] חסרון כיס אפילו ר"ש מודה דתנן כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה וקיי"ל דכל היכא דפליגי רב אחא ורבינא הלכתא כדברי המיקל ואסקינן בה הלכה למעשה. שהלכה כרבי שמעון בהלכות שבת כולן ואין הלכה כרבי יהודה אלא במוקצה מחמת איסורו ואשכחן ר' יוחנן דאמר מודה ר' שמעון בזה. דגרסינן בפרק כירה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין מוקצה לר' שמעון אלא כעין שמן שבנר בשעה שדולק הואיל והוקצה לאיסורו והוקצה למצוותו ומוקצה מחמת חסרון כיס דברי הכל מוקצה הוא ואסור וקשיא לן הדא הלכתא דאמרינן בפ' כירה (ד' מ"ה) כי אתא ר' יצחק בר יוסף אמר הלכה כר' יהודה. וריב"ל אמר הלכה כר"ש וכו' וצריכא עיונא. (ואם) [ואכן] יש לומר הא ר' יצחק בר יוסף א"ר יוחנן הלכה כר' יהודה. הא ריב"ל פליג עליה ואמר הלכתא כר"ש ואע"ג [דאמר] רב יוסף [התם] היינו דאמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן אמרו הלכה כר' שמעון וליה לא ס"ל (דא"ל) [וא"ל] אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דר' יוחנן כר' יהודה סבירא ליה הני כולהו שמעתתא לא דייקינן:

מתני' מפירין נדרים בשבת ונשאלין לנדרים שהן לצורך השבת ומבעיא לן האי דקתני מפירין נדרים בשבת לצורך הוא אבל שלא לצורך השבת לא אלמא הפרת נדרים מעת לעת או דלמא כי קתני לצורך אשאלה בלבד. אבל הפרת נדרים אפילו שלא לצורך השבת מפירין. אלמא הפרת נדרים כל אותו היום בלבד וסלקא כתנאי דתניא הפרת נדרים כל אותו היום. ר' יוסי בר יהודה ור' אלעזר בר שמעון אומר מעת לעת והלכתא הפרת נדרים כל היום בלבד וגרסינן בפ' נערה המאורסה אביה ובעלה מפירין נדריה פי' שמועה זו

והכי פסקה לה [התם] ר"ש בן פזי אריב"ל אין הלכה כאותו הזוג. ונשאלין לנדרים לצורך השבת. ומיבעיא לן בשלא היה לו פנאי מערב שבת או דלמא אפילו היה לו פנאי ופשטנא אפילו היה לו פנאי מערב (יום) [שבת] והוה אפשר להו לשאל נשאלין בשבת ושפיר דמי. מפירין נדרים שמפר הבעל לאשתו ונשאלין לנדרים שאילה לחכמים ומפרשינן בפרק נערה המאורסה סבר רב יוסף למימר נשאלין נדרים ביחיד מומחה בשבת ביחיד מומחה אין [בשלשה הדיוטות] לא דמורה בי דינא א"ל אביי כיון דסבירא לן אפילו מעומד ואפילו בקרובין ואפילו בלילה לא מחזי בי דינא. אמר רבא אמר רב נחמן הלכתא נשאלין נדרים מעומד יחידי ובלילה ובשבת ובקרובין ואפילו אפשר להן מבע"י:

פוקקין את המאור. פירוש מניחין בגג מקום פתוח כגון זרת הן חסר הן יתיר ליכנס ממנו אור ונקרא מאור ותנן [פרק י"ג] העושה לו מאור בתחלה שיעורו מלא מקדח גדול של לשכה שירי המאור רום אצבעיים על רוחב גודל. ואם רוצה בשבת לסותמו מותר ועל זה שנינו פוקקין את המאור ופירושו סותמין את המאור כאשר פירשנו ומודדין את המטלית ואת המקוה אם הוא אמה על אמה ברום שלש ראוי לטבול בו:

פקקו את המאור בטפיח. פי' טפיח כלי חרס קטן והוא כגון פתיא [וברבים] נקראין פתוותא כדגרסינן בע"ז בגמרא אלו דברים של נכרים אוסרין ואיסורן איסור הנאה [ד' ל"ג ע"ב] וכדתנן זמורה שהיא קשורה בטפיח ממלאין בה בשבת וקושרין את המקידה בגמי פי' מקידה כלי חרס כגון זה ששנינו בפ' היה מביא את מנחתה היה מביא את מנחתה פיילי של (חדשה) [חרס] ונותן בתוכה חצי לוג מים מן הכיור. וזו שאמר רב יהודה אמר רב הילקטי קטנה היתה בין ב' בתים וגיגית סדוקה מונחת על גבן ופקקו את המאור בטפיח וקשרו את המקידה בגמי לידע אם יש בגיגית פותח טפח אם לאו מדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין וקושרין בשבת וכך פירושו היה שם ב' בתים. והילקטי מלשון תל המתלקט והוא כמין קיר חוצצין ביניהן:

וגיגית כלי כמין פתיא סדוק או כמין כפושא מפולשת והיה קבוע בכותל (חלול) [חלון] פתוח ובאותה שבת היה המת מוטל בבית אחד ובבית האחר היו רוצים להכנס בו כהנים ולא היו יודעים בבירור אם יש בגיגית פותח טפח ומביא את הטומאה אם לאו שכך שנו במשנתנו. טפח על טפח על רום טפח מביא את הטומאה. ועוד שנינו פרק העושה מאור [פי"ג משנה ד'] לזון את עיניו ולדבר עם חבירו ולתשמיש בפותח טפח וסתמו את המאור בטפיח הוא כמין כלי לכסות את המאור הפתוח שלא יאהילו העומדים על הגג באותו המאור ויטמאו מן הטומאה המוטלת בתוך הבית כנגד המאור שהיה נפתח המאור יתר ממלא מקדח גדול של לשכה שזה שיעורו ומפורש במשנתנו פרק [הנזכר] לפיכך הוצרכו

לסותמו. ואותה הגיגית היתה בכותל גבוהה מקומת אדם ופישוט זרועותיו ולמטה מן הגג מכדי תליית אדם ופישוט זרועותיו ולקחו מקידה שהיא כלי חרס ויש בה בכולה טפח וקשרוה בגמי ושלשלוה והעמידה כנגד פי הגיגית לראות אם פי הגיגית נתמלאה הנה יש בה טפח ומביאה הטומאה מבית לבית ואם היא פחותה ממלא הגיגית נתברר שאין בגיגית פותח טפח ואינה מביאה הטומאה. ויש אומרים קשרו המקידה בגמי בראש הקנה ושיעור פתחה של גיגית אם יש בה פותח טפח ואם לאו.

עולא איקלע לבי ריש גלותא חזייה לרבה בר רב הונא דיתיב באדנא דמיא והיה מודד המים גובה במים ורוחבו. אמר לו אימר דאמרינן שהתירו חכמים מדידה דמצוה כגון מדידה של מקוה שצריך לטבילת מקוה מדידה דלאו מצוה מי אמור א"ל מתעסק בעלמא אנא כלומר אני מודד ולא מתכוון למדידה אני:

הדרן עלך מי שהחשיך בדרך. תהלה לעל במתי עב דורך:

גירסא ירושלמי בר"ה פרק אם אין מכירין בתחלתו. אמר עד אחד נולד לאיש פלוני בשבת מלין אותו על פיו חשכה מוצאי שבת מטלטלין אותו על פיו. ר' חייא אמר מטלטלין אפומא (דימלותא) [דמלייתא]. רבי מתניאה מטלטל על אברתיה דזיהרא. ר' (ממל) [אמי מל] על פי נשים דאמרי שמשא הות בסוסיתא:

סליקא לה מסכת שבת. משירי אהודנו צח דודי. כי כביר מצאה ידי.

מי שזיכני להתחיל והוא יזכני לסיים. חזק ונתחזק הכותב לעד לא יוזק.